D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, ET

Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini, doctoris clariſſimi,

LIBER DE RENVNTIATIONE PAPAE.

Vbi uniuerſi, qui in eccleſia ſunt, Ordinis ac Dignitatis gradus, pateſiunt & illuſtrantur.

Eiuſdem de Charactere Tractatus.

Eiuſdem, Quomodo Reges & Principes circa bona ad Coronam pertinentia, poſſunt liberalitatis opera exercere, Determinatio.

Nunc primùm in lucem editi.

ROMAE

Antonius Bladus excudebat.

XII. Cal. Septemb.

M.D.LIIII.

Digitized by Google

CVR ET QVANDO SCRIPTVM SIT HOC OPVS.

PHILIPPVS Pulcher Gallorum Rex in tantam diſcordiam cum Bonifacio VIII. Pontifice maximo peruenerat, vt ſuos proficiſci Romam, atq; illuc mittere pecuniam prohibuerit: & conuocatis ſacerdotibus et patritijs, iniurias quaſdam à Bonifacio acceptas, ipſumq́ dolis et artibus occupauiſſe Pontificatum cõmemorauerit, denuncians ſe ad futuram ſedem apoſtolicam (tunc.n. ſua opinione ſedes vacauerat) appellare. Vnde grauiſſimæ ex hoc non ſine fidei et chriſtianæ religionis incõmodo factiones naſcebantur. Aliqui.n. Bonifacium tanq̃ verum Dei Vicarium amplectabantur. Nonnulli vero eum negligebant, dicentes ab eo deceptum Cæleſtinum voce tanq̃ cælitus miſſa per cannam ad eum facta, vt deſereret Pontificatum, et Bonifacium ſubſtitueret. Quidam etiam libris publicè editis perſuadere conabantur, Papatum minime renunciare poſſe. Aegidius itaq; volens animis labefactatis remedium aliquod afferre, præſentem compoſuit de Renunciatione Papæ Tractatum. In quo omni ſtudio contra eos contendit, qui uerſutis quibuſdam argutijs, homines ſimplices ſeducentes, conabantur omnem à ſubditis amouere obedientiam. Et poſtq̃ oſtendit nihil ſuas valere ratiocinationes et argutias, efficacibus rationibus, et exemplis concludit, & docet Cæleſtinum renunciare potuiſſe: cum ſtatutum diuinum ſit, quòd Papa, videns ſe ineptum ad vigilantiam dominici gregis, poſſit onus deponere; & ab hac abſolui iuriſdictione; ne eccleſia catholica, cuius caput ipſe eſt, ſua langueret imprudentia. Obiterq́ monſtrat Bonifacium non illis dolis & artibus, ſed inſtinctu diuino atq; opere fuiſſe Ordinis & dignitatis gradus aſſecutum. Cuius rei fidem nobis etiam præſtare poſſunt, quæ in Chriſtiana Religione pro ſalute omnium peperit. Hic enim Pontifex è quibuſdam ſanctionibus ab eo, & nonnullis alijs ſuis prædeceſſoribus Romanis pontificibus editis, opera Gulielmi, Berengarij, & Richardi vſus, ſextum Decretalium librum confecit, & quinq; libris, à Gregorio iam ordinatis, coniunxit. Ludouicum item Gallici Regis ſanguine natum, in diuorum numerum retulit. Centeſimo quoq; anno Iobileum, quo plenam omnium delictorum remiſſionem viſitantes limina Apoſtolorum conſequerentur, poſt Moyſem primus obſeruari mandauit.

Digitized by Google

INDEX RERVM AC VERBORVM
inſignium in Aegidij Romani de Renuntiatione Papæ libellum.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam indicant.

A

Abſolui à peccato ſeu culpa quid ſit. 20. 2.d
Aeternitas quid ſit. 24. 2.d. et inde
Animo poſt reſurrectionem cur non poterit ſeparari a corpore. 8. 2.c
in Anima ſeparata remanet character quantum ad decorē & gloriam. 16. 1.c
Archiepiſcopi poteſtas & officium. 13.4.c

B

Baptizare conuenit Sacerdoti ex officio, ſed non ſolenniter ſine opere epiſcopali. 15. 2.n. & inde
Baptiſmus ex opere operato confert gratiam, & imprimit characterem. 32. 3.n
Bona ſunt in duplici differentia. 3. 2.b
Bonifacius viij. non occupauit pontificatum tot dolis & artibus, vt nonnulli commemorant. 29.4.b

C

Cardinales & epiſcopi gerunt vices Apoſtolorum, ſed diuerſis rationibus. 17.4.d
Character ſecundū ſe quid importat. ij. 3.c. et 34. 1.c
Character in tribus ſolùm ſacramentis imprimitur, & cur. ij. 3.d. et 34. 2.d
Character in quo puncto imprimatur in quolibet ordine. 34. 3.d
Character ſuperior poteſt imprimi ſine inferiori. 12. 1.a et inde.
Characteris ſacerdotalis perfectio imprimitur in ordine epiſcopali. 12. 1.d
Character non imprimitur, nec perfectio characteris vltra ſimplicem epiſcopum. 13.4.b
Character remanet in anima ſeparata. 16. 1.c. et 28.4.b
Chriſma requiritur ad ſolennitatem baptiſmi, & conſecrationem altaris. 12 3.d
Charitas cur dicitur fuiſſe ſopita in Petro non extincta, dū negauit Chriſtum. 24.4.d
Chriſti ſacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedec. 23. 3.d. et inde.
Chriſti remedium quomodo æternum vt inquit Paulus, ſi mūdus habuit initium, & habebit finem. 24. 1.a
Chriſtus mortuus ſecundum carnem, non dicebatur mortuus quātum ad ſacerdotium, et ad ſalutem noſtram. 25. 1.a. et inde.
Confirmatio alicuius in aliqua dignitate poteſt eſſe viſibilis & inuiſibilis. 23. 1.a
Confiteri peccata ſacerdoti cur tenemur. 20.4.n. et inde.
Coniugium quamuis bonum ſit, melius tamen eſt à coniugio abſtinere. 3. 3.d
Coniugium carnale in ſtatu Innocentiæ fuiſſet in officium, non in remedium. 14.4.d
Coniugium ſpirituale reperitur inter epiſcopum & eccleſiam. 14.4.b et quot modis habet eſſe: & quot modis poteſt ſolui. 15. 3.n
Corporalibus ſolum non meremur, nec demeremur. 34. 1.d
Corpus Chriſti in ſacramento, ex vi ſacramenti eſt ſeparatum à ſanguine, & è conuerſo. 28. 1.a
Creaturarum opere multa tolli poſſunt, quæ diuino opere fuerunt conſtituta. 17. 3.c

D

Dæmonum ac malorum hominum rabies. 22.4.d
Dei permiſſione aliquando res fiunt, aliquando diuina operatione. 7. 2.a. et 23. 2.n et col. 3.c
à Deo eſt ꝙ volumus bonum. 8. 1.b et 20. 4.c
Deus in omnibus eſt generaliter per præſentiam, eſſentiam, et potentiam: ſed in his quæ ſpectant ad ſalutem noſtram eſt Deus ſpecialiter. 4. 1.d
Deus non dat gratiam, niſi te ad ipſum per voluntatem conuertas. 6. 2.n et col. 3.d
Deus ſtatuit ꝙ Papa renuntiare poteſt. 8. 3.a
Dignitatum ordo in eccleſia ſumpſit originem à Gentilibus, & cur. 12. 2.d et inde.
Diſpoſitio ad gratiam fit gratia. 8. 1.b

E

Eccleſia formata eſt ex latere Chriſti dormientis in cruce. 27.3.c
Eccleſia aſſimilatur tunicæ Chriſti inconſutili. 33.4.b
Eccleſia non poteſt exercere iudicium ſanguinis. 38. 1.d et inde
ad Epiſcoporum creationem quatuor concurrunt. 6. 4.d et 21.4.d et 22. 3.n
Epiſcopus non poteſt pro libito renuntiare, ſed ſolus Papa, & cur. 6.4.c et 16. 2.b
in Epiſcopatu non imprimitur character, ſed perfectio characteris. ij. 3.a et 12. 1.c
Epiſcopatus an ſit Ordo. 12.4.a
Epiſcopus & ſacerdos quomodo differunt ij.4 d
Epiſcoporum ordines ſeu gradus. 13. 2.c. et 17.2.c
Epiſcopus & eccleſia coniugium ſpirituale conſtituunt, & quomodo. 14 4.b
Epiſcopus quilibet poteſt appellari ſummus ſacerdos. 17. 1.a et inde.
Epiſcopus quis poteſt eſſe nullam habens iuriſdictionem. 19. 3.c et 22. 3.d
Epiſcopi et Cardinales gerunt vices Apoſtolorum, aliter tamen & aliter. 17.4.d
Epiſcopis & prælatis vtilis exhortatio. 10. 1.c

F

Fidei articulum, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos) exponit Aeg. 25. 1.a

Fides antiquorum & noſtra, vna eſt & eadem. 23.4.d.et 25.1.c

G

Gratiam non dat Deus, niſi nos ad ipſum per voluntatem cõuertamus. 6.2.a.et col.3.d

H

Homo vnus poteſt aliquid operari in alio ad gratiæ infuſionem. 8.1.d

I

Iuramentum & votum quomodo differant. 21.2.b
Iuriſdictio non innititur charactere, aut perfectioni characteris. 14.2.a. 21.4.c.et 31.2.b

L

Lex quid ſit. 22.4.c
in Lege ſcripta poterat quis ſaluari in gentilitate. 13.2.d
per Legem diuinam multa ſunt, quæ opere creaturarum tolli poſſunt. 18.2.a.

M

Malum non habet cauſam efficientẽ, ſed deficientem. 3.4.d
Matrimonium legitimum & perfectum, auctoritate papali diſſolui non poteſt. 10.1.b
Melchiſedec cur ſine patre & matre dicitur. 23.4.b

N

Neceſſitas duplex, conſequentiæ & conſequentis. 19.4.d

O

Obligatio quinq; modis fit. 18.3.b
Ordo ſacer quid ſit. 12.4.d
Ordines ſacri in primitiua eccleſia dabantur per ſaltum. 12.1.a.et 35.4.a
Ordines minores cum ſuis actionibus. 34.4.b & inde. Ordines ſacri cum ſuis officijs. 35.1.c.& inde.
Ordinati ab epiſcopis ſchiſmaticis an ſuſcipiant characterẽ. 15.4.c
Ordo dignitatum in eccleſia ſumpſit originem à Gentilibus, & cur. 12.d.& inde.

P

Pallium confertur Archiepiſcopo, & cur. 13.4.c
Papa poteſt renunciare non epiſcopus. 7.1.a.ij.1.d.8.3.a et 32.4.d
Papæ ſolius eſt iura condere. 9.1.b.et inde.
Papa non iudicatur à quoquã, niſi in hæreſim eſſet lapſus. 10.4.d.& inde.
Papa hæreticus non eſt papa. 30.1.a
Papa poteſt deſinere eſſe papa, ſed ſimplex pontifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex. 16.2.b
Papatu acquiritur ſolum plena iuriſdictio poteſtatis. 14.2.a
Papa viuente, poſſunt ea quæ ſunt papæ committi alijs qui non ſunt papa. 14.3.b
Papalis poteſtas perpetua eſt. 14.2.a
Patres noſtri appellantur omnes illi qui intendunt ſaluti noſtræ. 3.1.d
Peccatum ſeu culpa quid ſit 20.2.d
in Petro, cur dicitur, fuit ſopita charitas, non extincta, dum negauit Chriſtum. 24.4.d
Poteſtas omnis præſertim eccleſiaſtica à Domino Deo eſt. 2.4.d.et inde.
Poteſtas excellentiæ, quam Chriſtus ſibi reſeruauit, conſiſtit in tribus. 20.3.c
Prælatus nullus ſecundum antiqua iura poteſt deponi inuitè. 21.1.d

Q

Quæſita.
Quomodo Chriſti ſacerdotium dicitur non habere initium neq; finem, cum mundus habuit initium, & habebit finem. 24.1.a
Si epiſcopatus ſit Ordo. 12.4.a
Si ordinati ab epiſcopis ſchiſmaticis vel hæreticis recipiãt characterem. 15.4.c
Si papa cedens poſſit adhuc dici ſummus põtifex. 17.2.a
Quomodo apoſtolus Heb. 7. volens conſtituere differentiã inter Leuiticum et Chriſti ſacerdotium, inquit, in ſacerdotio leuitica plures facti ſunt ſacerdotes: cum & ſub ſacerdotio Chriſti plures fiant quotidie ſacerdotes. 27.3.d
Quomodo ſacerdotium Chriſti dicitur immortale, ſi hoc faciendo eius mors commemoratur. 29.1.d

R

Reges ſeu principes bona regni tripliciter habere dicuntur. 36.3.d
Rex nullo modo poteſt propria auctoritate bona Eccleſiæ accipere, quamuis vrgens eſſet neceſſitas. 36.4.d. 37.4.b
Reges non poſſunt à ſe elongare bona immobilia quæ ſunt in regno quantum ad patrocinium & defenſionem. 37.2.d.et 38.2.a
Regni communitas cur excogitata. 37.2.c

S

Sacerdos & epiſcopus quomodo differunt. ij.4.d
Sacerdotes omnes æquales quoad Ordinem, non iuriſdictionem. 16.4.b.27.1.a.31.2.a
Sacerdos ſimplex baptizat, conficit corpus Chriſti, ſed non ſolenniter ſine epiſcopo. 12.3.b.et inde.
Sacerdos poteſt eſſe epiſcopali dignitate præditus, nullius tamen eccleſiæ epiſcopus. 19.3.c
Sacerdotes omnes ſub ſacerdotio Chriſti dicuntur vnus & idem ſacerdos. 27.2.c.et inde.
Sacerdotes noui teſtamenti ſunt immortales & quõ. 29.1.c

in

in Sacerdotio ſunt gradus quantum ad ea quæ ſunt ordinis. 17.1.b
Sacerdotium Chriſti non habuit initium, neq; habebit finem. 23.3.d. et inde.
in Sacramento Eucharistiæ cur annunciatur mors Chriſti. 27.4.d
in Statu gentilitatis poterat eſſe ſalus. 13.2.d

T

Tempus & æternitas quomodo differunt. 25.4.a

V

Vinculum ſpirituale fortius eſt q̃ carnale, & quomodo. 9.3.d
Virtutes remanent in anima ſeparata. 25.2.c
Virtutibus non formaliter, ſed materialiter contingit aliquando male uti 3,3.b
Voluntatis noſtræ libertas. 8.1.c
Voluntas coacta eſt voluntas. 29.4.a. et 30.1.b.c
Votum quid ſit. 20.1.a. et 21.2.b. et inde.

Digitized by Google

Aliquot loci ſcripturæ ſacræ ab Aegidio paſſim hoc libello expoſiti.

Iob. 12.e. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem. 4.2.b
Iob. 36.a Deus potentes non abijcit, cum & ipſa ſit potens. 3.1.d
Prouer. 1.a Intelligens, gubernacula poſſidebit. 22.1.b
Eccleſ. 1.a Omnis ſapientia à Domino Deo eſt. 3.1.e
Iſa. 26.b Omnia enim opera noſtra operatus es nobis. 6.1.a
Ezech. 18.a Omnes animæ, meæ ſunt. 6.1.a
Matth. 10 b Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes. 33.4.d
Matth. 16.e Tibi dabo claues regni cælorum. 17.4.e
Matth. 22.d Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. 9.4.e
Luc. 23.f Hodie mecum eris in paradiſo. 25.1.b
Ioan. 1.a Et ſine ipſo factum eſt nihil. 4.1.a. et 6.3.e
Ioan. 15.a Sine me nihil poteſtis facere. 4.1.a
Rom. 13.a Non eſt poteſtas niſi à Deo. 3.4.d
Rom. 13.b Ideo.n. et tributa præſtatis: miniſtri.n. Dei ſunt, in hoc ipſum ſeruientes. 36.4.b.c
1. Cor. 7 g Qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit & qui non iungit, melius facit. 3.3.d
1. Cor. 9.b Nunquid de bobus cura eſt Deo? 4.2.b
1. Cor. 12.b Et quoſdam poſuit Deus in eccleſia, primum apoſtolos, ſecundo prophetas etcæt. 17.4.b
1. Cor. 13 b Charitas non quærit quæ ſua ſunt. 9.4.d
Ephes. 5.a Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi. 1.2.d
Epheſ. 5.e Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam. 9.4.e
Philip. 3.d Noſtra conuerſatio in cælis eſt. 15.1.a
Heb. 7. totum ferè exponitur, à cap. 17. vſq; ad cap 23.

Decreti & Decretalium quidam canones explicati.

Accuſatio. cau 2.q.7.) 17.1.d
Ad hoc. extra de auctor. & vſu pallij. 17.2.a
Ad honorem. extra de auct. & vſu pallij. 14.1.a
Electionem. diſt 79.) 21.1.e
Inter corporalia. extra de Transl. epiſcoporum. 8.3.b. et 14.4.b. et 16.1.b. et 19.3.c. et 22.3.d
Liberti. el. 2. Can. 32.q.2.) 14.2.a
Licet. extra de electione et electi poteſtate. 30.3.d
Niſi. extra de auctor & vſu pallij. 13.4.e
Non aũt. Can. 7.q.4.) 27.3.e. et 32.1.a. et 33.1.a. et b
Nunc autem. diſt. 21.) 10.4.e et 33.1.e
Pudenda. 24 q.1.) 14.2.a
Quàm periculoſum. Cau. 7.q.1.) ij.1.d
Sicut vir. Can. 7.q.1.) ij.1.e. 14.4.e. 21.1.d. 32.1.d
Sicut diſt 40.) 12.1.a et 32.2.d
Si publicis. Can. 22.q.4.) 20.1.e
Si tranſitus. diſt. 79.) 21.1.e
ulicitudo. diſt. 52.) ij.4.e

Digitized by Google

Errata ſic corrige.

Pa.	col.	lin.		
4	3	4	*mortale*	*morale*
7	2	14	Sic	Si
7	3	ij	*pōt.*	*pōt*
7	3	41	*qua o̅pantur*	*o̅pantur*
8	4	9	*ſuum,*	*ſuum:ſed*
8	4	12	*cedere.Ideo*	*cedere, ideo*
9	3	60	*colæ*	*copulæ*
9	4	3	*alia*	*aliam*
10	4	47	*grano*	*granum*
12	4	47	*non*	*nomen*
15	1	1	*ſummendæ*	*ſumendæ*
29	3	31	*numerantin*	*numerant in*

Digitized by Google

Digitized by Google

D. FRATRIS AEGIDII COLVMNAE Romani, Archiepiſcopi Bituricenſis, & Primatis Aquitaniæ, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini, liber de Renunciatione Papæ.

Cap. I. In quo eſt prologus huius libri, ubi oſtenditur, quæ fuit neceſſitas componẽdi hunc librũ, in quo agitur, Quòd Papa renunciare poteſt.

Iob. 8. a. NON ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia eius. Quidam moderni temporis, de ſuo ſenſu nimiũ præſumentes, quaſdã rõnes ſophiſticas ad includẽdum mentes fidelium ediderunt: exinde confidentes de ſua vecordia in ſummum noſtrum Pontificem Sanctiſſimum patrem dominum Bonifacium Papam viii. diuina prouidentia verum Dei Vicarium, ac Sacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ ſponſum legitimũ impugnare ſunt conati; contra quos in perſona Dei dici poteſt verbum propoſitum, qđ legitur Iob. 8. Non placebit ei (ideſt Deo) vecordia ſua (ideſt inſipientia ſua) & ſicut tela aranearũ fiducia eius (ideſt cuiuſlibet eorũ.) Dicitur enim eſſe vecordia, vel dicitur habere vecordiam, qui habet ve in corde, ideſt qui habet malum in corde. Itaq; ſicut in iſtis ſenſibilibus qui habent malum in oculis ſuis nõ bene vident quæ ſunt ſenſibilia, ſic qui habet vecordiam & qui habet malum in corde, non bene percipit quę ſunt intelligibilia. Et quia ex hoc dicitur quis inſipiens, quia habet obſcuratum cor, & non bene percipit hmõi intelligibilia, ipſa vecordia de qua tractatur in auctoritate propoſita, inſipientia dici poteſt. Vere ergo prædicti homines de ſua vecordia ſunt confiſi, quando credentes rationes facere efficaces, tela aranearum eſt eorũ fiducia: quia aranearum telas texere conuincuntur. De quibus dici poteſt quod dicitur Iſaiæ, Iſa. 59. Telas araneæ texuerunt. Omnis. n. uerborum ordinatio, (quia ſi ordinatè proferuntur verba ſibi inuicem ſunt cõnexa) textura quædam meritò nuncupatur. Et exinde inoleuit, quòd liber aliquis vbi ordinata & connexa ſunt verba, textus eſſe dicitur. Sed textura hmõi aliquãdo eſt ferrea & quaſi adamantina, ſecundũ quẽ Proclus modum Proclus in de Diuina puidẽtia volens comendare Platonem, dicit, Plato adamantinis (vt eſt dicere) ſermonibus nos cogit. Ille quidẽ cogit aliquos adamantinis ſermonibus, qui rõnibus irrefragabilibus auditores cogit ſuis ſermonibus conſentire. Sed licet aliquando ita ſit A vt textura verborum poſſit dici ferrea vel adamantina, multotiens tñ uel ex malitia affectus intellectum excæcante, vel ex ignorantia rõnis mentem obſcurante, verba prolata & rationes †conſutæ ſunt, ſicut telæ aranearum: quæ ſic rumpuntur de facili, ꝙ inefficaces eſſe liquidò † confectæ decernantur. Verum quia quãuis aranearum tela ſic ſcindatur faciliter, aliqua tñ animalia debilia quãtumcunq; ſint alis dotata, quibus ſuper terram ſunt apta nata efferri, aranearum etiam telis, vt viſibiliter percipimus, capiuntur. Sic & multi hominũ licet alas habeant rõnis, quibus hæc terrena debent volatu tranſcendere, illas tamen alas habent tm̃ debiles, ut texturis verborum inualidis, & rõnibus debilibus capiantur: B quę telis aranearũ ſimiles eſſe cernuntur. Hinc ergo apparere poteſt, quæ fuit neceſſitas quæ nos mouit ad componendũ Tractatum huiuſmodi, vt ſolueremus rationes quaſdam, ꝙ ſummus Pontifex renũciare non poteſt, factas per præfatos uiros de ſua vecordia confidentes: in quo etiam Tractatu obuiamus quibuſdam aliis additamentis, quæ etiã ſuper vecordia ſunt fundata: nam omnia talia ſunt telæ aranearum. Tamen quia debilia volatilia aliquando telis talibus inuoluuntur, bonum eſt telas diſrumpere antedictas, vt cæteri Chriſtiani tanquam vera membra ſummum præſulem dominum Bonifacium ſuum caput legitimum recognoſcant. Hæc ergo vecordia, ſuper qua quæque hmõi C ſunt fundata, minime placet Deo: & qui tales telas ordiri vel texere ſunt conati, non Diuino cõſilio, nec diuino ſpiritu mouebantur. Ipſi ergo ſunt deſertores filii, quia deſerunt ſummum Patrem & vias aliorum tenere fidelium contempſerunt. Iſtis ergo ſic habẽtibus Ve in corde & nõ facientibus ſecundum diuinum conſiliũ, nec ordinantibus telam ſecundum diuinum ſpiritum, dici poteſt quod dicit Iſaiæ. 30. Væ filii deſertores, dicit Dñs, vt faceretis cõſilium, & nõ ex me: Iſa. 30. a & ordiremini telam, & non per ſpiritũ meum.

Cap. II. vbi agitur de ordine dicendorum.

D DIxerunt Philoſophi, Duplex eſſe opus ſapientis in unaquaq; re, Non mentiri de quibus nouit, veritatem aſſerendo: & mentientem manifeſtare poſſe, falſitatem deſtruendo: hæc. n. duo, veritatem aſſerere, & falſitatem deſtruere, ſunt duo opera ſapientis in omni negocio. Hæc autem dicimus, non ꝙ ſimus illius demẽtiæ, quòd inter ſapientes nos connumerare velimus: dicimus tamẽ nos ſapientiam diligere & quantũ humana fragilitas ſinit, ſapientes imitari velle. Nec eſt arrogantiæ verbum ꝙ quis dicat ſe velle imitari ſapientes, cũ & Apoſtolus Paulus ad Eph. 5. ad imitandum Deum, qui eſt ipſa ſapientia, Eph. 5. a viriliter nos inducat, dicens, Eſtote ergo imita

tores Dei, ſicut filii chariſſimi. Et quia debemus
in omni negocio ſapientes pro viribus imitari,
ideo in hoc tractatu, quem habemus præmani
bus, in quo declarare intendimus, ꝙ ſũmus pon
tifex poteſt ſuo officio, ſiue ſuæ iuriſdictioni ce
dere, vt poſt ceſſionem deſinat eſſe Papa. Nam
volumus illud duplex opus ſapientis prętactũ
pro viribus exercere, videlicet non mentiri de
quibus nouimus, veritatem aſſerendo: & men-
tientes manifeſtare, falſitatem deſtruendo. Sed
his dictis, vt habeamus ordinẽ dictorũ, de quo
agitur in hoc capitulo, oritur nobis rationalis
quæſtio, Quid prædictorum prius eſt facien-
dum: vt Vtrũ prius ſit extirpanda falſitas, quàm
veritas declaretur: an potius econuerſo. Huic
autẽ q̃õni videnẽ ſatisfacere verba philoſophi.
Nam prius ait, ꝙ opus ſapientis eſt non menti-
3.Ethic.c.4 ri de qua nouit veritatem: quod pertinet ad de-
clarationem veritatis. Et poſtea ſubdit, ꝙ opus
ſapientis eſt mentientes manifeſtare; quod perti
net ad extirpationem falſitatis. Igitur prius erit
declaratio veritatis, quàm extirpatio falſitatis.
Sed ille modus prioritatis non ſatisfacit Q̃õni
nr̃æ, de qua agitur in hoc capitulo. Certum eſt
enim ꝙ declarare veritatem eſt prius q̃ extirpa
re falſitatem: ſed nõ oportet ꝙ ſit prius tempo-
re, vel prius in executione, ſed eſt prius in inten
tione: nam extirpatio falſitatis eſt propter ſemi
nare & inſerere veritatem. Et quia declaratio ve
ritatis in hoc negocio ſe habet vt finis, oportet
ꝙ hoc ſit primũ in noſtra intentione, quia prius
debet eſſe intentus finis, quàm ea quæ ſunt ad
nem. Vel ſi volumus loqui de prioritate ſicut
loquitur Auguſtinus. 12. Confeſſ. vbi diſtinguit
modos prioritatis, dicemus, ꝙ declarare verita
tem eſt prius electione, non tñ oportet quòd ſit
prius tempore, vel prius in executione. Nam &
flos præcedit fructum, & fructus florem, vt idẽ
ibidem Auguſt. tangit, quia flos pręcedit fructũ
tẽpore & ſm executionem, natura quidẽ prius
exequitur & prius facit flores & poſtea fructus:
ſed fructus præcedit florem electione, quia eli-
gibilior eſt fructus flore. Vel poſſumus tertio
dicere, ꝙ declaratio veritatis eſt prius extirpa-
tione falſitatis perfectione, quia hoc eſt pfectius
q̃ illud. Igitur ſi philoſophus enumerando prę
fata ſapientis opera, prius locutus eſt de aſſertio
ne veritatis q̃ de deſtructione falſitatis, non pro-
pter hoc ſoluta eſt quæſtio noſtra, vt ſciamus,
quo ordine procedẽdum eſt in hoc Tractatu,
vtrum debeamus ipſum incipere a declaratione
veritatis, & cõſumare ipſum in deſtructione fal
ſitatis: vel potius ecõuerſo. Nã ſi philoſophus
prius locutus eſt de declaratione veritatis, q̃ de
deſtructione falſitatis, dicere poſſumus, ꝙ illa
prioritas referenda eſt ad prioritatem ſecundũ
intentionem, vel ſecundũ electionẽ, vel ſm per
fectionẽ: nam hoc eſt eligibilius & debet eſſe
quid magis intentũ. Sciendũ ergo, ꝙ hæc duo
ſm vnũ modum accipiẽdi ſunt ſĩl tpe, & ſm aliũ

A modũ accipiendi pñt eſſe non ſĩl tpe. Sunt. n. ſĩl
tpe, quia inſertio veritatis, & amotio falſitatis ſe
vñr habere ad intellectum, ſicut inductio for-
mę propoſitæ, & expulſio formæ oppoſitæ ha
bent ſe ad materiam: expellendo. n. formam op
poſitam, a materia inducimus in eam formã pro
poſitam & econuerſo. Sic & in propoſito, de-
ſtruendo falſitatem, aliquomodo affirmamus
veritatem & ecõuerſo. Propter ꝙ ſic loquẽdo
de his duobus operibus, erunt ſimul tempore.
Sed ſi quæratur, accipiendo hæc duo opera,
vt ſunt ſimul tempore, Vtrum ſit inter ea aliqs
prioritatis modus. Dici põt, ꝙ, vt tetigimus, idẽ
eſt de veritate inſerendi in animo & falſitate ex-
pellenda ab eo, & de forma propoſita introdu
B cenda in materia & de oppoſita expellenda: qa
licet illa ſint ſimul tẽpore, tñ ordine, generatio-
ne, & natura ſe pręcedunt. Dicimus enim ꝙ
vnum præcedit alium natura, ideſt naturali in-
telligentia & naturali origine ſiue naturali ge-
neratione. Simul. n. tempore facta fuerunt ſol
& ſplendor, quia ſtatim cum fuit ſol incepit ſplẽ
dere: tñ natura, ideſt naturali intelligentia ſol
præceſſit ſuum ſplendorem. Naturale eſt. n. ꝙ
prius intelligamus ſolem eſſe factum, & poſtea
intelligamus ipſum ſplendere. Sic etiam natura
li origine vel naturali generatione ſol præcedit
ſplendorem: quia cũ natura ſplendoris deriuaẽ
a natura ſolis, naturale eſt ꝙ prius fuerit factio
& gñatio ſolis, & poſtea fuerit ſplendor ortus
C ab eo. Secundũ hunc autẽ modum loquiẽ Au
guſt. 12. Confeſſ. ꝙ ſonus & cantus ſunt ſimul
tempore, ſed ſonus eſt prior cantu origine: can
tores. n. prius emittunt ſonum & cantant. Sed
cum cantus ſit modulatio ſoni, quia hoc eſt can
tus ſonus modulatus, cum modulatio ſonus ſit
quædam proprietas eius, quia ſubiectum natu-
rali origine & naturali intelligẽtia eſt prius ſua
proprietate, ideo dictum eſt, ꝙ origine & gene
ratione & etiam natura ſonus præcedit cantũ,
licet ſint ſimul tempore. Quæ ſi velimus ad p-
poſitum aptare, dicemus, quòd naturali origi-
ne & naturali intelligentia expulſio formæ op-
poſitæ vno modo præcedit introductionẽ for
mæ propoſitæ, & alio modo econuerſo. Sic &
D expulſio falſitatis ab animo ſecundũ vnum mo
dum præcedit introductionẽ veritatis, & ſecun
dum alium modũ econuerſo. Nam hęc expul
ſio & introductio formarũ vel comparanẽ ad
materiam, quæ expoliata vnâ formâ introduciẽ
alia: vel comparantur ad agens, qui introducen-
do vnam formam, expellit aliam. Si ergo hæc
duo comparantur ad materiam, quia forma p-
poſita non poteſt eſſe in materia, nec poteſt ha
bere locum in ea, niſi expellatur inde forma op
poſita, ideo quantũ ad materiam primũ eſt ex-
pulſio formæ oppoſitæ, q̃ introductio propoſi
tæ. Sed ſi hæc comparantur ad agens, quia cũ
agentis ſit imprimere, ſic materiæ eſt recipere:
qa materia non põt recipere, niſi prius euacuaẽ

ideo

Digitized by Google

ideo ſecundum naturalem noſtram intelligen A
tiam primò euacuatur materia & expoliatur, q̃
introducatur & perficiatur. Sic cum agentis ſit
imprimere, ſic materia recipiendo perficitur, ſi-
cut agens imprimendo perficit. Agens ergo, im
primendo formā ꝓpoſitā, expellit oppoſitā: ma
teria aūt q̄a euacuat̃ a forma oppoſita, iō induit̃
ꝓpoſita: pp ꝙ reſpectu materiæ, prius eſt expo-
liari, q̃ indui: reſpectu autem agentis, prius eſt
induere, q̃ expoliare. Sic & de veritate & falſita
te, vt ſi ſit falſitas ſiue error in animo, & aliquis
velit inde expellere falſitatem, quantū eſt ex par
te animi prius eſt expellere falſitatē q̃ inducat̃
veritas: ſed quantum eſt ex parte agentis, cum
agens, ſiue doctor expellat falſitatem, inducen
Interpretis munus. do veritatem, prius intellige, ꝙ agens veritatem B
inducat, q̃ quòd falſitatē expellat. His itaq; præli
banis, patet quō loquendum eſt de prioritate &
poſterioritate, prout hæc duo ſunt ſimul tēpo
re. Sed poſſumus loqui de his duobus etiā, put
tempore ſe præcedunt. Dicimus. n. ꝙ declaran
do aliquid, duo ſunt ibi fienda, videlicet, argu-
menta ad oppoſitum deſtruere, & argumenta
ad propoſitum conſtruere. Et licet vtrūq; faciē
do deſtruatur falſitas, & aſſeretur veritas, quia
& qui ſoluit argumēta oppoſita, falſitatem de-
ſtruit & veritatem aſſerit, & etiā qui cōſtruit ar-
gumenta propoſita, quodāmodo vtrūq; facit:
attamen in deſtruendo argumenta oppoſita,
magis videmur extirpare falſitatem, in coſtruen
do autem argumēta propoſita, magis videmur C
aſſerere veritatem. Hoc modo ergo veritatem
aſſerere, & falſitatem deſtruere pñt ſe inuicem
tempore præcedere, quia pōt quis primum ar-
gumenta oppoſita deſtruere, & poſtea propo-
ſita conſtruere, & pōt etiam econuerſo. In hoc
ergo ſtat Quæſtio noſtra principaliter, an ſint
argumēta oppoſita per aduerſarios facta prius
ſoluenda, vt deſtruatur falſitas; & poſtea ſint ar
gumenta propoſita cōſtruenda, vt aſſeratur ve
ritas: vel fiendum ſit econuerſo. Aduertendum
itaq;, ꝙ ſi inſtruendi per doctrinam aliquā non
eſſent ipſi infecti, nec infeciſſent alios, rōnabili-
ter poſſet dubitari a quo eſſet inchoandū. Verū
ab informatione veritatis argumenta propoſi- D
ta conſtruendo, vel ab expulſione falſitatis ar-
gumenta oppoſita diſſoluendo. Sed ſi inſtruen
di per doctrinam aliq̃, vel ſi compellendi ad cō
fitendum aliquā veritatem ſunt infecti, vel (ꝙ
peius eſt) ſi aliquos infecerunt, quia animus infe
ctus nō recipit doctrinam, niſi expulſa infectio
ne, rebus ſic ſe habentibus, primum eſt expel
lēda falſitas, & infectio ab anima, diſſoluendo
argumenta oppoſita: & poſtea inferenda eſt ve
ritas, conſtruendo & firmando argumenta pro
3. Rhet. c. 14 poſita, quia, vt vult Philoſophus in Rhetori-
cis, Oportet facere locum futuræ orationi. Ani
mus ergo falſitate plenus nō pōt veritate reple-
ri, niſi prius inde falſitas expellatur. Sicut vas
amaritudine plenum, non pōt repleri dulcedi-

A ne, niſi prius amaritudo inde euacuetur: in va-
ſe. n. amaritudine repleto, non eſt locus, vbi re
cipiatur dulcedo. Si ergo volumus facere locū
dulcedini recipiendæ, ſunt inde prius amaritu-
dines repellendæ. Sic cum eſt in anima error &
falſitas, non eſt ibi locus, vbi recipitur veritas,
niſi inde falſitas expellatur: quilibet. n. abomi-
natur quodcūq; contrarium. Ita prius oſtendē
dum eſt aduerſario, quòd ſua dicta ſint falſa, vt
ex hoc poſſit acquieſcere veritati. Et ſi dicatur,
quòd ſic arguentes vel ſatisfacientes nō credūt
corde quod proferunt ore: quod in hac mate-
teria credimus verum eſſe, vt & ipſi veritatis ad-
uerſarii corde non credant, quod ore pronun
ciant. Dicimus, quòd tanto magis eſt cum eis
B prius extirpanda falſitas & ſunt diſſoluenda eo
rum argumenta oppoſita quàm ſint conſtruen
da propoſita, quia tales pertinaciores eſſe cōſue
uerunt in eorum dictis q̃ alii. His itaq; omnibus
enarratis, hoc ordine procedemus in hoc tra-
ctatu, quia prius enarrabimus argumenta op-
poſita huic veritati, Quòd Papa renūciare po-
teſt. Secundo illa argumenta oppoſita diſſolue
mus. Tertio, quia aduerſarii præter falſitatem,
quam aſſerunt, quòd Papa renunciare non po
teſt, aliqua etiam alia plura ſuperaddiderunt,
ideo illa ſuperaddita enūciabimus. Quarto his
ſupadditis obuiabimus: ex quibus omnibus de-
ſtruetur falſitas. Quinto & vltimo faciemus ar-
gumenta & rationes idoneas ad noſtrum ꝓpo
C ſitum, Quòd Papa renunciare poſſit: ex quibus
declarabitur veritas. Quo facto, imponemus fi-
nem his nr̃is dictis, & cōſumabimus opus nr̃m.

Cap. III. In quo ponuntur duodecim rationes, quas faciunt aduerſarij ueritatis, Quòd Papa renunciare non poteſt.

PErmiſſo itaq; ordine dicendorū,
volumus exequi hunc Tractatū
ſecundum prætaxatū ordinem,
ſecundum quē primò ponendæ
ſunt rationes, quas faciunt aduer
D ſarii noſtri. Quarū prima ſumitur ex eo quòd Prima
Papatus, vt dicunt, a ſolo Deo eſt: Sed quæ a
Deo vel ab aliquo ſuperiori committunt̃, a nul
lo poſſunt inferiori remoueri: & ſic papalis po
teſtas, quæ a ſolo Deo committit̃, a nullo infe-
riori remoueri poſſe videt̃. Secunda ratio ſumi Secunda
tur ex eo quia nullus poteſt auctoritatē vel di-
gnitatem aliquā auferre, quā conferre non po
teſt: Sed auctoritatem papalem nullus conferre
poteſt, niſi Deus; ergo neq; eam auferre: ſed ſi
teneret renunciatio, auferretur papalis pote
ſtas; Ergo renunciatio videt̃ fieri nō poſſe. Ter Tertia
tia ratio, etiam Decretalis Inter corporalia, ex
preſſe innuit, quòd depoſitio Epiſcoporū, trā
ſlatio eorum, & abſolutio eorum per ceſſionem
ſoli Papæ eſt reſeruata: nec etiam ipſi Papæ cō

cederetur niſi inquãtum Papa quodammodo A
Deus eſt,ideſt Dei Vicarius, vt patet ex textu:er
go remotio ipſius Papę, quia Papatus omnes
dignitates excellit,ꝑ nullum ſuperiorem poteſt
fieri. Nulla.n. ratio capit ꝙ Deus voluerit in-
feriores dignitates per ipſum Deum tm̃.aut per
eorum ſuperiorum dignitatem tolli poſſe, nec
per ipſum ſuperiorem, niſi inquantũ ipſe ſupe-
rior ſcilicet Papa eſt Dei vicarius: et tamen vo-
luit ipſum Papatum, quæ eſt ſumma dignitas,
quæ proprie chriſti eſt, ne dum per inferiorem
Deo, ſed etiam per inferiorem ſeipſa dignitate
tolli poſſe. Et ſic ſolus Deus videt̃ tollere poſſe
papatum,& nullus alter,ſicut multipliciter vide
Quarta tur colligi ex textu prædictæ Decretalis. Quar
ta ratio ſumitur ex eo ꝙ ſumma virtus increata B
per nullam virtutem creatam videt̃ poſſe tolli:
ſed Papatus eſt ſumma poteſtas increata, ergo
per nullam virtutem creatam tolli poſſe videt̃.
Quinta Quinta ratio ſumitur ex eo,ꝙ nec Papa nec to
ta creaturarum vniuerſitas põt facere ꝙ aliquis
pontifex non ſit pontifex: ergo multo magis
non videt̃ poſſe facere, ꝙ ſummus pontifex nõ
ſit ſummus pontifex: nam minus eſt tollere ſim
pliciter pontificem,q̃ ſummum Pontificem: er
go cum ſimplicem pontificem nullus põt tolle
re niſi Deus,nec ſummũ pontificem vr̃ aliqs poſ
ſe tollere niſi Deus. Quod fieret, ſi renunciare
Sexta poſſet, ita ꝙ valeret eius renunciatio. Sexta rõ
ex eo,ꝙ papa non eſt Papa niſi per legem diui
nam, & non per leg̃ alicuius creaturę, nec om C
nium creaturarũ ſimul. Ergo nullo modo vide
tur ꝙ Papa poſſit eximi quòd non ſit Papa.
Non.n Papa ex quo conſentit & ſubiicit ſe legi
ſponſæ,põt eſſe non Papa per aliquã creaturã,
Septima neq; per omnes ſimul, vt videt̃. Septima ratio,
ex eo quòd nullus poteſt tollere votũ alicuius,
ſeu ab ipſo abſoluere, niſi ille qui eſt ſupra vo-
tum: ſed papatus eſt quoddã votũ maximũ ſup
omnia vota: nã vouet papa de facto ipſi Deo,
quòd curã habebit vniuerſaliter gregis ſui, to-
tius.ſ. vniuerſalis Eccleſię: & quòd de ipſis red-
det rõnem. Ergo ab iſto, ſolus eum Deus abſol
uere poſſe videt̃. Ergo de papa nullo modo vr̃
fieri poſſe nõ papa, niſi tantũmodo a ſolo Deo
aliqua rõne. Nullus.n. alieno obligatus poteſt D
ab obligatione ſeipſum abſoluere, qua tenetur
obnoxius, maxime ſuperiori obligatus: ſed pa-
pa nullum habet ſuperiorem niſi Deum, & per
papatũ ſe Deo obligauit. Ergo a nullo vr̃ poſ
Octaua ſe abſolui niſi a Deo. Octaua ratio, ex eo quòd
nullus videt̃ ſeipſum poſſe abſoluere; ſed ſi va-
leret renuntiatio, videret̃ quòd ſeipſum poſſet
Nona abſoluere. Nona ratio, ex eo quòd papalis ob-
ligatio non vr̃ poſſe tolli niſi per maiorẽ pote-
ſtatem q̃ papalis ſit, ſed nulla potentia creata eſt
maior q̃ papalis: ergo fieri nõ poteſt quòd ꝑ pa
pam, nec per aliquod aliud, niſi per Deum, vt q
ſemel eſt papa, non ſit ſemper papa, dum viuit,
Decima vt videt̃. Decima ratio, ex eo quòd nulla digni-

A tas eccleſiaſtica poſt legitimam confirmationẽ
poteſt tolli, niſi per eius ſuperiorem; ſed papa
ſolus Deus eſt maior, ergo a ſolo Deo tolli poſ
ſe vr̃. Vndecima ratio, ex eo quòd Apoſtolus Vndecima
vult & probat ſacerdotium chriſti eſſe in æter-
num: ſi adiungit in ęternũ in ſacerdotem, ſequi
tur ipſum eſſe ſacerdotem in æternũ: ergo nul- Heb.7.
lo modo poteſt eſſe vita ſummi Põtificis & ſum
mi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdotio, ergo re-
nuntiare non põt vt vr̃: & minus extraneum &
rõne remotũ apparet quòd ſummus pontifex,
qui eſt verus ſucceſſor & vicarius Ieſu Chriſti,
qui eſt ſacerdos in æternum, poſſit abſolui ab
aliquo, quàm ab ipſo Deo, & quãdiu vixerit nõ
maneat ſummus pontifex, & quòd aliquo mo-
B do poteſt eſſe vita ſũmi ſacerdotis ſine ſummo
ſacerdotio, vt videt̃. Duodecima ratio, ex eo ꝙ Duodecima.
ſi diceretur, quòd vita ſummi ſacerdotis eſſe ſi-
ne ſummo ſacerdotio, argumentum Apoſtoli,
vbi dicit, Secundũ legem Moſaicam plures fa-
cti ſunt ſacerdotes &c. penitus nullum videret̃
eſſe, ſed falſitatẽ contineret. Nam poſſet argui
contra ipſum, Quare chriſtus ſempiternum ha
bet ſacerdotium. Rñdet Apoſtolus, eo quòd
manet in ęternum. Dico tibi beate Apoſtole,
Non eſt verum, quia poteſt in vita ſua renũtia
re, & ſic non erit ſacerdos amplius. Ex hac ergo
poſitione, quòd papa renuntiare poteſt, totius
ſacræ ſcripturæ & verbi Apoſtoli falſitas ſequi
videretur; & ex multis aliis rõnabilibus & eui-
C dentibus cauſis, hoc ipſum, Verum Papa re-
nũtiare poſſit, videtur veriſimiliter & iuſtiſſime
in dubitationẽ deduci. Hęc Igitur ſunt illæ duo
decim rõnes, quas faciunt pręfati aduerſarii ve-
ritatis, Quòd papa renuntiare non poteſt.

Cap. IIII. Vbi declaratur, quomodò omnis poteſtas & ſpecialiter poteſtas eccleſiaſtica eſt a Deo.

PRæmiſſis rationibus aduerſario-
rum ſecundũ ordinẽ ante factũ,
conſequens eſt, quòd omnes rõ
nes dictas per ſingula perſolua-
mus. Habent autem rõnes illæ ꝑ
D magna parte hoc fundamentum. Quòd quia
poteſtas papalis eſt a Deo, ideo per ſolum Deũ
tolli poteſt. Et quia ſecundũ philoſophum, Ve
ro verum conſonat, falſo autem cito diſſonat
verum: ratio, quæ verũ dicit in aliqua materia,
quanto magis pertractat illam materiam, tanto
magis apparet dictum ſuum eſſe verũ. Si autem
falſum dicat, pertractãdo veritatem, in materia
illa cito veritas diſſonabit falſitati, & cito appare
re poterit dictum illud eſſe falſum. Ea ꝓpter de
poteſtate, Quomodo eſt a Deo, volumus ſpe-
ciale capitulum facere, vt veritate huius pertra
ctata, clare apparere poſſit, quòd licet poteſtas
papalis ſit a Deo, hoc tamen non obſtante, pa
pa renuntiare poteſt, Continet ergo hoc capi-
tulum

Digitized by Google

tulum(vt patet)ex ſua rubrica duo. Primũ qui-
dem eſt,ꝙ omnis poteſtas eſt a Deo. Secundũ
quidem eſt, quod poteſtas Eccleſiaſtica quodã
ſpeciali modo dicitur eſſe a Deo. Propter pri-
mum ſciendum,ꝙ, quantũ ad præſens ſpectat,
quinqꝫ viis ꝓbare poſſumus, ꝙ omnis poteſtas
eſt a Deo, vt ex his viis habeamus materiam in-
ueſtigandi, ꝙ multa ſunt a Deo, quæ poſſunt
tolli operatione humana. Prima quidem via ſu
mitur ex ipſa poteſtate. Secunda vero ex ipſis
rebus, qbus innititur poteſtas. Tertia quidẽ ex
ordine, quem videmus in poteſtatibus. Quar-
ta autem ex cauſalitate, quæ competit poteſtati.
Quinta & vltima ex actibus vel ex operibus, ex
Prima uia. quibus habet eſſe poteſtas. Prima autem via ſic
patet. Poſſumus.n. dare quandã maximam ge-
neralem, quod qñ aliquid reperitur in ſuperio-
ribus & in inferioribus, illud repertum in ſupe-
rioribus eſt cauſa repertorum in inferioribus,
vt puta ſi motus reperitur in cæleſtibus, tanquã
in ſuperioribus, & in iſtis aliis, tanquã in inferio
ribus, conſequens eſt, quod motus cæli ſit cauſa
omnium aliorũ motuũ. Propter quod dicit̃. 8.
Phyſ. Motus cęli eſt vita in entibus. Quia ſicut
viuum differt a non viuo, ex eo quod viuũ mo
uetur, non viuum non mouet̃, cum omnia mo
ueantur ꝓpter motum cæli, ideo motus cęli, ꝑ
quem mouent̃ omnia, erit quaſi vita omnium.
Et ſi hoc dictum, eſt dubium in creaturis prout
cõparãtur ad creaturas, nullo autem modo du
bium eſt prout creaturę comparant̃ ad Deum,
quia ſiquid reperit̃ in Deo & in creaturis, opor
tet quod id repertum in Deo ſit cauſa reperto
rum in creaturis; vt ſi ſapientia reperit̃ in Deo
& in creaturis, oportet quod ſapientia reperta
in Deo, ſit cauſa cuiuſqꝫ ſapientiæ repertæ in
Eccleſ. 1. a creaturis. Secundum quẽ modum habet̃ Eccle
ſiaſtici primo, Omnis ſapientia a Domino Deo
eſt. Et ibidem ſubdit̃, Fons ſapientiæ uerbũ Dei
in excelſis. Igitur ſi ſapientia eſt in Deo, ſiue in
excelſis, oportet quod illa ſapientia ſe habeat
vt fons, a quo omnis alia ſapientia deriuatur.
Eph. 3. c Secundũ hunc etiam modũ loquitur Apoſto-
lus ad Eph. 3. cum ait. Huius rei gratia flecto ge
nua mea ad patrem Dñi noſtri ieſu chriſti, ex
quo omnis paternitas in cælo & in terra nomi-
natur. Vr̃.n. eſſe ratio Apoſtoli, quia eſt pater-
nitas in diuinis, oportet quod ex illa paternita
te eſſe habeat quæcunqꝫ alia paternitas: ſiue pa
ternitas illa ſit in cęlis quantũ ad Angelos, qui
ſunt patres noſtri inquantũ intendunt ſaluti no
ſtræ: ſiue ſit in terris quantum ad homines, qui
vt alios generant, vel vt alios regunt, ſunt eorũ
patres. Si ergo potẽtia eſt in diuinis, quia Deus
eſt ſumme omnipotẽs, oportet quod ab illa po
tentia omnis alia potentia deriuetur. Secundũ
hunc itaqꝫ modum põt exponi illud quod ha-
betur Iob, 36. Deus potentes non abiicit, cum
Iob. 36. a & ipſe ſit potens. Spectat.n. ad quenlibet agen
tem diligere opera ſua, iuxta illud Sapientię vn

A decimo. Diligis.n. omnia quæ ſunt, & nihil odi Sap 11. d
ſti eorũ quæ feciſti. Quia ergo omnia ſunt ope
ra Dei, omnia diliguntur a Deo inquantũ ſunt
opera eius. Si ergo potentia reperitur in Deo,
& in creaturis, oportet quod potentia creatura
rum deriuata ſit a potentia Dei. Exponatur er-
go ſic verbum, qđ habet̃ in iob, quod cũ Deus
potẽs ſit, oportet quod a potentia eius ſint om
nes alii potentes: et quia nullus abiicit opa ſua,
conſequens eſt, quod Deus potentes non abii-
cit, cum & ipſe ſit potens, a qua potentia omnis
alia potentia deriuatur. Secunda via ad hoc idẽ Secunda uia.
ſumitur ex ipſis rebus, quibus innititur ipſa po
tentia: hmõi autem res, quibus potentia innitit̃,
ſunt bona interiora & etiã bona exteriora. Nã
B per vtraqꝫ bona ſumus potentes ad aliqua, ad
quæ non eſſemus, ſi careremus illis bonis. Vo
camus.n. bona interiora, quęcũqꝫ ſunt in nobis,
ſiue ſint bona corporalia, cuiuſmodi ſunt mẽ-
bra noſtra: ſiue ſint virtutes fundatæ in corpo
ralibus, ſicut ſunt potẽtiæ motiuæ & ſenſitiuę,
tam exteriores ſicut ſunt quinqꝫ ſenſus, ꝗ etiam
interiores ſicut ſũt ſenſus cõmunis, imaginatio,
æſtimatiua, memoria, & hmõi: ſiue ſint potentię
nõ organicę, ſicut ſunt intellectus & voluntas.
Per oĩa.n. iſta bõa, quę ſunt in nobis, ſumus po
tentes, ad aliqua faciẽda, vt per mẽbra multa fa
cimus, quæ ſine membris facere non poſſemus.
Et per potentias motiuas & per ſenſitiuas exte
riores, vt per viſum, auditum, & hmõi multa poſ
C ſumus, quæ ſine illis non poſſemus: ſic per po
tentias ſenſitiuas interiores, vt per ſenſum cõmu
nem, & æſtimatiuam, & memoriam multa ope
rari poſſumus, quæ non poſſemus ſine illis. Per
potentias.n. non organicas, vt per intellectum
& rõnem, multa poſſumus, quę non poſſemus
ſine illis: immo philoſophus in. 1. Politicorum 1. Polit. cap. 2
vocat intellectũ & rõnem eſſe ſęuiſſima arma.
Propter quod hominem perfectũ virtute dicit
eſſe animalium optimum, ſeparatum autem a le
ge & iuſtitia dicit eſſe animalium peſſimũ, quia,
vt ait, habet ſęuiſſima arma: habet.n. intellectũ
& rõnem, quæ ſi vult conuertere ad bonũ, erit
optimus animalium, ſi ad malũ erit peſſimus.
Fundatur ergo potentia noſtra in bonis, quæ
D ſunt in nobis. Fundatur etiam & in bonis, quæ
ſunt extra nos vtputa in diuitiis, & in facultati
bus. Multa.n. poſſumus per facultates & per di
uitias, quæ ſine illis non poſſemus. In hĩs ergo
duobus generibus bonorũ, vt in bonis exterio
ribus & interioribus, conſiſtit omnis potẽtia no
ſtra, vel etiam cuiuſcunqꝫ creaturæ. Quod ſi di
catur, quod etiam potentia noſtra cõſiſtit in ha
bendo amicos, in habendo ſubiectos. Conſtat,
quod & hęc reducuntur ad illa, quia ſi ſubditi
vel amici non haberent bona exteriora vel inte
riora, in nullo eſſemus potentiores ꝓpter eos.
Si ergo omnis potentia noſtra vel cuiuſcunqꝫ
creaturæ fundat̃ in bonis exterioribus vel inte
rioribus, dubitare an omnis potentia ſit a Deo,

eſt dubitare an omnia bona ſint a Deo. Cū er
go certum ſit omnia bona eſſe a Deo, certū eſt
omnem potentiam eſſe ab ipſo. Et ex hoc illa
3.Top.c.3. conſideratio Topica dicit, Potentiam eſſe de
genere bonorū, quia ſemper fundatur in aliqui
bus bonis. Omnis ergo potentia, vt diximus,
Potentia ſēper eſt a Deo, quia omnia bona ſunt a Deo. Et exin
eſt bona, eius de ſequitur, ꝙ potentia ſemper ſit bona, qa res
autem vſus an in q̃bus fundatur ſemper bonæ ſunt: vſus tamē
ceps eſt. potentiæ pōt eſſe bonus & non bonus. Nam
& membris proprijs vti poſſumus bene & non
bene. Et potētijs tam ſubiectiuis, q̃ motiuis, qui-
bus etiam potētes ſumus, vti poſſumus bene &
non bene. Ipſo.n.intellectu & ipſa rōne, & ipſis
actibus, & ſcientijs, quæ ſunt ſæuiſſima arma qñ
eis male vtimur, & optima arma quando bñ vti
mur ipſis, poſſumus vti bene & non bene. Diui
tijs etiam & facultatibus poteſt quis bene & nō
Cap. 1. circa bene vti. Ideo dicit̃ in primo Rhetoricorum ꝙ
finem. hoc eſt cōe cum omnibus bonis (exceptis vir-
tutibus) puta robore, ſanitate, diuitijs, amicitia:
talibus.n.quis pderit vtens iuſte, & nocebit, ſup-
ple, vtens iniuſte. Omnium.n.talium bonorum,
per quæ potentes ſumus, vſus pōt eſſe bonus &
non bonus. Ipſis etiam virtutibus non formali
ter, ſed materialiter contingit aliqñ male vti, vt
Aeg.in cap.1. puta quando de virtutibus ſuperbimus. Forma
lib.2.Rhet. liter.n. virtutibus ſemper bene vtimur, quia vir-
tutes de ſe ſemper inclinant ad bonum: ſed ma-
terialiter accipiendo virtutes, nō prout per eas
perfecti & informati agimus, ſed prout ſunt ma
teria & obiectum noſtræ cōſiderationis, & pro
ut de eis poſſumus ſuperbire, ſic virtutibus poſ
ſumus male vti. Ipſis etiam bonis exterioribus, p
quæ multotiens potentes ſumus, bene & male
vti poſſumus. Et quia loquendū eſt de poteſta-
te, ſicut loquimur de rebus, ſuper quibus funda
tur poteſtas: ſicut res ſemper ſunt bonæ, ſed ea-
rum vſus pōt eſſe non bonus: ſic poteſtas ſemp
eſt bona, ſed eius vſus poteſt eſſe non bonus.
Non.n. vitiatur aurum, nec dr̃ aurum eſſe non
bonum, propter hoc ꝙ aliquis eo male vtatur.
Cap. 5. Ideo dr̃ in.5 Ethicorū, Debemus orare ꝙ diui-
tiæ, quæ ſunt bonæ in ſe, ſint bonæ nobis. Bo-
næ.n.ſunt diuitiæ, ſed ſunt malę ei qui eis male
vtitur. Sic cū omnes res bonę ſint, ſunt tñ ma-
læ, male vtenti. Ita & poteſtas quęlibet bona
eſt, ſed poteſt eſſe mala male vtenti. Aduerten-
dum tamē, ꝙ licet res quælibet bonæ ſint, mul
totiens bonum eſt abſtinere a multis bonis, vt
Coniugium. vacemus maioribus bonis. Et q̃uis coniugium
bonum ſit, bonum eſt a connubio abſtinere, vt
virgines exiſtentes magis poſſimus vacare diui
1.Cor.7.g. nis. Ideo dicit Apoſtolus prima Cor. 7. Qui
matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit;
& qui non iungit, melius facit. Sic & de rebus tē
poralibus, licet ipſę bonæ ſint, abrenuntiare tñ
eis vt poſſit quis liberius vacare diuinis, pōt eſſe
perfectioris meriti. Sic & poteſtates quantum-
cūq; bonæ ſint, a multis tñ poteſtatibus abſtinē

A do, poteſt nobis eſſe ad meritum. Attamen p-
pter cōmune bonum pōt multotiens eſſe maio
ris meriti ſe poteſtatibus implicare, q̃ a poteſtati
bus abſtinere. Sed de hac materia non oportet
hic loqui diffuſius. Sufficit.n.ſcire, quantum ad
præſens ſpectat, ꝙ poteſtas ſemper bona eſt &
a Deo eſt, vſus tamē poteſtatis poteſt eſſe non
bonus. Aduertendum etiā, ꝙ illud qđ dictū eſt
de vſu poteſtatis, veritatem hēre poteſt de acq-
ſitione poteſtatis. Nam licet res iſtę exteriores
bonæ ſint, eas tamē poſſumus alijs vſurpare, &
iniuſte eas poſſidere: tñ propter iniuſtitiam no-
ſtram res non vitiant̃, nec fiunt malæ. Et quòd
dictum eſt de rebus, verum eſt de poteſtate; ꝙ
ipſa ſemper bona eſt, vſus tamen & acquiſitio
B eius poteſt eſſe non bonus. Tertia via ſumitur Tertia via.
ex ordine quē videmus in poteſtatibus. Vult.n.
Deus quodā ordine gubernare vniuerſum, vt
inferiora regantur per ſuperiora, & ſint ſubdi-
ta ſuperioribus: ſecundum quē modum loquit̃
Aug. tertio de Trinitate, vbi ait, Voluntas Dei Cap.4.
eſt prima & ſumma cauſa omnium. Et ibidem
vult, ꝙ per volūtatem Dei quodam ordine re-
gatur vniuerſa creatura, vt corpora grauio-
ra vel groſſiora per ſubtiliora, & omnia corpo
ra per ſpiritum. Si ergo ſic eſt in regimine natu
rali, ꝙ quodā ordine regat̃ vniuerſa creatura,
ita ꝙ creatura inferior regatur per ſuperiorem,
oportet ſic eſſe in regimine hominum, & in re-
gimine morali, vt ſubditi regantur per poteſta
C tes ſibi præſidentes, & poteſtas inferior per ſu-
periorem. in quo ordine maxime refulget diui-
na ſapientia & diuina bonitas. Nam ordinare
potiſſime attribuit̃ ſapienti: nam ex hoc omnia
in ſapientia facta ſunt, quia omnia per diuinam
ſapientiam ſunt congrue ordinata. Et inde eſt,
quòd ſapiētes philoſophi dixerunt, duplex Bo
num. ſ. bonum ducis & bonū ordinis, vt patet
ex. 12. Metaphy. Dixerunt etiam quòd poſt bo Cap. 10. ſm
num ducis non eſt tantum bonum, ſicut eſt bo Com. 52.
num ordinis. Nam quòd omnia ordinata ſint
ſub duce, hoc eſt magis bonum poſt bonū du-
cis: ſic quòd omnia ordinata ſint ſub Deo, hoc
eſt maius bonum poſt Diuinum bonū. Quòd
ergo hoc bonum ordinis, quod eſt tantum bo
D num, non ſit a Deo, eſt inconueniens dicere. Et
quia ex hmōi ordine quòd vnum ſit ſub alio, ſu
mitur ratio poteſtatis, ideo dicit̃ omnis poteſtas
eſſe a Deo. Propter ꝙ & Apoſtolus ad Rom. Rom.13.a
13. cum prius dixiſſet, quòd nō eſt poteſtas niſi
ſit a Deo, ſtatim ſubdit, Quæ autem a Deo ſunt
ordinata ſunt. Vult ergo ex ipſo ordine pote-
ſtatum probare Apoſtolus, quòd non ſit pote
ſtas niſi a Deo. Quarta via ad hoc idem ſumit̃ Quarta via.
ex cauſalitate, quæ competit poteſtati. Nam po
teſtas vt poteſtas eſt, eſt cauſa efficiens: ſi autem
ſit cauſa deficiens, hoc non eſt poteſtas vt pote
ſtas eſt & vt potentia, ſed vt eſt in potentia: ſecū
dum quem modū loquit̃ Aug. 12. de Ciuitate Cap.7
Dei cum ait, Nemo igitur quærat efficientē cau
ſam

ſam malę voluntatis. Nō. n. eſt efficiens, ſed de-
ficiens. Vnde & ibidem vult, quòd malum non
habeat cauſam efficientem, ſed deficientem. Ex-
inde etiam eſt, quòd tam Aug quam Origenes
Ioan. 1. a exponentes illud Ioannis, Et ſine ipſo factū eſt
nihil, dicunt hoc intelligendum eſſe de pecca-
to, quod ſecundum ſe nihil eſt, quia ſecundum
ſe non habet cauſam efficiētem, ſed deficientē.
Ex nobis. n. eſt; quòd deficiamus, ſed ex ipſo
deo eſt quòd aliquid faciamus, iuxta illud, Sine
Ioan. 15. a mè nihil poteſtis facere. Omnes ergo cauſę effi
cientes reducuntur in primum efficiens, & ſunt
a primo efficiente, vt a Deo. Et quia poteſtas vt
diximus ſecundum ꝙ hmōi eſt cauſa efficiens,
conſequens eſt, ꝙ non eſt poteſtas niſi a Deo.
Quinta uia. Quinta & vltima via ſumitur ex actibus vel ex
operibus, ex quibus habet eſſe poteſtas. Et hæc
via potiſſime reſpicit ordinem poteſtatū in acti-
bus humanis, vel in moralibus. Primæ. n. qua-
tuor viæ & ad naturalia & ad moralia adaptari
poſſunt. Nam vbicunq; contingat poteſtas ex
actibus hominum, ſiue contingat ex actu gene
rationis, vt in his quæ ſuccedunt iure hæredita
rio, ideſt qui iure hæreditario hñt aliquā pote-
ſtatem ſiue ſit ex conſenſu vt in his quæ fiunt
per electionem, vel etiā dato, ꝙ non ſit poteſtas
legitima ſed vſurpata, ipſa poteſtas ſemp de ge-
nere bonorum eſt. licet forte poſſeſſor eſſet ma
lus, vel male vteretur ea, vel nō legitimo modo
acquiſiuiſſet illam. Et quia, vt diximus, loquēdū
eſt de poteſtate, ſicut loquimur de rebus, ſuper
quibus fundatur hmōi poteſtas. (Nam qui ha
bet poteſtatem, vel habet eam, quia habet ſub ſe
caſtra, ciuitates, & homines: vel quia habet diui-
tias artificiales, ſicut ſunt numiſmata: vel quia ha
bet diuitias naturales, ſicut ſunt ea, quæ ſunt in
ſubſtentamentum corporis.) Qualitercunq;
ſumat hmōi poteſtas. ipſa quidem bona erit, ſi-
cut & res bonæ ſunt: licet vſus, ſiue acquiſitio re
rum, vel poteſtas poſſit eſſe non bona. Quantū
cūq;. n furtiue habeatur aurum, ipſum quidem
aurum bonū erit: licet modus hñdi, vel modus
vtendi, poſſit eſſe non bonus. Dicemus quidem
ꝙ totus mundus regitur Diuina prouidētia: &
ꝙ homo unus aſſumatur ad poteſtatē, vel aſſu
matur alter, hoc eſt ex diuino opere, vel ex di-
uina permiſſione, vt ex hoc omnis poteſtas dica
tur eſſe a Deo. Ex hoc autem patere poteſt, ſm
ꝙ proponebatur in Rubrica huius capituli, vi-
delicet quòd omnis poteſtas eſt a Deo, & ſpecia
liter poteſtas eccleſiaſtica. Nam ſicut dicimus de
rebus prout ſunt a Deo, ſic dicimus de modis
eſſendi, prout Deus eſt in rebus. Dicimus. n. ꝙ
per præſentiā, eſſentiam, & potentiam eſt Deus
in rebus omnibus generaliter: ſed in his, quæ
ſpectant ad ſalutem noſtram, dicitur Deus eſſe
ſpecialiter. Nam licet illis tribus modis ſit Deus
in omnibus rebus generaliter, ſpeciali tñ modo
eſt in omnibus Iuſtis per gratiam, in Beatis per
gloriā. Vnde dicitur Deus ad nos venire cum
nobis ſuam dat gratiam: & a nobis recedere, cū
ſuam gratiam perdimus. Igitur qa deus ſpeciali
modo dr̄ eſſe in nobis quantum ad ea quæ ſpe-
ctant ad ſalutem noſtram, ideo licet quadā pro
uidentia totum mundū regat generaliter, & de
toto vniuerſo ſit ſibi curæ generaliter: quodam
tamen ſpeciali modo curam gerit de Eccleſia
ſua, & de hominibus ſaluandis, iuxta illud Pau
li ad Corinth. Nunqd de bobus cura eſt Deo? 1. Cor. 9. b
Certum eſt quidem, ꝙ Deus & de bobus & de
omnibus ſuis creaturis habet curam & prouidē
tiam: quia & ſi duo paſſeres aſſe veneunt, vnus Math. 10. d
tñ illorum non cadet ſuper terram ſine pr̄e no
ſtro, ideſt ſine puidentia patris noſtri. De om-
nibus ergo habet prouidentiā, ſed illam curam
& illam prouidentiam, quā habet de ſua Eccle
ſia & de nobis, non habet de aliis animalibus.
Et quia quandā ſpecialem curā habet de nobis
& de eccleſia ſua, ideo omnino eſt fatendum. ꝙ
nullus ad poteſtatem eccleſiaſticā aſſumitur, ſi-
ne ſpeciali diuino ope, vel ſine ſpeciali eius per-
miſſione. Et ſi aliquando, vt inquit Iob, Addu- Iob. 12. e
cit cōſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtu-
porem. Hoc fit, quia illi, qui debent conſulere
de perſona eccleſiaſtica eligenda, & qui debent
iudicare quę perſona ſit aſſumenda ad eccleſia
ſticum regimen, ducuntur in ſtultum finem qa
præficiunt hominem non idoneum, & non ha
bentem ſufficientem ſcientiā ad regendū. Om-
nis ergo poteſtas eſt a Deo ſecundum quendā
modum generalem, & totus mundus regit̄ diui
na prouidentia, vt ſine Dei prouidentia nullus
aſſumatur ad aliquod regimen, & ſine ea nulli
competat habere aliquam poteſtatem. Quodā
tñ ſpāli modo poteſtas eccleſiaſtica eſt a Deo,
quia quodam ſpeciali modo Deus habet curā
& prouidētiam de Eccleſia ſua & de nobis. Diu
itaq; locuti ſumus, quomodo omnis poteſtas
eſt a Deo, vt ex hoc habeamus viam ad ſoluen
dum multa argumenta ad oppoſitum, quę fun
data ſunt ſuper hmōi fundamento.

Cap. V. vbi declaratur, ꝙ omnes illæ quinq; uiæ, quibus oſtendebatur a Deo eſſe quamlibet poteſtatem, poſſunt ad noſtrum propoſitum adaptari, uidelicet ꝙ Papa renuntiare poteſt.

LIcet non ſit noſtra intentio prin
cipalis declarare in hoc capitu-
lo, ꝙ Papa renunciare poteſt, qa
de hoc in ſequētibus ſpecialiter
proſequetur: tamen cum inten-
damus ſoluere rationes oppoſi
tas volentes probare, quòd Papa renuntiare
non poſſit, ideo volumus declarare, quòd om-
nes illæ quinq; viæ, per quas oſtēdimus in præ
cedēti capitulo omnem poteſtatem eſſe a Deo,
ſunt ad noſtrum propoſitum, et nō ad oppoſi-
tum. Ex illis quidem quinq; viis erant quatuor

generales, oſtendentes ꝙ omnis poteſtas tam
in regimine naturali, quàm in morali eſt a deo.
Quinta vero via ſpecialiter videbatur reſpicere
mortale negocium. Et quia rõnes aduerſario-
rum ex hoc fundamento, ꝙ papalis poteſtas eſt
a Deo, nos impugnare conantur, ideo oſtende
re volumus, ꝙ tam primæ quatuor viæ genera
les, q̃ etiam quinta & vltima ſpecialiter noſtrũ
propoſitũ, ꝙ papa renuntiare põt, arguunt &
affirmãt. Erat quidem prima via ſumpta ex par-
te ipſius potentię. Nam quicquid reperiť in deo
& in creaturis, oportet, quòd illud repertum in
deo ſit cauſa omnium repertorum in creaturis:
& quia potentia reperiť in deo & in creaturis,
ideo ã potẽtia reperta in deo, erit omnis alia po
tentia. Arguit. n. illa ratio, ꝙ non eſt poteſtas,
quæ non ſit a deo: ſed nõ arguit, ꝙ opere crea-
turarum non poſſit poteſtas tolli, vel amoueri,
vel deſinere eſſe. Iſta ergo ꝓpoſitio generalis, ꝙ
omnis poteſtas eſt a deo, vel omnis ſapientia eſt
a deo ꝑ prætaxatã regulã, quia a potentia in
deo eſt omnis alia potentia, & a ſapiẽtia in deo
eſt omnis alia ſapientia, & a perfectionibus in
deo, ſunt omnes aliæ perfectiones: iſta quidem
vniuerſalis regula non tollit operationem crea
turarum, qñ ipſę creaturę cooperanť ad hmõi
perfectiones: non ſunt. n. ſuperuacua opera di-
uinæ ſapientiæ, nec ſunt creaturæ otioſæ, vt po
teſt haberi Sapientiæ. 14. Et quia in his, quæ ſũt
a deo, cooperanť ipſæ creaturæ, ideo ſicut crea
turæ cooperanť vt illud fiat, ſic operatiõe crea
turarum fieri põt vt illud non fiat. Prima ergo
via, qua concludebatur in pręcedenti capitulo,
ꝙ omnis poteſtas eſt a deo, & quòd papatus eſt
a deo, ſicut & alia bona ſunt a deo, non obuiat
dicto noſtro, ꝙ papa renuntiare poteſt: ſed po
tius quantũ ad præſens ſpectat, aſſerit dictũ no
ſtrũ, quòd renũtiare põt: quia illud qđ ſic eſt a
deo, quòd ad illud pñt coopari creaturæ, crea-
turarum opere tolli poteſt, vt patet per præha
habita, quia quãuis papatus ſit a deo, tñ quia ex
eiſdem cõtrario factis vt ex conſenſu eligentiũ
& ex aſſenſu electi quòd iſte ſit papa, fiet de nõ
papa papa: & ex eiſdem contrario modo factis
vt quòd eligentes conſentiant quòd papa renũ
tiet & ſit nõ papa & ipſe aſſentiat, ceſſabit in eo
papalis ptãs & fiet de papa non papa. Via ergo
prima quòd omnis potẽtia eſt a deo ſumpta ex
ipſa potentia, eſt pro nobis quòd papa renun-
tiare poteſt. Erat autẽ ſcđa via ſumpta ex ipſis
rebus. Nã quia omnis poteſtas fundatur in ali-
quibus rebus: ſicut oẽs res bonæ ſunt & oẽs res
ſunt a deo, ſic omnis poteſtas eſt de genere bo
norum & non eſt ptãs niſi a deo. Ex illa igiť ſe-
cunda via non arguiť quòd non poſſint opere
creaturarũ amoueri poteſtates: nam & ſi ptãtes
ſunt a deo ſicut & res, tñ ad productionem rerũ
aliquid cooperanť creaturæ. Ille ergo res, ad
quarũ productionem aliquid cooperanť crea-
turę, nullum vř incõueniens ſi opere creatura-

A rum tolli poſſunt; vt ſi ad productionẽ pluuiæ
operatur ſol, vapores humidos eleuans, eadem
occaſione ſolis incõtrarium facta, vapores. ſ. hu
midos deſiccãte, tollitur pluuia. Sic quia adhoc
quòd aliqua perſona ſit papa cooperantur ho
mines ipſum eligendo, & cooperatur ipſemet
electioni de ſe factæ aſſentiendo: ideo ſicut ope
ra humana ad hoc cooperanť, ita operibus hu
manis poterit hoc tolli. Iſta ergo ſecũda via eſt
pro nobis, quòd papa renuntiare poteſt. Sed di
ces, Nunquid omnia, ad quæ operantur creatu
ræ, poſſunt opere creaturarũ tolli? Dicemus ꝙ
ſi illa operatio nõ excedit facultatem creaturæ,
ſi poteſt opere creaturarũ fieri, poterit oꝑe crea
turarum tolli. Nam licet deſtructa non poſſint
B ſemper refici, qa nõ ſemꝑ a priuatione ad habi
tum ſit regreſſus: conſtructa tñ poſſunt deſtrui.
Et ſi inſtantiam vř habere in ſpiritualibus, appa
rebit in ſequentibus quòd non eſt inſtantia, vbi
creditur eſſe inſtantia: quia ſpiritualia, quæ ſic
pñt conſtrui quæ non poſſunt deſtrui, hoc eſt,
quia aliis corporalibus, quæ ad illa ſpiritualia
cooperanť aliquid, eſt collatum ſupra facultatẽ
naturæ: ſed de hoc in ſequẽtibus clarius proſe-
quemur. Nũc autẽ ſcire ſufficit, quòd ſi ex ipſis
rebus volumus arguere omnẽ poteſtatẽ eſſe a
deo, non ꝓpter hoc obuiatur dicto noſtro, nec
ꝓpter hoc cõcludit, quòd papa renuntiare nõ
poſſit: ſed potius, quòd renuntiare poteſt. Erat
tertia via, per quam venebamur oẽm poteſtatẽ
C eſſe a deo, ſumpta ex ipſo ordine, quẽ videmus
in poteſtatibus. Vult. n. deus, ut dicebatur, quo
dam ordine gubernare vniuerſum, vt inferiora
regantur per ſuperiora. Iſte etiam modus, quẽ
videmus in regimine uniuerſi, noluit deus ꝙ
eſſet in regimine hominũ, ut quòd aliqui eſſent
ſuperiores, aliqui inferiores, aliqui eſſent ſubdi-
tis, aliqui prælati: ex quo ordine ſumitur rõ po
teſtatis. Et quia ille ordo eſt a deo inſtitutus &
ordinatus tam in regimine rerum q̃ in regimi-
ne hominum, ideo, ut dicebatur, Apoſtolus ſi-
gnanter cum prius dixiſſet non eſt poteſtas niſi
a deo: ſtatim poſtea ſubdit, Quæ autem a deo
ſunt, ordinata ſunt: ut ex ipſo ordine, unde ſu-
mitur ratio poteſtatis, ſufficienter appareat ꝙ
D nõ eſt poteſtas niſi a deo. Sed ex illa uia nõ ob-
uiatur propoſito noſtro: immo magis cõcludiť
ꝓpoſitũ nr̃m, quòd papa renuntiare põt. Nam ſi
ex ordine quẽ uidemus in rebus, arguimus om
nem poteſtatem eſſe a deo: ad iſtum tñ ordinẽ
ipſę res cooperantur: ut ſi aer eſt ſupra aquam
ordine naturali, tñ ad hoc quòd hęc materia, in
qua eſt forma aeris, ſit ſupra materiã in qua eſt
forma aquę, cooperantur corpora cęleſtia &
etiam iſta inferiora: quia poteſt ſubtiliari aqua,
& fieri inde aer, & ex hoc habebit ſuperius: ſic
etiam poteſt aer ingroſſari opere creaturarũ &
fiet inde aqua, & habebit inferius. Et quod di-
ctum eſt de ordine rerũ naturalium quòd ope
re naturæ ſit hæc res ſuperior & hæc inferior:

ſic

Digitized by Google

ſic eodẽ opere in cõtrarium facto quod eſt ſuperius fiet inferius, vt ſi actione naturali aqua ſubtilieẽ & fiat aer, qđ erat inferius fiet ſuperius: ſic eadẽ actione naturali in contrariũ facta, vtputa, ſi aer ingroſſetur, fiet aqua, & quod erat ſuperius fiet inferius. Hoc ẽt in regimine hoĩum veritatem habet. Nam & homines, ſi ſit regimen ſeculare ſiue eccleſiaſticũ, poſſunt ſibi præficere alios ſupra ſe ita ꝙ ad hmõi regimen & ad huiuſmodi poteſtatẽ cooperenẽ ipſi homines, ſibi aliquẽ pręficiẽdo: & cooperetẽ ipſe, qui eſt pręfectus, hmõi regimini aſſentiendo. Et vt deſcendamus ad ptãtem papalem, licet hmõi poteſtas fundeẽ in quodam ordine, prout oẽs alii ſunt inferiores & ipſe eſt ſuperior: ad hunc tñ ordinem cooperati ſunt ipſi hoĩes, videlicet ipſi electores conſentiendo vt hic papa ſit ſuperior: cooperatus eſt ẽt ipſe electus, huic ſuperioritati de ſe factæ aſſentiendo. Sic ergo in naturalibus, opere naturę fit inferius ſuperius: & opere naturæ in cõtrarium facto, ſuperius fit inferius. Ideo dictum eſt, nihil eſſe tam naturale q̃ morale quòd per eadem, per quæ ſunt condita, in contrarium facta non deſtruatur. ſm quem modum philoſophus ait in. 2. Eth. Qđ ex eiſdem virtus generatur & corrumpitur: ex eiſdem. n. vt ex operibus noſtris in contrarium tamen factis, generantur virtutes & corrumpunẽ. Sic ex eiſdem vt ex conſenſu eligentium & aſſenſu electi in contrarium tñ factis, fiet & tolletur ptãs papalis. Vt ſi eligentes cõſentiant, & electus aſſentiat quòd ſit papa, erit in eo poteſtas papalis: ſic ex eiſdem in contrariũ factis, vt ſi & eligentes renuntiationi conſentiant, & qui fuerat electus renuntiat & aſſentiat ꝙ non ſit papa, non erit amplius papa, & deſinet eſſe in eo poteſtas papalis.

NOTA Immo plus credimus, quòd ſi pręficiẽtes aliquẽ in papam, nullo modo aſſentirent quòd confectus renuntiaret, ipſe tñ ſic præfectus liberè & ſponte renuntiaret coram eis qui eum præfecerint, non vlterius eſſet papa. Quia non oportet ꝙ tot requiranẽ ad deſtruendũ quot ad conſtruendũ. Nam ſi ad conſtruendũ & ad hoc ꝙ aliquis ſit papa requiritur vtrũq; , & conſenſus pręficientium, & aſſenſus præfecti: non tamen oportet quòd ambo concurrant ad deſtruendum, & ad hoc ꝙ pręfectus nõ vlterius ſit papa, ſed ex ſuperabundanti eſt, quòd ibi vtrunq; occurrat.

Quinta Quinta vero via ad oſtendendũ oẽm poteſtatẽ eſſe a deo ſumebaẽ ex cauſalitate, quę competit poteſtati. Dicebatur. n. ꝙ poteſtas ſm quòd hmõi eſt cauſa efficiens, nõ deficiens. Nã ſi ſit poteſtas deficiens, hoc non competit ei, vt eſt poteſtas vel vt eſt potentia, ſed vt eſt impotẽtia. Poſſe. n deficere non eſt poſſe, ſed eſt non poſſe. Et quia oẽs cauſæ efficientes reducuntur in cauſam efficiẽtem primã: & quòd ſint cauſæ, hoc hñt ex cauſa prima, conſequens eſt, ꝙ oẽs poteſtates reducanẽ in ptãtem primã: & quòd ſint poteſtates, hoc hñt per ptãtem primã, videlicet per poteſtatẽ diuinã: ideo concludere poſſumus, quòd non eſt poteſtas niſi a deo. Sed ex hac via generali, quæ arguit de omni poteſtate quòd ſit a Deo, non concludiẽ quòd papa renuntiare non põt, ſed potius quòd renuntiare poteſt. Nam quòd hoc ſit cauſa, & hoc cauſatũ ex opere naturæ contingere põt: quia loquendo de cauſis agentibus, vt hic loquimur, ad cauſam ſpectat agere, ad cauſatum verò pertinet ſuſcipere actionẽ agentis. Sed quodlibet agẽs agit vt eſt in actu, & agit per ſuam formam: & illud quod recipitur in paſſo ab agente, eſt forma vel perfectio aliqua, per quã paſſum aſſimilaẽ agenti. Sed cum formã inducere in materia, & remouere formã a materia, ſit opus naturæ, quia naturale eſt ipſi materiæ vt eſt ſubiecta contrariis formis, quòd poſſit expoliari vna forma, & indui alia: ad opus naturæ reducere poſſumus, quòd hæc ſit cauſa & hoc ſit cauſatũ: vel quòd hoc ſit actiuum & hoc paſſiuum. Et quia, quæ opere naturæ fiunt, per opus naturæ tolli pñt: ergo a ſimili poteſtas eccleſiaſtica, ad quam cooperatur opus humanum, opere humano tolli poteſt. Immo ſi volumus deſcendere ad ſummè actiuum in iſtis naturalibus, & ad ſummã poteſtatem in Eccleſiaſticis, dicemus quòd vt hoc ſit multum & ſummè actiuum, hoc autem multum paſſiuũ, per opus naturæ fit contrario modo factũ. Nã ſi materia, quæ eſt ſub forma aeris, multũ rarefiat & intendatur in calore, fiet inde ignis, qui eſt maxime actiuus: Si uero contrario modo fiat, vt puta ſi materia, quæ eſt ſub forma ignis condenſetur & remittatur in ea calor, fiet inde aer, qui eſt multũ paſſiuus: ita quòd opere naturæ contrario modo factæ, actiuũ fiet paſſiuum & econuerſo. Ex illa itaq; via gñali p quã arguitur oẽm poteſtatẽ eſſe a deo ex cauſalitate & actione rerũ, patet quòd per idem cõtrario modo factum, aliquid generaẽ & corrumpitur: vt ſi opere naturæ per rarefactionem generaẽ ignis, opere naturæ per condẽſationem, quæ opponitur rarefactioni, corrumpetur ignis. Et quia ignis eſt ſummè actiuus, & ſummè habet potentiã agendi inter hæc inferiora, cõſequẽs eſt, quòd ſumma potentia agendi in iſtis inferioribus per idẽ contrario modo factũ, generabiẽ & deſtruetur. Qua pp ſi hoc volumus adaptare ad ſũmam poteſtatem de regimine hominũ, quę dr̃ poteſtas papalis, dicemus quòd ſicut poteſtates, quas videmus in rebus naturalibus ſunt a deo, tñ quia ad poteſtates illas cooperatur natura, ideo tales ptãtes ſicut pñt per naturã fieri, ſic opere naturæ contrario modo factæ poſſũt corrumpi & tolli, ita quòd etiam ſũma poteſtas in hac ſphera actiuorũ & paſſiuorum per opus naturæ gñatur & tollitur: ſic & ptãs Eccleſiaſtica licet ſit a deo, tñ quia ad hmõi poteſtatem Eccleſiaſticam cooperantur hoĩes, cõſequens eſt, quòd per opus humanũ contrario modo factũ poſſit talis poteſtas eſſe, & deſinere eſſe: ita quòd

Digitized by Google

& ſumma poteſtas Eccleſiaſtica cuiuſmodi eſt poteſtas papalis tolli poterit, ſi ex iſtis naturalibus volumus ſumere exemplū, cum ſi ea, quæ videmus in naturalibus, volumus adaptare ad regimen hominū, & ad poteſtatē Eccleſiaſticā. Dicemus ergo, ꝙ poteſtas eccleſiaſtica, & etiam ſumma poteſtas, ſicut eſt ptās papalis, qm̄ ad huiuſmodi cooperanť homines, (vt ſępius dictum eſt) quia cooperať ibi conſenſus pręficientiū, & aſſenſus præfecti, ideo ſi hoc in contrariū fiat, tolletur a præfecto in papam poteſtas illa, & ex tunc præfectus hmōi non vlterius habebit iuriſdictionē papalē: vt ſi poſtea eligatur & præficiatur alius, non erunt duo capita, nec erit ꝑꝑ hoc eccleſia monſtruoſa, quia primus, qui renuntiauit, deſinit eſſe caput. Sed diceret aliquis nos inuoluere ſcientias ſermonibus imperatis, quia diceet nos accipere fundamentū inualidū, cōtra qđ mulię inſtantiæ pñt aſſignari, qm̄ non quicqd fit opere humano pōt per opus humanū tolli. Eſt. n. inſtantia in matrimonio. Nam ſolus conſenſus facit matrimoniū: ſi poſt conſenſum coniuges diſſentiant, matrimonii vinculum nō tolletur. Eſt etiam inſtantia in impreſſione characteris, quia ſi in ordinibus ſacris character imprimitur & ēr in baptiſmo, & in cōfirmatione, per nullū opus humanum poterit hmōi character remoueri. Pñt etiam multæ aliæ inſtantiæ aſſignari quantū ad ſpiritualia, quæ facilius fiūt, q̄ deſtruantur. Sed quia rōnes ſequentes aliqualiter iſta tangunt, ideo in proſequendo oīa iſta ſoluentur. Ad pñs autem in tm̄ ſit dictum, ꝙ ꝑ ſe eſt hæc propoſitio vera, videlicet, Quicquid opere humano fit, humano opere tolli pōt. Si autem in aliquibus habet inſtantiam, hoc eſt qa aliquid aliud obuiat. Ideo, vt in proſequēdo patebit, oēs huiuſmodi inſtantiæ non ſunt contra nr̄m propoſitum, quia in nr̄o propoſito nihil obuiat, vt in ſequentibus capitulis clarius oſtendetur. Ea ꝑꝑ ſi ex cōſenſu præficientiū, & aſſenſu pręfecti, pręficitur quis in papam, his incontrarium factis, nō amplius erit papa, ideſt nō amplius habebit iuriſdictionē papalem. Viſo, q̄uo illæ viæ quatuor gn̄ales, per quas arguiť ꝙ non eſt poteſtas niſi a Deo, non ſunt cōtra nos, ſed potius ſunt pro nobis, quia ex qualibet earum cōcludere poſſumus, quod papa renuntiare poteſt: volumus exequi de via quinta, prout ſpālr adaptatur ad hanc materiam prout deus habet ſpālem prouidentiam de ſua eccleſia, & ſpecialr de capite Eccleſię, vt nullus pręficiatur vt ſit caput Eccleſiæ ſine ſpeciali dei opere, vel ſine ſpeciali eius permiſſione, vt ex hoc ptās papalis ſpecialiter dicatur eſſe a deo. Nā ſi deus habet ſpecialem curā de ſua eccleſia; ſi aſſumptus ad talē regimen ſit inſufficiēs nec ſciat eccleſiam gubernare, nonne quilibet exiſtimare debet, quod ſit ſpālis diuinus inſtinctus, ꝙ ſic aſſumptus cedat, & alius expertus & ſcientia pręditus præficiatur in papam? Sed diceret aliquis, ſi deus habet ſpe A cialem curā de ſua eccleſia & de capite eccleſię, q̄uo fieri poteſt quod ſic ſimplex præficereť in caput. Sed, vt diximus, poteſtas papalis ſpecialiter eſt a deo, ſed ꝙ ſit in hoc vel in illo, non eſt ſemꝑ ex ſpeciali diuino opere, ſed eſſe poteſt ex ſpeciali diuina permiſſione; ita quod ſemper eſt hęc poteſtas ſpāliter a deo in hac ꝑſona, vel in illa, vel ex ſpeciali eius opere, vel ex ipſius ꝑmiſſione ſpeciali. Et ſi volumus aſſumptionem & ceſſionē Cęleſtini adaptare ad hęc duo, aſſumptionē eius adaptabimus ad ſpālem dei permiſſionem, & ceſſionē ad ſpecialem eius operationem. In aſſumptione quidē refulgebat diuina permiſſio in ceſſione, diuina operatio. Qđ ſi tm̄ de his neſciremus reddere cām vel rōnem, dice B remus cum Auguſt. 21. de Ciuitate Dei, qui ait, Fixam tm̄ rationem apud nos eſſe, nō ſine rōne omnipotentē facere, vñ animus humanus inſirmus rōnem nō poteſt reddere. Ergo ſi animus noſter neſciret reddere rōnem, nullo tm̄ modo concedere debemus omnipotentē dn̄m aliquid ſine rōne facere, vel ſine rōne aliquid permittere. Nam & ſi permittit mala, hoc tm̄ facit, vt inde eliciat bona, iuxta illud Auguſt. in Enchiridion, Omnipotens non ſineret mala fieri, niſi adeo omnipotens eſſet, ꝙ poſſet de malis bona elicere. Immo ſi nulla eēt alia ratio, quare deus illud permiſit, hoc eſſet ſatis ſufficiēs, quia tunc adimpletum eſt quod dr̄. 1. Corinth. 1. Perdam ſa C pientiam ſapientiū, & prudentiā prudentium reprobabo. Quia. n. tanto tp̄e vacauerat eccleſia, quā vacationem qui habebant caput eligere fecerant, quia forte nimis de ſua prudentia confidebant, congruum fuit, vt eorū reprobareť prudentia, & talē eligerent, de quo euidenter appareret, quod neſciret dei eccleſiam gubernare. Sed volens Chriſtus cōpati Eccleſiæ ſponſę ſuę, nolens ſuam eccleſiam ſub imperito gubernatore diu conſiſtere, piè debemus credere, ꝙ fuit eius ſpeciale opus, & ſpālis inſtinctus ꝙ ſic aſſumptus renuntiaret & cederet.

Cæleſtinus.

Cap. 5. Mala ſūt quę nō recte quę ſci querunt.

Iſa. 33. c.

Cap. VI. In quo ſoluitur ratio prima arguens ꝙ non poteſt papa renuntiare uel cedere, quia papatus eſt a ſolo Deo.

D ARguebatur ſuperius contra renuntiationem papæ, quod cum papatus ſit a ſolo deo, & quæ a deo vel ab alio ſuperiori cōmittuntur, a nullo pñt inferiori renūtiari: papatus qui a ſolo deo eſt, a nullo inferiori remoueri poteſt. Sed hæc ratio falſa quidem recipit quia peccat in materia: & non ſyllogizat quia peccat in forma. Diſtinguendum eſt ergo, quomodo ptās papalis eſt a deo ſolo, & quomodo nō eſt a ſolo deo. Nam ſi loquimur de hmōi poteſtate in ſe, diceremus omnia eſſe a ſolo deo, quia quis poſſet illā

ptātem

Digitized by Google

poteſtatē dare hominibus,quod ligatus in ter-
ra, ſit ligatus in cęlo:& ſolutus in terra,ſit ſolu-
tus in cęlo,niſi ſolus Deus:nam illa eſt tanta po
teſtas quod ſolus Deus eam cōferre poteſt. Sed
ſi conſideratur hmōi poteſtas prout eſt in hoc
vel in illo.ſic pro tanto eſt a ſolo deo,qa omnia
opera noſtra attribuenda ſunt Deo, iuxta illud
Iſa.26.b. Iſaiæ,Omnia.n.opera nr̄a operatus es nobis.
Ipſe eſt.n.qui operatur omnia in omnibus, &
qui operat̄ in nobis velle & perficere. Sed quæ
ſunt ſic a ſolo deo,quia ei ſoli debet attribui om
ne opus nr̄m,quia ab ipſo eſt ſi operamur,a no
Dei nos ſumus cooperatores. bis eſt ſi in opere deficimus, nō excludit coope
rationem nr̄am, quia coadiutores dei ſumus.
Ipſi.n.ſoli hæc omnia ſunt attribuenda, quia
B ipſe ſolus in bonis noſtris operibus eſt laudan-
dus:nos tñ ſumus cooperatores eius. Igitur ſi a
ſolo deo eſt papatus,eſt tñ in hac perſona vel in
illa per cooperationē humanā.Et quia ad talē
ptātem habendam interuenit opus humanum,
ideo opere humano deſinere pōt, quia coope-
ratione humana eſſe habuit.Exemplū autē ha-
bemus in naturalibus & in gratuitis.In naturali
bus quidem de anima humana:in gratuitis ve-
ro de gratia.Nam quis dubitare pōt quod ani-
ma humana eſt a ſolo deo?Nam anima huma-
na immaterialis eſt,quia, vt dicit ille Boëthius,
Nulla ſpiritualis ſubſtantia,alicuius materiæ in-
nititur fundamento.Dato tñ quod anima hu-
mana haberet materiā partē ſui, nō tñ fit ex ma
C teria præiacente, ita ꝙ oporteat nō per creatio
nē pducatur in eſſe.quę autē non niſi per crea
tionem pducunt̄,a ſolo deo produci pn̄t, iuxta
Ezech. 18.4 illud Ezechielis,Oēs animę,meę ſunt:quia per
creationē a ſolo deo anima in eſſe producitur.
Sed licet anima humana ſit a ſolo deo, eſt tñ in
hoc corpore per operationē naturæ, vt p ope
rationem virtutis, quæ eſt in ſemine,formantis
membra,& depurantis humidū radicale in mē-
bris:quod faciēdo diſponit̄ corpus ad ſuſceptio
nem animę,ita ꝙ humidū radicale depuratū,eſt
diſpoſitio corporis, vt ſit in eo anima: idem hu-
midum factum impurū, diſponit corpus, vt ſe-
paret̄ ab eo anima: hoc.n.modo morit̄ hō,qa
calor naturalis depaſcit humidū radicale,& cō-
D ſumit carnem nr̄am. Iſtud tñ conſumptum re-
ſtauratur per cibū ſiue per alimentum, ſed iſtud
qđ reſtaurat̄ nō eſt ita purum,ſicut eſt illud qđ
conſumitur.Sicut ſi aliquis extraheret vinū ab
aliquo dolio, & poneret ibi aqua.totiens.n poſ
ſet hoc facere,ꝙ eſſet vinū ita aquoſum, ꝙ non
poſſet facere vini opus:Sic ēt in propoſito ſem
per conſumitur illud quod eſt magis purum,&
reſtauratur quod eſt minus:tñ ergo pōt homo
viuere, & totiens poſſet ſic fieri, quod erit caro
ita impura, ꝙ non poſſet facere carnis opus:
pp quod oportet animā recedere a corpore.
Per idem ergo contrario modo ſe hn̄s infundi
tur anima corpori,& deſinit eſſe in corpore:nā
per humidū radicale purum in membris forma
A tis diſponitur corpus vt infundat̄ illi anima, &
deus infundit illi animam: & per idem humidū
factum impurū diſponitur corpus,vt ſeparetur
inde anima.Exemplū etiam hēmus in gratuitis
de gratia,nā nullus dubitare pōt quin gratia ſit
a ſolo deo,tñ ꝙ ſit in hoc hoīe vel in illo, coo-
peratur ibi voluntas humana vt voluntas eſt,
quæ ſuſcipit gratiam.Nam nullus adultus pōt
ſuſcipere gr̄am niſi per voluntatē conuertat ſe
ad deum,a quo eſt gratia:nam ſi deus creauit te
ſine te(loquendo de adultis) non iuſtificabit te Aug. de uer. Ap.Ser.15.
ſine te:oportet.n.quod per voluntatē te cōuer
tas ad deum,a quo eſt gratia, ſi uis ſuſcipere gra
tiam.Nam ſicut ſi vis illuminari, oportet quod
te conuertas ad lumen:ſic ſi vis habere gratiam,
B oportet ꝙ te conuertas ad fontem gratiæ. Ar-
guitur ergo ſic,a ſolo deo eſt anima humana &
a ſolo deo infunditur in hoc corpore,ergo nō
niſi per ſolā virtutem diuinā poteſt ſeparari ab
hoc corpore. Conſtat ꝙ iſtud argumentū eſt
falſum: Peccat.n.in materia, quia falſa recipit,&
peccat in forma,quia non concludit vel nō ſyl
logizat.Falſum qdem recipit,quia cū dicis quod
anima humana eſt a ſolo deo, ſi intelligas ꝙ ita
ſit a ſolo deo,& in ſe & in hoc corpore, ꝙ nihil
cooperatur ibi natura, falſum eſt: & quia aliter
non concludit ratio præfata niſi ſub hoc ſenſu
ꝙ anima humana ita ſit a deo, & in ſe & in hoc
corpe, quod ad hoc nihil operat̄ Natura, ideo
bene dictum eſt quod prædicta ratio falſa reci-
C pit, & peccat in materia. Rurſus ratio pręfata
non ſyllogizat vel non cōcludit,quia peccat in
forma: nam cum dicit Anima humana a ſolo
deo infunditur in hoc corpore, ergo non pōt
ab hoc corpore tolli ope Naturę,nec alio ope
re q̄ diuino,ita quod nec calor naturalis poteſt
per ſuam naturā tm̄ depaſcere humidū radica-
le, quod corrumpat hominem, nec ad aliud
poterit hominē permutare, ſed ſolum opere
diuino poterit hoc fieri,patet falſum eſſe. Pec-
cat.n. hæc ratio per accidens: accidit humanæ
animæ vt infunditur huic corpori a ſolo deo,
quod tollat̄ ab hoc corpore opere naturæ vel
opere alio q̄ diuino, quia nō tollitur anima ab
hoc corpore opere naturæ prout infundit̄ illi
D corpori a ſolo deo,ſed prout illi infuſioni coo-
peratur natura:nam ſi poteſt natura diſponere
corpus vt infundatur ei anima, pōt ſic natura
trāſmutare corpus & reddere ipſum ſic indiſpo
ſitum, quod ab eo ſeparabitur anima. Accidit
ergo animæ quod dictū eſt,quia hoc non com
petit ei prout a ſolo deo eſt infuſa, ſed prout illi
infuſioni alia ſunt cooperata:nā ſi alia pn̄t coo-
perari vt huic corpori infundatur anima, pote
runt etiam alia cooperari vt ab illo corpore ēt
ſeparetur anima:& quia accidens, vt hic de acci
dente loquimur,eſt vna de.13. fallaciis,cū ergo
oēs illæ.13,fallaciæ,de quibus agit̄ in Elenchis, 1.Elench.
non ſyllogizant nec concludunt & peccant in
forma,cōſequens eſt quod præfata ratio, quæ

Digitized by Google

peccat per fallaciam accidentis, non ſyllogizat nec concludit & peccat in forma: quod declarare volebamus. Oſtenſum eſt itaq; quod rõ argueos quod anima rõnalis, quæ eſt infuſa huic corpori, a ſolo deo eſt, non põt ab illo corpore opere naturæ vel alio opere q̃ diuino tolli vel ſeparari, peccat in materia, quia falſa recipit: & peccat in forma, quia non arguit nec concludit nec ſyllogizat. Ideo per ſimile manifeſte patet. quod ratio arguens quod quia ptãs papalis eſt a ſolo deo, ideo non põt opere humano ab homine tolli, peccat in materia, quia falſa recipit, & peccat in forma, quia non ſyllogizat nec concludit. Nam ſi dicat̃, quod ptãs papalis ſic eſt a ſolo deo in hoc homine, quia ad hoc quod ille homo ſit papa, nihil cooperati ſunt homines, patet falſum eſſe. Et quia hmõi ratio non concludit vniuerſalr̃ niſi ſub hoc ſenſu, ideo bñ dictum eſt, quod falſa recipit & peccat in materia: peccat. n. hmõi ratio per fallaciã accidentis: accidit. n. ipſi poteſtati papali ꝙ poteſt tolli per opus humanũ in quantũ eſt a deo, quia prout hmõi poteſtas eſt a deo non tollit̃ per opus humanum, ſed prout talis ptãs eſt in hoc homine quod cooperantur ad hoc ipſum homines, poterit per opus humanum tolli ab hoc homine vel deſinere eſſe in illo homine. Erat autem ad hoc idem aliud exemplũ de gratia: nã ſi dictus modus arguendi valeret, ſequeret̃ quod nunquam per culpã nec per pc̃m aliqua tolleretur gratia. Arguat̃ ergo ſic, A ſolo deo gr̃a infunditur animæ, ergo non niſi a deo gratia poterit remoueri ab anima, ſed culpa & peccatum non ſunt a deo, quia, vt ſupra tetigimus, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. i.
Io. 1. a peccatũ vel culpa, ſm quod plures ſanctorum exponunt: culpa itaq; & peccatũ, quæ nõ ſunt a deo, non poterunt tollere gratiam ab anima, quæ a ſolo deo infundit̃ animæ. Conſtat quod & hæc ratio, ſicut & alia, falſa recipit & nõ ſyllogizat: peccat. n. in materia & in forma: nam ſi ſic eſſet gr̃a a deo ꝙ nihil ad eam hñdam cooperaretur hõ, nõ poſſet opere humano tolli ad qđ nihil cooperari põt opus humanũ. Oportet ergo quod illa ratio, gratia eſt a ſolo deo, ergo non niſi opere diuino tollit̃, ſub hoc ſenſu intelligatur, quod ita ſit gratia a ſolo deo, quod ad eam hñdam nihil cooperetur vel cooperari poſſit homo: ſm quẽ modum eſt ꝑpoſitio falſa: pp̃ quod præfata ratio falſa recipit & peccat in materia. Rurſus non ſyllogizat & peccat in forma, quia peccat per fallaciam accñtis: accidit enim gratiç quod tollatur per voluntatẽ noſtram ſe auertentem a deo prout hmõi gratia eſt a ſolo deo. Non. n. tollitur gratia ab homine put a ſolo deo, ſed put ad eam hñdam cooperari põt humana voluntas: eadẽ. n. voluntas contrario modo ſe hñs cooperabit̃ vt ſit in nobis gratia, & vt pdamus gr̃am. Sicut idẽ homo aliter & aliter ſe hñs cooperari põt vt illuminet̃

A ſi ſe conuertat ad lumen, & vt obtenebret̃ ſi ſe auertat a lumine: ſic eadem voluntas cooperabitur vt ſit in nobis gratia ſi ſe cõuertat ad deũ, qui eſt fons gratiæ, & qui illuminat hominem p gratiam, & cooperabitur vt perdamus gratiam ſi ſe auertat a fonte gratiæ. Quia igitur ad habendam gr̃am cooperatur homo ſi ſe conuertat ad deũ, ſic contrario modo ſe hñs tollet̃ ab eo gratia ſi ſe auertat a deo: ſic & in propoſito, quia, ꝙ papalis poteſtas ſit in homine, cooperãtur pçficientes & etiã ipſe præfectus aſſentiendo, ſi hçc incontrarium fiant, deſinit eſſe papalis poteſtas in homine illo. Eſt ergo diligenter notandũ, quod, quantũ ad pñs ſpectat, ſimile eſt de papatu vt eſt in hoc homine, & de gratia
B vt eſt in hac anima. Nam nõ poſſumus per nos ipſos habere gratiam, quia (vt ait apoſtolus) Nõ eſt volentis (velle) nec currentis (currere), ſed miſerentis eſt Dei. Non eſt. n. in poteſtate nr̃a, niſi iuuaremur a deo, quod poſſimus conuerti ad ipm̃. Ideo hr̃ Iere. 31. Conuerte me & cõuertar. Niſi. n. deus nos conuerteret, nõ poſſemus conuerti ad ipſum: ipſum. n. velle noſtrũ ſi bonum eſt & perfectũ, operatur in nobis Deus, iuxta illud, Qui operatur in nobis velle & perficere. Poſſumus ergo per nos ipſos deficere & auertere nos a deo, ſed non poſſumus per nos ipſos ꝑficere & conuertere nos ad ipſum. Sic & in ꝑpoſito, per ſe ipſum poteſt quis renuntiare papatũ & nõ eſſe papa, ſed non ſufficit ꝙ aſſen-
C tiat papatui ad hoc quod ſit papa: ad conſtruẽdum. n. hoc quod aliquis ſit Papa, duo oportet concurrere, vt ſupra tetigimus, aſſenſum præficientiũ, & aſſenſum præfecti: ſed ad hoc quod non ſit papa, ſufficit ſolus aſſenſus præfecti ꝙ aſſentiat renuntiare & quod renuntiet, vt nõ ſit vlterius Papa. Eſt ẽt notandũ diligenter, ꝙ in aliis prælationibus inferioribus, vtputa in epiſcopatibus, in Archiepiſcopatibus non põt quis pro libito renuntiare quod non teneat̃ habere curam de grege ſibi cõmiſſo, quia huic obuiat ſtatutũ ſuperioris. Nec pp̃ hoc infringit̃ illa regula generalis, per eadẽ contrario modo factares conſtruitur & deſtruitur, vt ſi aliquis eligat̃ in ep̃m per aſſenſum eligentium, & aſſenſum ele-
D cti, & aſſenſum metropolitani confirmantis eũ, erit ille ep̃s. Dato tñ quod omnia iſta cõtrario modo fiant, vt quod eligentes & pręfectus iam in ep̃m, & Metropolitanus contrario modo ſe habeant, ita ꝙ omnibus eis placeat ꝙ iſte cedat, non pp̃ hoc poterit cedere, quia ep̃orum tranſlatio, depoſitio, & conceſſio ſoli eſt Romano Pontifici reſeruata, vt dĩ extra de tranſlatione ep̃orum Inter corporalia. Dedit. n. Romanus Pontifex in electoribus & Metropolitano, ꝙ poſſint ep̃m ſtatuere, ſed non dedit eis ptãtem quod poſſit eius ceſſionem excipere. Propter quod ad conſtruendum ep̃m quatuor concurrunt, videlicet aſſenſus eligentium, aſſenſus electi, aſſenſus Metropolitani cõfirmantis ipſum,

Rom. 9. c
Iere. 31. c
Philipp. 2. b.
Ad creandum ep̃m quatuor concurrunt.

&

Digitized by Google

& voluntas papæ, de cuius voluntate eſt ꝙ Me
tropolitanus poſſit epm confirmare: Ideo niſi
adſit voluntas papæ, & niſi papa ſit de hoc ſpe
cialiter requiſitus, Eps confirmatus non pōt ce
dere. Sed cū papa nullum habeat ſuperiorē, to-
tum eſt in poteſtate ſua: nullo. n. iure ligatur, cū
poſſit cedere, qñ velit. Poſſet. n. cedendo pecca-
re, & poſſet cedendo mereri. Si. u. viderit ſe vti-
lem Eccleſiæ, & ad fugiendū laborem & vt par
ceret carni ſuæ cederet, grauiter peccaret. Sed
ſi videret ſe inſufficientē ad gubernandū eccle-
ſiam, & qa nollet quod bonū publicū ſub ipſo
langueret, ſi hoc modo cederet, multū merere-
tur. In poteſtate ergo ſua eſt cedere cum vult
& ſi cedat tenebitur eius ceſſio: ſed caueat quo
animo illud faciat. Sed diceret aliquis, Non poſ
ſet etiam papa cedere, ſi vellet: quia ſicut eps con
firmatur per ſuperiores. i. per papā, qui vel ipm
confirmat vel legem cōdidit qualiter debeat cō-
firmari ſine conſenſu papæ, ita ꝙ non pōt cede
re: ita electio papalis confirmat per deum, ita ꝙ
ſine aſſenſu diuino non poterit cedere. Sed ta-
les obiectiones ſunt modici ponderis: nā hmōi
diuina cōfirmatio nō eſt aliud niſi quia, ex quo
tite ipſe pōt eſſe papa, quia eſt a duabus parti-
bus eligētium electus & acceptatus, ſi ipſe aſſen
tiat electioni, deus cōfirmat. i. acceptat qd factū
eſt. Sic & in propoſito, cum nulla iura poſſint
papam ligare: ſicut in poteſtate ſua eſt aſſentire
electioni & aſſumere illud onus, ſic poſtquam
aſſumpſit, in poteſtate ſua eſt deponere huiuſ-
modi onus, & renuntiare illi oneri. Si enim ap
pareret aliquod diuinū ſtatutum quod papa re
nuntiare non poſſet, ſicut apparet papale ſtatu
tum quod epus ſine aſſenſu papę non poteſt ce
dere, certū eſſet quod rōne ſtatuti ſuperioris pa
pa renuntiare non poſſet: quia etſi papa nō ha
bet ſuperiorē hominem, loquendo de homine
puro, habet tñ ſuperiorē deum, vel habet ſupe
riorem Chriſtū, qui non eſt hō purus. i. nō eſt
homo tm̄, ſed eſt homo & deus, cuius ſtatuto li
gari pōt. Sed nunq̄ Chriſtus hoc ſtatuit, immo
poſſumus dicere quod eſt impoſſibile quod ipſe
xps hoc ſtatuiſſet: eo n. modo quo eſt impoſſibi
le ꝙ ſtatuiſſet legem, ita quaſi ēt impoſſibile eſt,
quod ſtatuiſſet quod papa renuntiare non poſ
ſet: iniqua. n. eſſet lex ꝙ non pōt cedere, qui ma
nifeſte eſſet inſufficiens ad eccleſiam guberna n
dum. Quicūq; n. papa cederet, ex quo nullū ſta
tutū ſuperioris eum ligat, qñ poteſt hoc facere
teneret ceſſio ſua, & non haberet vlterius iuriſ-
dictionem papalē. Et quia deus ſic adminiſtrat
res vt eas ꝑprios curſus agere ſinat, vt dicit Au
guſt. in de Ciui. dei lib. vii. cap. xxx. cum iſte ſit
proprius curſus rerum, quod quilibet pōt pro-
prie officium aſſumptum deponere, niſi ad id fa
ciendū ſuperiori ſtatuto prohibeatur, nullam
cauſam videmus, nullam rōnem conſpicimus,
quare papa renuntiare non poſſit, & ꝙ deus nō
acceptet ſuam renuntiationē, eo ipſo ꝙ ipſe ſic

A vult gubernare mundū, ꝙ res ſuos ꝑprios cur
ſus agere ſinat. Notandū ēt quod in adminiſtra
tione rerum & in eo quod deus ſinit res agere
ſuos curſus, aliqñ fit diuina permiſſione, aliqñ
diuina operatione. In papa quidē duo ſunt, de
quibus locuti ſumus, aſſumptio, & ceſſio: non
oportet tñ quod ſemꝑ vtrūq; ſit diuina opera-
tione. Sed aliqñ vnum eſt diuina permiſſione,
aliud vero diuina operatione: aliqñ poteſt eſſe
econuerſo. Si ergo aſſumat qui manifeſte eſt in
ſufficiens, hoc pertinebit ad diuinā permiſſio-
nem. Si autē talis cedat, videbitur pertinere ad
diuinum inſtinctū & ad diuinam operationem.
Sic autē eſſet econuerſo, quod eligeret, qui. ſm
quod patitur humana fragilitas, eſſet manifeſte
B ſufficiens, & ille ꝑꝑ peccata nr̄a cederet, aſſum-
ptio eſſet attribuenda diuino inſtinctui & diui-
næ operationi: ceſſio vero diuinę permiſſioni.
Ex his autem reuertamur vnde venit ſermo, di
centes contra aduerſarios, qui forte per confir
mationē. i. per acceptationē diuinā vellent ſe iu
uare: volentes ex hoc quod papa non pōt ce-
dere, quia ex quo aſſenſit papatui, deus hoc ac-
ceptauit, rōne cuius nullatenus renuntiare pōt.
Sed quis eſſet illius demētię, qui diceret ꝙ deus
acceptaret aſſumptionē hominis manifeſte in-
ſufficientis, & ceſſionē non acceptaret? Quis ēt
eſſet illius dementiæ, qui diceret quod illud qd
pro charitate factū eſt, contra charitatē milita-
re debeat? Et qd pro bono publico factum eſt,
C debeat contra bonū publicū militare? Cum er
go conſtitutio capitis pro bono publico facta
ſit, ea ꝑꝑ ſi tale ſit caput ꝙ non ſit ſufficiens ad
hñdam curā de mēbris, quis diceret quod deus
aſſumptionē talis capitis acceptaret, non aūt ac
ceptaret ceſſionē ipſius? nōne iſta ratio indicat,
quod aſſumptio eſſet attribuenda diuinę ꝑmiſ
ſioni, ceſſio autē diuino inſtinctui & operatio-
ni? Propter qd tanto magis acceptaret Deus
eius ceſſionem q̄ aſſumptionē, quanto ea quæ
fiunt diuino inſtinctu & operatione, magis vīr
procedere ex diuino beneplacito, q̄ quæ fiunt
ex eius permiſſione. Concludamus ergo & di-
camus, quod ſiue ſit papa inſcius, ſiue ſcius, cū
ad hoc nullo ſuperiori ſe obligetē mandato, re
D nuntiare & cedere poteſt. Et ſi cedat aut renun
tiet, tenebitur eius ceſſio & renuntiatio. Pro-
pter quod q̄ium ad poſſe cedere vel renūtiare,
nulla eſt dr̄ia: ſed dr̄ia eſſe pōt & ex parte dei, &
ex ꝑte cedentis. Ex parte quidē dei, quia ſi forte
ꝑꝑ peccata noſtra cederet qui eſſet ad regnum
vtilis iuxta fragilitatem humanam, fieret ex diui
na permiſſione; ſed ſi cederet qui non eſſet ſuffi
ciens, fieret ex diuino inſtinctu & ex diuina ope
ratione. Rurſus pōt eſſe differentia ex parte ce
dentis, quia ſi cedens hoc faciat, videns ſe nō ſuf
ficientem, & timens ne bonum publicū ſub ipſo
langueat, merebitur. Si autem hoc faciat non
amore boni publici, ſed volens laborem fuge
re, demerebitur.

Cap. VII. *In quo ſoluitur ſecunda ratio, ꝙ nullus niſi ſolus deus poteſt auctoritatem & papalem poteſtatem auferre, cum nullus niſi Deus poſſit eam conferre.*

ARguunt aduerſarij noſtri (& vt
diximus, in hac parte aduerſarii
veritatis) quod papa renuntia-
re non pōt. Eſt.n. hæc eorum
ſecunda ratio, quia nullus pōt.
auctoritatem & ptātem aliquā
auferre quā conferre nō pōt. Cum ergo aucto-
ritatem papalē nullus conferre poſſit niſi deus,
ergo (vt aiunt) neq; eam auferre. Sed ſi teneret
(vt dicunt) renunciatio papalis, auferret papa-
lis poteſtas: ea pp concludunt ꝙ papalis renun
tiatio nō vr̄ fieri poſſe. Dicimus itaq; quod hæc
ſecunda ratio non vr̄ aliud habere fundamen-
tū quàm ratio prima. Arguebat quidē prima ra
tio, quod quia papalis ptās eſt a ſolo deo, ideo a
nullo inferiori remoueri pōt. Et hæc ſecūda ra-
tio hoc idem arguit, videlicet quod quia papalē
poteſtatē nullus alius a deo pōt conferre, ergo
nullus alius pōt auferre. Patet quidem, ꝙ p illa
duo exempla, per quæ nos iuuabamur contra
rōnem primā, poſſumus nos ſufficienter iuuare
contra hanc rōnē ſecundā: Dicemus.n. ꝙ aīam
rōnalē ſolus deus creare pōt, & ſolus deus huic
corpori īfundere, & ſolus deus pōt eā huic cor
pori dare: Ergo ſm hunc modū arguendi, ſic
ſolus deus pōt animam humanā huic corpori
dare, ergo ſolus ipſe pōt eam ab hoc corpore
ſeparare: ſm quem modū loquendi, homo nō
moritur naturaliter nec pōt mori violenter, ſed
ſolum opere diuino & miraculoſo pōt homo
mori: quod quantę dementiæ ſit hoc dicere, ex
dictis clarius eſſe pōt. Propter quod vt prius di
ximus etiā nunc dicemus, ꝙ licet anima huma-
na a ſolo deo infunditur in hoc corpore, tñ ad
hmōi infuſionem, qua operantur natura & ars:
natura quidē formando membra, & purifican
do humidū radicale in membris: ars quidem qa
Medicus eſt miniſter Naturæ, & poteſt in mul-
tis iuuare naturam, vt p induſtriā artis in mulie
re pręgnante magis purificetur hmōi humidum
radicale in membris. Ideo ſicut ad hmōi infuſio
nem ad diſponēdū foetum cooperatur Natura
& poteſt cooperari humanū ingenium, vt ibi in
fundatur anima, quia non infunditur niſi corpori
diſpoſito: ſic quia anima non ſeparatur niſi a cor-
pore indiſpoſito, poterit animam a corpore ſe-
parare natura & humanū ingenium: & omne
illud pōt corpus ſic diſpoſitum reddere, quod
non pōt ibi vlterius anima remanere. Eodem ēt
modo arguemus de gratia: nam licet gratia ſit
in hac anima a ſolo deo, tñ quia deus non infun
dit gratiam niſi animæ diſpoſitæ ad ſuſcipiendā
gratiā, ideo quicquid pōt reddere animam indi
ſpoſitam ad gratiam, pōt ab anima gr̄am tolle-
A re. Opere ergo diuino infunditur gratia, & p cul
pam & per peccatū, quæ non ſunt opera diui-
na, tollitur gratia. Concludit ergo ratio manife
ſte falſum, tam prima q̄ ſecūda. Dicebat.n. prima
quod illud quod a ſolo deo eſt, a nullo alio au-
ferri poteſt. Dicebat autē ratio ſecunda quod id
qđ pōt ſolus deus conferre, nullus alius pōt au
ferre. Sed manifeſte patet falſum eſſe quod dr̄.
nam anima humana a ſolo deo infunditur corpo
ri, & eam ſolus deus confert corpori, tñ ope Na
turæ & opere humano poteſt auferri a corpo-
re. Et gratiam ſolus deus infundit animæ, & ſo
lus deus eam confert animæ: & tñ culpa & pec-
catum, quæ ſunt opera nr̄a, eam tollunt ab ani
ma: quæ omnia ideo contingunt, quia & ad in-
B fuſionē animæ & ad collationē gratiæ, aliquid
cooperantur vel cooperari pñt creaturæ, ideo
opere creaturarū pōt hęc tolli. Sic & in propo
ſito, quantūcunq; papatus ſit a ſolo deo, tamen
quia ad hoc quod papatus ſit in hoc homine
vel in illo, cooperantur ipſi homines, ideo ope
humano tolli pōt. Idem ergo & eodē modo vr̄
arguere ratio ſecūda & prima: pp quod ſoluta
rōne prima, ſoluitur & ſecūda. Poſſumus tñ ſi
volumus aliqualiter diuerſificare rōnem hanc
ſecūdam a ratione prima, vt dicamus quod hæc
ratio ſecunda ſit ſupplemētū rōnis primæ. Nā
non valet, ſi dicatur quod hoc eſt a ſolo deo & ad
id nihil cooperata eſt creatura, ergo nō poteſt
corrūpi opere creaturæ. Nam ſi deus nunc de
C nihilo crearet vnum animal, vtputa vnum bo-
uem vel vnū equum, ad productionē illius ani-
malis nihil cooperaretur creatura: attamē ille bos
vel ille equus ſic pductus eſſet eiuſdem ſpeciei
cum aliis bobus vel cum aliis equis: quapropter
animal ſic productū niſi deus miraculoſe ſuſtē
taret ipſum, poſſet occidi & poſſet mori ſenio,
ſicut & alii equi vel boues: pp quod ſupplenda
eſt illa rō, & dicēdū eſt, ꝙ ſi hoc eſt a ſolo deo,
ergo non pōt tolli a creatura: ſupplendum eſt
enim ibi, ꝙ ſi hęc eſt a ſolo deo, ſic vt ad illā vel
ad ſimilē illi non pōt cooperari creatura, quod
non poſſit illud tolli opere creaturæ. Nam & ſi
deus poteſt facere vnum equum, quantūcunq;
ad productionē illius equi nihil fuiſſet coopera
D ta creatura, attñ quia equus producitur vel produ
ci poteſt opere creaturæ, ideo ille equus, ſicut
& alii equi, corrumpi poteſt operæ creaturæ.
Dicebat ergo ratio prima, quod papatus nō po
teſt conferri ab alio q̄ a deo, ita quod plus dicit
hæc ratio ſecunda q̄ prima ratio dixit. Addit ēt
hæc ratio ſecūda ſupra primam, quod papatus
non quocunq; modo eſt a ſolo deo, ſed ita eſt a
ſolo deo quod ſolus deus pōt ipſum conferre:
ſed licet aliqualiter diuerſificata ſit iſta ratio ſe-
cunda a ratione prima, attamē eandem ſolutio
nem habet cum illa. Nam nec eſſe nec poſſe cō
petit animæ rationali vel gratiæ niſi a ſolo deo:
nam ſicut ſolus deus infundit animā huic cor-
pori, & ſolus ipſe poteſt eam conferre vel infun

dere

Digitized by Google

dere huic corpori: ſic etiam ſolus deus infun-
dit gratiã huic animæ, & ſolus ipſe põt eam in-
fundere huic animę. Sed vt poteſt patere ex ha-
bitis, licet in ipſam animam, & in ipſam gratiam
non poſſit creatura aliqua: attamẽ poteſt creatu
ra aliquid facere in hoc corpore, quia poteſt di
ſponere ipſum ad ſuſceptionem animæ: pp ꝙ
dicebaẗ quòd ad infuſionẽ animæ aliquid coo-
peratur creatura, quia cooperaẗ ibi virtus, quæ
eſt in ſemine: non quòd hmõi virtus ipſam ani-
mam produeat, nec hmõi virtus animam infun
dat in hoc corpore: ſed aliquid cooperaẗ talis
virtus in tali corpore vt ſit diſpoſitum ad ſuſce-
ptionẽ animæ, ratione cuius diſpoſitionis diciẗ
cooperari ad hoc quòd ibi anima infundatur.

Diſpõ ad gratiã ſu gratia.

Sed cum ſic ſit de anima, nunq̃ ſimile eſt de gra
tia, ꝙ opere creaturæ ſit diſpoſitio ad gratiam,
non aũt ipſa gratia. Dicemus ergo non eſſe om
nino ſimile de anima infuſa corpori, & de gra
tia ĩfuſa animę, quia diſpoſitio ad animã eſt per
operationẽ creaturæ, ipſa tñ anima eſt a Deo.
Non autẽ ſic eſt de gratia, quia tam gr̃a q̃ diſpo

Damaſ. lib. 2. c. 30.

ſitio ad gr̃am ſunt a Deo. Vnde Damaſcenus
lib. 2. cap. 30. dicit, ꝙ virtus ex deo data eſt, &
ipſe eſt omnis boni principium & cauſa: & ſine
eius cooperatione & auxilio impoſſibile eſt bo
num velle vel facere. Conſtat aũt quòd diſpoſi
tio ad virtutem & ad gr̃am eſt per nr̃m bonum
velle. Et quia a deo eſt quòd volumus bonum,
oportet ꝙ ab eo ſit tam gratia q̃ diſpoſitio ad
gratiam. Sed licet nõ ſit per omnia ſimile de ani
ma infuſa corpori, & de gratia infuſa animę, tñ
quantũ ad propoſitũ ſpectat eſt potẽtia ſimile,
quia ſicut ad infuſionẽ animę aliquid cooperaẗ
natura, ita ad infuſionẽ gratiæ aliquid coopera
tur ipſe homo, cum infunditur gratia, vel aliqd
cooperari pñt ẽt alii homines. Nam licet deus
operetur in nobis velle & perficere, tñ in noſtra
poteſtate eſt vel ſequi dñm vocantem ad virtu-
tem, vel ſequi Diabolũ vocantem ad malitiam
vt dicit Damaſcenus præfatis lib. et cap. Dice-

Pſal. 84

mus ergo cum Pſalmiſta, Audiam quid loquaẗ
in me Dñs deus. Multi.n. nolunt audire illud,
quod loquiẗ in eis deus, & nolunt ſequi diuinos
inſtinctus. Aliqd ergo cooperamur ad infuſio-
nem gr̃æ, quia ſequimur vocationẽ diuinam.
ſic ẽt aliquid cooperari pñt ad hoc alii homi-
nes: nam cũ vnus homo inducit alium, vt bene
faciat, & ſequatur vocationẽ diuinam, cõſequẽs
eſt quòd tam inductus prout ſequitur vocatio-
nem diuinam, & etiã inducens aliquid cooperã
tur ad gratię infuſionẽ. Reuertamur ergo ad
porpoſitum & dicamus, ꝙ licet hæc ſecunda rõ
aliquid ſuperaddat primæ, quia prima dicebat
quòd papatus eſt a ſolo deo, hęc autẽ ſecunda
ſuperaddit & dicit ꝙ non ſolũ papatus eſt a ſo-
lo deo, ſed non poſſit eſſe ab alio, & non poteſt
ipſum papatum conferre alius q̃ ſolus deus: at-
tamen eadem ſolutione & per eadẽ exẽpla ſol
uitur hæc ſecũda ratio, vt prima. Nam vt dixi-

A mus, Anima humana a ſolo deo infunditur cor
pori, & non põt niſi a ſolo deo infundi: & gra-
tia a ſolo deo infunditur animæ, & non põt ni-
ſi a ſolo deo infundi animæ: tñ quia & ad hoc ꝙ
anima infundatur corpori, & gratia infundatur
animæ, aliquid cooperatur creatura, ideo ope-
rõne creaturæ anima põt ſeparari a corpore, &
gratia põt deſinere eſſe in anima. Et quia nullus
negare põt, quãdo papatus ſit in iſto vel in illo
homine operatiõe humana, quòd eſt in eo per
aſſenſum.i. præficientium, & per aſſenſum præ
fecti, ideo his contrario modo ſe hñtibus & ſpe
cialiter præfecto contrario modo ſe habente,
deſinit in ipſo eſſe papalis ptãs: quod maxime ve
ritatẽ habet de poteſtate papali, cum nullum ſit
B ſtatutum ſuperioris, & cum chriſtus nunq̃ ſta-
tuerit oppoſitũ quòd papa renuntiare nõ poſ-
ſit. Sicut ergo diximus de corpore reſpectu ani
mæ & de anima reſpectu gratię, ſic dicemus de
papa reſpectu ptãtis papalis: nam corpori di-
ſpoſito infunditur ẽt anima: & poſtq̃ infuſa eſt
ei anima, ſi contrario modo ſe habeat, & fiat
indiſpoſitum, ſeparabiẗ ab eo anima. Sic & ani-
ma ſi ſequatur deũ vocantẽ, & conuertat ſe ad
deum, erit in ea gratia: & poſtq̃ habet gratiam,
ſi contrario modo ſe habeat & auertat ſe a deo,
deſinet in ea eſſe gratia. Sic etiã ſe habet de po-
teſtate papali, ſi ritè electus conſentiat electioni
de ſe factæ, erit papa, & habebit papalem pote
ſtatem: & poſtq̃ eſt papa, ſi contrario modo ſe
C habeat, & diſſentiat & renuntiet papatui, deſinit
eſſe papa.i. non habebit vlterius ptãtem papa-
lem. Cum.n. nullũ ſit ſtatutum ligans papam ꝙ
renuntiare non poteſt, & cum ptãs papalis non
magis ſit a deo in hoc homine, q̃ anima huma-
na in hoc corpore, vel q̃ gr̃a in hac anima, qd
poteſt mouere aduerſarios huic veritati, cũ cla
re videant ꝙ corpore, poſtq̃ infuſa eſt ſibi ani-
ma, contrario modo ſe habẽte, ſeparetur ab eo
anima: & anima, poſtq̃ infuſa eſt gratia, contra
rio modo ſe habẽte, deſinit in ea eſſe gr̃a? Qua-
re papa poſtq̃ eſt papa, contrario modo ſe ha-
bente & eo renuntiante papatui, deſinet eſſe pa
pa: & poſt reſurrectionẽ quidem anima nõ po
terit ſeparari a corpore, quia non poterit cor-
D pus fieri ita indiſpoſitum, quòd ſeparetur ab eo
anima: Et anima beata non poterit gr̃am perde
re, quia ita conuerſa eſt ad deum, quòd non po
teſt cõtrario modo ſe habere, nec poteſt pecca
re, nec põt ſe auertere a deo ꝙ gr̃am pdat: ſi.n.
anima in pr̃ia poſſet bñ & male facere ſicut põt
cũ eſt in via, poſſet gr̃am habere & habitũ per-
dere. Quid ergo obſtat, quare aĩa poſt opatio-
nẽ bonã adipiſciẗ gr̃am, per operationẽ malã
deſinit hẽre gr̃am, ꝙ nõ ſimili modo ꝓfectus in
papã per loquelam cõſentiendo electioni de ſe
factę, ſit papa: p loquelã ẽt renũtiando papatui
deſinat eſſe papa? Nullũ ſanius ſtatutũ in contra
rium, nullam videmus rõnẽ ad oppoſitum, qn
papa renuntiante, deſinat eſſe papa. Verũ quia

intellectus hominis nõ quieſcit, volumus dice-
re, quòd eſt diuinum ſtatutum & quòd deus ſta
tuit quòd renuntiare poteſt, quia, vt diximus,
Lib. 7. cap. 30 de ciuit. Dei. Auguſtinus dicit, quòd ſic deus adminiſtrat res,
vt eas proprios curſus agere ſinat. Statutum eſt
ergo diuinũ, quòd deus ſic adminiſtrat res, ſm
ꝙ ordo requirit & conditio rerum. Et quia or-
do & conditio eccleſiæ hoc requirit, quòd pa-
pa renuntiare poſſit, quia talis poteſt eſſe aſſum
ptus quòd langueret ſub eo bonum publicum,
ideo papa renuntiare põt. Nõ ergo dicere poſ-
ſumus quòd ſit diuinum ſtatutum quòd Papa
renuntiare non poſſit, ſed potius quòd ſit diui-
num ſtatutũ ꝙ renũtiare poſſit, cum hoc requi
rat ordo & conditio rerum.

Cap. VIII. *In quo ſoluitur ratio tertia arguens ꝙ papatus nullo modo poteſt tolli ab aliquo, quia cum ſit ſuprema poteſtas, conſequens eſſet, ꝙ maior dignitas per minorem tolleretur.*

SOlutis duabus rationibus, volu
mus in hoc capitulo, ſoluere rõ
nem tertiam. Arguunt. n. ꝙ De-
cretalis illa extra de Tranſlatio-
ne epiſcoporũ cap. Inter corpo
ralia, expreſſè innuit quòd depoſitio epiſcopo-
rum, tranſlatio, & abſolutio eorũ poſt cõfirma-
tionem, ſoli Papæ eſt reſeruata. Immo in eadẽ
† fortius .i. dignius, inquit Gloſ. ibidem. decretali dicit, quòd ſpirituale vinculũ eſt † for
C tius quàm carnale: ſed potius diuina poteſtate
coniugium ſpirituale diſſoluitur. Ex quo mani
feſte patet, quòd ſi papa poteſt aliquẽ epm ab-
ſoluere, vel ſi poteſt ceſſionẽ alicuius epi recipe
re, quia hoc faciendo ſpũale cõiugium ſeparat;
quia igitur vt dictũ eſt hoc non fit niſi per pote
ſtatem diuinã, ideo ipſe papa hoc non põt face
re, niſi inquãtũ eſt vicarius dei. Arguatur ergo
ſic, ſpirituale coniugium non põt ſeparari niſi
per diuinam ptãtem, ergo cum inter papam &
eccleſiam ſit ſpũale coniugiũ, conſequens eſt er
go quòd papa nullo modo renuntiare poterit,
cum non aliquis alius dei vicarius, in cuius mani
D bus poſſit cedere, rõne cuius dicaẽ per ptãtẽ di-
uinam. i. per poteſtatẽ vicarii dei, hmõi cõiugiũ
ſeparari. Addunt autem iſti volentes rñdere ta-
citæ qõni, vt quia forte aliquis diceret, ꝙ etiam
alii epi ſunt vicarii Dei, pp ꝙ papa poteſt renũ-
tiare in manibus alterius epiſcopi. Ideo iſti di-
cunt, quòd nulla ratio hoc capit, ꝙ deus volue
rit inferiores dignitates ꝗ papatus, per ipm deũ
tñ, aut per dignitatem ſuperiorem tolli poſſe:
& tñ voluerit ipſum papatum, quæ eſt ſumma
dignitas, quæ propriè eſt ipſius chriſti, nedum
per inferiorem deo, ſed ẽt per dignitates inferio
res ſe ipſa, tolli poſſe. Aduertendũ ergo, quòd
anteꝗ ſoluamus rõnem propoſitam, eſt diligẽ-
ter notandũ quòd oẽs hæ tres rationes factæ
ſunt hoc modo loquendi, quòd papatus nõ

A poteſt renuntiari, quia non põt remoueri vt di
cit prima ratio, nec auferri vt dicit ſecunda, nec
tolli, vt dicit hæc tertia, ab eo qui eſt papa, niſi p
ſolum deum. Sed cum omnia iſta verba ſonent
in quandã violentiã, ſi ipſi vellent ſic intelligere
rationes factas quòd inuito ſummo pontifice
non poteſt ab eo auferri papatus, non eſſet vlte
rius cum eis diſputandũ; concederemus quidẽ
propoſitũ ſuum, quia rationes vlterius arguũt,
videlicet quòd papa renuntiare non poteſt: vo
lunt. n. ex hoc concludere, quòd etiam volun-
tariè papa non põt cedere. Ideo omnia præfa-
ta verba, videlicet, remoueri, auferri, & tolli pa
patum ab eo qui eſt papa, accepimus ſub qua-
dam ſignificatione generali, pro quacũq; renũ-
B tiatione, pro quacunq; ceſſione, pro quocunq;
modo quo ille qui eſt papa, dum viuit, põt deſi-
nere eſſe papa. Aduertendum etiã, quòd quia
ratio quarta inferius poſita ad hoc tangit, vbi di
citur quòd ſumma virtus creata cuiuſmodi eſt
poteſtas papalis per nullam inferiorem virtutẽ
creatam vr̃ poſſe tolli, cum tolli ſonet quid in
violentiam, ideo in ſolutione dictæ rationis in
tendimus hoc plenius declarare. His itaq; præ-
libatis, dicemus, quòd hęc ratio tertia vr̃ ſuper
duobus fundari. Quorũ primũ eſt, quòd cum
ſpirituale vinculum ſit fortius ꝗ carnale, cũ inter
papam & eccleſiam ſit ſpirituale vinculum, ſiue
ſpirituale coniugium, quia qđ deus coniunxit,
homo non ſeparet, nullus niſi deus poterit hu
C iuſmodi coniugium ſeparare. Scdm autem fun
damentum huius tertiæ rationis eſt qđ nulla ra
tio capit quòd deus voluerit ꝙ ceſſio inferiorũ
dignitatum fiat in manibus ſuperiorum: ceſſio
vero ipſius papatus fiat in manibus ipſorũ infe-
riorum, quia cum oẽs aliæ dignitates ſint infe-
riores ipſo papatu, conſequẽs eſt, ꝙ ſi papa po
teſt cedere, ꝙ cedat in manibus eorum qui ſunt
inferiores eo. Diſſoluemus ergo primo hanc
tertiam rõnem, quantũ ad hoc ſcdm fundamẽ
tum: & poſtea diſſoluemus eam, quantum ad
fundamentum primum. Sciendum ergo, ꝙ ali-
quãdo intelligitur prohibitum qđ non inueni
tur expreſſum: aliqñ autẽ econtrario intelligiẽ
eſſe conceſſum qđ non inuenitur eſſe prohibi-
D tum. Ad quã contrarietatẽ ſoluendã forte dice
rẽt Iuriſtę, ꝙ primũ tenet in iis quæ ſunt ſtricti
iuris: ſcdm vero ſiue ſecũda regula tenet in aliis.
Sed vt loquamur ductu rationis, dicamus ꝙ ali
qñ id de quo agitur eſt ſupra naturam negocii,
ſupra actionẽ cauſæ, ſupra conditionẽ & exigẽ
tiam rerum. Et tunc valet prima regula, ꝙ om-
ne illud eſt prohibitum qđ non inuenit expreſ
ſum: vel illud eſt prohibitum qđ non eſt cõceſ-
ſum: vel, vt magis propriè loquamur, quicquid
in talibus non eſt conceſſum, eſt prohibitum,
ideſt ſuperiori potentiæ eſt reſeruatum. Poſſu-
mus aũt ponere exemplũ in naturalibus & mo-
ralibus. In naturalibus quidem vtputa, quia am
bulare ſiccis pedibus ſuper aquã eſt ſup actio-
nem

Digitized by Google

nem nr̃am humanã, ſupra naturam negotii noſtri, ſupra conditionẽ & exigentiam rerũ, quia conditio & exigentia rerũ hoc non patiť, quód quis vadat ſiccis pedibus ſuper aquã. Ideo niſi hoc alicui homini ſit ſpecialiter conceſſũ a deo, dr̃ ei eſſe inhibitum. Eſt. n. hoc ſuperiori potentiæ. i. diuinę potentiæ reſeruatũ: vt qñ deus voluerit, poterit hoc illi homini, vel alii concedere, vt poſſit ſuper aquã ſiccis pedibus ambulare. In moralibus quidẽ poſſumus de hoc exemplum ponere, quia ordinare totam Eccleſiam, & ſtatuere qui ſunt Epi, qui Archiepi, qui primates & patriarchæ: & ſtatuere quõ hi confirmenť, & quõ poſſint cedere, vel quõ poſſint abſolui vel transferri, ſpectat ad ſummum pontificem, quia cum ipſe ſolus ſit caput totius vniuer**B**ſalis Eccleſiæ, ad ipſum ſpectat ſtatuere ea quæ reſpiciunt ordinẽ vniuerſalis Eccleſiæ. Ideo oĩa iſta ſunt ſupra naturã negotii aliorum, ſupra actionem omniũ aliarũ dignitatum, ſupra conditionẽ & exigentiã rerum. Conditio. n. & exigẽtia rerum hoc non patitur, quód ea quæ reſpiciunt ordinem vniuerſaliũ Eccleſiæ, aliqui infra papam poſſint facere illa, niſi quatenus ſunt eis a papa conceſſa. In talibus ergo quicquid non eſt conceſſum, eſt prohibitum, vel quicquid nõ eſt conceſſum, eſt ſuperiori potentiæ reſeruatũ. Ea pp ſi Eps poteſt ab Archiepo, vel a Metropolitano confirmari, & nõ põt in manibus Metropolitani cedere, hoc eſt, quia iura concedũt **C** confirmationẽ, non aũt concedunt ceſſionem: immo ipſa confirmatio eſt ſuper vires cuiuſcũq; alterius a Papa. Propter quód oẽs alii a papa ſolùm illos Epos & eo modo cõfirmare poſsũt, quo conceſſum eſt eis a iure, vel quo cõceſſum eſt eis a Papa, cuius eſt iura cõdere. Dato ergo quód iura concederẽt ꝙ Eps poſſet a ſuo Archiepiſcopo, vel a ſuo Metropolitano cõfirmari, & nulla iura aliquid tangerent ꝙ Eps vel electus in epm & confirmatum non põt cedere in manibus ſui Metropolitani, eo ipſo eſſet hoc ſuo Metropolitano inhibitum, & etiã ſuperiori potentię. i. Papali potentiæ reſeruatum. Sed dices, Quare iura hoc dicunt, quare iura hoc inhibent quód nõ põt eps cedere in manibus Metropolitani, cum ſufficiat, nõ eſſe hoc conceſſũ **D** Metropolitano ad hoc, quód non põt hæc facere, cum in talibus (ſicut dictum eſt) quicquid non eſt conceſſum, intelligatur eſſe inhibitũ, vel intelligatur eſſe ſuperiori potentię reſeruatum? Dicunt ergo, ꝙ ſi oẽs eſſent tantæ prudẽtiæ ꝙ ſcirent talia conſpicere, non fuiſſet opus hoc p iura exprimere: ſed ne aliqui pp ignorantiã facerent de facto, quod nõ poſſent de iure, bene ſe habuit de hoc iura condere. Sed nulli dubiũ eſſe debet, ꝙ ſicut papa ſtatuit ꝙ eps poteſt per ſuum Metropolitanum confirmari, ſic ſi voluiſſet vel adhuc vellet, poteſt ſtatuere ꝙ poſſit in manibus eius cedere. Vtrunq;. n. iſtorum tã cõfirmatio, q̃ ceſſio reſpicit id quod pertinet ad or**A**dinationem vniuerſalis Eccleſiæ: pp ꝙ. quantũ ad hoc, tm̃ poſſunt alii prælati a papa, quãtum eſt eis conceſſum per papam. Ideo Decretalis illa Inter corporalia dicit. ꝙ Eporum trãſlatio, depoſitio, & conceſſio, eſt ſoli Romano pontifici reſeruata: quia quicquid pertinet ad ſuperiorem potentiam, ſi non concedať inferiori, diciť illud ſuperiori potentiæ reſeruatũ. Ex his itaq; patet ꝙ in talibus arguere de epo ad papam, & velle cõcludere ꝙ ſi eps non põt cedere niſi in manibus ſuperioris & ſpecialiter in manibus papę, ꝙ papa non põt ppria auctoritate cedere, ſicut nec eps, non eſt arguere pro ſe, ſed cõtra ſe. Credunt. n. ꝙ hoc magis teneat in Papa, q̃ in ſimplici epiſcopo: & crediderunt ex hoc fun**B**dare domum ſuam ſupra petrã, cum ſit ſup arenam: tenet. n. hoc in ſimplici epo, & non in Papa. Dicebamus quidẽ, ꝙ in his quæ ſunt ſupra naturam negotii, ſupra actionẽ agentis, ſupra conditionẽ & exigentiam rerum, quicquid nõ eſt conceſſum eſt prohibitum, vel eſt ſuperiori potentiæ reſeruatum: ſed in his quæ contrario modo ſe habent, eſt contrario: in talibus. n. quicquid non eſt prohibitum, eſt conceſſum. Illi ergo qui non hñt liberã ſuſceptionẽ oneris & ex ſolo aſſenſu electioni de ſe factę, non hñt plenam iuriſdictionẽ adminiſtrandi, ſicut per ſuperiores confirmanť, ita, ſi volunt cedere, oportet quód cedant prout ſuperiores ordinant. Nam **C** cum confirmatio, & conceſſio, & cętera talia reſpiciant ordinem vl̃is eccleſiæ, nõ poterunt alii a Papa in eis aliquid facere, niſi quatenus eſt eis a papa conceſſum. Sed cum papa nullum hẽat ſuperiorem, cum ipſe ex libero ſuo aſſenſu electioni de ſe factę, ſuſcipiat hmõi onus: & ex hoc ipſo habeat plenam iuriſdictionẽ adminiſtrandi in ſuo officio, non eſt hoc vltra naturã negotii, imo hoc poſtulat actio agẽtis, hoc exigit ordo & conditio rerum, ꝙ ſicut ſufficit ſuus liber aſſenſus electioni de ſe factę, ad ſuſcipiendum onus ad hoc, ꝙ ipſe ſit papa, & habeat plenã iuriſdictionem papalẽ: ita etiam ſufficit ſuus liber diſſenſus, vel ſua libera renuntiatio ad hoc, ꝙ ipſe deponat hmõi onus, & quód ipſe vlterius non ſit papa, ideſt ꝙ non habeat vlterius iuriſ**D**dictionem papalem. In ceſſione ergo aliorum eporum, quod non eſt conceſſum eſt prohibitum, ſed in ceſſione ſummi pontificis eſt econuerſo; ibi enim, vt poteſt patere per habita, qđ non eſt prohibitum, eſt conceſſum. Cum ergo nullo ſuperiori Decreto, nullo ſtatuto diuino hoc prohibeať, cõſequens eſt, ꝙ ipſo iure hoc ſit conceſſum. Bene ergo ſupra diximus, quód iſti texuerunt telas aranearum: arguendo. n. de ſimplici epiſcopo ad papam, credunt arguere pro ſe; ſed, vt patet, arguunt contra ſe. Sed dicet forte aliquis, ꝙ non ſolum ſimplex epiſcopus, ſed etiam papa confirmatur per ſuperiorẽ, Quia confirmatur per deum. Sed, ut ſupra diximus, iſta diuina cõfirmatio nihil eſt aliud q̃ di-

uina acceptatio, qui ſic adminiſtrat res, vt eas pro
prios curſus agere ſinat. Sed cum hoc exigat
curſus rerum, quod ſi aliquis liberè aſſentiẽdo
ſuſceptioni oneris, habet ex hoc plenã iuriſdi-
ctionem ſm onus ſibi impoſitũ, quod põt libe-
re illi oneri renuntiare, et ex hoc illa iuriſdictio
ne carere: conſequens eſt & eos ipſos conuin-
cat ratio, cum non videamus aliud ligamen di
uinũ, vel aliud ſpirituale vinculũ cum quis aſſen
tit papatui, q̃ cum renuntiat. Si ergo ex ſolo li-
bero aſſenſu ad ſuſceptionem dicti oneris deus
hoc acceperit, ad ſolam liberã renuntiationẽ di
cti oneris deus hoc acceptabit. Immo, vt diceba
mus, ſi nõ eſt ſufficiens qui præficitur in papã
ad gubernandũ Eccleſiam, cum ſpãlis cura ſit
deo de Eccleſia ſua, nullus debet eſſe tantæ de-
mentię qui diceret, ꝙ deus hmõi hominis acce
ptat aſſumptionẽ, & non acceptat ceſſionẽ. Im
mo eſt diligenter aduertendũ, quod in hac par
te, diuina acceptatio oportet ꝙ ſumatur valde
large, videlicet non tm̃ pro diuino inſtinctu, vl'
ꝑ diuina operatione, ſed & ꝑ diuina permiſſio-
ne: quia, vt ſupra diximus, ſi pręficiatur inſuffi-
ciens ad regendũ, magis attribuendum eſt diui
nę permiſſioni, q̃ eius inſtinctu vel operatione.
Nec pp̱ hoc negamus deum habere ſpecialem
curam & prouidẽtiam de ſua eccleſia. Attribue
mus.n. hoc ſuæ permiſſioni, vt ideo hoc ſpãli-
ter permittat, vt aliquod magnum bonum inde
eliciat. Poſtq̃ ſoluimus hanc rõnem tertiã quã-
tum ad vnũ fundamentum quod papa non po
teſt cedere, quia nullum habet ſuperiorẽ, in cu
ius manibus cedat. Oſtendimus quidem hanc
rõnẽ eſſe pro nobis, non pro aduerſariis. Nam
habens ſuperiorẽ non põt pro libito ſuæ volũ
tatis cedere, ſed oportet ꝙ cedat ſm iura & ſm
leges a ſuperioribus conditas. Sed non hñs ſu-
periorẽ pro libito poteſt cedere. Non eſt enim
hoc, vt dicebatur, ſupra actionẽ agentis, ſed eſt
ſm conditionem & exigentiam rerũ: vt qui li-
berè aſſentiendo oneri, ad qđ eſt electus, ex ipſo
aſſumit ſupra ſe hmõi onus, & habet plenam iu
riſdictionis adminiſtrationẽ, quod liberè diſſen
tiendo dicto oneri, deponat hmõi onus, ceden
do pro libito voluntatis. Ibi enim, vt probaui-
mus, qđ non eſt conceſſum, eſt prohibitum: hic
autem ecõuerſo, qđ non eſt prohibitum, dr̃ eſſe
conceſſum. Reſtat ergo ſoluere rõnem præfa-
tam, quãtũ ad fundamentũ aliud, videlicet ꝙ qa
fortius eſt ſpũale vinculum, q̃ carnale, ꝙ nullo
modo humana ptãte ſolui poteſt ſpũale vincu-
lum. Dicere ergo, vt cõmuniter dr̃, quod ſpũale
cõiugium eſt fortius dignitate, quia eſt dignius,
ſed non eſt fortius duratione, qđ ſit durabilius:
diſſoluit.n. ſpũale coniugium etiam poſt cõſe
crationem & confirmationẽ epi tranſlatione,
quia põt vnus epſ de vna eccleſia transferri ad
aliam: diſſoluitur ẽt renuntiatione, & pluribus
aliis modis. Sed nunq̃ dicere ſic poterimus de
carnali coniugio poſt cõſumationẽ carnalis co

A ię, quod põt quis auctoritate etiã papali transfe-
ferri de vna vxore ad aliam, vt quod poteſt vnã
vxorem dimittere, & alia accipere. & cũ ea ma-
trimonium conſumare: ſicut epſ auctoritate pa
pali, cum eſſet ſponſus vnius eccleſiæ, transfer
tur ad aliam, & fit ſponſus alterius. Dato ergo
quod neſciremus diſtinguere, quomodo ſpiri-
tuale vinculum eſt fortius q̃ carnale, & quõ nõ
eſt fortius: tñ quantũ ad propoſitum ſpectat, pa
tet quod ratio peccat in materia, & aſſumit fal-
ſa, ſupponens ꝙ ſit fortius ſpirituale vinculum
q̃ carnale, & quod minus poſſit ſeparari ſpiritua
le coniugium q̃ carnale: qđ patet eſſe falſum.
Vtrum autẽ etiam quantum ad hunc ſenſum
habeant veritatẽ, quod ſpirituale vinculum eſt
B fortius q̃ carnale, in illo capitulo apparebit, vbi
ſoluemus quintam rationẽ. Oſtendemus.n. ibi,
ꝙ ſi aliquo modo eſſet indiſſolubilius vinculũ
ſpirituale q̃ carnale, illa tñ indiſſolubilitas non
obuiat propoſito noſtro. Diſtinximus ergo de
fortitudine vinculi ſm diſtinctionem cõmunẽ:
volumus autẽ nunc diſtinguere ſm diſtinctio
nem aliam. Dicimus quidem ꝙ ſpirituale vincu
lum eſt fortius q̃ carnale, quia plus angit & plus
ſtringit, ſed nõ eſt fortius ꝙ plus duret vel plus
permaneat. Eſt ergo huiuſmodi vinculum for
tius intenſiuè, quia q̃diu manet, plus ſtringit: ſed
non eſt fortius extenſiuè, loquendo de extẽſio
ne tpis, videlicet quod plus duret, qđ non po-
teſt diſſolui niſi per mortẽ. Magis.n. conſtringit
C coniugium ſpirituale q̃ carnale, quoniã maiorẽ
curam & maiorem diligentiam debet habere
ſponſus ſpiritualis de Eccleſia ſibi commiſſa, q̃
ſponſus carnalis de vxore carnaliter ſibi copu-
lata. Et ſi dicatur ꝙ apoſtolus ait ad Eph.5. Vi Eph.5.e.
ri diligite vxores veſtras, ſicut chriſtus dilexit
eccleſiam. Propter ꝙ vĩ ſm ſententiam Apoſto
li, ꝙ ęqualem diligentiam debet habere vir de
vxore, ſicut Pręlatus de eccleſia. Dici poteſt, ꝙ
ly ſicut, dicit ſimilitudinem, non ęqualitatem:
ſicut eſt mandatum diuinum, Diliges proximũ Math.22.d
tuum ſicut te ipſum: ſufficit.n. ꝙ diligas eum eo
modo, ſicut debes diligere te ipſum, quia ſicut
debes diligere teipſum ad vitam ęternam, ſic ad
illum eundem finem, videlicet ad vitam ęternã
D debes diligere proximum. *Sic* & in propoſito
vir debet diligere vxorem, ſicut prælatus Eccle
ſiam: ſed non oportet, quod tantam diligentiã
habeat vir de vxore, quãtam debet habere præ
latus de eccleſia: ſed ſufficit, quod ad illum finẽ
diligat vir vxorem, ad quẽ chriſtus ſiue præla-
tus diligit eccleſiam. Hic autem finis, eſt ſantifica
tio. Nam vt dr̃ Eph.5. Chriſtus dilexit eccleſiã, Eph.5.e.
& tradidit ſeipſum pro ea, vt illam ſanctificaret.
Sed viri debent diligentiam apponere, vt ſuæ
vxores bene viuant, & ſint ſpirituales & ſanctę.
Quod autem maiorem diligẽtiam teneatur ha
bere ſponſus de eccleſia q̃ vir de vxore, patet
per Apoſtolum dicentẽ. 1. Cor. 13. Charitas 1.cor.13.b
nõ quærit quæ ſua ſunt. Quod Aug. exponẽs

in

NOTA. in libro, quem vocauit Speculum Clericorum,
ait, Charitas de qua ſcriptum eſt, quod nõ quæ
rit quæ ſua ſunt. ſic intelligiť, ꝙ quia propriis,
non propria cõmunibus anteponit. Maior er-
go dilectio hñda eſt de bono cõmuni, q̃ de bo
no priuato, ſiue de bono proprio. Et quia vxor
ſpiritualis cuiuſmodi eſt eccleſia, eſt quædã res
publica, & quoddã bonũ commune: vxor autẽ
carnalis eſt quoddã bonũ particulare, ideo ma
ior diligentia eſt de ſponſa ſpũali, q̃ de carnali.
Cap. 2. Propter ꝙ & primo Ethicorum ſcribitur. Et ſi
idem ſit bonũ ciuitatis, & vnius ſolius ſingula-
ris; ſemper tñ melius eſt bonũ gentis ciuitatiſuè
q̃ vnius ſolius. Poſſumus autem & tertiam diſtin
ctionem facere de diſtinctione vinculi, vt dica
mus, ꝙ vinculum ſpirituale fortius ſit, q̃ carnale
quantũ eſt de ſe: ſed carnale ſit fortius & durabi
lius, & quod ſeparari non poſſit quãdiu viuunt
coniuges: hoc potiſſimè habet ex mãdato chri
ſti, qui hoc præcepit & mandauit in euangelio
dicens, Quod deus cõiungere fecit &c. Ideo ait
Apoſt. 1. Corin. cap. 7. præcipio non ego ſed
deus vxorem a viro non diſcedere, quod ſi di-
ſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo recon
ciliari, ita quod dato quod ſeparetur coniugiũ
quantũ ad redditionẽ debiti, vel quantũ ad to-
rum, vel quantum ad habitationem, nunquam
tñ ſeparatur quantum ad vinculũ loquendo de
coniugio conſumato; Si enim ſit legitimum ma
trimonium & perfectum, quãdiu viuunt coniu
ges etiã auctoritate papali non pñt ſeparari, ꝙ
vir haberet aliam vxorem, vel vxor alium virũ,
ita quod tolleretť vinculum quod eſt inter eos.
Ex his autem tribus diſtinctionibus factis de for
titudine vinculi, nihil concluditur contra nos,
ſed ſemper pro nobis: nam ſi dicatur ſpirituale
vinculum eſſe fortius quia dignius vt dicebat di
ſtinctio communis & prima, dicemus quod tale
vinculum eſt dignius quia fundatur ſup re val-
de digna cuiuſmodi eſt eccleſia, quæ ſi bene gu
bernetur eſt res magni meriti: & per locũ a con
trario ſi gubernetur non bene, eſt res magni
demeriti, quia maiori bono maius malum op-
ponitur. Conſiderate ergo debet Prçlatus qui
curam gerit eccleſiæ ſibi commiſſæ, cum quãta
diligentia debeat tractare rem tam dignam, &
quanto vniuerſalior eſt Eccleſia, tanto indiget
maiori diligẽtia: ꝑpter quod ſummus pontifex
cui commiſſæ ſunt omnes oues, præ omnibus
aliis ad gubernationẽ tantæ rei debet eſſe dili-
gens, ſollicitus, & attẽtus. Quare ſi videat ſe non
ſufficientem, & non valentem habere tantam
diligentiam, ſi induret cor ſuum & renuntiare
nolit, nõ attribuetur hoc diuino inſtinctui, nec
diuinæ operationi, ſed magis temptationi dia-
bolicæ. Valde ergo deſipiuntur illi qui de vxo
re carnali quç eſt vna ſingularis perſona, quod
coniugium ſi non diſſoluatur, forte poteſt inde
accidere particulare malum, & ſi ſoluatur po
teſt inde accidere malũ vniuerſale, qđ ex hoc

A inducerẽtur communiter homines vt ſuas vxo
res dimitterent. Ex hoc ergo velle arguere de
coniugio ſpirituali, circa quod ſi non ſit debita
diligentia, accidet inde malum vniuerſale, quod
eſt valde inconueniens: immo quia naturale eſt,
quod pars exponat ſe periculo pro toto, ſicut
homo naturaliter obiicit brachium, vt defendat
totum corpus, brachium ergo quod eſt parti-
culare membrum naturaliter ſe exponit pericu
lo, & obiicit ſe ictui ne lçdatur corpus: ſic quia
quilibet eſt quædam perſona ſingularis, ſi com
miſſa eſt ſibi cura boni publici & videat ſe mani
feſtè inſufficientem ad hoc agendũ, & manife-
ſte cognoſcit quod huiuſmodi bonum languet
ſub ipſo, ratio naturalis dictat quod omnimo-
B do quo poteſt, & q̃ citius bono modo quo põt,
debet ſe exonerare ab onere aſſumpto: & vt pa
tet per habita & prout ratio naturalis dictat,
oportet quod exoneratio ſiue depoſitio oneris
reſpondeat aſſumptioni eius; vt per idem opus
contrario modo factũ, eſſe habeat hoc & illud:
papa itaq; vt ſçpius dictum eſt quia á nullo con
firmatť, ſed ex libero ſuo aſſenſu electionis de ſe
factç habet plenitudinẽ poteſtatis, & eſt ſub hu
iuſmodi onere, ex libero ſuo diſſenſu & ex libe
ra ſua renuntiatione erit exoneratus ab huiuſ-
modi onere. Secunda etiã diſtinctio eſt pro no
bis: dicebatur quidem quod ſpirituale vinculũ
eſt fortius intenſiuè, quia intẽſius ſtringit, & ma
gis angit & requirit diligẽtiorem curã: propter
C quod idem quod prius. Nam vt patet quod ſi
aſſumptus ad tantam curã habendam & factus
eſt ſponſus Eccleſiæ, circa quã diligentem curã
prout expedit habere neſcit, manifeſtè hoc di-
ctat ratio naturalis quod huiuſmodi coniugiũ
diſſoluatur: cum enim optima ratione guberne
tur vniuerſum, dicere quod vinculum illud nõ
poteſt tolli per quod periclitatur commune bo
num, eſt á ratione deficere, & eſt rationi oppo-
nere. Tertia etiam diſtinctio de fortitudine vin
culi quod vinculum ſpirituale eſt fortius, verũ
eſt ſm ſe: vinculum autem carnale eſſe indiſſo-
lubilius, verum eſt ex mandato Chriſti, quod ẽt
eſt pro nobis: nam ſi quæratur cauſa, quare chri
ſtus hoc mandauit de ſponſa carnali & non de
D ſpirituali? plana eſt ſolutio: quia ſi poſſet tolli
vinculum matrimonii, poſſet inde conſurgere
fortè aliquod bonum particulare, vt quia forte
in coniugio iſtius fuit error fortunæ, credens
accipere vxorem diuitem, accepit pauperem, vł
fuit error qualitatis, credens accipere virginem
accepit corruptam; vel credens accipere bene
morigeratam & patientem, accepit diſcolam:
ꝑpter quod forte eſſet ſibi bonum ſi poſſet illã
dimittere. Sed ex iſto bono particulari oriretur
vniuerſale malum, quia cum homines magis ſe-
quantur concupiſcentiam q̃ rationem, commu
niter homines inducerentur vt ſuas vxores di-
mitterẽt. Ex hoc igitur ſurgeret vniuerſale ma
lum, quia non haberetur debitè cura de filiis.

Ideo nil mirum ſi Chriſtus qui erat ipſa ſapientia, præamans vniuerſale bonum, mandauit, ꝙ vir non poſſet vxorem dimittere excipiens inde fornicationis cauſam, in qua fornicatione licet a coniuge fornicante tollatur ius exigendi debitum, ſemper tñ manet vinculum, quia ſi fiat ſeparatio, tñ non poteſt vir alii vxori nubere, neq; vxor alii viro. Verum quia ſcire mandata dñi non eſt ſcire verba mandatorum, ſed vim & intentionem mandantis, quia voluntas quidē principis non fundatur in verbis, ſed in vi & intentione verborum: propter qđ dicebat Chriſtus, Siquis ſcit voluntatem dñi ſui & non facit plagis vapulabit. (Luc. 12.) Sed ſi conſideramus voluntatem & intentionē Chriſti mandantis nō diſſolui coniugium carnale, poſſum rationabiliter arguere quòd mandauit poſſe diſſolui coniugiū ſpirituale, nam ſi diſſolueretur coniugium carnale poſſet eſſe bonum priuatū, ſed eſſet malū publicum: in coniugio autē ſpirituali econtrario, quia ſi non poſſet diſſolui, cum hmōi coniugium ſit inter Prelatum & Eccleſiam quę eſt bonum cōmune & publicum, manifeſtè patet quod hoc eſſet malum publicū & cōmune. Et ſi coniugium quod eſt inter inſufficientē prælatum & ſuam eccleſiam eſt malum publicū & cōmune, & coniugium quod eſt inter papam & vniuerſalem eccleſiam (ſi papa nō eſſet ſufficiēs) eſſet malum publicū & cōmune, quia tota eccleſia eſſet ſub ductore inſcio, non valente habere debitam curam & diligentiam de vniuerſitate ouium ſibi commiſſa. Arguatur ergo ſic, Chriſtus mandauit quòd non diſſolueret matrimonium carnale quia oriretur inde commune malum, ergo hoc mandando mandauit qđ poſſet diſſolui coniugium ſpirituale, quia ſi tale coniugium diſſolui non poſſet, oriretur inde publicū & commune malum. Videant ergo texentes telas aranearum, quid valet ratio fundata ſup cōiugio carnali, vt ex hoc procedatur ad coniugium ſpirituale, quia vt patet credentes arguere pro ſe, arguunt contra ſe, & credentes cooperire ſe, diſcooperiunt ſe.

Cap. IX. *In quo ſoluitur ratio quarta arguens ꝙ papatus, qui eſt ſumma uirtus cauſata, per nullam uirtutem cauſatam tolli poteſt.*

QVamuis tertia ratio ſit manifeſtè diſtincta a ratione prima & ſecūda, vt patere poteſt intuenti, hæc tamen ratio quarta, ꝙ ſumma virtus creata cuiuſmodi eſt papalis, a nulla virtute cauſata tolli poteſt, non videtur eſſe diſtincta a ratione prima & ſecunda. Dicebat enim ratio prima quòd papatus a nullo alio niſi a deo poteſt remoueri. Dicebat ſecunda quòd papatus a nullo alio a deo poteſt auferri. Dicit aūt hęc A ratio quarta quòd papatus a nulla virtute creata poteſt tolli. Per omnia autem hæc terit̃ aqua mortario, & ſemper videtur haberi idem in eodem: tamē quia forte non eſt bonum ſic aduerſarios vilipēdere, quòd rationes ſuas dicant omnino idem, ideo ſicut ſupra diuerſificauimus rationem ſecundā a ratione prima, ſic in hoc cap. volumus diuerſificare hanc rationem quartam a ratione ſecunda & prima. Sed non videmus quod iſta ratio quarta poſſit diuerſificari a ratione prima & ſecunda, quæ dicit papatum nō poſſe remoueri niſi a ſolo deo: & ratio ſecunda quæ dicit papatum non poſſe auferri niſi a ſolo deo, arguantur de quacunq; ceſſione ſiue voluntaria ſiue alia. Sed hæc quarta ratio ſpecialiter concludit de amotione inuoluntaria B videlicet quod papatus inuito papa non poteſt tolli ab ipſo, & hoc ſatis bene ſonant verba huius rationis quartę, ait enim quòd quia papatus eſt ſuprema virtus, ideo non poteſt tolli per virtutes alias creatas quæ omnes ſunt inferiores eo: propter quod ſi loquamur de amotione violenta verum eſt quod concluditur, quia impoſſibile eſt quòd Nanus inferat violentiam Giganti, & quòd inuito gigante moueat ipſum de loco ſuo: debilis enim non poteſt violentare fortiorem. Ideo dicit̃ in Iſaia. Nunquid tolletur a forti præda? Sed licet non poſſit debilis proſternere fortem violenter, voluntariè tamen quātumcunq; debilis poſſet proſternere fortem. Si itaq; C hęc quarta ratio arguit de quacunq; amotione ſiue voluntaria ſiue alia, habebit eādem ſolutionem cum ratione ſecunda & prima, in qua per exempla reperta in naturalibus & gratuitis, oſtēdimus quòd ea quę ſunt a ſolo deo, ſi ad ea fienda cooperantur vel cooperari poſſunt creaturæ, quòd opere creaturarum tolli pñt. Si vero hæc ratio ſpecialiter loquitur de amotione violenta, per ea quæ in aliis vidimus poſſumus ad hanc rationem faciliter rñdere: habemus. n. exēplum manifeſtum diſt. 21. in capite Nunc autē, vbi dicitur ꝙ nullus poteſt ritè ab his qui inferioris ſūt dignitatis vel ordinis, iudicialibus ſubmitti diffinitionibus. Deinde etiam ponitur exēplum de Marcellino papa, qui compulſus non D ſimpliciter ſed paſſionis metu ingreſſus paganorum templum, grano thuris ſuper prunas impoſuit: qđ faciendo Idolis ſacrificauit. Et cum idem Papa coram concilio epiſcoporū ſe hoc feciſſe confiteretur, nullus tamen epiſcoporum in eum proferre ſententiā auſus eſt: ſed ſæpiſſime dicebant ei, non noſtro iudicio ſed ore tuo iudica cauſam tuam. Rurſus dixerunt ei; Noli ergo audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam. Rurſus inquiunt, ex ore tuo condēnabis. Aſſignabāt quidem illi epi huius rationis cauſam, dicentes, quia prima ſedes non iudicabitur a quoq̄. Propter ꝙ legitur in legenda dicti Marcellini, ꝙ ipſe ſeipſum depoſuit: ſed omnis turba eum iterum reelegit, & ſic

reaſſumptus

reaſſumptus in papam, glorioſus martyr effectus eſt: quia cum nullo modo vlterius ſacrificare vellet, capite truncatus eſt. Ex iis itaq; manifeſte patet, quòd ſummus pontifex a nullo iudicari debet, niſi forte in hæreſim eſſet lapſus: quia ſi vellet pontifex aliquis in errorem contra fidẽ pertinaciter permanere, ageretur cum eo ſicut cum mortuo, vt nõ eſſet vlterius papa: quia cũ hæreticus ſit mortuus fidei chriſtianę, cõſequẽs eſt, quòd non poteſt chriſtianorũ eſſe caput. Soluta eſt ergo hæc ratio quarta per ea quę legimus facta in Marcellino papa, qui a nullo eſt depoſitus, nullus in eum ſententiã protulit, ſed ipſe ſeipſum depoſuit. Quòd ſi dicat̃, ꝙ iterum fuit reelectus, argumentum eſt pro nobis: conſequens .n. eſt, quòd ſi fuit reelectus, ergo non erat papa: nullus enim eligit papam in papam: claro.n. clarus eſt, quòd ille qui eligitur nõ eſt papa: ſua ergo depoſitio fecit eum non papam. Eſt ergo hoc rõni conſentaneũ, rebus geſtis cõſonum, & patribus approbatũ, quòd ſi papa ſe ipſum deponit, non eſt vlterius papa, niſi iterũ reeligatur, & iterum ſuæ electioni conſentiant: Nulla igitur virtus creata poteſt ptãtem papalẽ ab eo qui eſt papa inuite tollere: ipſe tñ poteſt ſeipſum deponere, vt eſt per habita manifeſtũ.

Diſt. 40. c. Si papa. Vide ibi gl. in ver. A fide deuius.

Aduertendũ eſt tamen, ꝙ in multis eſt ſimilitudo inter epiſcopũ & eccleſiam, & virum & vxorem: nam eṗs nõ debet eccleſiam dimittere niſi ſit neceſſitas quaſi ineuitabilis, vel niſi ſit apoſtolica aut regularis immutatio: licet ergo nullo modo vir debeat dimittere vxorem ſuam, & ſi eam dimittat non tollitur vinculũ, epiſcopus tamen vel ex neceſſitate vel ex apoſtolica & regulari immutatione põt dimittere eccleſiã ſuã, & ſi dimittat tollitur illud vinculũ quod erat inter epiſcopum & eccleſiam, vt poſſit auctoritate apoſtolica ad aliam eccleſiam promoueri, & eadem auctoritate poteſt eccleſia illa alii eṗo ſociari: ideo dr̃ Cau. 7. q. 1. c. *Sicut*, ꝙ ſicut vir nõ debet dimittere vxorem ſuam, ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, vt illam dimittat abſq; ineuitabili neceſſitate, ad quam conſecratus eſt, niſi apoſtolica vel regulari mutatione. Epiſcopus ergo non debet nec poteſt, niſi auctoritate ſuperioris, dimittere eccleſiam ſibi cõmiſſam: quia ſicut ipſe ex ſolo ſuo conſenſu non poteſt plenam vel liberam adminiſtrationẽ habere, ita ex ſolo ſuo libero diſſenſu vel ex ſola ſua renunciatione libera, non poteſt onus aſſumptum dimittere. Papa vero qui ſuperiorem non habet prout ſæpius tactum eſt, ſicut ex ſolo libero cõſenſu habet plenam iuriſdictionem, ita ex ſolo ſuo libero diſſenſu & ex ſola ſua libera renunciatione poteſt onus aſſumptũ deponere. Semper ergo poteſt ipſe papa aſſumptum onus deponere, ſed nõ debet niſi ex manifeſta cauſa & in caſu hoc facere: quia valde periculoſum eſt in diuinis rebus, ꝙ quis cedat iuri ſuo & poteſtati, vt habet̃ Cau. 7. q. 1. c. Quã periculoſom

Euariſtus pp. epiſt. 2.

A ex cauſa tamen manifeſta & in caſu licet nõ poſſet ad id cogi, ipſe tamen debet hoc facere & debet ſeipſum deponere, ſi videat ſeipſum inſufficientem ad gubernandum eccleſiam, ne publicum bonum ſub eo langueat.

Cap. X. *In quo ſoluitur ratio quinta, & habet hoc cap. partes octo: in prima parte oſtenditur, ꝙ in ordine epiſcopali nõ imprimitur character.*

SOlutis quatuor rationibus antedictis, ſoluere volumus rationẽ quintam, quæ arguit, ꝙ cũ nec papa nec tota creaturarum vniuerſitas poteſt facere, ꝙ aliquis põtifex non ſit pontifex:
B ergo multo magis non videtur poſſe facere, ꝙ ſummus pontifex nõ ſit ſummus pontifex. Addunt enim iſti ad confirmationem ſui dicti, ꝙ minus eſt tollere ſimplicẽ pontificem q̃ ſummum pontificem: exinde concludunt, ꝙ cum ſimplicem pontificem nullus poſſit tollere niſi deus, ergo nec ſummum pontificem aliquis videtur poſſe tollere niſi deus: ergo papa renuntiare non poteſt, nec ſua renuntiatio valet. Videtur autem iſtis bene arguere, & videtur eis, ꝙ arguant per locum a minori, &
C quòd minus ſit tollere ſimplicem pontificem, ita quòd ſimplex pontifex non ſit pontifex, q̃ tollere ſummum pontificem quòd non ſit ſummus pontifex. Sed ſi bene conſiderant vim ſuorum dictorum, nõ arguunt per locum a minori, immo arguunt per locum a maiori, quia eo modo quo ſimplex Epiſcopus opere creaturæ tolli non poteſt, maius eſt facere quòd ſimplex pontifex non ſit pontifex, q̃ quod ſummus pontifex non ſit ſummus pontifex: immo ſ̃m cõmunem cõditionẽ rerum, maius eſt deſinere a ſimpliciter eſſe, q̃ ab optimo eſſe: nam quicũq; deſinit vel priuatur a ſimpliciter eſſe, conſequens eſt, quòd illud ſit priuatum optimo eſſe, cũ ipm ſimpliciter eſſe ſit fundamentũ omnium aliorũ.
D Sicut ergo difficilius eſt deſtruere rõnẽ fundamenti, & arborem euellere a radice, q̃ deſtruere ipſam in ramis: ſic quia eſſe ſummum pontificẽ præſupponit eſſe pontificem, non valet ſi pontifex non põt deſinere eſſe pontifex, quòd ſummus pontifex non poſſit deſinere eſſe ſummus pontifex. Sed dicemus, quòd ille idẽ qui nõ eſt pontifex poteſt habere plenam iuriſdictionem & auctoritatẽ ſummi pontificis: vt ſi aliquis ſit in papam electus antequam ordinetur in Epiſcopum, habebit plenam iuriſdictionem ſummi pontificis, non tamen erit ſummus pontifex niſi ſit pontifex. Verumtamen quia verba generalia menti non ſatiſfaciunt nec quietant intellectum, ideo volumus ad ſpecialia de-

deſcendere,& quãtum ad præſens cap.ſpectat, A
circa epiſcopatum,de quo eſt nunc quęſtio no
Epatus. ſtra,octo declarabuntur. Primo quidem decla-
rabitur quod in epiſcopatu nõ imprimitur cha
racter.Secundo quod licet in epiſcopatu nõ im
primatur character,imprimitur tamen ibi perfe
ctio characteris:ille enim qui ordinatur in epm
non ſuſcipit characterem, qui ſit alius a chara-
ctere ſacerdotali, ſed perficitur in eo ſacerdota
lis character. Tertio oſtendetur quomodo epi
ſcopatus ſit ordo,& quõ non ſit ordo. Quarto
declarabitur quot ſunt epor̃u ordines. Quinto
manifeſtabitur, quod vltra ſimplicem epiſcopa
tum non imprimitur character, nec perfectio
characteris: propter quod ſi epiſcopus fiat Ar-
chiepiſcopus vel Patriarcha vel etiam Papa,ex B
hoc ſolam iuriſdictionem ſuſcipit, non chara-
cterem vel perfectionem characteris. Sexto de-
monſtrabitur, quod inter epiſcopum & eccle-
ſiam ſpirituale coniugium reperitur. Septimo
patefiet, quot modis habet eſſe ſpirituale coniu
gium,& quomodo poteſt ſolui & non ſolui, &
quomodo eſt fortius & durabilius q̃ ſit coniu-
gium carnale, & quod magis poteſt diſſolui cõ
iugium carnale q̃ ſpirituale. Octauo & vltimo
ex his quæ diximus ſoluemus rationem propo-
ſitam, quomodo ſummus pontifex poteſt deſi-
nere eſſe ſummus pontifex,& tamẽ ſimplex põ-
tifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex.
Character. Propter primum,ſciendũ, quod character ſe-
cundũ ſe, ſignum directiuum importat. Vnde C
& Dionyſ.dicit, characterem eſſe ſignum ſan-
ctæ contractionis & participationis diuinorũ:
& ſecundũ cõmune dictum Magiſtrorum,cha-
racter eſt diſtinctio impreſſa animæ rationali.
Sed omnis diſtinctio & omnis differẽtia & om-
nis relatio fundaẽ in aliquo, vt ſi aliqui ſunt ſimi
les hoc eſt quia habent eaſdem qualitates: & ſi
ſunt differentes hoc eſt quia habent alias per-
fectiones. Aliqua ergo perfectio imprimitur
in anima poſtquã diſtinguitur ab alia anima, ra
tione cuius dicitur illi animæ eſſe character im-
preſſus. Si ergo quęraẽ quid ſit ille character.
Dicemus, quod eſt quoddam ſignaculũ & quæ-
dam poteſtas impreſſa animæ, per quam ad ſpi-
ritualia dedicatur. Propter quod Magiſter.4. D
ſen.diſt.24.volens diffinire ordinẽ quãtum ad
ipſum characterem ait, Quod ordo eſt ſignacu-
lum quoddã quo ſpiritualis poteſtas tradiẽ or-
dinato. Et ideo ibidem ait, quod character ſpi-
ritualis, eſt promotio ptãtis. Verum qa per hęc
ſenſibilia ſumus apti nati manudici in intelligi-
bilia, cum character nõ ſit aliud q̃ potentia quę-
dam ſpiritualis, per quã anima habens hmõi
potentiã quaſi per quoddã ſignaculũ & p quen-
dam characterẽ diſtinctum ab alia anima hmõi
potentiã non habẽte: cum ergo inueniamus tri
plicem potentiam in rebus corporalibus, videli
cet potentiam recipiendi cuiuſmodi eſt potẽtia
materię, potentiã reſiſtendi, ſicut dura & fortia
habent potentiã vt reſiſtant,& potentiam agen
di, ideo non ponimus niſi triplicem characte-
rem, videlicet characterẽ Baptiſmalem, qui eſt
potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualia recipere:
& characterem impreſſum in Confirmatione,
qui eſt potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualiter
reſiſtere,& ſpiritualiter reſiſtendo poſſit in Ieſu
Chriſti notitiam deducere: & characterem im-
preſſum in Ordinibus, qui eſt potentia ſpiritua
lis agendi vel ſpiritualia miniſtrandi. Imprimiẽ
quidem character in baptiſmo, vt poſſimus ſpi-
rituales potẽtias & characteres recipere. Ideo ſi
quis ordinaretur,& non eſſet baptizatus, nõ re
ciperet ordines, ſed eſſet baptizandus,& iterum
ordinãdus. Imprimitur etiam character in Cõ
B firmatione, vt confirmati & firmi exiſtentes poſ
ſimus nomen Chriſti audacter confiteri,& ob-
uiãtibus reſiſtere. Imprimitur quoq; character
in ordinibus, vt poſſimus ſpiritualia miniſtrare.
His itaq; prælibatis, dicemus quod cum chara
cter ſit quædam potentia ſpiritualis, ille qui or
dinatur in epm, non ſuſcipit characterem aliũ
a charactere ſacerdotali: nã ſi epiſcopatus eſſet
ordo imprimens alium characterem a ſacerdo
tali, ſicut ſacerdotium eſt ordo imprimens aliũ
characterem a charactere diaconali, ſequeretur
illud inconueniens, quod quis poſſet fieri epiſ
copus, etiam ſi non eſſet ſacerdos. Ordinatio er
go epiſcopalis, quæ eſt ſupra ſacerdotalem, poſ
ſet fieri per ſaltum,& poſſet quis fieri epiſcopus
C non factus ſacerdos: quod falſum eſt. Eſt tamen
diligenter aduertendum, quod Hugo diſt.52.c.
Solicitudo. notauit tria notanda. Primũ, quod Vide glo. ibi in ver. ſubdiaconatus.
prætermiſſo baptiſmo, nullus ordo poteſt reci
pi. Secundũ, ꝙ prætermiſſis omnibus minori-
bus ordinibus, ſacer Ordo non conferẽ. Ter
tium ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, epiſcopalis or
do non datur. Primum quidem, quod præter
miſſo baptiſmo, non confertur aliquis ordo: &
tertium, ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, non confer
tur ordo epiſcopalis, vera ſunt, ſed ob aliam &
aliam cauſam: nam in baptiſmo confertur cara-
cter, qui eſt potẽtia receptiua, per quam ſumus
apti ad recipiendũ alios characteres, ideo ſi illo
charactere & illa potentia careamus, characte
D res Ordinis nõ poterimus recipere: ſed quod
prætermiſſo ſacerdotio, non imprimatur no-
bis ordo epiſcopalis, ex hoc veritatẽ habet, qa
in ſacerdotio imprimitur character ſacerdota-
lis, qui character per ordinem epiſcopalẽ perfi Epi & ſacerdos quomodo differant.
citur: nec videẽ differentia inter ſacerdotem &
Epm niſi illa, quæ eſt inter hominem puerũ &
hominem virum, quia homo vir eſt homo ma
gnus & eſt homo perfectus, homo puer nõ eſt
magnus nec eſt homo vſquequaq; perfectus.
Ideo de quolibet põtifice dr̃, quod eſt ſacerdos
magnus: & Dionyſ.in de Angelica Hierarchia
in cap. de ſacerdotalibus perfectionibus, Diaco
nibus attribuit purificare, ſacerdotibus illumina
re, epiſcopis perficere. Sicut ergo fris hunc or
dinem,

dinem, quem videmus, habet eſſe aliquid ſimpli
citer q̃ habeat eſſe perfectũ, vt prius eſt puer q̃
ſit vir: ita prius oportet ꝙ ſit ſacerdotiũ in quo
imprimitur character ſacerdotalis, q̃ detur epiſ
copalis ordo, in quo imprimitur perfectio illius
characteris. Sed illud ſecundũ notabile, ꝙ nõ re
cipiatur ſacer ordo niſi prius recipiatur aliquis
de minoribus ordinibus, falſum eſt: nam oẽs or
dines habent characteres ſuos diſtinctos, vt poſ
ſit vnus ſine alio recipi, & poſſit quis per ſaltũ
ordinari: & ſi ordinatur per ſaltum, non reordi
natur, ſed imponitur ei pęnitentia, & ſuppletur
quod eſt omiſſum. Vnde purus laicus poteſt re
cipere ordinem ſacrum, ſicut dicitur in gloſa ſu
per Diſt. 40. c. Sicut. Tametſi nulla gloſa dice
ret, ex quo characteres ſunt diſtincti, & impreſ
ſiones, ſunt diſtinctæ, conſequens eſt, quòd põt
imprimi character ſuperior ſine inferiori, vt cõ
muniter Theologi tenent. Reuertamur ergo
ad propoſitum, & dicamus quòd quia ordines
ſe inuicem non præſupponunt de neceſſitate,
ſed de congruitate, quia poteſt conferri quili
bet ordo ſuperior ſine inferiori, conſequens eſt
quòd quilibet ordo tam ſacer q̃ non ſacer ha
beat ſuum proprium characterem: ſed cum or
do epiſcopalis nõ poteſt conferri ſine ſacerdo
tio, vt cõmuniter tenent Theologi & Iuriſtæ,
conſequens eſt quòd ordo epiſcopalis non ha
beat per ſe diſtinctũ characterem ab ordine ſa
cerdotali: quod primo declarare volebamus.

Aeg. de chara ſtere. q. 3.

Habetur extra de Presb. ordinato per.

Incipit ſecunda pars huius Capitis, declarans quòd licet in ordine Epiſcopali non imprimatur character, imprimitur tamẽ perfectio characteris.

Viſo, qũo in ordine epiſ
copali nõ imprimit̃ per
ſe character alius a cha
ractere ſacerdotali, quia
tunc poſſet cõferri epiſ
copatus ſine ſacerdotio;
volumus declarare qđ
ſecundo proponebat̃;
videlicet quòd in ordi
ne epiſcopali quãuis non imprimatur ibi chara
cter, imprimitur tamen ibi perfectio characteris D
non cuiuſcunq;, ſed characteris ſacerdotalis.
Hoc ergo fit in ordine epiſcopali quòd ex hu
iuſmodi ordine perficitur & completur chara
cter ſacerdotalis, quod ſic declarat̃: quia ſi ſunt
duo agentia, quorũ vnum nõ poteſt aliquid, qđ
non poteſt aliud, ex duplici cauſa cæteris pari
bus hoc poteſt contingere: vel quia aliquã po
tentiam habet hoc agens, quã non habet illud:
vel quia illam eandem potentiã perfectiorem
habet, q̃ illud: vt ſi aliquis poteſt videre a longe
aliquid, quod non poteſt alius, vel hoc eſt, quia
hoc habet virtutẽ viſiuam, quã nõ habet alius:
vel ſi vterq; hñt virtutẽ viſiuã, cõpletiori tamen
modo habet huiuſmodi virtutem ille, quã alius:

A conſtat quidem quòd multa poteſt facere epiſ
copus, quæ non poteſt ſimplex ſacerdos: quia
poteſt conſecrare & conferre Ordines non ſo
lum minores, ſed etiam maiores: quod non po
teſt ſimplex ſacerdos nec ex cõmiſſione, nec alio
modo. Nunq̃ enim ſimplex ſacerdos poteſt cõ
ſecrare aliquem in epiſcopũ, nec poteſt confer
re ſacros Ordines: vel ergo hoc eſt, quia aliqua
potentia ſpiritualis eſt in epiſcopo, quę non eſt
in ſimplici ſacerdote: vel quia perfectiori mo
do eſt in epiſcopo, q̃ in ſacerdote. Sed primum
ſtare non põt quòd potentia ſpiritualis aliqua
ſit in epiſcopo, quæ non ſit in ſimplici ſacerdo
te: quia huiuſmodi ſpiritualis potentia, de qua
hic loquimur, nihil eſt aliud q̃ character: Si enim
B ordo epiſcopalis haberet per ſe diſtinctum cha
racterem a ſacerdotali, ſequeretur illud incon
ueniens quod ſupra tetigimus, quòd poſſet fieri
aliquis epiſcopus abſq; eo quod eſſet ſacerdos,
ſicut poteſt fieri ſacerdos abſq; eo quod ſit Dia
conus. Poterit ergo aliquid epiſcopus qđ non
poteſt ſacerdos, non propter modũ primum ꝙ
aliqua potentia ſpiritualis, vel aliquis character
imprimat̃ in ordine epiſcopali alius a characte
re ſacerdotali, cõſequens ergo eſt quòd hoc ſit
ſecũdo modo, videlicet quòd epiſcopus nõ ha
beat characterem nec aliam ſpiritualem poten
tiam, ſed habeat perfectiorem huiuſmodi cha
racterem & perfectiorem huiuſmodi poteſtatẽ.
Propter quod bene dictum eſt, quòd in ordine
C epiſcopali non imprimitur character, ſed perfe
ctio characteris: nihil eſt enim aliud epiſcopus
q̃ ſacerdos perfectus, vel eſt ſacerdos qui poteſt
alios ſacerdotes facere: Sic. n. dicemus de ſacer
dote & de huius ordinibus, ſicut dicimus de aliis
naturalibus rebus. Aliud eſt. n. eſſe hominẽ, &
aliud eſſe hominẽ qui poteſt alios homines ge
nerare: nam homo puer hõ eſt, ſed non eſt ho
mo perfectus qui poteſt alios homines genera
re: & ſi ille, qui eſt homo puer, creſcat & fiat vir,
vt poſſit alios homines generare, non eſt factus
homo alius, ſed factus eſt homo perfectus. Sic
ſacerdos ſimplex ſacerdos eſt, ſed non eſt ſacer
dos qui poteſt alios ſacerdotes facere. Si ergo
ſimplex ſacerdos epiſcopetur, non imprimitur
ei alia ſacerdotalis potentia, nec imprimitur ei
alius character, ſed ille character ſacerdotalis
quẽ hẽbat perficit̃, vt ex hoc ſit ſacerdos perfe
ctus vt poſſit alios ſacerdotes facere: quia ſecun
dum ſapientũ ſentẽtiam, Vnũquodq; perfectũ
eſt, cum poteſt ſibi ſimile generare. Sacerdos
ille, qui non poteſt alios ſacerdotes facere, non
eſt ſacerdos vſquequaq; perfectus: epiſcopus au
tem qui hoc poteſt, dicitur ſacerdos perfectus.
Aduertendum ergo, quòd multũ videtur ſimi
le de ſacerdote ſimplici & de ſacerdote epiſco
po, & de homine puero & de homine viro:
puer. n. per potentiam caloris naturalis, quã ha
bet, poteſt cibum conuertere in alimentum: ſed
non eſt tantæ potentiæ ille calor quòd poſſit

Digitized by Google

ſemen decoquere, vel quod poſſit alium hominem generare. Sic & ſimplex ſacerdos per potentiam ſpiritualem, ſiue per characterem, quē habet, poteſt ſubſtantiā panis conuertere in verum corpus Chriſti, qui eſt noſter cibus, & noſtrum ſpirituale alimentū: ſed non eſt tantæ potentiæ ille character quod poſſit alium in ſacerdotem ordinare, ita quod quantum ad ſacerdotium non pōt ſimile generare, ſicut & hō puer quātum ad naturā humanā non poteſt ſibi ſimilem generare, homo autem magnus, cum perfectus ſit, poteſt ſibi ſimilem hominē generare. Sic & epiſcopus, quaſi ſacerdos perfectus, pōt alios ſacerdotes facere, vel poteſt alios in ſacerdotium ordinare. Eſt tamen nihilominus diligenter notandum, quod Diony. in de eccleſ. Hierarch. cap. de ſacerdotalibus pfectionibus, vbi epiſcopum vocat ſacerdotē perfectū: quia quicquid perfectionis eſt, attribuit epis, ita quod quāuis ſacerdos ſimplex poteſt baptizare & poteſt conficere corpus Chriſti; modo tamen perfecto ideſt modo ſolenni nō pōt ſine epo, ideſt ſine adiutorio epi: quia, vt innuit, licet quædam myſteria per ſacerdotes impleantur, vt baptiſmus, & confectio Euchariſtiæ: tamen, vt ait, baptiſmus non celebratur ſolenniter ſine chriſmate, & Euchariſtia non conficitur ſine altari, qđ altare non niſi ab epiſcopo conſecratur. Poteſt ergo ſimplex ſacerdos baptizare, quia hoc pōt quicunq; alius homo, & poteſt corpus Chriſti conficere: attamen vt hæc fiant ſolenniter & ſecundum ritum eccleſiæ, non fiunt ſine actione epiſcopali, quia ſecundū Diony. non fit ſolēniter baptiſmus ſine chriſmate, & ſcđm ritū eccleſiæ non conficitur corpus Chriſti niſi in altari conſecrato. Etiam ipſe presbyter conficiens ſecundum ritum eccleſiæ, debet eſſe indutus veſtibus ab Epiſcopo benedictis. Epiſcopus ergo eſt ſacerdos perfectus, tum quia poteſt alios ſacerdotes facere, quod perfectioni attribuitur, quia, vt diximus, vnūquodq; perfectum eſt, cum poteſt ſibi ſimilem generare: tum etiam, quia quæ poteſt ſimplex ſacerdos, ſicut eſt baptizare &

Chriſma.

Euchariſtiam conficere, non poteſt ea perfectè ideſt ſolēniter, & ſecundū ritum eccleſiæ, ſine actione epiſcopali, ideſt ſine vnguento vt Dionyſ. dicit libro prædicto & cap. Appellat enim ibi vnguentum ſanctum Chriſma, quod (vt dicit) requiritur ad ſolennitatem baptiſmi, & ad conſecrationem altaris, in quo conficitur corpus Chriſti. Concludamus igitur, & dicamus quod quia Epiſcopus nihil aliud eſt q̃ ſacerdos perfectus, ideo in ordine epiſcopali & cum quis efficitur epiſcopus, nō imprimitur ei alius character a ſuo charactere ſacerdotali, ſed ille character perficitur: propter quod bene dictum eſt, vt ſupra dicebatur, quod in ordine epiſcopali non imprimitur character, ſed perfectio characteris.

A *Incipit tertia pars huius Cap. declarans quomodo epiſcopatus ſit ordo, & quomodo non ſit ordo.*

HIs itaq; prelibatis, volumus declarare quod tertio proponebatur declarādum, videlicet an epiſcopatus ſit ordo. Dicemus quidē, quod magiſter. 4. ſen. diſtin. 24. definiens ordinem, dicit, q̄ Ordo eſt ſignaculum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. In qua diffinitione duo tanguntur, videlicet ipſum ſignaculū, & poteſtas ſpiritualis, quæ traditur in huiuſmodi ſignaculo: quæ licet ſint duo, tamen poſſunt

B referri ad vnū & idem ſcđm rem, videlicet character impreſſus in ordine eſt ſignaculū quod datur, & eſt poteſtas quædam ſpiritualis. Ipſe. n. character ſacerdotalis vel cuiuſcunq; alterius ordinis ſignaculum quoddam eſt, per quod diſtinguitur hmōi ordinatus ab his qui non habent hmōi ordinem: & poteſtas quædam ſpiritualis eſt, quia per illum characterem quis dedicatur deo ad aliquid ſpirituale agendū, vt ex tūc poſſit præparare materiam quæ requiritur in ſacramēto Euchariſtiæ, quod pertinet ad Subdiaconum: vel ex tunc dedicat deo vt poſſit miniſtrare immediate ſacerdoti in his quæ aguntur in hmōi ſacramento, quod pertinet ad Diaconū:

C vel ſic dedicatur deo vt ex tunc poſſit conficere Euchariſtiæ ſacramentū, quod pertinet ad characterem ſacerdotalem: omnes. n: ordines accipiendi ſunt prout ordinant ad Euchariſtiæ ſacramentū, quia hmōi ſacramentū eſt finis nō ſolum omniū Ordinum, ſed etiam omniū Sacramentorum, vt dicit Diony. in de eccleſ. Hierar. cap. de contemplatione miniſterii illuminationis. Cum ergo ſacerdos poſſit cōficere corpus Chriſti, conſequens eſt quod reſpectu ſacramēti Euchariſtiæ nullus ſit maior ordo q̃ ſacerdotalis. Epiſcopatus itaq;, qui eſt ſupra ſacerdotium, non eſt ordo (vt hic de ordine loquimur) ſed eſt dignitas vel officiū: propter quod & magiſter. 4. ſent. Diſtin. 24. loquens de epiſcopatibus, ait, quod ſunt epi quædam non ordinum

D ſed dignitatū vel officiorū nomina: & ſubdit, quod dignitatis ſimul & officii nō eſt epiſcopus: ergo ſcđm Magiſtri ſententiam, eps non eſt nomen ordinis, ſed dignitatis & officii. Aduertendum ergo quod vt diximus, Ordo non eſt niſi quædam poteſtas, qua quis ad ſpiritualia dedicatur: ſed poteſtas pōt dici alia & alia, vel ſecundum eſſentiā vel ſcđm actum. Dicetur. n. aliquis habere aliam potentiā quā alius, ſi illa potentia ſit alia in eſſentia a potentia, quā habet alius. Dicetur etiā alio modo habere aliam potentiam, ſi poſſet in aliquē actū, in quem nō poſſit alius: nam & ſi non eſt alius calor per eſſentiā in homine iam facto viro & cum erat puer, tamen qa aliqua poteſt homo vir, quæ non poterat cum

erat

erat puer, quia poteſt decoquere ſemen & gene
rare, quod non poterat cum erat puer, dici põt
aliqua potentia eſſe in viro, quæ nõ eſt in pue-
ro: eſt ergo ad vnũ dicere, quòd ſicut & alię res,
& ipſa potentia diuerſificari poteſt per aliam &
aliam eſſentiã, vel per perfectũ & imperfectũ.
Primo quidem modo habẽt diſtinctos chara-
cteres & diſtinctas ſpirituales potentias omnes
ſeptem ordines, quia character & ſpiritualis po
tẽtia, quã imprimit vnus ordo, eſt alia per eſſen
tiam a charactere & a ſpirituali potentia, quam
imprimit alter: & inde eſt quod etſi de congrui
tate ſemper inferiores ordines debent præcede
re ſuperiores, non tamẽ hoc eſt de neceſſitate,
quia poteſt quis ſuſcipere ſuperiorem ordinem
prætermiſſo inferiori. Sed ſecundo modo dif-
B fert character & potentia per imperfectũ & per
fectum in ſacerdote & epiſcopo, quia (vt patuit)
in ordine epiſcopali non imprimitur alius cha
racter a charactere ſacerdotali, ſed ille chara-
cter perficitur & completur. Quærere ergo,
vtrum epiſcopatus ſit per ſe ordo diſtinctus ab
aliis ordinibus, eſt quærere vtrum in ordine epi
ſcopali imprimatur alia ſpiritualis potentia ab
omnibus aliis ſeptem ordinibus. Si ergo loque
ris de alietate potentiæ per eſſentiam, patet ꝙ
non eſt alius character vel alia potentia quan-
tum ad ea quæ ſunt ordinis in ſacerdote & in
epiſcopo: ſed ſi loqueris de alietate potentiæ
non ſecundum eſſentiam ſed ſecundũ perfectũ
& imperfectũ, ſic in epiſcopo eſt alia ſpiritualis
C potentia, quia eſt in eo perfectior potentia &
perfectior character q̃ ſit in ſimplici ſacerdote.
Et quia potentia pfecta poteſt in aliqua in quæ
non poteſt potentia imperfecta, ideo non ſolũ
quantum ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, ſed etiã
quantum ad ea quæ ſunt ordinis, poteſt aliqua
epiſcopus quæ non poteſt ſimplex ſacerdos.
Epiſcopatus itaq; non eſt per ſe ordo, quòd ſe-
cundum ſe imprimat characterem, ſed eſt per
ſe ordo prout per ſe imprimit perfectionẽ cha
racteris. Ideo Magiſter libro. 4. diſtin. 24. cum
prius dixiſſet quòd epiſcopus non eſt nomen
ordinis ſed dignitatis & officii, poſtea dixit, ꝙ
ordo epiſcoporum quadripartitus eſt: prius er
D go negauit epiſcopatum eſſe nomen ordinis, &
poſtea conceſſit quòd epiſcopus erat nomen
ordinis: & Diony. in de Eccleſ. Hierarchia cap.
de ſacerdotalibus pfectiobibus dicit, eẽ tres Or-
dines in eccleſiaſtica Hierarchia, videlicet ordi
nem epiſcoporum, ſacerdotum, & aliorum mi
niſtrorum, ita quod ſub ordine miniſtrorum
comprehẽdit ſex ordines, videlicet quatuor or
dines minores cum diaconatu & ſubdiaconatu;
quia omnes iſti miniſtrant ſacerdoti, cuius eſt
conficere corpus Chriſti. Poteſt ergo concedi
quòd epiſcopus ſit nomen ordinis, & poteſt ne
gari ſecundum aliam & aliam acceptionem, vt
eſt per habita manifeſtum.

A *Incipit quarta pars huius Capituli, diſtinguens, quot ſunt ordines epiſcoporum.*

QVoniam oſtenſum eſt, quòd ſe
cundum vnum modũ accipiẽ-
di, epiſcopus eſt nomen ordi-
nis, ideo volumus diſtinguere,
quot ſunt ordines epiſcoporũ,
Dicit. n. Magiſter. 4. ſent. diſtin.
24. quòd Ordo epiſcoporum quadripartitus
eſt, in Patriarchas, Archiepiſcopos, Metropo-
litanos, & Epiſcopos. Videtur ergo Magr̃ di-
ſtinguere inter Metropolitanum & Archiepiſ-
copum: quia (vt ipſe ait) Archiepiſcopus acci
pitur pro Primate ſecundũ quẽ modum acci-
B piendi, erit diſtinctio inter Primatem & Patriar
cham. Sed nos diſtinguemus de Patriarchis:
Eſt. n. Patriarcha (vt ait Magiſter in diſt. præfa
ta) idem quod ſũmus Patrum: & quia quod per
ſuperabundantiam dicitur, vni ſoli conuenit,
ideo ſequendo etymologiam nominis, non eſt
in Eccleſia niſi vnus ſolus princeps, videlicet
Romanus Pontifex. Diſtinguemus ergo Ro-
manum Pontificem ab omnibus aliis. Patriar-
chas ergo alios aſſociabimus ipſis Primatibus,
vt dicamus quòd idem ſit eſſe Primatem & Pa-
triarcham. Sed quia inter ipſos Primates aliqui
ſunt maioris dignitatis, aliqui minoris; illi qui
ſunt maioris dignitatis, dicti ſunt Patriarchæ:
C illi qui ſunt minoris, retinuerunt ſibi commune
nomen, & vocati ſunt Primates: pro eodem er
go genere poſſumus accipere Primatem & Pa
triarcham. Sic etiam pro eodem poſſumus acci
pere Archiepiſcopum & Metropolitanum. Di
citur. n. Archiepiſcopus quaſi princeps epiſco-
rum: dicitur autẽ Metropolitanus quaſi menſu
ra ciuitatis; archos quidem idem eſt quod prin
ceps: & metrum idem eſt quod menſura, vt idẽ
Magiſter in eadem diſtin. exponit. Et quia prin
ceps epiſcoporum debet regulare & menſura-
re ciuitates Suffraganeorum, quæ ſũt ſub ipſo,
ideo pro eodem accipiemus Archiepiſcopum
& Metropolitanum. Quatuor ergo ſunt ordi
nes epiſcoporũ; quia in infimo gradu ſunt epiſ
D copi, ſupra quos ſunt Metropolitani ſeu Archi
epiſcopi, ſupra quos ſunt Primates ſeu Patriar
chæ, ſuper omnes quidem eſt Romanus Pon
tifex: quę omnia (ſecundũ Magiſtrum in diſt.
præfata) accepta ſunt a Gentilibus. Sed dicet
quis. Quare in hoc, Magiſter, imitamur Genti-
les q̃ Iudeos, cum ſalus ex Iudęis ſit, & cum pa-
ter noſter dicatˀ eſſe Abraham, & cum teſtamen
tum nouum contineatur in veteri, ſicut rota in
rota iuxta viſionem Ezechielis? Dicemus ergo,
quòd gens iudaica erat vnus populus, & lex illa
Moſayca data fuit vni populo, ita quòd tempo
re legis ſcriptæ poterat quis ſaluari in gentilita
te: non. n. tenebantur ad cęremonias illius legis
niſi ſoli Iudęi, vel illi qui volebant ſe conuerte

re ad ritum Iudæorum. Sed noſtra eccleſia eſt A catholica & vniuerſalis, vt extra eam non poſſit eſſe ſalus, ergo de iure, eccleſia occupat totum mũdum, quia de iure omnes deberent obedire Euangelio, oẽs deberent eſſe ſub ſummo Pontifice. illud.n. tenetur de iure quiſq; agere, ſine quo nõ poteſt iuſtè viuere, vel ſine quo non poteſt iuſtus eſſe, vel ſine quo non poteſt ſalutem conſequi. extra.n. eccleſiam nõ eſt ſalus. Sic ergo eſt de iure quòd eccleſia totũ contineat, & ẽt de facto multo magis eſt dilatata eccleſia, q̃ fuit ſynagoga. Ideo ordo iſtarũ dignitatum dicitur a Gentilibus ſumpſiſſe originẽ, quia ſicut Gentiles propter ſui diffuſionẽ, vt quia multi erant & valde diffuſi, ideo in eis erant diuerſi gradus dignitatis: ſic quia eccleſia eſt ſic diffuſa, & quia B lex Euangelica non reſpicit vnum populũ tantum, oportet quòd ſecũdũ tam diffuſam & tam vniuerſalẽ auctoritatẽ & iuriſdictionẽ ſint in eccleſia diuerſi ordines dignitatis. Poſſumus aũt, quantum ad præſens ſpectat, aſſignare ſex genera cõmunitatis, ſcd'm quæ ſex genera cõmunitatum; accipientur quatuor gradus, ſiue quatuor ordines epiſcoporum. Dicemus quidẽ, ꝙ ex pluribus perſonis fit prima cõmunitas, quæ dicitur cõmunitas domus: ſecũdo, ex pluribus domibus fit cõmunitas vici: tertio, ex pluribus vicis fit cõmunitas ciuitatis: quarto, ex pluribus ciuitatibus & ex pluribus caſtris fit communitas prouinciæ: quinto, ex pluribus prouinciis fit cõmunitas regni: vltimo, ex pluribus regnis fit C cõmunitas totius mundi, ſiue totius orbis. Secũdum quidem cõmunitatẽ primã ſiue ſcd'm communitatẽ domus non ſumitur rectoria, nec dignitas eccleſiaſtica. non.n. ſtare poteſt ꝙ in qualibet domo eſſet rector eccleſiaſticus vt q̃d eſſet ibi ſacerdos vel ep̃s. Quantum autẽ ad ſecundã cõmunitatem vt quantum ad cõmunitatem vici ſumi poteſt rectoria eccleſiaſtica. nam cõmunitas vici eſt ſimilis cõmunitati parochiæ. vt ſicut in vno vico ſunt multæ domus, ſic ſub vna parochia ſunt multę domus, quibus ſpiritualr̃ pręeſt parochialis ſacerdos. Secundũ quidem communitatem tertiã vt ſecundũ cõmunitatem ciuitatis ſumitur dignitas epiſcopalis: ad epiſcopũ.n. pertinet ſuperintẽdere omnibus qui ſunt in ciD uitate ſua, & etiã in circũadiacentibus partibus: habet.n. epiſcopus curã de ciuitate & de Dioeceſi, quæ circũſtat ciuitati: eſt.n. ciuitas, vt dr̃ in 1. Politicorum, cõmunitas perfecta: igitur ſacerdos ſimplex qui non eſt vſquequaq; perfectus non debet pręeſſe toti ciuitati quæ eſt cõmunitas perfecta, ſed debet ciuitati pręeſſe epiſcopus qui eſt ſacerdos perfectus. Hinc ergo accipitur primus ordo epiſcoporũ ſecundũ pręeminentiam ciuitatum, vt ille, qui ſpiritualiter pręeſt ciuitati, vocetur epiſcopus. Verum quia ſupra cõmunitatem ciuitatis eſt cõmunitas prouinciæ, & ſupra cõmunitatem prouinciæ, poteſt eſſe communitas regni, quia ſub vno regno poſſunt cõ

Papa, Imp. ro.
Patriar. Con.
Card. Senat.
Prim. Reges.
Archiepi, duc.
Epi, Comites.
Coepi, præfec.
Archipreſby.
Trib. mil.
Cãcel. trib. pl.
Archid. Præt.
Decani, cẽtur.
Preſby. paroc.
Decuriones.
Sacerdo. alij,
Aduocati.
Diac. Aediles,
Subdiac. Quaterniones.
Exor. Duũuiri
Oſtiarij, Quæſtores.
Lecto. poetæ.
Acolyti, Scriptores.

Cap. 2

A tineri plures prouinciæ: & ſupra cõmunitatem regni eſt Monarchia & eſt communitas totius mundi: ideo ſicut Gẽtiles diuidebant orbem in Ciuitates, Prouincias, Regna, & Monarchias, ita ſecundum hæc quatuor accipiuntur quaſi quatuor ordines epiſcoporum, quia ſimplices Epiſcopi præſunt ciuitatibus, Archiepiſcopi vero præſunt prouinciis, ita quod illud, quod ſubeſt Archiepiſcopo, poteſt dici prouincia: poſtea autem & Patriarchę quaſi præſunt regnis: Sũmus autem pontifex præeſt toti mundo.

Incipit quinta pars huius capituli, declarans ꝙ ultra ſimplicem epiſcopum non imprimitur character, nec perfectio characteris.

SAtis poteſt patere ex dictis, quòd in ſacerdotio & in aliis ſex ordinibus imprimitur character: in ordine vero epiſcopali imprimitũ perfectio characteris: in aliis vero dignitatibus quæ ſunt ſupra epiſcopatũ, cuiuſmodi ſunt Archiepiſcopus & Primates, & cuiuſmodi eſt Papa, non imprimitur character nec perfectio characteris. talia.n. (vt patet) accepta ſunt ſecũdũ maiorem & minorem cõmu- C nitatem, vt quia prouintiæ cõmunitas eſt maior q̃ cõmunitas ciuitatis, eum qui pręeſt prouinicę vocamus Archiepiſcopum, & eum qui præeſt Archiepiſcopo vocamus Primatem, & eum qui pręeſt omnibus vocamus Papã. Vnde ſi Archiepiſcopus habet ptãtem ampliorẽ q̃ hñt epiſcopi, & in collatione pallii confertur ei quædã plenitudo pontificalis officii, iuxta illud exemplum de auctoritate & vſu pallii cap. Niſi, quòd in pallio, pontificalis officii plenitudo cum Archiepiſcopalis nominis appellatione cõfertur. Ante acceptionem pallii nõ vocatur Archiepiſcopus: pp quod ſibi tunc confertur hoc nomẽ ꝙ vocatur Archiepiſcopus, & tunc dr̃ ſibi conferri plenitudo pontificalis officii quantũ ad iu- D riſdictionẽ, quia habet pleniorem ſiue ampliorem iuriſdictionem q̃ habeat epiſcopus: ſic etiã Primates vel Patriarchæ iuriſdictionem nominant ampliorem: Papatus vero oẽm iuriſdictionem continet. Et quia ea quę ſunt iuriſdictionis ex ſola cõmiſſione poſſunt habere vigorẽ, ideo in talibus non imprimitur character nec perfectio characteris: habent.n. epi aliqua quæ ſunt ſupra ordinem ſacerdotis, quia aliqua põt epiſcopus quæ non põt cõmittere: ſed quãuis epiſcopus habet aliqua quæ ſunt ordinis ſimplicis ſacerdotis, ea tamẽ, quę ſupra epiſcopum ſunt, ſolam iuriſdictionem nominant. Sed dicet aliquis, quòd cum ſummus pontifex habeat plenã poteſtatẽ & non ſolum ſecundũ partem ſicut

aliı

Archiepi.

Glo. in ver. nominis.

Digitized by Google

alii prælati habere poſſunt, iuxta illud exemplũ de auctoritate & vſu palli cap. Ad honorẽ, qm̃ vocati ſunt in partẽ ſolicitudinis non in plenitudinem poteſtatis, videbitur ꝙ aliquid habeat ſupra epm̃ & Archiepiſcopum. Dicemus ergo ꝙ illa plenitudo poteſtatis licet ex multis cauſis poſſit oſtendi, ex ipſa tñ iuriſdictione vniuerſali competet ſibi poteſtatis plenitudo. Eſt ergo diligenter notandum, quòd ſemper habens curam vniuerſalioris boni habet ordinare de aliis quibus cõmiſſum eſt minus bonum vniuerſale: ideo ars gubernandi ciuitatem quę dicitur politica, cuius eſt habere curam de vniuerſali bono & de toto populo, debet ponere menſuram & regulam in omnibus aliis artibus: ideo dicit̃ primo Ethicorũ, quòd videbit̃ autẽ vtiq; eſſe hæc (B) per omiſſionẽ & architectonicè talis vtiq; eſt ciuilis, hæc.n. præordinat qualis vnuſquiſq; conuenit addiſcere & vſquequo. Spectat.n. ad gubernatorem ciuitatis qui habet curam de bono vniuerſali, imponere menſurã & regulam artibus mecanicis, vtputa fabrili qualiter ſe intromittat de ferro, & carpentario qualiter de ligno, & ſic de aliis; immo non ſolum artibus mecanicis, ſed etiam aliis artibus imponit mẽſuram & modum: eius.n.eſt determinare qualiter Rhetores vtantur Rhetorica, & qualiter Medici medicina, & qualiter milites vtantur militia. Ideo dicit̃ Eth. primo, ſub hac autẽ.i. ſub politica ſiue ſub Rectore ciuitatis præcioſiſſimas virtutes exiſtẽtes, vtputa militarem & Rhetoricã & ſic de aliis (C) artibus: ipſa.n. cura boni publici hoc agit vt ad eum ſpectet leges cõdere his quæ ſunt ſub ipſo. Et quia ſummus pontifex habet curam de vniuerſo mundo, conſequens eſt quòd ad ipm̃ ſpectat omnibus aliis leges imponere, & oẽs alii tenentur ſcd̃m leges ab eo conditas viuere. Iſta ergo plenitudo poteſtatis ex ſua iuriſdictione vniuerſali & ex ſua vniuerſali cura ſufficienter concludi poteſt, ꝙ ſi bene aſpicimus non ſolũ patriarchatus vel epiſcopatus, ſed etiam papatus ſupra ſimplicem epm̃ nõ quæ ſunt ordinis, ſed quæ ſunt iuriſdictionis dicunt. Et quia quæ ſolius iuriſdictionis ſunt, non reſpiciunt charactẽrẽ nec perfectionem characteris. ideo bene (D) dictum eſt quòd ſupra ſimplicem epm̃ non eſt impreſſio characteris nec perfectionis characteris.

NOTA. Et vt hæc magis pateant, dicemus quòd ſi electus in papam non ſit nec ſacerdos nec Epiſcopus, non poterit ea quæ ſunt ordinis, qa nõ poterit conficere corpus Chriſti, nec poterit conferre ordines: poterit tamen ea quæ ſunt iuriſdictionis, vt poterit conferre præbendas, dignitates, & alia huiuſmodi facere. Diſtincta ergo ſunt ea quæ ſunt ordinis, quæ reſpiciũt characterem vel perfectionẽ characteris, quæ põt ſimplex epiſcopus: & ea quæ ſunt iuriſdictionis cuius plenitudinem habet papa in papatu. Ergo vltra ſimplicem ordinẽ epiſcopalem, & per cõſequens ad eſſe Primatẽ aut Patriarcham, ad (A) eſſe Archiepiſcopum ſeu Metropolitanũ, non imprimitur character nec pfectio characteris: quod declarare volebamus. Verũ quia ex hoc dicto multum dependet tota materia præſentis negotii, quia quæ ſunt Ordinis nõ poſſunt tolli nec deſinere eſſe, ea vero quæ ſunt iuriſdictionis tolli poſſunt vel deſinere eſſe, ideo pfectius declarare volumus, qñ in papatu vltra epiſcopatum ſimplicẽ non imprimitur character nec perfectio characteris, ſed ſolum ex hoc acquiritur plena iuriſdictio poteſtatis. Tenetur autem cõmuniter, ꝙ papalis poteſtas perpetua eſt, ex qua perpetuitate dicit̃ eccleſia non poſſe mori, iuxta illud cau. 12. quęſt. 2. c. Liberti. vbi dicitur quòd eccleſia nunq̃ moritur: &c. 24. q. 1. cap. Pudenda, Pelag. pp. teſtimonio Auguſt. comprobat, quòd eccleſia non põt eſſe nulla, quia nunquã illa poteſtas moritur, quia papa decedente, remanet huiuſmodi poteſtas (vt quidam dicũt) in Romana eccleſia, ſiue in Collegio Cardinalium, ſiue in ipſa eccleſia. Quodcunq;.n. horũ ponatur, ſemper habemus intentum, videlicet ꝙ in aliquo collegio reſeruatur poteſtas papalis, decedente papa. Arguatur ergo ſic, Illud qd̃ reſpicit characterem vel prefectionẽ characteris, per ſe loquendo, non põt competere collegio vt collegium eſt, vel multitudini vt multitudo eſt, quia character vel perfectio characteris ſemper imprimitur huic vel illi: & ſi multi ſunt habentes characterem vel perfectionem characteris, tot erunt characteres quot erunt hmõi habẽtes characterẽ vel perfectionem characteris: ſed vna eadem poteſtas vel illa eadem poteſtas, quæ eſt in papa, eo viuente, remanet in collegio aliquo ſiue in eccleſia, ergo hmõi papalis poteſtas nec dicit characterẽ nec perfectionem characteris, ſed ſolum iuriſdictionẽ. Immo ſi qs diceret ꝙ propter hoc ptãs papalis dicit characterem vel perfectionẽ characteris, oporteret ꝙ tot eſſent tales poteſtates, quot eſſent illi in quibus poteſtas hmõi ſeruaretur: quod eſt erroneum dicere, quia cũ non poſſit eſſe niſi vnus papa, non poteſt eſſe niſi vna poteſtas papalis, quæ poteſtas ſi reſeruatur in collegio Cardinalium, erat in toto huiuſmodi collegio, ita quòd ſecundũ huiuſmodi ptãtem agere ea quæ eccleſiæ expediunt, non poterit niſi totum collegiũ ſimul, vel illi qui habent totius collegii poteſtatem: quia ſi ſufficiẽter vocetur Capitulum, dato ꝙ aliqui deeſſent, habebunt illi qui ſunt in capitulo totius capituli poteſtatẽ. Exinde ergo clarè apparet, quòd talis poteſtas nõ eſt character nec perfectio characteris, quia quilibet de collegio hẽret poteſtatem papalem in ſolidũ, vt poſſet agere omnia quæ ſunt papæ: quod eſſet magnæ dementię ponere: & qd̃ dictum eſt de collegio Cardinalium ſi in eo reſidet poteſtas papalis non viuente papa, veritatem habet de eccleſia ſiue de multitudine fidelium, ſi in ea reſidet talis poteſtas. Nam ſi papatus ſiue poteſtas pa-

El. 2. Ex cõc. Tol. 4. cã. 69. §. ꝙ ſi nullo.

palis diceret characterẽ ſiue perfectionẽ chara A
cteris,cum tam character quã perfectio chara-
cteris imprimatur ſingularibus perſonis : & cũ
tam character quàm perfectio characteris mul
tiplicari habeãt iuxta numerũ eorũ quibus im-
primuntur,omnia præfata inconuenientia ſe-
quentur, videlicet quòd hmõi poteſtas non re-
maneret in ipſa multitudine, ſed in ſingulari-
bus perſonis ipſius multitudinis : multiplicaret̃
etiam hmõi poteſtas iuxta numerũ talium per-
ſonarum, quæ (vt patet) omnia falſa ſunt. Am-
plius qa, vt ſupra tetigimus, ex hoc dicto, vtrũ
poteſtas papalis vltra ſimplicem epm̃ dicat cha
racterem vel perfectionẽ characteris, aut dicat
meram iuriſdictionem, in hoc.n.dependet tota
materia pñtis negotii, ideo volumus ab omni- B
bus prædictis hoc aliter declarare. Nam, vt pa-
ter, ea quæ ſunt papæ, etiã viuente papa, pñt cõ
mitti aliis qui non ſunt papa. Nam ſi papa con-
ſtitueret in eccleſia archidiaconum, ſicut Lau-
rẽtius fuit archidiaconus Sixti, apud quẽ erant
theſauri eccleſiæ reconditi, qui diſperſit eos &
dedit pauperibus: & conſtitueret cancellarium,
ita quòd ad archidiaconũ ſpectaret recipe om-
nes theſauros, & omnia tributa, & omnia numiſ
mata, & quæcunq; pñt numiſmate menſurari,
& non ſolũ ſpectaret ad eum hæc recipere, ſed
diſpenſare & expendere: ad cancellarium vero
ſpectaret beneficia confirmare, & cauſas, & ne-
gotia decidere: tunc papa nihil haberet facere,
niſi fortè ſi oriretur aliqua quæſtio de fide, qa C
ad eum ſpectaret huiuſmodi qõnem decidere.
Verum quia congregata aliqua multitudine ſa
pientũ, poſſet eis illius qõnis deciſionem cõmit-
tere, conſequens eſt, ꝙ ea quæ poteſt papa, cõ-
mitti pñt his quæ non ſunt papa. Sed ſi in papa
tu imprimeretur character alius a ſacerdotali,
ille character eſſet longe altior q̃ character ſa-
cerdotalis; vel ſi imprimeretur ibi nõ character
ſed perfectio characteris, illa perfectio eſſet lon-
ge altior & nobilior quàm perfectio quæ impri
mitur in ſimplici ordine epiſcopali. Arguatur
ergo ſic, ea quæ ſunt ſacerdotis non pñt cõmit
ti non ſacerdoti propter characterem, qui im-
primitur in ordine ſacerdotali: & ea quæ ſunt
epi non pñt committi non epo propter perfe- D
ctionẽ characteris, quæ imprimit̃ in ordine ſim
plici epiſcopali: ſi ergo in papatu imprimeretur
character vel perfectio characteris, cum papa-
tus ſit longè quid altius & nobilius q̃ ſimplex ſa
cerdotiũ vel q̃ ſimplex epiſcopatus, ea quæ ſunt
papæ non pñt cõmitti ei qui non eſt papa: qđ
cum falſum ſit, manifeſtè concluditur, ꝙ pote-
ſtas papalis vltra poteſtatem ſimplicis epiſcopi,
non dicit characterem nec perfectionẽ chara-
cteris, nec dicit ea quę ſunt ordinis, ſed ſolum ea
quæ ſunt iuriſdictionis. Patet ergo ꝙ papa re-
nuntiare poteſt, & poteſt in eo deſinere eſſe po-
teſtas papalis, etiam eo viuente, quia licet ea quę
ſunt ordinis non poſſint deſinere eſſe in eo in

quo ſunt, ea tñ quæ ſunt iuriſdictionis tolli pñt
vel poſſunt deſinere eſſe. Immo ſi poteſtas pa-
palis diceret characterem vel perfectionem cha
racteris vel diceret ea quæ ſunt ordinis, nec pro
hęreſi nec pro quocũq; alio poſſet papa, dum
viueret, deſinere eſſe papa. Hoc.n. poſito, ſemp
haberet poteſtatem papalem, quia etiã hæreti-
ci ſi ſunt ſacerdotes, pñt quidem quæ pñt ſacer
dotes quantũ ad ea quę ſunt ordinis, & pñt con
ficere: & ſi ſunt epiſcopi pñt quod poſſunt alii
epi, quia poſſunt alios ordinare. & ordinati ab
eis, dumtamẽ ſint ordinati ſecundũ ritum eccle
ſiæ, non ſunt reordinandi, ſed ſunt de perpetra
to ſcelere corrigendi. Propter qđ patet quòd
fundamẽtum aduerſariorũ noſtrorũ, & in hac
parte aduerſariorum veritatis, erat falſum & ſo
phiſticum, quia volebant loqui de his quę ſunt
iuriſdictionis tanq̃ de his quæ ſunt ordinis.

Incipit ſexta pars huius Capituli, declarans, quòd inter Epiſcopum & eccleſiam ſpirituale coniugium reperitur.

QVòd inter epiſcopum & eccleſiã
ſit quoddam ſpirituale coniugiũ
poteſt multis auctoritatibus pro
bari: nam vt habetur extra de trã
ſlatione epiſcoporum cap. Inter
corporalia. Inter epiſcopum & eccleſiam eſt ſpi
rituale coniugium, quod diſſoluendũ deus om
nipotens ſuo tãtum iudicio reſeruauit: Et cau.
7. quæſt. 1. c. Sicut, dicit̃ ꝙ ſicut vir non debet
dimittere vxorem ſuã, ita nec eps̃ eccleſiam ſuã.
Innuitur.n. ibi ꝙ ſic eſt ſponſus eccleſiæ epiſco
pus, ſicut vir vxoris ſuæ. Verum quia, vt habet̃
in rubrica huius ſextæ partis, inter epiſcopũ &
eccleſiam eſt ſpirituale coniugium, ideo decla-
rare volumus, qño, & qualiter huiuſmodi ſpiri
tuale coniugium habeat eſſe, vt ex hoc in ſequẽ
ti cap. deſcendamus, quot modis poteſt accipi
tale ſpirituale coniugium: vt ex hoc habeamus
viam ad inueſtigãdum qualiter hmõi coniugiũ
poteſt ſolui & qualiter non põt ſolui: nam, vt
patebit, taliter poteſt accipi tale coniugium, ꝙ
poteſt ſolui etiam viuente epo, & taliter ꝙ non
poterit ſolui niſi per mortẽ, & tertiò taliter põt
accipi tale coniugium, quòd etiam per mortem
non poterit tolli illud quod erat fundamẽtum
talis coniugii. Propter primum, ſciendũ, quòd
licet ſint auctoritates inductę, quòd eſt quoddã
ſpirituale coniugium inter epiſcopum & eccle-
ſiam, volumus tamẽ declarare qualiter habeat
eſſe tale coniugium, vt ex hoc poſſimus deſcen
dere ad declarandum quot modis hmõi coniu
giũ ſumi poteſt. Dicamus quidem quòd eps̃ eſt
ſponſus eccleſiæ: nam officiũ ſponſi eſt ex ſpon
ſa filios generare: nã coniugium carnale vt eſt
in remedium non debet transferri ad ſpirituale,
vt ſumantur ſimilitudines de coniugio carnali
ad

Digitized by Google

ad ſpirituale: ſummendæ quidẽ ſunt hm ði ſimi
litudines prout coniugium carnale eſt in offi-
cium, ſcd'm quem modum coniugium fuiſſet in
ſtatu innocentię ſiue in paradiſo, ſi primi paren
tes non peccaſſent. Debemus. n. dicere cũ Apo
ſtolo ad Philip. 3. Noſtra conuerſatio in cęlis
eſt. Nam illi qui praue ambulant ſunt qui terre-
na ſapiunt, & illorum conuerſatio eſt in terra:
noſtra conuerſatio debet eſſe in cęlis, ideſt in al
titudine innocentiæ. Cum ergo coniugium car
nale ſit hoc modo in officium cauſa generãdæ
& propagandæ prolis, conſequens eſt ꝙ ſi eſt
coniugium ſpirituale inter ep̄m & eccleſiam, ſit
quia ex officio poteſt in eccleſiam ſpirituales fi-
lios generare & promouere, cum de eis curam
habeat. Sed dices ergo quilibet homo etiam lai
cus dicit̃ ſponſus eccleſiæ, quia ipſe poteſt filios
generare, quia poteſt ſacramentũ baptiſmi con
ferre per quod baptizati fiunt chriſtiani & filii
eccleſiæ, vel ſaltim ipſe ſacerdos cui ex officio
conuenit baptizare poterit dici ſpõſus eccleſię.
Aduertendum itaq; ꝙ ex officio coniugii car-
nalis primò homo generatur vt habeat natura
le eſſe: ſecũdo roboratur vt poſſit obuiantibus
reſiſtere, nam homo ita naſcit̃ tener in primor-
dio ſuæ natiuitatis ꝙ niſi faſcia ſtringeretur de
leui diſtringerent̃ eius mẽbra, & iõ poſtquã na
tus eſt roboratur, vt mẽbra eius magis ſe poſ-
ſint continere & magis poſſint leſiuis reſiſtere:
tertiò poſtea ſic vigoratur vt poſſit ſtare, ſedere,
ambulare, & hæc opera naturalia facere: quar-
to & vltimo roboratus & vigoratus ſic perficit̃,
vt poſſit ſibi ſimilem generare: ſic eſt in cõiugio
carnali. Sed cũ in coniugio ſpirituali, illi, qui nõ
ſunt ep̄i, vel non poſſunt hoc ex officio, vel ſi
poſſunt aliqua ex iſtis, nõ pñt omnia, vel ea quę
poſſunt, non poſſunt vſquequaq; perfecte,
concluditur ꝙ ipſi epiſcopi ſoli ſint ſponſi ec-
cleſię. Dicemus. n. quòd illa quatuor, quę narra
uimus in coniugio carnali, poſſumus adaptare
ad ea quę videmus in eccleſia. Nã gñationi cor
reſpondet Baptiſmus: roborationi vt poſſit ob
uiantibus reſiſtere correſpondet Confirmatio:
vigorationi vt poſſit ſpiritualẽ agere correſpõ-
det Ordo: perfectioni vero vt poſſit ſibi ſimile
generare correſpondet Epiſcopatus. Nam per
baptiſmũ quis regeneratur & accipit ſpirituale
eſſe: per confirmationem roboratur vt poſſit
obuiantibus reſiſtere, & audacter nomen Chri
ſti in notitiam deducere: per ordines vero ho-
mo vigoratur vt poſſit ſpirituales actiones age
re: ſed per ep̄atum quis perficitur vt poſſit alios
ordinare & ſibi ſimiles facere: eſt. n. ep̄s ſacerdos
perfectus vt poſſit alios in ſacerdotium ordina
re, & vt poſſit conſecranda cõſecrare: illi ergo
qui non ſunt ep̄i, vel non pñt aliquid prædicto
rum ex officio, vel non pñt omnia prædicta,
vel etiam ea quæ pñt ex officio non poſſunt ea
perfectè. Propter quod ſciendũ ꝙ ſi laici pñt
baptizare, hoc non pñt ex officio, ſed ex diuina

A dispenſatione. Nam quia baptiſmus eſt maximę
neceſſitatis, quia ſine baptiſmo vel in re vel in
voto non põt quis ſaluus fieri, ideo materia ba-
ptiſmi eſt maxime cõmunis, quia aqua, & mini-
ſter eſt maximè cõmunis, quia quilibet homo: li
cet tamen ſic ſit. hoc eſt ex diuina diſpenſatione
& in caſu neceſſitatis, nam laicus vir vel mulier
nõ debet baptizare niſi magna adſit neceſſitas,
& quãuis ſi baptizat aliquẽ, iſte baptizatus eſt:
tamen niſi immineat neceſſitas, ſi laicus baptizat,
peccat, quia hoc non competit laicis ex officio:
immo etiam clericis non ſacerdotibus non cõ-
petit hoc ex officio: ipſi. n. diaconi, qui poſt ſa-
cerdotem tenẽt ſupremum gradum, ex ſuo offi
cio non competit eis, ꝙ baptizent. Nam ſecun-
B dum Dionyſium in de cęleſt. Hierar. in ordi-
ne de ſacerdotalibus perfectionibus, Diaconi-
bus competit purgare, ſacerdotibus illumina-
re, epiſcopis perficere. Diaconi. n. purgãt, cum
ſeparant mundos ab immundis: ad diaconos. n.
ſpectat in eccleſia clamare, quòd cathecumini
recedant, quòd qui non ſunt apti ad recipien-
dum Euchariſtiam non accedant, quòd facien
do, quia ſeparant mundos ab immundis, eorum
officium eſt purgare: ſacerdotum aũt eſt illumi
nare. Et quia in baptiſmo quis illuminatur per
grãm, non cõpetit diaconibus ex officio ſuo ꝙ
baptizent, ſed ſacerdotibus. Reuertamur ergo
ad propoſitum, & dicamus quòd ad officium
carnalis coniugii ſpectat quòd filii generẽtur,
C & quòd geniti ſic nutriantur quòd roborẽtur,
vt poſſint leſiuis reſiſtere; & roborati ſic vigo-
rantur vt poſſint actiones naturales agere: &
vigorati ſic perficiuntur vt poſſint ſibi ſimi-
les generare: quæ quatuor adaptamus ad qua-
tuor quæ videmus in eccleſia, quia per baptiſ
mũ accipimus ſpirituale eſſe: per confirmatio-
nem quòd poſſumus ſpiritualiter reſiſtere: per
ordinem quòd poſſumus ſpiritualia agere vel
ſpiritualia miniſtrare: per epiſcopatum quòd
poſſumus omnia hæc perficere. Et quia alii
ab epiſcopis vel non poſſunt aliquid prædicto
rum ex officio, ſicut omnes qui non ſunt ſacer
dotes nõ poſſunt aliquid prædictorum ex offi
cio: vel ſi poſſunt aliquid prædictorum ex offi
D cio ſicut ſacerdotes qui poſſunt ex officio bapti
zare, non tamen poſſunt omnia præfata, quia
ſacerdotes ſecundũ ꝙ huiuſmodi non poſſunt
cõfirmare, nec poſſunt alios in ſacerdotium or
dinare: illud etiam ꝙ poſſunt, quia poſſunt ex
officio, baptizare non poſſunt omni modo per
fectè ſine opere epiſcopali. Nam licet poſſint
conferre baptiſmum prout eſt quoddam ſacra
mentum, non tamẽ poſſunt ipſum perfectè cõ
ferre quantum ad ſolẽnitatem ſine opere epiſ-
copali, quia ſecundum Dionyſium, nõ fit ſolẽ-
niter baptiſmus ſine Chriſmate, & Chriſma nõ
fit ſine epiſcopo: conſequens ergo eſt quòd
illi qui poſſunt omnia pręfata ex officio & per-
fectè cuiuſmodi ſunt epiſcopi, ſint ſponſi Ec-

cleſiæ, inter quos & eccleſiam ſpirituale coniugium habet eſſe.

Incipit ſeptima pars huius Capituli, declarans quot modis habet eſſe ſpirituale coniugium, & quomodo poteſt ſolui & non ſolui.

DIcebatur quidem ſupra ꝙ ſicut rõne generandæ & promouendæ prolis carnalis ſumebatur coniugium carnale: ſic ratione generãdæ & promouendæ prolis ſpiritualis ſumitur cõiugium ſpirituale: & dicebatur quòd maximè ſunt ſpirituales & ſponſi qui ex officio & pfectè poſſunt prolem ſpiritualiter gignere & pmouere. Dicemus ergo ꝙ ſicut in aliis tria ſunt conſiderãda: Primò poſſe, Secundò agere, Tertiò, ritè & debitè hoc facere: ſic & in cõiugio ſpirituali eſſent illa tria conſiderãda, primo quidem poſſe filios generare & promouere ex officio & perfectè: ſecũdo vero illud agere, tertio debitè & ritè hoc facere. Eps n. rõne perfecti characteris poteſt filios generare & promouere: ſecundo ex hac potẽtia poteſt in actum exire & illud facere: nã aliud eſt poſſe agere & aliud agere, nam poſſe quidem agere reſpicit ipſam potentiam, agere vero reſpicit ipſum actum vel vſum potentiæ: erit ergo primum poſſe opera ſpiritualia agere, ſcd'm vero erit in actum operũ illorum exire, tertium autẽ erit hmõi opera ſpiritualis coniugii ritè & debitè facere. Primũ reſpicit pfectionẽ potentiæ, ſecundũ vſum potentiæ, tertiũ vero reſpicit ipſam iuriſdictionem. Perfectio quidem potẽtiæ, eſt perfectio characteris: ille ergo qui habet characterẽ ſacerdotalem perfectum ſicut eſt eps qui eſt ſacerdos perfectus & ſacerdos conſecratus, ex ipſa perfectione characteris habet potentiã vt poſſit opera ſpiritualis coniugii facere: ſed ſi faciat huiuſmodi opera cõſecrãdo Chriſma, confirmando infantes, & tribuendo ordines, hẽbit vſum illius potentiæ, quę potentia nihil aliud eſt ꝙ̃ character ſacerdotalis perfectus vel perfectio ſacerdotalis characteris. Tertio quidem, ſi ritè & debitè hoc faciat, habebit iuriſdictionem ad id agendum: ppter ꝙ bene dictum eſt ꝙ poſſe facere opera ſpiritualis coniugii reſpicit characterem ſacerdotalem pfectum: & quia character ille eſt quędam potentia, ideo reſpicit perfectionẽ illius potentię: ſed talia opera facere reſpicit vſum dictæ potentię: ritè & debitè illa opera agere reſpicit iuriſdictionẽ: & quia nemo debet mittere falcẽ in meſſem alienam, ideo eps pręfata opera ſpiritualis coniugii non debet facere niſi vbi habet iuriſdictionem, vel ordinariam, vel commiſſam. Ex dictis ergo patere poteſt, quòd ſpirituale coniugium quod eſt inter epm & eccleſiam, tripliciter ſumi

A poteſt, quia vel ſumitur ex ipſa potentia prout poteſt ſecundũ ritum & formam eccleſiæ filios generare, & alios ordinare & ipſos in ſacerdotiũ promouere: vel ſumitur ſecũdò ex vſu iſtius potentiæ, quo præfata opera actu exercet & actu facit: vel ſumitur tertio ex ipſa iuriſdictione prout præfata opera ritè & debitè facit. Erit ergo eps ſponſus eccleſiæ, quia vel habet perfectum characterem qui eſt potẽtia per quã fiunt opera ſpiritualis coniugii: vel quia illa opera facit & habet vſum illius potentiæ: vel qa dicta opera ritè facit & habet iuriſdictionem ad id faciendum. Aduertendũ ergo, quòd ſi hoc ſpirituale coniugium reſpiciat ipſam iuriſdictionem, ſecũdum quam hmõi opera debitè & ritè fiunt, ſic

B eo viuẽte poteſt eps deſinere eſſe eccleſiæ ſponſus & poteſt ſeparari huiuſmodi coniugium, qa poteſt ab eo tolli omnis iuriſdictio vt nihil tale vel nulla opera talia poſſit debitè & ritè facere, niſi forte in caſu neceſſitatis, in quo poteſt baptizare, quia poſſunt & laici hoc facere. Sed ſi accipiatur coniugium ſecundo modo quantũ ad vſum potentiæ, ſiue huiuſmodi vſus fiat rite vel non rite, ſiue hoc faciendo peccet vel non peccet, ſic viuente epo vel viuẽte eo qui ordinatus eſt in epiſcopum, nec papa nec tota eccleſia poteſt tale coniugium tollere vel etiã ſeparare. Nã ex quo quis ordinatus eſt in epiſcopũ & iam eſt impreſſa ei characteris perfectio & iam habet characterem ſacerdotalẽ perfectum. i. potentiã

C perfectam ad ordinandũ alios & ad faciendum eos ſacerdotes: ſi exeat in vſum iſtius potentiæ, & teneat ordines, & faciat alios ſacerdotes, vel conferat eis alios ordines: qui ſic ordinati ſunt veros ordines ſuſcipiunt, nec ſunt de cętero reordinandi: ſunt tamen corrigendi, eſtq; eis pęnitentia imponenda, ſi ſuſceperunt ordines ab his qui ſunt hæretici, vel ſunt ab eccleſia ſeparati, vel per eccleſiam depoſiti. Dixerunt. n. aliqui Iuriſtę ꝙ ſi ſuſcipiantur ordines ab epiſcopis q ſunt per eccleſiam degradati, ſic ordinati nihil ſuſcipiunt: cum character & perfectio characteris ſint quid indelebile, quæ reſpiciunt characterem vel perfectionẽ characteris: vel ea quę ſunt ordinis ſunt indelebilia, vt ſemper habeant ſuũ

D effectum. Dicemus n. ꝙ ſicut conficere corpus Chriſti reſpicit characterem ſacerdotalem ſimpliciter, ſed poſſe alios in ſacerdotes ordinare reſpicit huiuſmodi characterẽ perfectum: ſic quia ſimplex ſacerdos quantũcũq; degradatus vel hęreticus (dum tamen intendat facere qd' facit eccleſia) ſine aliqua diſtinctione tenent cõmuniter Theologi ꝙ ſi ſuper materia panis cũ intentione cõſecrandi dicat verba quæ ſunt de forma conſecrationis, videlicet Hoc eſt corpus meum, verum corpus Chriſti conficit: Et quia ſicut character ſacerdotalis eſt potẽtia ſpiritualis qua corpus Chriſti conficitur, ſic perfectio illius characteris, quæ imprimitur in ordine epiſcopali, eſt potentia conferendi ordines & faciẽ-

di

di ſacerdotes, ideo epiſcopus ſiue ſchiſmaticus, A
ſiue degradatus, ſiue etiam hęreticus (dum ta-
men intendat facere quod facit eccleſia & ſecun
dum ritum & formam eccleſię ordinet aliquos)
illi erunt ordinati: & ſi diſpenſatū eſt cum eis, nō
erunt reordinandi, ſed eis erit pęnitentia impo
nenda, quia contra mandata eccleſiæ ordines
ſuſceperunt. Spirituale ergo cōiugium ſumptū
hoc ſecundo modo prout non reſpicit iuriſdi-
ctionem ſed ſolū vſum potentię prout per per-
fectionem characteris ſacerdotalis poteſt epiſ-
copus alios ordinare, nunquam ſeparari poteſt
vel tolli viuente ep̄o, quia & character & perfe-
ctio characteris quid indelebile nominātur ſolus
autem deus poteſt coniugium ſic acceptum tol
lere, quia poſſet tollere ab anima characterem B
& perfectionē characteris. Ipſe. n. papa nec vt
vicarius Dei, nec aliquo modo poteſt huiuſmo
di characterem vel perfectionē characteris tol
lere. ſed ſolus deus hoc pōt & ſibi ſoli hoc ſer-
uauit & nulli alii hoc conceſſit. Secundum hoc
ergo poteſt exponi ꝙ dr̄ in decretali illa Inter
corporalia, ꝙ dubitari non debet, qm̄ omnipo
tens deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter
epiſcopum & eccleſiā, ſuo tantum iudicio reſer-
uanit diſſoluendū. Sed ſi accipiatur huiuſmodi
coniugium quantū ad omnē modum, videlicet
non quantū ad iuriſdictionē nec q̄tū ad vſum
potentiæ, ſed ſolum quantū ad ipſam potentiā
quæ nihil aliud eſt q̄ character ſacerdotalis p̄fe
ctus, ſic non ſolum viuente ep̄o ſed ēt mortuo C
epiſcopo non tolliť tale coniugium. i. non tolli
tur ille perfectus character in quo fundabatur
tale coniugium: nam & in anima ſeparata rema
net talis character & perfectio characteris. Sed
In aīa ſepara ta remanet character. notandum ꝙ in anima ſeparata remanet chara
cter & perfectio characteris non quantū ad illū
vſum qui erat ordines cōferre vel corpus Chri
ſti conficere, ſed remanet quantum ad decorem
& gloriam in beatis, & quantū ad pudorem &
ignominiam in damnatis. Nam ſacerdotes &
epiſcopi ſi bene vixerunt, animæ eorū ſeparatę
habebunt characterem ſacerdotalem quātum
ad animas ſacerdotū, & habebunt illum chara-
cterem perfectum quantū ad animas epiſcopo-
rum: ſed non habebunt hmōi characterem aut D
perfectionem characteris quantū ad vſum qui
nunc eſt, ſed hēbunt illa quantū ad hunc vſum
qui eſt decor & gloria Si malè vixerunt & ſunt
damnati, habebunt huiuſmodi characterem &
perfectionem characteris quantū ad contrariū
vſum, qui eſt pudor & ignominia. Nam ſicut ha
bere inſignia Regis eſt honor & gloria iis qui
ſequuti ſunt voluntatem eius, ita eſt pudor &
ignominia his qui auerterunt ſe a Rege, & com
miſerunt crimen contra regem, quia quanto al
tior eſt quis in curia regis, tanto ignominioſus
eſt ei agere contra regem. Ergo mortuo epiſco
po, in anima eius ſeparata remanet character
perfectus, qui erat potentia ad operandū opera
A ſpiritualis coniugii, & qui erat fundamentum
iſtius coniugii. ita ꝙ ſecundū hunc modum nec
viuente epiſcopo nec eo mortuo tollitur id qđ
erat talis potentia & tale fundamentū, ſed tolliť
vſus talis potentiæ, quia non remanet ad hunc
vſum qui eſt facere opera ſpiritualis cōiugii qđ
eſt inter Epiſcopū & eccleſiam, ſed remanet ad
vſum alium vt eſt per habita declaratum. Sed
viuente epiſcopo nec huiuſmodi character p̄fe
ctus ſine huiuſmodi potētia, nec etiā vſus iſtius
potentiæ poteſt ab ipſo tolli, ſed ſemper eo vi-
uēte licet fortè cum peccato & cum dānatione
animæ ſuæ poteſt exire in actum potētiæ & po
teſt facere opera ſpiritualis coniugii. Sed (vt di
ximus) ſi accipiatur tale coniugium tertio mo-
B do prout reſpicit ipſam iuriſdictionem ſecūdū
quam talia opera debitè & ritè fiunt, etiam viuē
te ep̄o poteſt tale coniugiū tolli & ſeparari.

*Incipit octaua & ultima pars huius Capituli, decla-
rans ꝙ ſi ſimplex pontifex non poteſt deſinere
eſſe ſimplex pontifex, ſummus tamen pontifex
poteſt deſinere eſſe ſummus pontifex, in quo
fundatur ratio quinta.*

ARguūt autem aduerſarii no
ſtri ꝙ ſi ſimplex pontifex nō
poteſt deſinere eſſe ſimplex
pontifex, ergo multo ma-
C gis ſummus pontifex nō pōt
deſinere eſſe ſummus ponti
fex. Sed vt ſupra tetigimus
hoc non eſt magis, immo eſt minus, quia vt pa-
tebit minus eſt facere ꝙ ſummus pontifex nō ſit
ſummus pontifex, q̄ ꝙ ſimplex pontifex nō ſit
pontifex ſimplex. Ad clariorem tn̄ notitiam &
ſolutionem huius rōnis quæramus a ſic dicenti
bus, cum nomina ſint ad placitum, quid intelli-
gunt nomine ſimplicis pontificis: nam tale qd
poteſt ſignificari hoc nomine, ꝙ verum dicunt,
& tale quid, ꝙ falſum. Nam ſi dicatur ꝙ nomine
ſimplicis ſacerdotis nō intelligitur aliud niſi ꝙ
habeat characterem ſacerdotalem. ſic ſi volunt
ꝙ nomine ſimplicis pontificis non intelligatur
D aliud niſi quod habeat perfectionē huius cha
racteris, & talem perfectionem, ꝙ poſſit exire
in vſum dictæ perfectionis: ſic certum eſt ꝙ nec
papa, nec vniuerſalis eccleſia poteſt facere quod
ſimplex pontifex non ſit pontifex ſimplex, qa
non poteſt ab eo tolli nec character nec perfe-
ctio characteris: immo epiſcopo mortuo, etiā
manet in anima eius ſeparata character & per-
fectio characteris, ſed non ad hunc vſum: eo au
tem viuente non ſolum remanet character &
perfectio characteris qui eſt ſpiritualis potentia
qua aguntur ſpiritualis coniugii opera, ſed etiā
remanet vſus dictæ potentię, vt quādo vult poſ
ſit dicta opera facere, licet agat ea ad damnatio-
nem animæ ſuę, ſi ea faciat contra mandata ec-

cleſiæ. Quare ſi nomine ſimplicis pontificis vo
lumus intelligere hanc ſpiritualē potentiam &
vſum iſtius ſpiritualis potētię, ſicut nomine ſim
plicis ſacerdotis intelligebatur character ſacer-
dotalis cum proprio vſu characteris, cũ ſit quid
indelebile perfectio characteris quæ imprimit̃
in ordine epiſcopali, ſicut ipſe character qui im
primitur in ordine ſacerdotii, dicemus quòd ſi-
cut ſimplex ſacerdos nunq̃ poteſt deſinere eſſe
ſacerdos, ſic ſimplex epūs nunq̃ poteſt deſinere
eſſe epūs. Loquuti ergo ſumus de potentia & de
vſu potentiæ tam ſacerdotali q̃ epiſcopali, quę
innititur characteri qui eſt in ſimplici ſacerdo-
te, & quæ innititur perfectioni characteris quę
eſt in epō. Sed aduertendũ quòd mentionē feci
mus non ſolũ de potentia, ſed de vſu potentiæ,
qm̃ in anima ſeparata ſacerdotis vel in anima ſe
parata epiſcopi remanet huiuſmodi potentia:
ſed tñ, quia non remanet ad ſuũ propriũ vſum,
ſed ad alium vſum, vt eſt per habita manifeſtũ,
ideo in anima ſacerdotis ſeparata non dicimus
abſolutè ꝙ remanet poteſtas ſacerdotalis, ſed
dicere poſſumus ꝙ remanet in ea character ille
in quo fundabatur ſacerdotalis poteſtas, ꝑ quã
ſacerdos eo viuente poterat conficere corpus
Chriſti: & in anima epiſcopi ſeparata remanet
character ille perfectus in quo fundabatur ſpi-
ritualis potentia, per quã epiſcopus eo viuente
faciebat opera epiſcopalia, ſiue opera ſpiritualis
coniugii. Reuertamur ergo ad propoſitũ, & di-
camus ꝙ ſi nomine ſimplicis pontificis intelliga
tur ſua ſpiritualis potentia & etiam vſus poten-
tiæ, ſic viuente eo non põt deſinere eſſe epūs, q̃a
eo viuente non poteſt tolli ab ipſo huiuſmodi
potentia nec etiã vſus potentiæ, quin poſſit exi-
re ad vſum potentiæ prædictæ, licet ſi ea vtatur
cõtra mandata eccleſiæ, grauiter peccet. Sed ſi
nomine epiſcopi vel nomine ſimplicis pontifi-
cis intelligimus non ſolum potentiã præfatã ſpi
ritualem & vſum potentię, ſed etiam iuriſdictio
nem vt poſſit illa potentia iurè & ritè vti, ſic ſim
plex pontifex. i. habens ſimplicem iuriſdictionē
epiſcopalē, poteſt deſinere eſſe ſimplex ponti-
fex, quia per ceſſionem vel per depoſitionē vel
q̃uolibet aliter poteſt carere iuriſdictione pręfa
ta. Cum ergo papa vltra ea quæ ſunt ſimplicis
epiſcopi & vltra ea quæ ſunt ordinis, non dicat
niſi iuriſdictionem, cum iuriſdictio poſſit cõmit
ti & poſſit deſinere eſſe, non valet hęc ratio, Si
ſimplex pontifex non põt deſinere eſſe ſimplex
pontifex, ꝙ ſummus pontifex non poſſit deſi-
nere eſſe ſummus pontifex: quia per ſimplicem
pontificem poſſumus intelligere habētem cha-
racterem ſacerdotalem perfectum, qui eſt potē
tia ſpiritualis perfecta quantum ad ea quæ ſunt
ordinis cum vſu illius potentiæ. & quia tam ſpi-
ritualis potentia q̃ eius vſus non poſſunt tolli,
ideo ſecundũ hunc modum loquendi ſimplex
pontifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pon
tifex: ſed nullus diceret ꝙ diceretē ſummus pon-

A tifex vel diceretur papa qui ſolum habet chara
cterem ſacerdotalem perfectũ, & poteſt vti illo
charactere. Propter ꝙ patet cuilibet intuenti ꝙ
plus dicit ſummus põtifex, q̃ dicat ſimplex: ſed
cum ſimplex pontifex dicat omnia quæ ſunt or
dinis, conſequens eſt ꝙ ſũmus pontifex ea quę
dicit ſupra ſimplicem pontificem, non ſint or-
dinis, ſed iuriſdictionis, vt ſępius dictũ eſt: & q̃a
ea, quę iuriſdictionis ſunt, poſſunt deſinere eſſe.
ideo cum ſummus pontifex non dicat ſolum ea
quæ ſunt ordinis ſed quæ ſunt iuriſdictionis, ſũ
mus pontifex poteſt cedere & deſinere eſſe. Nũ
quã tamē poteſt deſinere eſſe ſummus põtifex,
vocando pontificem qui habet characterem &
perfectionem characteris, quia quantũcunq; re
B nunciet & cedat nunq̃ deſinet in eo eſſe chara-
cter nec perfectio characteris, & q̃diu viuit ſem
per poterit vti illa potentia ſpirituali quæ fun-
datur in illo perfecto charactere: nunq̃ ergo ca
rebit nec charactere nec perfectione characte-
ris, ſed poterit carere & carebit auctoritate &
iuriſdictione. Dicemus itaq; quòd quantum ad
ea quę ſunt ordinis omnes ſimplices ſacerdotes
ſunt ęquales, quia oēs poſſunt cõficere corpus
Chriſti: quantũ autem ad iuriſdictionē nõ ſunt
ęquales, quia fortè vnus habet curam & habet
parochiam, quã curam & quã parochiã non
habet alius: vel vnus habet maiorem curam &
maiorem parochiã, quàm habeat alius. Sic quã-
tum ad ea quæ ſunt ordinis, epi ſunt æquales.
C Et exinde eſt ꝙ electus in papam, ſi nõ ſit ſacer-
dos, oēm iuriſdictionem habet quæ põt pertine
re ad papam: ſed nihil habet de his quæ ſunt or
dinis ſacerdotalis, nec de his quæ ſunt ordinis
epiſcopalis; propter ꝙ poteſt & in ſacerdotem
& in epiſcopum ab alio epō ordinari, quod fie
ri non poſſet, ſi ſacerdotium vel epiſcopatus in
eo qui eſt papa quantũ ad ea quæ ſunt ordinis,
eſſent maiora vel altiora q̃ ea quæ ſunt in ſim-
plici quocũq; epō, quia ſecũdũ ꝙ vult Apoſto-
lus ad Hebręos. 7. ꝙ ſine vlla autē cõtradictio- Heb. 7. b.
ne quod minus eſt a maiore benedicitur. Papa
in quantũ ad ea quæ ſunt ordinis ſi non ſit ſa-
cerdos, eſt minus q̃ alii ſacerdotes, & ſi non ſit
conſecratus vel ſi nõ ſit epūs, eſt minus q̃ alii epi.
D Quod ſi in his quæ ſunt ordinis papa factus
epūs haberet pluſq̃ alii epi, non poſſet conſecra-
ri in epiſcopum a nullo epō, quia tunc maior a
minori benediceret. Quid ergo vltra egemus
teſtibus? clarè. n. patere poteſt ꝙ ea quæ ſunt iu
riſdictionis, minuuntur & creſcunt, quia hic ha
bet iuriſdictionē minorem, ille aũt maiorem; &
omnia poſſunt tolli vel deſinere eſſe; quia põt
quis totam ſuam iuriſdictionem perdere vel ꝑ
ceſſionem vel quomodolibet aliter: ſed ea quæ
ſunt ordinis in eodem ordine nec minuuntur
nec creſcunt, nec poſſunt deſinere eſſe: oēs. n. ſa
cerdotes ſunt pares quantũ ad ea quæ ſunt or-
dinis ſimplicis ſacerdotii: & oēs epiſcopi ſunt pa
res quantum ad ea quæ ſunt ordinis epiſcopa-
lis.

Digitized by Google

ſis. Et exinde eſt ꝙ quilibet epiſcopus poteſt di-
ci ſummus ſacerdos, qa quilibet eṗs pōt dici ſum
mus quantū ad ea quę ſunt ordinis epiſcopalis.
Si ergo papa quantum ad ea quæ ſunt ordinis
eſſet maior eṗo, tunc non poſſet ab aliquo eṗo
ordinari vel conſecrari, quia tunc maior a mi-
nori benediceretur, quod eſt contra Apoſto-
lum. Ex his autē manifeſtè concluditur ꝙ cū ea
quæ ſunt ordinis ſint īmobilia, ea aūt quę ſunt
iuriſdictionis mobilia, ꝙ papa poteſt cedere q̄tū
ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, non autem quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis. In ſacerdotio autē
quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ſunt gradus.
Dicemus quidē quòd eſt duplex corpus Chri-
ſti, videlicet corpus Chriſti verum, & corpus
Chriſti myſticum, cuiuſmodi ſunt fideles. Quā
tum ad corpus Chriſti verū non poteſt eſſe au
ctoritas vel poteſtas niſi ſolum ordinis, put quis
poteſt conficere corpus Chriſti verū. Sed quā-
tum ad corpus Chriſti myſticū poteſt eſſe au-
ctoritas Ordinis prout quis poteſt fideles ordi-
nare & facere illos ſacerdotes vel etiam epiſco-
pos: & poteſt eſſe ibi auctoritas iuriſdictionis p
ut poteſt eos abſoluere vel ligare. Ergoquantū
ad ea quæ ſunt ordinis ſunt gradus in ſacerdo-
tio, quia eṗi quātū ad ea quæ ſunt ordinis plus
poſſunt q̄ ſimplices ſacerdotes, quia ſimplices ſa
cerdotes ſecundū ꝙ huiuſmodi ſolum poſſunt
conficere verum corpus Chriſti: ſed eṗi etiam
quantū ad ea quæ ſunt ordinis habent auctori
tatē non ſolū vt poſſint cōficere corpus Chri-
ſti verum, ſed etiā vt poſſint ordinare fideles &
facere eos ſacerdotes vel cōſecrare eos in eṗos,
qui fideles ſunt corpus Chriſti myſticum. Et qa
quantum ad hoc, ea quæ ſunt ordinis nō plus
ſe extendunt, ideo quantū adhoc oēs epiſcopi
ſunt æquales .i. quantū ad ea quæ ſunt ordinis.
Propter quòd oēs dici poſſunt ſummi ſacerdo
tes, quia quantū ad ea quæ ſunt ordinis nō eſt
vnus eṗs perfectior, q̄ alius: quāuis.n. eṗs ſit pfe
ctior ſacerdos quàm ſimplex ſacerdos, quia in
ordine Epiſcopali recipitur character ſacerdo-
talis, nullus tñ eṗs quantum ad ea quę ſunt ordi
nis eſt perfectior ſacerdos, q̄ alius eṗs. Propter
quod Magiſter. 4. ſententiarū diſtin. 24. dicit, ꝙ
pontifex eſt princeps ſacerdotum. Et quia ipſe
ſummus ſacerdos nūcupatur, vult Magiſter ibi
ꝙ quilibet pontifex poſſit nuncupari ſummus
ſacerdos: & cau. 2. quæſt. 7. c. Accuſatio, ſummi
ſacerdotes dicuntur eſſe epiſcopi. Voluerūt au-
tem quidā ꝙ quilibet epiſcopus vel quilibet pō
tifex poſſit dici ſummus pontifex, adhærentes
illi dicto ꝙ omnes epiſcopi dicuntur eſſe ſimpli
ces ſacerdotes: ſed vt patuit in ſacerdotio ſunt
gradus etiam quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ex
quibus gradibus arguitur quòd ſimplex ſacer-
dos non poteſt dici ſacerdos ſummus, quia ſim-
plex ſacerdos nō pōt omnia quæ ſunt ordinis:
Sed quilibet epiſcopus pōt dici ſummus ſacer-
dos, quia quilibet epiſcopus poteſt omnia quę
A ſunt ordinis. In epiſcopatu ergo non ſunt gra
dus quantum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed ſunt
ibi gradus quantū ad ea quę ſunt iuriſdictionis.
Erit ergo vnus pontifex maior alio, non quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed quantum ad ea
quæ ſunt iuriſdictionis. Solus ergo erit ſummus
pontifex, qui ſummam habet iuriſdictionem: &
quia ſolus vnus habet & poteſt habere ſummā
iuriſdictionem, non poteſt eſſe niſi vnus ſūmus
pontifex: Propter quòd ſi papa cedat, remane-
bit pontifex quantum ad ea quæ ſunt ordinis,
ſed non quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis.
Sed quæret aliquis vtrū aliquo modo papa ce-
dens poſſit dici ſummus pontifex. Ad quod dici
poteſt quòd papa cedens etiam poſt quā ceſſe-
B rit poteſt dici ſummus ſacerdos, quia poteſt om
nia quæ ſunt ordinis, ſed nec pontifex nec ſum
mens pontifex debet tunc nominari quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, niſi fortè de nouo
eligeretur in papam, & ipſe aſſentiret ſicut legi-
tur fuiſſe factum de Marcellino: vel de nouo cō
mitteretur ſibi aliqua alia iuriſdictio. Verū quia
vſq; nunc non diſtinximus niſi duo membra, vi
delicet quòd aliqua ſunt ordinis, & aliqua ſunt
iuriſdictionis: poſſumus autē ſuperaddere ter-
tium membrū ꝙ aliqua ſunt inſignia præteritæ
iuriſdictionis, vt ſi Archiepiſcopus de ſua eccle
ſia transferatur ad aliam, vel etiam cedat archi
epiſcopatui, remanebunt etiam ei quædam inſi
C gnia præteritæ iuriſdictionis, quia ſepeliet̄ cum
pallio illo in quo pontificalis officii plenitudo
ſimul cum archiepiſcopalis nominis appellatio
ne ſibi collata fuit: propter quod extra de aucto
ritate & vſu palliū cap. Adhoc, dicitur, ꝙ quiſq; §.inquiſitioni.
archiepiſcopus cum ſuo pallio ſepeliri debet.
Hoc etiam modo poſſet ordinari de papa cedē
te ꝙ ſepeliretur cum aliquibus inſigniis papali-
bus: & quia nomina ſunt ad placitum, ſi vellem
vocare papam ſiue ſummū pontificem eum qui
ceſſit, hoc non pōt eſſe quātum ad ea quę ſunt
ordinis, quia quantum ad talia inter ipſos epiſ-
copos non ſunt gradus, ſed quilibet eṗs in tali-
bus dicitur eſſe ſummus: nec hoc erit quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia papa cedens re
nunciauit ſuæ iuriſdictioni vel ſuo iuri: ſed quā
D tum ad aliqua inſignia iuriſdictionis præteritæ,
cui iam ceſſit eo modo quo diximus, quia nomi
na ſunt ad placitum ſi quis talem vellet vocare
papam vel ſummum pontificem, quia ordinat̄
ſic de ipſo ꝙ ſepeliret̄ cum aliquibus inſigniis
papalibus, ſi fuiſſet ſic ordinatum per eccleſiam
ꝙ ſic ſepeliretur papa cedens, poteſt fortè tolle
rari quod dr̄. Vel poſſumus dicere quòd ſum-
mus poſitiuè dicit ſub quo alii, & ſic loquuti ſu-
mus de ſummo pontifice: & hoc modo nullus
ſimplex pontifex poteſt dici ſummus pontifex:
ſed ſummus negatiuè dicit ſupra quem nullus:
& ſic quilibet pontifex quantum ad ea quę ſunt
ordinis poteſt dici ſummus pontifex, quia hoc
modo omnes pontifices ſunt ęquales: ſed ſic nō

loquimur de ſūmo pontifice vt per habita eſt manifeſtum. His itaq; expeditis, patet ꝙ cum arguitur ꝙ fieri non poteſt quòd ſimplex pontifex non ſit ſimplex pontifex, ergo multo magis fieri non poteſt quòd ſummus pontifex nō ſit ſummus pontifex, patet quòd non eſt maius, immo eſt minus: nā licet bubalus ſit maior mure, tñ quantū ad intrare per foramē bubalus eſt minor mure, qa minus pōt intrare p foramē bubalus q̃ mus: & mus magis pōt intrare per foramē, q̃ bubalus. Sic & in propoſito, q̄uis eſſe ſummum pōtificem ſit longè quid maius, q̃ eſſe ſimplicem pontificem, tñ quantum ad indiſſolubilitatem non eſt maius, immo minus: magis enim ſunt indiſſolubilia ea quæ ſunt ordinis quę nullo modo tolli poſſunt, & minus ſunt indiſſolubilia ea quę ſunt iuriſdictionis quę tolli poſſunt vel deſinere eſſe poſſunt: Et quia ſummus pontifex ſupra ſimplicem pontificem non dicit quæ ſunt ordinis, ſed quæ ſunt iuriſdictionis, magis eſt indiſſolubilis ſimplex pontificatus prout dicit ea quæ ſunt ordinis, q̃ ſūmus pontificatus q ſuper ea, quę ſunt ordinis, ſolum dicit quę ſunt iuriſdictionis.

Caput. XI. *In quo agitur de quinq; alijs rationibus, uidelicet de ratione. 6.7.8.9.10. quomodo ſunt intelligendæ & ab inuicem diſtinguendæ.*

QVoniam rationes ad eādem partem nec debēt ſibi cōtradicere, nec debent idem dicere, quia ſi ſibi contradicunt nō erunt ad oſtendendam partem: ſi autē idem dicunt, cōmittetur nugatio, quæ eſt vnius & eiuſdem inutilis repetitio. Exinde, vt claræ & manifeſtæ appareant ſolutiones noſtrorū aduerſariorum, quāuis pro maiori parte ſemper videātur habere idem fundamentū, volumus laborare vt eas diſtinguamus vt ſuum fundamentum demus cuilibet rōni. Solutis igitur primis qnq; rōnibus, volumus in hoc capitulo de quinq; ſequentibus rōnibus agere. & oſtendere q̄uo ſunt intelligendæ & ab inuicem diſtinguendę. Tractabimus itaq; in hoc capite de rōne. 6.7.8.9. et 10. q̄uo ſint ab inuicem diſtinguendæ: & poſtea in ſequenti capitulo eas per ordinem diſſoluemus. Erat autem ſexta ratio ꝙ papatus erat per legem diuinam, ergo non niſi per deum diſſolui poteſt: ex quo. n. papa ſubiecit ſe legi ſponſę, a ſolo deo poteſt abſolui ab huiuſmodi lege. Septima autem rō erat, quia papatus eſt quoddam votū: ſed nemo poteſt ſeipſum abſoluere, ſolus ergo deus poteſt abſoluere papā ꝙ nō ſit papa. Octaua quidem erat, quia nullus poteſt ſeipſum abſoluere. Nona verò erat, ꝙ quia papa obligauit ſe deo, ideo a nullo alio poteſt ab-

A ſolui. Decima autē erat, quia poſt legitimam cōfirmationem nullus prælatus poteſt abſolui niſi a ſuo ſuperiori, papa non habet ſuperiorē niſi deum, ergo non poteſt deſinere eſſe papa. Aduertendum ergo, ꝙ cum dr̄ ꝙ papa non eſt papa niſi per legem diuinam non per legem alicuius creaturę, & quia per huiuſmodi legem diuinam ſubiecit ſe legi ſponſę, ideo a ſolo deo pōt liberari a tali lege, & a tali ſubiectione, & ab hoc ꝙ non ſit ſponſus eccleſiæ. Dici poteſt ꝙ quæritur a ſic dicentibus, quid intelligunt per legē diuinam, & q̄uo loquunt̄ de lege diuina? Verū loquatur de ea ſicut loquitur Dionyſ. in. 4. c. de cęleſt. Hierar. qui ait, quòd diuino legali ordine, hæc ponitur lex: per prima, ſecunda reduci in deum.

B Vult. n. ibi Dionyſ. ꝙ deus hanc legem ſtatuit ꝙ ſecunda reducantur in deū p prima. i. ꝙ inferiora reducantur in deū per ſuperiora. Ordinauit deus eccleſiā, & quoſdam poſuit primos, & quoſdam ſecundos, de quo ordine tractat Apoſtolus primo Corinth. 12. vbi ait, quòd, poſuit deus in eccleſia primo Apoſtolos, ſecūdo prophetas, tertio doctores, & ſic de aliis. Ad prophetas. n. & ad doctores ſpectat alios docere: ad Apoſtolos autē & prælatos ſpectat alios regere & gubernare: & in huiuſmodi rebus, gubernare & habere curam de aliis eſt ſupremum: ideo Apoſtoli vel illi qui gerunt curā Apoſtolorum cuiuſmodi ſunt prælati quorum eſt alios regere & gubernare, tenet primum locum:

C & inter Apoſtolos omnino tenet ſupremum locum Romanus pontifex, qui eſt ſucceſſor Petri qui erat princeps Apoſtolorū: ad qđ principaliter deſignandū, & ſi omnes Apoſtoli habuerunt claues, ſpecialiter tñ dictum fuit Petro, Tibi dabo claues regni cęlorū. Vnde ſup illa verba Matthæi. 16. Tibi dabo claues regni cęlorū, dicit gloſa ꝙ ſpecialiter hanc poteſtatē Petro conceſſit, vt ad vnitatē nos inuitaret: & ſubdit, ꝙ ideo Petrum principem apoſtolorū conſtituit, vt eccleſia vnum principalem haberet Chriſti vicarium, ad quem diuerſa mēbra eccleſię recurrerent, ſi fortè inter ſe diſſentirent. Et ſi quęras, qui ſunt illi in eccleſia qui gerunt vices Apoſtolorum. Dicemus ꝙ Cardinales, &

D Epiſcopi aliì etiā qui non ſunt Cardinales gerunt vices Apoſtolorū, aliter tñ & aliter: qa apoſtoli & Chriſto aſtiterunt & per diuerſas partes mundi fuerunt diſperſi, quia vnus apoſtolus accepit in ſortem prędicationis ſuæ hanc partem orbis, & aliis aliam partē orbis. Cardinales itaq; qui aſſiſtunt papę gerunt vices apoſtolorum put Apoſtoli Chriſto aſſiſtebant: Epiſcopi vero habentes curam ſecundū diuerſas partes orbis gerunt vices Apoſtolorum prout apoſtoli per diuerſas partes orbis fuerunt ſparſi. Supremum ergo locum in eccleſia tenent gerētes vices apoſtolorum, quorū omnium princeps eſt Romanus pontifex. Poſt apoſtolos verò ſunt prophetæ & doctores: & primo ſunt prophetę, qui ex

24. q. 1. c. Loquitur.

Aegid. contra Exēptos. c. 11

Digitized by Google

diuina inſpiratione habuerunt rerum cognitio
nem: & poſtea ſunt doctores, qui per doctrinã
poſſunt de hac notitia aliquid participare. Cũ
ergo arguitur quòd per legem diuinam habet
eſſe papatus, quia deus hanc legem indidit re-
bus ꝙ inferiora reducantur in deum per ſupe-
riora: & ipſe deus ſecundũ hanc legem ordina-
uit eccleſiam ſuã quòd in ea primo ponit Apo-
ſtolos, & Petrũ & quẽlibet alium ſucceſſorẽ cõ
ſtituit principem Apoſtolorum, propter ꝙ per
legem diuinam habet eſſe papatus. Si vult hæc
ratio ſe fundare in lege diuina per quã inferio-
ra per ſuperiora regũtur, & quia hoc eſt a deo
ideo ſolus deus poteſt eam infringere. Reſpon
debimus volentibus ſic arguere, quòd hanc le
gem formaliter nõ poteſt creatura infringere,
quia deus per ſeipſum hãc legem indidit ꝙ in-
feriora per ſuperiora regantur, vt patet per Au
guſtinum. 3. de Trinitate. c. 4. Sed materialiter
poteſt creatura ad hanc legem aliquid operari,
quia ꝙ huic perſonæ competat locus ſuperior
& quòd ſit papa, vel ꝙ huic competat locus im
mediatè poſt ipſum & ꝙ ſit Patriarcha, vel quo
modolibet aliter ad hoc cooperatur creatura,
quia cooperantur ad hoc homines, per quorũ
electionem, & aſſenſum electi, hic præficitur in
papam: ſic etiã vel per electionẽ vel per inſtitu-
tionem præficitur aliquis in Patriarchã. Quod
ergo papa exiſtens papa non ſit ſuper omnes,
hoc eſt impoſſibile, quia hoc eſſet cõtra legem
diuinam: ſed quòd ille homo aſſentiẽdo electio
ni de ſe factæ ſit papa, vel renunciando deſinat
eſſe papa, ad hoc cooperatur creatura, & ideo
opere creaturæ poteſt hoc fieri & tolli. Simile
autem videmus in naturalibus: tota. n. creatura
rum vniuerſitas non poſſet dicere ꝙ aer natura
liter non eſſet ſuper aquam, immo ita eſt natura
le aeri eſſe ſuper aquã quòd de plumbo poſſet
taliter vas cõcauum fieri qđ nataret ſup aquam
propter aerem quẽ cõtineret. Natura ergo nõ
poteſt facere contra hanc legem formaliter, po
teſt tñ ad hanc legem cooperari materialiter,
quia poteſt ita cõdenſare materiam aeris quòd
fiet aqua: & ita rarefacere aquã quòd fiet aer: po
teſt ergo natura facere ꝙ illud quod erat mate
ria ſuperioris ſit materia inferioris, & ecõuerſo.
Sed quia ſicut ſi habet materia ex opere naturę
ad ſuſcipiendum formalem perfectionem, ſic ſi
habent homines vt opere humano ſuſcipiãt ec-
cleſiaſticam prælationẽ: & ideo ſicut opere na-
turę materia rei ſuperioris ſit materia rei inferio
ris, & econuerſo, ita quòd materialiter loquẽdo
in regimine rerum naturalium quod erat infe-
rius ſit ſuperius & ecõuerſo. Sic in regimine ho
minis opere humano homo ille, qui tenebat lo
cum ſuperiorem, poteſt tenere locum inferio-
rem, & ecõuerſo. Itaq; qui volunt hanc legem
fundare ſupra ipſam legem diuinam, nõ faciunt
rõnem nouam a rationibus ſuperius dictis: pro-
pter quòd hæc ſexta ratio ſecundũ hunc modũ

A accepta ſoluitur per dicta in ſuperioribus capi
tulis. Dicamus. n. de lege diuina ſicut dicebamus
de opere diuino: dicebamus quidem quòd ea
quæ ſic fiunt opere diuino, quòd ad ea fienda
non cooperatur creatura nec poteſt cooperari
creatura, per nullam creaturã tolli poſſunt: &
ideo quia ad productionẽ intelligentiarũ ſiue
angelorum non cooperatur creatura nec põt
cooperari, per nullã creaturã tolli poſſunt: quia
non eſt data talis potentia creaturæ quòd poſ-
ſit cooperari deo in opere creationis. Vtrũ aũt
potuerit creaturæ talis potentia conferri nõ eſt
præſentis ſpeculationis. Sufficiat autẽ nunc ſci
re quòd talis potentia non eſt collata creaturæ.
Exinde ergo eſt quòd tota creatura non poſſet
B deſtruere vnam ſpũalem ſubam, nec ipſa ſpũalis
ſubſtantia poſſet deſtruere ſe ipſam: animæ. n.
damnatę quærent mortẽ & non inuenient. Di
cent. n. dãnati ſecundum ſniam Dñi, Lucę. 23.
Montes cadite ſuper nos, & colles operite nos.
Vniuerſa ergo creatura non poteſt deſtruere
vnam ſpiritualem ſubſtantiam, quia ad produ
ctionem eius nihil cooperatur creatura. Sed co
modo, quo creatura operatur ad productionẽ
ſpiritualis ſubſtantiæ, poteſt tolli operæ creatu
ræ. Nam licet creatura non cooperatur ad pro
ductionem ſpiritualis ſubſtantiæ ſecundum ſe,
operatur tñ ad productionem eius quòd ſit in
hoc corpore, ſicut ponebatur exẽplum de ani
ma rationali. Et quia rõnalis aĩa opere creaturę
C eſt in hoc corpore, ideo opere creaturæ poteſt
tolli ab hoc corpore. Sic etiã dicebamus de pa
patu: poteſtas. n. papalis eſt in eccleſia a deo, &
ideo nõ poteſt vnquã tolli poteſtas papalis ſm
ſe, quin ſemper hmõi poteſtas ſit in eccleſia,
quæ nũquã morit: ſed licet creatura nõ coope-
ret ad ipſam ptãtẽ papalẽ ſm ſe, quia huiuſmo
di poteſtas ſm ſe eſt a deo, ſit tamen opere crea
turę, quia ſit opere humano, quòd papalis po-
teſtas ſit in hoc homine. Ideo ex opere huma
no fieri poteſt, quòd talis poteſtas deſinat eſſe
in hoc homine: quomodo aũt opere humano
quis pręficiatur in papam, & deſinat eſſe papa,
ſupra difuſius dicebatur. Qđ ergo dicẽdũ eſt de
opere humano, quoniã illud, quod ſic eſt ope
D re diuino quòd ad illud nec operatur nec ope-
rari poteſt creatura, nõ poteſt tolli opere crea
turę: dicetur & de lege diuina, quia illud quod
ſic eſt per legem diuinam, quòd ad illud nihil
operatur creatura, forte non poſſet tolli opere
creaturę. Ad legẽ ergo illam formaliter, quòd
inferiora rite & de iure regantur per ſuperiora,
nihil cooperatur creatura: ſed quãuis ad hmõi
legem non cooperetur creatura, cooperat tñ
materialiter: quia quòd hoc ſit materia ſuperio
ris & hoc inferioris in naturalibus facit creatu-
ra, quia poteſt hoc natura facere, quòd materia,
quæ eſt ſub forma corporis ſupioris et dignio-
ris, poſſit fieri ſub forma corporis inferioris &
graſſioris, & econuerſo: & quod facit natura in

Digitized by Google

naturalibus, poſſunt homines facere in morali
bus: quia opere humano fieri poteſt, vt perſo
na, quæ erat ſubiectum dignitatis inferioris, poſ
ſit fieri ſubiectum dignitatis ſuperioris, & econ
uerſo. Si ergo ad papatum nihil cooperarẽtur
homines, & nihil ibi cooperaretur cõſenſus eli
gentium & conſenſus electi, non poſſet ope hu
mano deſinere eſſe: eo ergo modo, ꝙ ope hu-
mano fit, põt ex opere humano tolli. His itaq;
prælibatis, dicemus, ꝙ ſi hæc ſexta ratio intelli-
gatur eo modo quo dictum eſt, erit eadem cũ
rõnibus ſuperius dictis, & habet eandem ſolu-
tionem cum illis, vt eſt per habita manifeſtum.
Verum quia, vt diximus, quãuis quaſi omnes
rõnes factæ videant̃ habere vnum fundamen
tum, nos tñ, vt diximus, ad hoc laboramus, vt
demus ſuum fundamẽtum cuilibet rõni. Diſtin
gui ergo pñt hæ quinq; rõnes a quibuſdam ra-
tionibus antedictis, vt rõnes illæ innitant̃ huic
fundamento, quòd illud quod fit a deo nõ põt
diſſolui ope creaturę: & rõnes antedictę diuer
ſimode innitantur huic fundamẽto, prout nos
diuerſificauimus rõnes illas in capitulis antedi-
ctis, & eas diſſoluimus in eiſdem capitulis, vt eſt
per habita declaratum. Sed hæ quinq; rationes
in hoc capitulo poſitæ, huic fundamẽto innitã
tur, ꝙ cum quis ligatus vel obligatus ad aliqua
non poteſt ab illis ſeipſum diſſoluere. Dicemus
itaq;, quòd quinq; modis, quantum ad pñs ſpe
ctat, quis põt obligari ad aliqua. Primo, per mã
cipationem vel per ſeruitutem, quã contraxit.
Secundo, per votum, quod emiſit. Tertio, per
culpam, quam voluntarie incurrit. Quarto, per
iuramentũ, quod pręſtitit. Quinto, per onus,
cui ſe ſuppoſuit. Mancipatione autẽ & ſeruitu-
te, quã quis contrahit, innititur ratio ſexta: nam
ille, qui eſt Prælatus, & efficitur ſponſus eccle-
ſiæ, mancipatur diuinis obſequiis, & quodã ſpe
ciali modo in quadam ſeruitute redigit̃, vt ſubii
ciat ſe legi ſponſæ, & vt curam habeat de ſpon
ſa, ſiue de eccleſia ſibi cõmiſſa, ſiue ſit eccleſia to
ta & vniuerſalis quę cõmiſſa eſt Papę, ſiue ſit ec
cleſia particularis quæ cõmiſſa eſt huic vel illi
Prælato. Huic ergo fundamento innititur ra-
tio ſexta, vt quia Papa ſubiecit ſe legi ſponſæ, et
quia ſeipſum mãcipauit, & in ſeruitutẽ redegit,
vt eſſet Eccleſię ſpõſus: & cum lex diuina videa
tur hoc velle, quòd non poſſit quis ſe ſeruũ fa-
ciens à ſeruitute illa pro libito voluntatis ſuæ ſe
amouere, non poterit (vt videt̃) papa ſuo renũ
tiare papatui: primo ergo fundamento, quan-
tum eſt ex parte mãcipationis vel ſeruitutis, quã
quis contrahit, innitit̃ ratio ſexta. Sed ſecundo
fundamento, quòd eſt ex parte voti, quod quis
emiſit, põt inniti ratio ſeptima: dicebat̃ enim in
rõne illa, quòd nullus põt tollere votum alicu
ius, nec põt ipſum à ſuo voto abſoluere, niſi ille,
qui eſt ſupra votũ: ideo, quia papatus eſt quod-
dam votum maximũ ſuper omnia vota, eo qđ
Papa Deo vouet de ſeipſo, quòd curam hẽbit

A vniuerſaliter totius diuini gregis, ſolus deus põ
teſt papam ab hoc voto abſoluere. Sed tertio
fundamento ex parte culpæ, quã quis volunta
riè incurrit, innitit̃ ratio octaua: põt enim ex ra-
tione octaua argui à ſimili ex parte culpæ, quã
quis voluntariè ſuſcepit. Arguat̃ ergo ſic, Nul-
lus poteſt ſibi ipſi cõfiteri, & nullus põt ſeipſum
à culpa abſoluere, quantũcunq; illam culpam
voluntariè incurrerit: ergo nullus põt ſeipſum
ſubtrahere à pręlatione, quantũcũq; Prælatio-
nem illam voluntariè ſuſceperit. Sicut ergo per
culpam fit quis debitor dei, ita per pręlationem
ſuſceptam fit quis debitor dei, aliter tñ & aliter;
quia per culpam fit quis debitor dei, quantũ ad
pęnam ſibi debitam: ſed per pręlationem fit qs
B debitor dei, quantum ad animarũ curam ſibi cõ
miſſam, qa de animabus ſibi cõmiſſis reddet prę
latus, ante tribunal Chriſti in die iudicii, rõnem.
Sic ergo quis factus debitor per culpam nõ po
teſt ſibi ipſi confiteri, nec põt ſeipſum abſolue
re: ergo quis factus debitor per curam anima-
rum ſuſceptam non poterit per ſeipſum renun
tiare, nec poterit ſeipſum deponere. Quarto
quipem fundamento, prout quis ſe obligauit
per iuramentum, quod pręſtitit, põt inniti rõ
nona, quę ait, quòd Papalis obligatio nõ vide-
tur poſſe tolli niſi per maiorem poteſtatem: nul
la autem eſt maior poteſtas q̃ papalis, niſi pote-
ſtas diuina, ergo &c. Si igitur iſti nonæ rationi,
quę de obligatiõe loquit̃, volumus dare ꝓpriũ
C fundamẽtum, oportet, quòd demus ſibi funda-
mentum de obligatione iuramento firmata: qa
ſi vellemus ſibi dare fundamentum de obliga-
tione per mancipationem vel per ſeruitutẽ, cõ
tracta eſſet hęc ratio nona eadem cum ratione
ſexta: ſi verò vellemus ſibi dare fundamentum
de obligatione per votum commiſſa, eſſet eadẽ
cum ratione ſeptima. Vt ergo huic rationi no-
næ demus proprium fundamentũ, dicemus, ꝙ
intelligatur de obligatione per iuramenta præ-
ſtita: vt dicamus, quòd papa in ſuſceptione pa-
patus non ſolum vouet & promittit ſe debitam
curam habere de toto grege, ſed hunc votum
& hanc promiſſionem quaſi quodam iuramẽ-
to firmat: & quia ſic obligatus eſt per iuramen
D tum præſtitum ad ſuſcipiendam curam de gre-
ge ſibi commiſſo, non poteſt ſeipſum a tali ob-
ligatione abſoluere. Fundamanto autem quin-
to, quantum ad onus, cui ſe ſubpoſuit, innititur
ratio decima, quæ ait, quòd Nulla dignitas
eccleſiaſtica poſt legitimam cõfirmationem po
teſt tolli niſi per eius ſuperiorem: & quia papa-
tus nõ habet ſuperiorem niſi deum, per ſolum
deum poterit tolli papatus. Videtur enim hæc
ratio inniti huic fundamento, quia ex quo pa-
pa conſenſit ſuſcipere huiuſmodi onus, cũ ſuus
conſenſus ſit ſua confirmatio, ex ipſo conſenſu
eſt legitime confirmatus, & habet ſupra ſe hu-
iuſmodi onus, vt curam de toto grege domi-
nico habeat: non ergo poteſt ſe abſoluere ab
huiuſmodi

huiuſmodi onere,cum poſt ſuſceptionem iſtius A
oneris intelligatur eſſe legitimè confirmatus.

Cap. XII. In quo ſoluitur ratio VI. arguens, quòd quia papa eſt papa per legem diuinam, & quia iam conſenſit, & iam ſe ſubiecit legi ſponſæ, ideo renuntiare non poteſt.

POſtquā in capitulo prę
cedenti præfatas quinq;
rationes diſtinximus,&
cuilibet rationi ſuum ꝓ
prium fundamentū de-
dimus: in hoc capitulo
ſextam rationē ſoluere B
volumus, quæ innititur
fundamēto huic, quòd,
quia papa eſt obligatus deo, non pōt ſeipſum
deponere,nec poteſt ſeipſum abſoluere, vt hac
ratione ſoluta,ſoluantur rōnes aliæ, quæ idem
accipiunt fundamentum. Dicebatur quidem ſu
pra, quòd oēs dictæ rōnes innituntur huic fun
damento, ꝙ obligatus ad aliqua non pōt ſeip-
ſum diſſoluere:iuxta ergo quinq; modos obli-
gationis ſuperius traditos, vt diximus, ſumi pñt
illę quinq; rationes, videlicet,ratio ſexta, ſepti-
ma,nona, & decima. Sed ſexta ratio ſatis ſpecifi
cat ſuum fundamentum.legitur enim de lege di
uina per quā quis ſubditur legi ſponſæ: ille aūt,
qui eſt ſponſus eccleſiæ, dedicatur,& mancipat̄ C
diuinis obſequiis:ergo illa ratio loquitur de ob
ligatione per mancipationem. Et etiā ratio ſe-
ptima ſatis ſpecificat ſuū fundamentū, quia loq
tur de obligatione per votum. Et etiā ratio deci
ma ſatis ſpecificat fundamentum ſuū, quia loqui
tur de dignitate eccleſiaſtica poſt legitimā con-
firmationem, per quam acquiritur iuriſdictio;
ideo loquitur de obligatione per aſſumptam iu
riſdictionē. Sed rōnes octaua,& nona non ſpe
cificant fundamentū ſuum. Dicit.n.ratio octaua
quod nullus pōt ſeipſum abſoluere, ſed nō ſpe
cificat de qua abſolutione loquatur. Sic etiam &
ratio nona generaliter loquitur de obligatio-
ne. Dicit.n.ꝙ papalis obligatio nō pōt tolli.ſed,
cum papalis obligatio pōt ſumi multis modis, D
nō ſpecificat de qua obligatione loquatur. Nos
verò, vt vtriq; rationi præfatæ daremus ꝓpriū
fundamentum, adaptauimus rōnem octauā ad
obligationem per culpā commiſſam, & rōnem
nonam ad obligationē per iuramentū firmatā.
His itaq; prælibatis,volumus, vt dicebamus,in
hoc capitulo ſoluere rōnem ſextam. Arguit.n.
illa ratio, ꝙ papa per legem diuinam eſt papa,
& eſt ſpōſus eccleſiæ: videtur.n.eſſe lex diuina,
ꝙ ex quo quis conſentit ꝙ ſit ſponſus eccleſię,
ꝙ ipſe ſit ſubiectus legi ſponſę, vt quòd ipſe mā
cipatur obſequiis ſponſæ, vt ipſe ſit ſeruus ſer-
uorū dei, & ꝙ tota intentio ſua ſit, ꝙ intēdat ob
ſequia ſponſæ.i.tota obſequia Eccleſiæ catholi

A cę, vt dicat cum Apoſtolo, Inſtantia mea quo *2. Corinth. cap. ij.g.*
tidiana, ſollicitudo omnium eccleſiarū. Sollici-
tabatur.n.quotidie apoſtolus circa ea quæ inſta
bant, & circa ea quæ poterant inſurgere de qui
buſcunq; eccleſiis; vel ad hæc potiſſimè inſta-
bat, & laborabat apoſtolus, vt ſollicitationem
circa omnes eccleſias haberet. Papa ergo ſic
mancipatus,ſic dedicatus,ſic in ſeruitutem reda
ctus, vt ſit ſponſus eccleſiæ, & vt intendat circa
obſequia eccleſiæ, non videtur, ꝙ poſſit ab iſta
ſeruitute ſeipſum abſoluere. Sciendū ergo, ꝙ vt
ſupra tetigimus, Ep̄s poteſt dici ſponſus eccle-
ſiæ tripliciter: vel quantū ad potentiā, quia pōt
facere opera ſpiritualis coniugii: vel quantū ad
vſum potentię, quia facit hmōi opera: vel quan
B tum ad iuriſdictionem, quia rite & debite facit
hmōi opera. Quantū eſt ad ipſam potentiam,
certum eſt, ꝙ Ep̄s dedicatur, & mancipatur di-
uinis obſequiis, a qua dedicatione & mancipa-
tione non pōt abſolui. Inde autem eſt, ꝙ quili-
bet character & perfectio characteris quid in-
delebile dicit̄, quia in impreſſiōe cuiuſlibet cha-
racteris, & ēt perfectionis eiuſdē efficitur quis
ſeruus Chriſti, vt extūc ſit regeneratus ſpiritua
liter, & habeat ſpirituale eſſe, & ſit aſcriptus in
numero fidelium, & ex tunc denominatur a
chriſto, cuius ſeruus factus eſt, & vocatur Chri
ſtianus. In charactere vero, q imprimitur in cō
firmatione, efficitur quis vlteriori modo ſeruus
Chriſti, vt non ſolum ſit chriſtianus, & habeat
C ſpirituale eſſe, ſed etiam vt poſſit ſpiritualiter re-
ſiſtere, & audacter nomen Chriſti cōfiteri. Per
illos autem ſeptem ordines efficitur quis vlterio
ri modo ſeruus Chriſti, quia dedicatur & man-
cipatur diuinis obſequiis, vt poſſit non ſolū ſpi
ritualiter reſiſtere, ſed etiam poſſit ſpiritualia mi
niſtrare, & circa ſpiritualia ſe exercere. In ordi-
ne quidem ep̄ali, vbi imprimitur perfectio cha-
racteris, perfectè quis dedicatur obſequiis eccle
ſiæ, vt ex tunc dicatur ſpōſus eccleſiæ, & poſſit
agere opera ſpiritualis coniugii. Quantum er-
go ad hanc potentiam, quę fundatur in chara
ctere, vel in perfectione characteris, per quam
epiſcopus pōt agere opera ſpiritualis coniugii:
& etiam quantū ad vſum iſtius potentiæ, indiſſo
D lubile eſt coniugium inter ep̄m & eccleſiam: &
quantum ad hoc dicitur eſſe dedicatus vel man
cipatus Eccleſiæ obſequiis. Sed quantum ad iu
riſdictionem non eſt indiſſolubile hmōi coniu
gium: immo, ſi bene aduertimus, non eſt ibi de-
dicatio quantū ad ſuſceptionem iuriſdictionis:
quia datur talis iuriſdictio abſq; eo ꝙ imprimat̄
ibi character, vel perfectio characteris. Nam ele
ctus in papam, ſi aſſentiat electioni, dato quòd
non ſit ſacerdos, & dato quòd non habeat cha
racterem ſacerdotalem, nec perfectionem illius
characteris, plenam iuriſdictionē habebit. Cū
ergo arguitur, ꝙ per legem diuinam eſt Papa
ſubiectus legi ſponſæ. Dicimus, ꝙ dedicatus in
ep̄um, & factus ſponſus eccleſiæ ſ̄m diuinam le

Digitized by Google

gem, ſemper erit ſponſus eccleſiæ quantum ad dedicationem: ſed non oportet, quód ſit ſemp ſponſus eccleſiæ quantũ ad iuriſdictionẽ. Eſſet enim iniqua illa lex diuina, ſi papa videns ſe inſufficientem ad exercendũ iuriſdictionẽ ſibi cõmiſſam, ſi deus ſtatuiſſet legem vel ordinaſſet, ꝙ non poſſet illi iuriſdictioni cedere, q̃a languere tur ſub ipſo cõmune bonũ. Igitur ſi hęc rõ innitatur obligationi per mancipationẽ; & ſi hæc mancipatio accipiatur ſm ipſam dedicationem, & ſm perfectionẽ characteris, certũ eſt, quód talis mancipatio nõ põt tolli: ſed ſi capiatur huiuſmodi mancipatio quantũ ad iuriſdictionem, quæ non innititur rei indelebili, quia nec innititur characteri, nec perfectioni characteris, tolli poterit. Iuriſdictio igitur poterit tolli, & poterit deſinere in aliquo, quæ non innititur rei indelebili, cum nõ innitat̃ nec characteri nec pfectioni characteris. Et ſi dicatur, ꝙ ipſe in hoc conſenſit, vel votum cõmiſit, vel iuramentũ pręſtitit, ꝙ eſſet ſubiectus legi ſponſæ, & ꝙ haberet curã de vniuerſali eccleſia, & quód eſſet ſeruus ſeruorũ dei: oĩa talia intelligẽda ſunt q̃diu vult tale offm̃ retinere, et vult eſſe ſub hmõi onere: q̃diu.n. vult hoc & quãdiu vult hẽre hmõi iuriſdictionẽ, tandiu obligabitur ad talem curam habendã: ſed ſi velit renuntiare, & velit onus deponere, ceſſabit obligatio, & remanebit coniugium quantũ ad ea quæ ſunt ordinis, nõ quãtum ad ea quę ſunt iuriſdictionis: tolletur onus iuriſdictionis, & remanebit honor epiſcopalis. Erit quidem epiſcopali dignitate prædítus, nullius tamẽ eccleſiæ erit epiſcopus, quod ſm iura fieri poteſt, vt patet in Decretali illa inter corporalia. Quod ergo dicebatur de promiſſione vel voto ſeu de iuramento, quia ſequentes rationes hoc ſpecialiter tangunt, ideo omnia hæc in ſuis locis clarius diſſoluemus: ſufficiat aũt nunc ſcire, quæ eſt illa lex ſponſæ, quæ eſt perpetua, & quæ non perpetua. Ex his autem patere põt, ꝙ præfata ratio non concludit: nam cum papatus non ſolum dicat ea quæ ſunt ordinis, ſed etiam ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia tũc quilibet epiſcopus eſſet papa, cum quilibet eṗs habeat omnia quæ ſunt ordinis, ſi papa renuntiet, non vlterius erit papa: nam quantumcunq; ſummus pontifex ſm diuinam legem ſe ſubiecit legi ſpõſæ, tamen per diuinam legem nõ oportet eum perpetuari ſub lege ſponſæ quantũ ad ea quæ ſunt iuriſdictionis. Non ergo concludit ratio, quód ſi renuntiet, ꝙ remaneat ſummus pontifex, ſed ſolum qđ remaneat pontifex, ideſt ꝙ remaneat epiſcopali dignitate prædítus: nullam tamẽ habebit iuriſdictionem, nec erit alicuius eccleſię eṗs, ſed dicetur ſponſus eccleſiæ, quia ſm formam & ritũ eccleſiæ põt ea quę ſunt ordinis cõferre. Si quis tñ vellet appellare ſũmu[illegible] tificẽ quẽlibet eṗali dignitate pre[illegible] libet cõſecratũ in eṗm, q̃a cõ[illegible] et nũq̃ cõſecratus in eṗm

De trãſlatione ep̃i. & fuerũt uerba Inn. iij. lib. 1. epi. 519

A nõ diſcordaret a nobis quantũ ad mẽtẽ & q̃tum ad intentionem, ſed q̃tũ ad verba: non .n. negamus, ꝙ papæ cedenti nõ remaneant omnia quę prius habebat quantũ ad ea quæ ſunt ordinis, ſed dicimus, ꝙ non remanent ſibi quæ ſunt iuriſdictionis. Verũ quia intellectus hominis non quieſcit, & aduerſarii noſtri forte libenter eum proprio baculo nos verberarent, dicent, Quare poſſunt tolli quæ ſunt iuriſdictionis, non autem quæ ſunt ordinis? nonne iſtud eſt fundamẽtum noſtrum generale, ꝙ per eadem contrario modo facta, res conſtruitur & deſtruitur? ſicut ergo per idem contrario factũ, vt per aſſenſum papæ electioni de ſe factę, & per eius aſſenſum vt renunciet ſuo iuri, fit papa, & deſinit eſſe pa-

B pa: ergo a ſimili, ſi aliqua fiant, potiſſime ea quæ ſunt ordinis. Sed de hoc, in capitulo. 16. in ſolutione illius rationis, quód nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legitimam cõfirmationem tolli poteſt, diffuſius intendimus pertractare.

Cap. XIII. *In quo ſoluitur ratio ſeptima arguens, quód per uotum, quód papa cõmiſit de cura habenda de grege* Dominico, *non poteſt renuntiare, nec ſeipſum deponere.*

SOluta ratione ſexta, quæ fundabat̃ ſuper obligatione papali, & ſpecialiter fundabatur ſuper lege diuina, per quã papa obligatur &

C ſubditur legi ſponſæ, voluimus ſoluere alias ſequentes quatuor rationes, quę quamuis aliter & aliter procedant, ex papali tamen obligatione vnum accipiunt fundamentum. Et primo ſoluemus rõnem ſeptimam de voto, quæ ſic arguebat: Quód nullus poteſt ſoluere votum alicuius, niſi ille, qui eſt ſupra votum: ſed papatus, vt dicũt, eſt quoddam votum maximum, quia ſuper omnia vota, quia papa de facto, vt aiunt, vouet ipſi deo, ꝙ curam habebit vniuerſaliter gregis ſui totius, ideſt vniuerſalis eccleſiæ, & quód de ipſis reddet deo in die iudicii rõnẽ: ſolus ergo deus poteſt papam ab hoc voto ſoluere: non ergo,

D vt concludunt, põt papa renuntiare. Volunt itaq; iſti, ꝙ papa de neceſſitate habebit curã gregis ſibi cõmiſſi, vt non poſſit deponere aſſumptum onus. Diſtinguemus ergo de neceſſitate, dicentes, ꝙ duplex eſt neceſſitas, conſequentię, & conſequentis. Aliud eſt enim, quód ipſa conſequentia ſit neceſſaria, & aliud, quód partes cõſequentię, cuiuſmodi ſunt Antecedens & Conſequens, ſint neceſſariæ: Iſta eſt. n. conſequẽtia neceſſaria, quód ſi currit, mouetur: & ꝙ quãdiu [illegible]eturn partes tamen iſtius conſequen[illegible] neceſſariæ, quia nec eſt neceſſariũ, [illegible]urrat, nec eſt neceſſarium, quód mo[illegible] hęc eſt conſequentia neceſſaria, ꝙ ſi [illegible] tenetur habere curam de grege ſuo: partes

Digitized by Google

partes tamen iſtius conſequentiæ non ſunt neceſſariæ, quia poteſt cedere papatui, cui cedendo, non tenebitur curã illam habere, ad quã obligabatur, dum erat papa, & antequã cederet. Sed dices, ipſe cõmiſit votum, ꝓpter quod oportet, quòd ſit quid ꝑpetuũ. Dicemus ergo, ꝙ in voto, & in iuramento, & in cęteris talibus, cõditio bona & debita, etiam non appoſita, intelligitur, quia votum non eſt aliud, niſi quædã ſpontanea promiſſio facta de his, quę ſunt dei,

Diſtinct. 38. vt ait Magiſter. 4. ſententiarũ. Si ergo papa com miſit votũ, vel fecit promiſſionem, quòd curã haberet vniuerſalem ſui gregis, ſubintelligendum eſt quãdiu erit papa, vel quãdiu hmõi officium retinebit. Sicut & illi, qui fiunt Rectores ciuitatis, iurant tenere ſtatuta illarum ciuitatũ, & ſeruare in bono ſtatu: ſed omnia hæc intelligẽda ſunt, quandiu durat eorũ officium. Quòd ſi tamen expreſſe emitteret votum, ꝙ quãdiu viueret, & quocũq; caſu contingente, ipſe habebit curam vniuerſalis eccleſiæ, & retinebit ſibi officium, & nullo modo renuntiabit poteſtati papali, eſſet votum illicitum: quia ſi accideret ſibi grauis infirmitas, ita vt alienaretur a mente, vt non poſſet dei eccleſiam debitè gubernare, vel aliqua alia huiuſmodi, conſtat, ꝙ bene faceret, ſi renuntiaret & contra bonũ cõmune ageret, ſi papale officium retineret. Si quis enim promittit virginitatem, vel promittit obedientiam, quia hæc, eo modo quo ſeruanda ſunt, nõ poſſunt militate contra bonum publicum, ideo talia vota poſſunt eſſe perpetua: ſed emittens votum, quòd habebit curam de vniuerſali bono, & de tam vniuerſali bono, ſicut eſt tota vniuerſalis eccleſia, ſi videat ſe inſufficientem, & manifeſte cernat bonum publicum ſub ipſo langue re, malefaceret, ſi tale votum ſeruaret, & illicitum fuiſſet tale votum emittere, per quod exponeretur periculo cõmune bonũ. Ideo Cau. 22.

Ex cõcilio Tolet. 8. can. 2. q. 4. c. Si publicis, dicitur, quòd Tollerabilius eſt ſtultæ promiſſionis vota reiicere, quàm per inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorrendam criminum adimplere menſuram. Quid autem magis horrendum, quàm periculo exponere, & male gubernare totam vniuerſalem eccleſiam? Eadem etiam cauſa & quæſtione ſcribitur quod ait Iſidorus, In male promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum. Et quia quod fit ſapienti conſilio, dicendum eſt, quòd debito modo ſit factum, ſi papa vouet ſe talem curam habere, intelligendum eſt, quandiu tale officium retinebit: vel aliter non eſſet rectum votum: & idem eſſet iudicium de huiuſmodi voto, ſicut de aliis votis non debite factis.

A *Cap. XIIII. Vbi ſoluitur ratio octaua arguens, ꝙ quia nullus poteſt ſeipſum abſoluere, ideo papa non poteſt ſeipſum renuntiare.*

VOlumus autem in hoc cap. ſoluere rõnem octauam, quę etiam erat fundata ſuper obligatione papali, vbi dicit, quòd non videtur quòd aliqs poſſit ſeipſum abſoluere: & ex hoc volunt cõcludere, quòd papa renunciare non poteſt. Sed quęremus a ſic arguẽtibus, de qua abſolutione loquuntur: quia ſi lo

B quuntur de abſolutione facta ex eo ꝙ quis rebus mancipatur diuinis, quod fit, cum quis ſuſcipit characterem aut perfectionem characteris: ſed tunc eſſet hæc ratio eadem cum ratione ſexta. Si autẽ hoc intelligatur de abſolutione, prout quis ſe obligauit per votum, eſſet eadem cũ ratione ſeptima: & vt nõ oporteat nos per omnia diſcurrere, dicemus ꝙ non poterimus huic rõni dare proprium fundamentũ, niſi intelligatur de abſolutione, prout quis ligatus eſt ꝓ peccatum, ſiue per culpam. Arguatur ergo ſic, Si papa poteſt ſeipſum deponere, & põt ſeipſum abſoluere a papatu, videretur, quòd poteſt ſe ipſum abſoluere a culpa, & poſſet ſibiipſi confi

C teri. Sicut ergo in foro pęnitentiali alius eſt qui abſoluit, & alius eſt qui abſoluitur, ita ꝙ idem non agit in ſeipſum: ita videt̃ quòd in omni foro, & in omni abſolutione, alius ſit abſoluens & alius qui abſoluitur, vt idem ſeipſum nõ poteſt abſoluere. Ad hanc autem obiectionem poſſumus tripliciter reſpondere: primo quidem, ſi cõſideramus quid eſt culpa, & quid eſt peccatum quia culpa & peccatum non ſunt effectus, ſed defectus. Secundo poſſumus præſentem [illegible] diſſoluere, ſi conſideramus quomodo ſit abſolutio a culpa, quia fit per ſacra[illegible] tiæ. Tertio, hoc idem poſſumus [illegible] quare tenemur, & quare obl[illegible] cramentum. Propter [illegible] nõ *Cap. 7* guſtinum lib. 12. de C[illegible] Et

D habet cauſam eff[illegible] quia ſicut loq[illegible] per de eo quod [illegible] ſed defe catum non hab[illegible] effectus. ſed ciẽtem, ſic [illegible] a peccato. defectus. [illegible] propter non eſt [illegible] ſuũ proficere. quod & [illegible] ab eo ꝙ [illegible] quod ſit [illegible] õl [illegible] mpſit, [illegible] põt ſic [illegible] de grege: [illegible] iniuſtũ, qa ſi [illegible] pis cognoſceret

Digitized by Google

rum tenet ſupremum locum in eccleſia Dei; & A
inter prȩlatos Romanus Pontifex. Loquendo
ergo de altitudine ſtatus, multum deſcendit qui
papatum renuntiat Cum ergo in abſolutione
a culpa quis aſcendat, in hac abſolutione qs de-
ſcendat, quis eſſet tantæ ruditatis, ꝙ diceret, Si
quis non poteſt ꝑ ſeipſum aſcendere, quòd nõ
poſſit per ſeipſum deſcendere. Non ergo valet,
ſi quis non poteſt ſeipſum abſoluere a culpa, ꝙ
non poſſit ſeipſum deponere a papatu. Quòd
ſi ſic arguentes volunt inniti huic fundamẽto,
quòd nullus põt ſeipſum abſoluere, quia nul-
lus põt in ſeipſum agere, eo ꝙ agens & actum
mouens & motum ſint diſtincta loco & ſubie-
cto (loquendo de accidente & paſſione, quȩ in
iſtis corporalibus reperiunt̃, prout vnum cor- B
pus agit in aliud vel mouet aliud) plana eſſet
huiuſmodi ſolutio, & modici eſt ponderis qđ
dicitur. R̃ñdetur quidem, ꝙ non fit iſta abſolu
tio per modum actionis, ſed per modum ceſſio
nis: & quia quilibet poteſt cedere iuri ſuo, ꝓpte
rea ſi papa ſolum cedat iuri ſuo, & renuntiet iu-
ri ſuo, ſe deponit a papatu. licet hoc non ſit in
aliis Prælatis, qui ſunt ſuis ſuperioribus obliga-
ti, & ab eis confirmati. Ideo papa põt renuntia-
re, & poteſt ſe deponere, vt hæc omnia ſunt ſu
perius diffuſius pertractata. Secũdo, poſſumus
hanc obiectionem ſoluere, ſi conſideramus ſa-
cramentum pȩnitentiæ, per quod fit abſolutio
a culpa: omnia. n. quæ fiunt per ſacramenta ec-
cleſiæ, oportet, quòd fiant eo modo, quo requi
runt ſacramenta: nam poteſtatem excellentiæ C
circa ſacramenta Chriſtus ſibi reſeruauit, & nul
Diſtinct. 5. li hoc conceſſit. Vnde & Magiſter quarto ſen-
tentiarum, loquẽs de poteſtate baptiſmi ſiue de
poteſtate ſacramentorum, ait, Aliquam poteſta
tem ſibi Chriſtus reſeruauit. Quod Magiſter
exponit de poteſtate excellentiæ, quã dicunt cõ
ſiſtere in tribus. Primo, quia merito paſſionis
Chriſti habuerunt efficaciam ſacramenta: ideo
Super illud, Qui eſt forma futuri. dicit Gloſ. ad Rom. 5. Quòd ex latere Xp̃i pro
fluxerunt ſacramenta eccleſiȩ. Secũda poteſtas
excellentiȩ eſt, quòd Chriſtus poterat dare effe
ctum ſacramenti ſine ſacramento. Tertia quidẽ
erat, quia in nomine Chriſti cõferebatur ſacri
1. cor. cap. 1. c ficium, ideo dicebat Apoſtolus, Nunquid Pau- D
lus crucifixus eſt pro nobis, aut in nomine Pau
li baptizati eſtis? Paulus. n. non erat crucifixus ꝑ
eis, quia a paſſione Pauli non habebant effica-
ciam ſacramenta: nec in nomine Pauli baptiza
ti erant, quia in nomine Pauli nòn conferebant
tur ſacramenta: & baptizati non debebant dice
re ſacramentum hmõi eẽ Pauli neq; Cephȩ, ſi-
ue Petri? quia nec Paulus, nec Petrus fuerunt
inſtitutores ſacramentorum, quòd poſſint ſine
ſacramento dare effectum ſacramenti. Cum er
go abſolutio a culpa reſpiciebat ſacramentum
pȩnitentiæ, & hoc Chriſtus ſibi reſeruauit, ꝙ
nullus poſſit ſine ſacramento dare effectum pȩ
nitentiæ, quicunq; vult abſolui a culpa, oportet

A quòd hoc fiat per ſacramentum pænitentiæ, &
oportet quòd ſic abſolutus ſubdat ſe alii vel in
re vel in voto, prout requirit hmõi ſacramẽtũ.
Sed ceſſio Papæ non reſpicit niſi ſolam iuriſdi
ctionẽ, cui renuntiando dicitur renuntiare Pa
patui. Non ergo eſt ſimile de his, quæ reſpiciũt
ſacramenta eccleſiæ: & de his, quæ non reſpi-
ciunt hmõi ſacramenta: ſed ſolũ reſpiciunt Ius
aliquod acquiſitũ, cui põt quis cedere, quando
placet; ſed videat, vt ſupra diximus, quo animo
cedat, quia põt cedendo mereri, & põt cedẽdo
peccare. Tertio, poſſumus præfatæ rationi re-
ſpondere, ſi conſideramus quantũ tenemur, &
quantũ obligamur, vt cõfiteamur aliis. Nã ad
hoc obligamur ex mãdato Domini, qui Lucæ
B cap. 17. dixit leproſis, per quos intelligunt̃ pec
catores, quòd oſtenderent ſe ſacerdotibus. Et
Iacobi. 5. dr̃, Confitemini ergo alterutrum pec
cata veſtra. Si ergo volumus facere ſimile de ab
ſolutione a culpa, & de abſolutione a papatu, di
cemus ꝙ homo ſeipſum quodãmodo abſoluit
a culpa, quia in ſola contrictione dimittuntur
peccata, & contritio nihil eſt aliud q̃ dolor de
peccato. Ergo per idem aliter & aliter factũ ho
mo peccat, & abſoluitur a peccato: nam ſi aſſen
tiat prauæ delectationi, & delectetur in rebus
peſſimis, incurrit peccatum; ſi aſſentiat dolori, &
doleat de commiſſis, abſoluitur a peccato. Ve-
rumtamen iſtud dolere, & iſtud conteri nõ eſt
a nobis, ſed a Deo: quia omnia opa noſtra ope
C ratus eſt Dñs, ipſe. n. eſt qui operatur in nobis *Eſa. cap. 26. b*
velle & perficere pro bona voluntate. Sic etiam *Philipp. cap. 2. b.*
& in propoſito, ſi iſte, qui non eſt ſufficiens ad
gubernandã eccleſiam, renuntiet omnino, au-
tumare debemus, ꝙ inſtinctu diuino hoc ſit, &
quòd diuino opere hoc perficiatur. Ergo ſi vo
lumus accipere ſimilẽ de abſolutiõe a culpa, &
a Papatu, dicemus, ꝙ tõ eſt pro nobis, non con
tra nos: nã eo quo adiutores dei ſumus, per idẽ
cõtrario modo factũ, vt aſſentiendo electioni
& aſſentiẽdo dolori, incurrimus pctm̃, & abſol-
uimus a peccato, & per idẽ contrario modo fa-
ctum poſſumus habere gratiam, & perdere gra
tiam: ſic & in Papatu, per idem contrario mo-
do factum, vt quod iſte aſſentiat electioni, & aſ-
D ſentiat renuntiationi, & renuntiet, erit papa, &
deſinet eſſe papa. Sed dices, quare ergo tene-
mur alteri cõfiteri, vt per alterum abſolutionẽ
habeamus? Dicemus, quòd hoc eſt ex manda-
to Dñi: abſolutionem tñ poſſumus conſequi ẽt
anteq̃ confiteamur, iuxta illud Pſal. Dixi, Confi
tebor aduerſum me iniuſtitiam meã Domino,
& tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et quãdo *Pſal. 31.*
Dominus mandauit leproſis, vt oſtenderent ſe *Luc. cap. 5.*
ſacerdotibus, dum irent, mundati ſunt. Manda
uit ergo dominus, quòd oſtenderemus nos ſa
cerdotibus, & ꝙ conſequeremur abſolutionem
per alium: & quia hoc mandauit, tenemur hoc
facere. Si autem hoc non mandaſſet, in ſola cõ-
tritione dimitterentur peccata: & ex eodem con

trario

Digitized by Google

trario modo facto eſſemus obligati deo ratiõe peccati commiſſi, & eſſemus abſoluti ratione cõtrictionis & doloris ſuſcepti. Sed cum deus nunquam mandauerit, ꝙ papa non renuntiaret, & ſic ſe habentibus conditionibus, non potuerit hoc mandare, quia fuiſſet iniquum mandatũ: ideo licet abſolutio pęnitentiæ debeat fieri per alium ratione mandati diuini, abſolutio tamen a papatu, eo quòd non interuenerit mandatũ dominicum, non oportet ꝙ fiat per alium, ſed per aſſenſum, & deſcenſum: vel per aſſenſum & renuntiationem fiet papa, & deſinet eſſe.

Cap. XV. In *quo ſoluitur ratio nona arguens, ꝙ quia nullus poteſt abſolui ab obligatione, quam Deo fecit, niſi per ſuum ſuperiorem, ideo papa non poteſt ſeipſum deponere.*

DEcreuimus autem in hoc cap. ſoluere rationem nonam, quæ etiam fundatur ſuper obligatione papali. Dicit autem præfata ratio, ꝙ papalis obligatio nõ videtur poſſe tolli, niſi p maiorem poteſtatem q̃ ſit poteſtas papalis: ſed nulla poteſtas creata maior eſt q̃ papalis, ergo qui ſemel eſt papa, ſemper erit papa, niſi a deo tollatur ſibi papalis poteſtas. Dici ergo poteſt, quòd ſi ſic arguentes volunt loqui de eo qđ tolliť ab aliquo violenter, vel loqui volunt de amotione prout quis iudicatur & amouetur a ſuo maiori, prout videntur ſonare verba rationis pręfatæ: cum papa non habeat maiorem niſi deum, ſm hunc modum a ſolo deo poterit iudicari. Nã electio papalis licet fiat a Cardinalibus, eiectio tamẽ ſeu amotio eſt tantũ diuino iudicio reſeruata, ſm quòd habetur diſt. 79. cap. Si trãſitus.

§. Sicut ſupra. Vbi dicitur, ꝙ electio ſummorũ Pontificum a Cardinalibus, & religioſis Clericis debet fieri: eiectio vero eorum eſt diuino iudicio reſeruata. Et diſt. eadem, cap. Eiectionem. *Eiectionem* vero ſummorum Pontificum ſibi dominus reſeruauit, licet electionem eorum bonis ſacerdotibus, & ſpiritualibus populis cõceſſiſſet: ſed omnia hęc intelligenda ſunt de eiectione, vel amotione inuoluntaria, quia inuitè non põt deponi ab aliquo, niſi p hæreſi tantũ; nam ſm antiqua iura, etiam inferiores Prælati nõ poterant deponi inuitè. Ideo Ca. 7. q. 1. c. ſicut vir. dicitur, quòd ſi quis ſenectute, vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium miniſtrare non valet, ſi aliũ ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Et ibidem ſubditur, ꝙ eo. i. epiſcopo petitionẽ ſcripto dante, quòd vult cedere, cedendum eſt, ideſt concedendum eſt, quòd cedat. Et ſubdit Summus Pontifex, Aliter id facere nõ valemus. Dicit ergo Papa, qđ nec pro infirmitate, nec p ſenectute poteſt epm deponere, niſi ipſe petie-

Anacletus epiſtol. 2. ad epos Italiæ.

. Ecce his.

Gregorius lib. 9. epiſt. 41.

A rit depoſitionẽ, cum tamẽ per infirmitatem poteſt quis demens fieri, & per nimiam ſenectutẽ poteſt quis omnino eſſe ineptus ad paſtorale officium exercendum: ſed dicit Papa ſe hoc non poſſe, quia forte non poterat ſm ſcripta iura, poterat tamẽ de plenitudine poteſtatis, quę eſt ſupra iura, & per quã conduntur iura. Si ergo in inferioribus Pręlatis non eſt hoc ſic indifferenter agendum, vt inuitè remoueantur, dicemus, quòd in ſummo Pontifice, qui nullum habet ſuperiorem, nullo modo eſt hoc faciendũ, & nullo modo poteſt niſi a ſolo deo inuitè remoueri. Verũ quia ratio plus concludit, quia loquiť de amotione & abſolutione obligationis: quia non videť ꝙ cum quis eſt obligatus, & ma

B xime ſi eſt obligatus deo, quòd poſſit abſolui ab hmõi obligatione, niſi a ſuo ſuperiori, vel a deo qui eſt ſuper oẽs. Ideo dici põt de qua obligatiõe hic loqtur: & ſi loquiť de obligatione facta per mancipationẽ, ſicut quis obligatus & in ſeruitutẽ redactus, & mancipatus diuinis rebus: patet, ꝙ de hac obligatione loquebatur rõ ſexta. Si autẽ de obligatione per votum, loquebať de tali obligatione ratio ſeptima: & vt nõ oporteat nos per omnia diſcurrere, patet, ꝙ ſi voluiſſemus huic rationi dare propriũ fundamentũ, dicemus, quòd hæc ratio fundat ſe ſuper obligatione facta per iuramentũ, vt dicamus, quòd differentia eſt inter iuramentum, & votum: quia *Votum.*
votum eſt ſpontanea ꝓmiſſio facta Deo de his,

C quæ ſunt Dei: ſed iurare eſt Deum in teſtem inuocare. Tunc ergo concurrit vtrũq;, quãdo qs *Iuramentum.*
promittit aliquid ſe facturũ, & promiſſionẽ illã iuramento confirmat, & inuocat deum teſtem, quòd ipſe obſeruabit promiſſionem illã. Sic forte volunt dicere aduerſarii noſtri, quòd cũ quis aſſentit Papatui votum emittit, & promiſſionẽ facit, quòd curam habebit vlis gregis ſibi cõmiſſi & quòd de his reddet Deo in die iudicii rationem: & ad hoc votum, vel ad hanc promiſſionem ſeruandam inuocat Deum teſtem, vel cum iuramento confirmat. Ideo arguunt, Cum iſta ſit tanta obligatio, quomodo poteſt niſi per ſuperiorem tolli: & cum papa non habeat ſuperiorem niſi deum, a ſolo deo poterit ab hac ob-

D ligatione abſolui, cui voto & iuramẽto eſt obligatus. Sed hanc rationem nonam de obligatione per iuramentum ſoluemus, ſicut ſoluimus rationem ſeptimam de obligatione per votum. Nam non ſolũ in voto, ſed ẽt in iuramento cõditio bona & debita nõ appoſita intelligitur: ꝓpter qđ ſi Papa vouet hẽre curã de vniuerſali grege, & illud iuramẽto firmat, oportet, ꝙ hoc intelligatur q̃diu tale officiũ retinebit: qa ſi vellet ſic ſe obligare, & vellet hoc per iurm̃ firmare, & hmõi votũ & iuramentũ vellemus intelligere ſimpľr, obligaret ſe ad impoſſibile, quia ẽt viuens põt ſic demens fieri, ꝙ non poſſit curã hẽre de grege: vel obligaret ſe ad aliqđ iniquũ, & iniuſtũ, qa ſi aſſumptus in Papam proceſſu tpis cognoſceret

Digitized by Google

inſufficientiam ſuam, iniquus & iniuſtus eſſet, ſi
vellet hmõi officium retinere, cũ manifeſte co-
gnoſceret, ꝙ non poſſet præfatum officium de
bite exercere. Eſſet ergo iuramentum illud illici
tum, & per conſequens non eſſet obſeruandũ.
Cap. ij. e.
Nam libro Iudicũ legitur, quòd Iephte occidit
filiam ſuam per iuramentũ, quod emiſit: votum
enim vouerat Domino, dicẽs, Si tradidero filios
Ammon in manus meas: quicunq; primus fue-
rit egreſſus de foribus domus meæ, mihiq; oc-
curterit reuertenti cum pace a filiis Ammon, eũ
holocauſtum offeram domino. De quo iura-
Petrus Comeſt. auctorita te Ioſephi lib. 5. cap. 12. Antiq. iudaicarum.
mento ait Magiſter in hiſtoriis, ꝙ Iephte fuit in
vouendo ſtultus, & in ſoluendo impius. Et da-
uid (vt habet. 1. Regũ. 25.) iurauit, quòd de om
nibus, quæ pertinebant ad Nabal, nõ relinque-
ret vſq; mane mingentem ad parietem. Impie
autem iurauit: & pie fecit, ꝙ iuramentum nõ ſol
uens, effuſionem ſanguinis non impleuit. Debe
mus igitur iuramento dare bonos comites, quia
debemus ei dare omnes illas conditiones, ſine
quibus pñt impiè & iniuſtè iuramenta ſeruari.
Et quia impie & iniuſtè ſeruaretur iuramentũ,
ſi quocunq; caſu interueniente, & quacunq; cõ
ſcientia vrgente, vellet quis dum viueret habe-
re curam vniuerſalis Eccleſię, oportet, ſi qua vo
ta, vel iuramenta facit Papa de habendo curam
vniuerſalis gregis, ꝙ huiuſmodi iuramẽta & vo
ta habeant comitem, & intelligenda ſint cũ hac
conditione, ꝙ ipſe hæc faciet, cum habebit ta-
lem curam, & quandiu papale officiũ retinebit.

Cap. XVI. In *quo ſoluitur ratio decima arguens, quòd quia dignitas eccleſiaſtica poſt confirmationem legitimam non poteſt tolli, niſi per ſuum ſuperiorem, ideo papa renuntiare non poteſt.*

IVxta ordinem ſuperius prætaxa
tum volumus in hoc. 16. cap. ſol
uere decimam rationem, quæ ẽt
fundata eſt ſuper obligatione pa
pali. Sed, vt patet, hęc ratio deci
ma ſatis ſuum ſpecificat fundamentũ de qua ob
ligatione loquatur: loquitur. n. non de obliga-
tione ordinis aſſumpti, per quem quis dedicat
diuinis rebus & diuinis obſequiis, ſed de obliga
tione ſuſceptę iuriſdictionis, per quam quis ob-
ligatur ad habendam curam de animabus ſibi
cõmiſſis. Ait. n. præfata ratio, ꝙ nulla dignitas
eccleſiaſtica poſt legitimam cõfirmationem po
teſt tolli, niſi per eius ſuperiorem: & quia papa
non habet ſuperiorem niſi deũ, ideo ab hac ob
ligatione a ſolo deo abſolui poterit. Verum ga
in. 12. cap. diximus, quòd volebamus reddere
rationem & cauſam, Quare tolli pñt quæ ſunt
iuriſdictionis, & nõ quæ ſunt ordinis, ideo hoc
capitulum diuidemus in duas partes: in prima
enim parte lucide declarabitur quod dictũ eſt,
in ſecunda verò diſſoluemus pręfatam decimã

A rationem: nam ex declaratione pręfata hæc ra-
tio decima, quæ fundat ſe ſupra iuriſdictione ſu
ſcepta, & plures aliæ rationes clarius diſſoluen-
tur. Aduertendum ergo, quòd, vt ſupra tetigi-
mus, aliquando quicquid nõ eſt expreſſum, vel
expreſſe conceſſum, eſt potentię ſuperiori reſer
uatum; aliquando verò quicquid non eſt prohi
bitum eſt conceſſum. Dicebamus quidẽ, quòd,
quando id de quo agitur eſt ſupra naturam ne
gotii, ſupra conditionẽ rei, & ſupra actionem
agentis, in talibus ſolum illa fieri poſſunt, quæ
ſunt conceſſa, vel quæ ſunt per ſuperiorem po
tentiam ordinata. In talibus quidem non valet,
ſi poſſunt agere, ꝙ contrario modo ſe habẽtia
poſſint deſtruere: quia ſicut non pñt ex ſua na
B tura agere, ſed pñt, quia tolleratum eſt eis ex ſu
periori potentia, ita in contrario modo ſe ha-
bentia non poterunt per ſeipſa deſtruere, niſi
hoc eis expreſſe per ſuperiorem potentiam cõ
feratur. Ideo ponebatur exemplũ de Metropo
litano, ꝙ non valebat, ſi poterat electionẽ epiſ
copi confirmare, ꝙ poſſet eius ceſſionem recipe
reꝗ ſtatuere qualiter debeat fieri electio Pręla
torum, qualiter confirmatio, qualiter ceſſio, &
alia huiuſmodi ordinate, quę reſpiciunt vniuer
ſalem Eccleſiam, quæ tota eccleſia regenda eſt
per prælatos, ad ſolum illum hæc omnia perti-
nent, qui pręeſt vniuerſali Eccleſiæ, cuiuſmodi
eſt Rom. Põtifex. Propter quòd, vt dicebatur,
in omnibus talibus, quęcunq; non ſunt expreſ
C ſe conceſſa, ſunt prohibita, vel ſunt ſuperiori
potentię reſeruata. Et quia cõceſſit Rom. Pont.
ꝙ Metropolitanus poſſet electum epm confir
mare, non autem conceſſit, ꝙ poſſet eius ceſſio
nem ſuſcipere, ideo illud poteſt & non aliud.
Ex his autem habemus viam ad aſſignãdam ra-
tionem & cauſam, Quare quæ ſunt iuriſdictio-
Iuriſdictio cur poteſt tolli.
nis pñt tolli, non autem quę ſunt ordinis. Nam
ꝙ vnus homo ſit ſub alio, & ꝙ populus & mul
titudo aliqua ſit ſub aliquo capite, hoc eſt quaſi
naturale: iſtud non excedit naturam negotii,
nec eſt ſupra conditionem rerum, nec ſupra
actionem agentium. Ideo in talibus eo modo
quo habent fieri, eo modo poſſunt diſſolui, cõ
ditionibus contrariè ſe habentibus: nec opor-
D tet, quód tot concurrant ad deſtruẽdum, quot
ad conſtruendum. Attamen quãdo in talibus
omnia, quæ concurrunt ad conſtruendum, cõ
currunt etiam ad deſtruendũ, nullus dubitare
debet, illud eſſe deſtructum. Sed dices, Ad hoc
ꝙ aliquis ſit epiſcopus alicuius Eccleſiæ, concur
runt tria. ſ. aſſenſus eligentium, aſſenſus electi,
& cõfirmatio Metropolitani: dato tamẽ ꝙ om
nia iſta, quæ concurrunt ad conſtruẽndum, cõ
trario modo ſe habentia concurrerent ad de-
ſtruẽdum, non ꝑpter hoc fieret, quòd iſte non
eſſet Epiſcopus. Cui obiectioni reſpondebi-
mus, quòd ad hoc quòd aliquis ſit epſ alicuius
eccleſiæ, concurrunt quatuor, videlicet, præfa-
ta tria, & quarto concurrit ibi, ordinatio Papæ,
quòd

Digitized by Google

quód.ſ.ordinet Metropolitano quód electum epm poſſit confirmare. Si ergo ad ceſſionē concurreret etiā iſtud quartū, ꝙ.ſ. ordinaſſet Papa ꝙ Metropolitanus poſſet recipere epi ceſſionē; poſſet in manibus Metropolitani eps cedere.

Reuertamur ergo ad propoſitum & dicamus, quód nō eſt ſupra naturam negotii, nec ſupra conditionem rerum, quód homines hominibus præferuntur: immo eſt naturale, quód qui ſunt potentiores in intellectu, & magis vigent induſtria, illi pręſint. Et ideo videmus, quód homines naturaliter præſunt beſtiis, viri fęminis, ſenes pueris. Quod totum ideo eſt, quia hi magis vigent induſtria naturali; eo.n. ipſo ꝙ deus maiorem induſtriam dedit hominibus q̃ beſtiis, & conſimiliter loquēdo maiorē induſtriam dedit viris q̃ fęminis, & adultis q̃ pueris, ii dicuntur pręeſſe, & hi ſubeſſe. Quód autem mulieres & pueri non ita vigeant induſtria ſicut viri, patet, quia .1. Politicorum ſcribitur, quód mulier habet conſiliū inualidum, puer aūt imperfectum: inter adultos etiam aliquibus dedit Deus maiorem induſtriam, q̃ aliis. Ex hoc ergo voluit, ꝙ non ſolum homines beſtiis, viri fęminis, adulti pueris præeſſent, ſed ēt voluit quód & ipſi adulti aliquem ſuper ſe pręficerent, quia vt dicit̃ in Prouerbiis, Intelligens, gubernacula poſſidebit. Vult.n. ſapiens Salomon, quód intelligentiam hñs ſit aptus ad alios gubernádū. Sed quāuis ſic requirit natura negotii, quod ſciētes melius pericula præuidere, aliis præficiant̃, vt ſub eorū gubernaculo multitudo ſaluetur, oportet tamen quód hoc compleat̃ per conſenſum hominum. Et ſicut p conſenſum hoīum pficitur & cōplet̃, vt quis aliis præficiat̃, ſic per cōſenſum hominū contrario modo factū fieri pōt, ꝙ Præfectus cedat, vel quód etiam deponatur. Hæc ergo, quia non ſunt ſupra exigentiam rerū, nec ſupra naturā negotii, fieri & tolli poſſunt. Hoc itaq; modo ſe habet in his, quæ ſunt iuriſdictionis, vt non oporteat ipſa perpetua eſſe. Sed in his, quæ ſunt ordinis, & in omnibus, in quibus imprimitur character vel perfectio characteris, non oportet, ſi poſſunt fieri, quód poſſint tolli, quia hæc valde excedunt conditiones rerum, naturam negotiorū, & actiones cauſarum: fiunt enim prędicta per hęc corporalia & per verba ſenſibilia. Vnde hæc aquæ quód animam mundet, & quód in ea characterem imprimat baptiſmalem? Vnde hęc chriſmati & verbis, quæ dicūtur in confirmatione, quód imprimant characterem confirmationis in anima? Et vnde hæc his, quæ fiunt in ordinibus, ꝙ poſſint characteres imprimere in animabus ſuſcipientibus ordines? Et vnde hæc his, quæ fiunt in conſecratione Epiſcopi, quód poſſint imprimere perfectionem characteris? Patere.n. debet cuilibet intuēti, ꝙ quæcunq; ſunt ordinis, & quęcunq; reſpiciunt characterem, & perfectionem characteris (cum talia fiant p res naturales & p verba ſenſibilia) ꝙ talia ſunt ſupra actionem talium cauſatum, & ſupra naturam talium rerum: ideo in talibus quicquid nō eſt collatum eſt ſuperiori potentiæ reſeruatū, & quicqd non eſt expreſſe cōceſſum eſt prohibitum: cōtulit.n. deus huic rei corporali vt elemento aquæ, quód ſi accedat verbum ad illud tale elementum, quód fiat ſacramentum, & quód ſit ibi verus baptiſmus, & vere imprimat̃ in aīa character baptiſmalis. Cōtulit ergo deus aliqbus rebus ſenſibilibus, quód poſſint hæc facere, ſed non videmus quód contulit aliquibus rebus ſenſibilibus, quód poſſint hmōi characterem tollere. Ideo dicit Auguſtinus, & habetur in quarto ſententiarum, diſt. 3. Accedit verbum ad elementū, & fit ſacramentum. Et ſubditur deinde, Vnde eſt hæc tāta virtus aquę, vt corpus tangat, cor abluat. Non.n. poteſt hoc habere aqua ex ſui natura, ſed hoc habet ex verbis, ex quibus eſt forma baptiſmi, et ex virtute ſibi diuinitus collata. Nam dicimus, quód ideo Chriſtus baptizari voluit, vt tactu ſuæ mūdiſſimę carnis vim generatiuā cōferret aquis. Propter quod Auguſt. loquens de baptiſmo Chriſti in quodā ſermone de Epiphania, dicit, Saluator noſter baptizari voluit, non vt ſibi munditiam acquireret, ſed vt nobis fluenta mundaret. Et ſubdit, Ex quo ille in aquis mergitur, ex eo omnia peccata abluit aqua. Quód ergo aqua abluat peccata, & quód poſſit facere effectus iſtos ſpirituales, vt quód poſſit characterem imprimere in anima; non habet ex natura ſua, ſed ex virtute ſibi a Chriſto collata. Et qd̃ dictum eſt de charactere baptiſmali, etiam intelligendum eſt de charactere & perfectione characteris quantū ad ea quæ ſunt ordinis, quia verba ſenſibilia, & alia quæ fiunt in his, quę ſunt ordinis, non poſſunt ex ſui natura imprimere characterem nec perfectionem characteris. Et qa hoc excedit naturam illarum rerum, ideo quicquid non eſt eis collatum, eſt potentiæ ſuperiori reſeruatū: & quicquid non eſt ibi conceſſum, eſt prohibitum. Et quia, vt tetigimus, rebus corporalibus collatum eſt, vt poſſint imprimere ea, quæ ſunt ordinis: nō aūt eſt eis collatum quód poſſint ea tollere: ideo ea quæ ſunt ordinis poſſunt dari, & poſſunt incipere eſſe: ſed non poſſunt deſinere eſſe. Sed ea quæ ſunt iuriſdictionis non ſunt ſupra exigētiam rerum, nec ſupra actiones cauſarum, nec ſupra actiones hoīum: poſſunt autem eſſe ſupra actionem iſtius hominis, vel illius hominis: vtputa cōfirmare ipſum electum, vel ſuſcipere ceſſionem electi cōfirmati, eſt ſupra electionem huius hominis, vtputa ſupra actionem Metropolitani, quia nihil poteſt in talibus, niſi quatenus eſt ſibi conceſſum a Roma. Pont. Propter quód ſi vtrūq; eſt ſibi cōceſſum, vtrūq; poteſt: ſi neutrum, neutrum poteſt: ſi vnum & non aliud, vnū & non aliud poteſt. Hęc itaq;. quæ ſunt iuriſdictionis, vt diximus, poſſunt eſſe ſupra conditionem huius homi-

Cap. 8. — *Cap. 1.* — *Ea quæ ſunt ordinis cur nō poſſint tolli.* — *Super Ioan. Tract. 80.* — *De tempore, Serm. 36.*

Digitized by Google

nis, vel illius: ſed non ſunt ſupra conditionem humanā ſimpliciter. Et ideo quando ex parte hominum omnia, quæ concurrunt ad cōſtruēdum, contrario modo facta concurrunt ad deſtruendum, quod erit conſtructum erit deſtructū, & qui erat Præfectur, non vlterius erit Præfectus, vt patuit in exemplo, quod poſuimus. Vt ſi ad hoc, quòd aliquis ſit Ep̄s alicuius eccleſiæ, & habeat iuriſdictionē ſuper eccleſiam illā, concurrunt quatuor, aſſenſus eligentium, aſſenſus electi, confirmatio Metropolitani, ordinatio Papę ordinantis quòd Metropolitanur poſſit electum Ep̄m confirmare, nō oportet, ſi deſinat talem iuriſdictionem habere quòd concurrant omnia præfata quatuor. Sed ſi omnia præfata quatuor cōcurrerint, videlicet, quòd cōcurrerent ibi præfata tria, & concurreret ibi quartum, videlicet, ordinatio Papæ ordinantis quòd ep̄s confirmatur poſſit in manibus Metropolitani cedere, patet, quòd ſi capitulū vellet, quòd cederet, & epiſcopus aſſentiret, & Metropolitanur ceſſionem acceptaret, & ordinatio Papæ hoc diceret, quòd hoc fieri poteſt. Quis tantæ eſſet ruditatis, quòd dubitare poſſet, quòd ceſſio non teneret? Semper ergo ſtat regula, vt in his, quæ non ſunt ſupra naturam negotii, ſupra actiones cauſarū, cuiuſmodi ſunt quæcūq; ſunt iuriſdictionir (quia ſunt ſm̄ exigentiā operum humanorum) omnia, quæ requirūtur ad conſtruendum, contrario modo facta concurrant ad deſtruendum. Oportet igitur talem iuriſdictionem eſſe deſinere, & ceſſare.

Secunda pars huius Cap. In qua ſoluitur decima ratio.

POſtquam in prima parte huius cap. præmiſſimus quædam pręambula, & añdicimus, quomodo quæ ſunt iuriſdictionis pñt tolli, non autem quæ ſunt ordinis: volumus in hac ſecunda parte iſtius cap. ſoluere præfatam rationem decimam, quæ, vt dicebat, innititur obligationi papali non quantū ad ea quę ſunt ordinis, ſed quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis. Dicit. n. prædicta ratio, quòd poſt legitimam confirmationem nulla eccleſiaſtica dignitar tolli poteſt, niſi per eius ſuperiorem. Conſtat autē, ꝙ confirmatio non dat Prælato quæ ſunt ordinis, ſed ſolum quæ ſunt iuriſdictionis. Hęc. n. duo, videlicet, quæ ſunt ordinis, & quæ ſunt iuriſdictionis ſic ab inuicem ſunt diſtincta, vt vnum ſine alio eſſe poſſit. Poteſt n. quis habere quæ ſunt ordinis epiſcopalis, nihil habendo de his quę ſunt iuriſdictionir. Ideo dicitur in illa decretali Inter corporalia, ꝙ poteſt quis eſſe epiſcopali dignitate præditus, nullius tamen eccleſię erit epiſcopus. Et in eadē Decretali dicitur, ꝙ poſt electionē & confirmationē

De tranſlatione ep̄i. §. ſicut aūt ep̄s.

A canonicam inter perſonas eligentium & electi coniugium eſt ſpirituale contractū, cui pręfecto, epiſcopalis dignitas nihil addit. Quod verum eſt quantum ad ea quę ſunt ordinis. Electus ergo & confirmatur habet quæ ſunt iuriſdictionis, ſed non habet quę ſunt ordinis. Cedent vero Pontificali oneri, & non honori, habet omnia quæ ſunt ordinis, ſed ſm̄ quòd huiuſmodi nihil habet de his quæ ſunt iuriſdictionis. Quia ergo, vt dictum eſt, confirmatio dat quæ ſunt iuriſdictionis, character autem & perfectio characteris dant quæ ſunt ordinis, ideo hęc ratio decima, quę loquitut de obligatione poſt legitimam confirmationē, vt clare patet, † nō legitur de obligatione prout eſt mancipa- *†loquitur*

B tur & dedicatus rebus diuinis quantū ad ea quę ſunt ordinir, ſed prout quir eſt obligatus ad habēdam curam de grege quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis. Dicemur ergo, qudd hęc obiectio decima ſatis ſolui pōt p pręamubla antedicta in prima pte huius cap. in qua oñſum eſt, ꝙ quę ſunt ordinis ſemper manent, quæ aūt ſunt iuriſdictionis tolli poſſunt. Obligatio ergo quātum ad ea quæ ſunt iuriſdictiōis ſicut humano opere cepit eſſe, ſic & humano opere tolli pōt, cum non ſit ſupra exigentiam rerum, nec ſupra naturā negotii, nec ſupra conditiones cauſarū, quòd homines hominibus pręficiantur. Eſt n. Pręlatus quędam lex, & quędam regula Subditorum: non eſt. n. differentia inter Principem & *Princeps.*

C legem, niſi quòd lex eſt inanimatus Princeps, *Lex.* Princeps eſt animata lex. Sicut ergo quādiu poſſumus facere lineam tortuoſam, tandiu indigemur regula: ſic quādiu poſſumus bene & male facere, tandiu indigemus Legibus & Principibur. Et quia, quādiu durat mundus, poſſumus bene & male facere, ideo propter directionem & exercitationem electorū, quādiu durabit mūdus, Homines præerunt hominibus, Angeli angelis, & Dęmones dęmonibus. Sed Angeli angelis, & Homines pręerunt hominibus vt electi dirigantur: Dęmones verò pręerunt dęmonibus vt electi exercitentur. Ordinant. n. ſe Dęmones vt inter ſe inuicem magis valeāt electos impugnare: per quā impugnationē electi non

D deprimuntur, ſed exercitantur; & ſic exercitati merentur. Itaq; illuditur in hoc Diabolus, quia quod procurat ad malum electorum, eſt ad bonum, & ad meritum eorum, iuxta illud Pſalmi, Draco ille quē tu formaſti ad illudendum ei. Quod Auguſtinus ſuper Gen. ad literam exponenr, ait, Illuditur Diabolus, cum de ipſius malitia dei eccleſię conſulitur: prouenit. n. ad bonum electorum, quod diabolus machinatur ad malum. Prælatio itaq;, quæ eſt in dęmonibus, eſt ꝓpter electorū exercitationem: ſed Pręlatio, quę eſt in angelis & in hominibus, eſt propter electorum directionem: quāuis, quia aliqñ homines pręlati & pręcipientes ſint mali, quod deberet eſſe ad bonorū directionē, eſt interdū

Dęmonum rebus. *Pſal. 103.* *Lib. ij.* *Mali homines.*

ad

ad eorum exercitationem. Sunt.n.mali homi-
nes membra diaboli: & principatus malorũ ho
minum eſt quaſi principatus Dæmonum: ſm
quẽ ad hanc partem ſic illuduntur mali homi-
nes, ſicut illuduntur dæmones, quia quæ faciũt
ad malum electorũ, Deus conuertit illa ad exer
citationem, & ad meritum eorũ. Non eſt ergo
ſupra naturam negotii, & ſupra exigentiã rerũ,
quòd quãdiu durat mundus, præferantur, &
principentur non ſolum homines hominibus,
ſed & angeli angelis, & dęmones dęmonibus.
In illud, Et per Angelos. Ideo Glo. ſuper. 1. ad Corinth. cap. 11. ait, Dũ
durat mundus, angeli angelis, dæmones dęmo
nibus, & homines hominibus præſuns. Sufficiẽ
ter ergo põt ſolui hæc decima ratio per iam di
ctã: quia per præambula poſita in prima parte
huius cap. & per ea quæ dicta ſunt in hac ſecũ-
da parte iſtius cap. patet, ꝙ quæ ſuns iuriſdictio
nis (quia non ſunt ſupra exigentiam rerum, ſed
humano opere) ſcd'm exigentiam rerum, & ſm
naturam negotii fiunt & conferuntur. Cum er
go in talibus per eadem contrario modo facta
res conſtruatur & deſtruatur, ſicut per conſen-
ſum eligentium, & aſſenſum electi, quis ꝓfectus
eſt in Papam; ſic per eadem contrario modo ſe
habentia deſinet eſſe papa. Verũtamen, quia in
tellectus hominis non quieſcit, ſed ſemper vult
ſcire Quare, & vult cògnoſcere cauſam nego-
tii, volumus clariori modo diſſoluere præfatã
decimã rõnem. Et quia pręfata ratio ſe fundat
ſuper electione legitimè confirmata, ideo diſtin
guemus duplicem confirmationem viſibilem, &
inuiſibilem: appellamus quidem confirmatio-
nem viſibilem, quicqd ſenſibiliter cognoſci po
teſt: inuiſibilem aũt confirmationem vocamus,
quæ ſenſibus comprehendi non valet. Erit er-
go viſibilis confirmatio, quę fit opere humano:
inuiſibilis verò, quę fit diuino. Quantum ergo
ad confirmationem viſibilem Papa cõfirmat ſe-
ipſum: nam ſuus aſſenſus eſt ſua confirmatio. In
aliis ergo pręlatis, quia etiam inter homines ha
bent ſuperiores ſeipſis, eorum confirmatio viſi
bilis non eſt per ſeipſos, ſed per ſuos ſuperio-
res. Sed papa, quia nullum habet ſuperiorẽ quã
tum ad confirmationẽ viſibilem, quæ fit huma-
no opere, confirmatur per ſeipſum, ita ꝙ ſuus
aſſenſus eſt ſua cõfirmatio; nam ſtatim, cũ aſſen
tit ſuę electioni de ſe factę, habet oẽm papalem
iuriſdictionem. Et quia iuriſdictio confirmatio
ni innititur, ſicut papa ex ſuo libero aſſenſu cõ-
ſequitur plenam iuriſdictionẽ, ſic ex ſuo libero
aſſenſu conſequitur confirmationem, vt ipſe ſe
ipſum confirmet, & ſuus aſſenſus ſit ſua confir-
matio. Vtraq; ergo electio tãm Papæ q̃ aliorũ
Prælatorum inferiorũ habet ſuam confirmatio
nem viſibilem; ſed ſm hunc modũ pręlati infe-
riores confirmantur per ſuperiores, Papa ve-
ro, quia ſuperiorem non habet, confirmatᷓ per
ſeipſum, & ipſe ſeipſum cõfirmat. Sed ſicut tam
electio prælatorum inferiorum q̃ etiam Papæ

A habet ſuam cõfirmationem viſibilem, ſic vtraq;
electio habet ſuam confirmationem inuiſibilẽ.
Nam quantũcunq; pręlati inferiores confirmẽ
tur per ſuperiorem, niſi Deus aſſentires illi cõfir
mationi, ſic confirmatus non deberet dici eſſe
Pręlatus, nec habere auctoritatem, cum non ſit
ptãs nec auctoritas, niſi a Deo, vt innuit Apo-
ſtolus ad Romanos. Sic etiam, niſi Deus aſſenti *Cap. 13.a*
ret electioni papali, non deberet Papa dici pa-
pa, nec deberet dici, quòd haberet auctoritatẽ
papalem. Supponere tñ debemus cum Augu-
ſtino, quòd quæ hic inferius fiũt, ſi fiant eo mo
do, quo fieri debent, a Deo fiunt: & Deus illis
aſſentit vel agendo, vel permittendo. Nam ter-
tio de Trinitate, ait, Nihil viſibiliter & ſenſibili- *Cap. 4.*
B ter hic inferius agitur, ꝙ non de interiori, inui-
ſibili, atq; intelligibili aula ſummi Imperatoris
(Dei) aut iubeatur, aut permittatᷓ ſm ineffabilẽ
iuſtitiam præmiorũ atq; pęnarum. Et quia, vt
ſępius diximus, Deus ſic adminiſtrat res, vt eas
proprios curſus agere ſinat, ſi inferiores Præla
ti rite eligantur, & non per ſeipſos ſed per eorũ
ſuperiores rite confirmentᷓ, Deus aſſentit illi cõ
firmationi: & ſi ſm ꝙ ſuperiores ordinant, rite
cedant, Deus aſſentit eorum ceſſioni. Vtrunq;
enim in inferioribus pręlatis tam acceptio iuriſ
dictionis (quod fit per debitam confirmationẽ)
q̃ depoſitio iuriſdictionis (quod fieri poteſt per
ritam ceſſionem) fit aſſenſu humano, ideſt aſſen
ſu ſenſibili: & aſſenſu diuino, ideſt aſſenſu intelli
C gibili, accipiendo aſſenſum large non ſolũ pro
eo qđ quis facit, ſed etiam pro eo ꝙ quis non im
pedit quod impedire poſſit. Deus.n. in omnibus
talibus aſſentit, non quia fiunt diuino inſtinctu
& diuina operatione, ſed quia fiunt diuina ꝑmiſ
ſione, cum ea non impediat, quę impedire poſ
ſet. Quod ergo dictum eſt de inferioribus Prę
latis, vt clare patere poteſt, veritatẽ habet in ſum
mo Pontifice. Si ergo ſummus Pontifex ritè eli
gatur, & ipſe ſuę electioni aſſentiat, cum ipſe ſu
periorem non habeat quantũ ad confimationẽ
viſibilem, quę fit opere humano, ipſe proprio
aſſenſu & proprio opere ſe cõfirmat: quia ſuus
aſſenſus eſt ſua cõfirmatio: & quia hoc requirit
curſus rerum, quòd Papa, q inter homines nõ
D habet ſuperiorem, proprio aſſenſu & proprio
opere cõfirmetᷓ. Deus, qui adminiſtras res iuxta
earum curſum, tali negotio aſſentit: & ſua ope-
ratione vel ſua permiſſione aſſentiẽdo ei quod
factum eſt, dicitᷓ confirmare illud. Sed ſi Papa ſe
ipſum confirmat, nec habet aliquẽ ſuperiorem
quantum ad hęc viſibilia, ſicut ſuus aſſenſus eſt
ſua confirmatio, ſic ſuus diſſenſus eſt ſua renun
ciatio: ſicut ergo rite & debite datur ſibi iuriſdi-
ctio & confirmatur aſſentiendo, ſic rite & debi
te deſinit in eo eſſe iuriſdictio & deponit ſeipſm
renũtiando. Sicut.n. curſus rerum exigit, quòd
inferiores Pręlati, qui habent ſuperiores, confir
mentᷓ eo modo, ſm quòd ſuperiores, & ſpecialꝭ
ter ſm quòd Rom. Pontifex ordinauit: & ſi ce-

Digitized by Google

dunt eo modo, quo Rom Pontifex ordinat, ri A
te cedunt & deſinit in eis eſſe iuriſdictio. Sic cũ
rerum curſus exigit, quod Rom. Pont. ſuperio
rem non habeat, ſicut ſuo aſſenſu ſeipſum con
firmat & in eo incipit eſſe poteſtas papalis, ſic
ſua renuntiatione ſeipſum deponit & in eo de-
ſinit eſſe præfata ptãs. Et quia, vt diximus, Deus
adminiſtrat res ſm quod exigit curſus rerũ, Pa
pa, qui inter homines nullum ſuperiorem ha-
bet, ſicut ſuo aſſenſu ſe confirmat, ſic ſua renun
tiatione ſe deponit. Deus ergo, qui in ſua gene-
rali adminiſtratione hunc curſum ſeruat, vtriq;
dicendus eſt aſſentire, tam aſſumptioni oneris,
q̃ etiam depoſitioni: ita quod ad inferiores Præ
latos, & ad Papam quantum ad confirmationẽ,
& quantũ ad ceſſionem concurrit opus huma- B
num & diuinũ, & aſſenſus humanus & diuinus,
vt eſt per habita manifeſtum. Cum ergo argui
tur, quod nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legiti-
mam confirmationem tolli põt niſi per eius ſu-
periorẽ, patet quod dignitates eccleſiaſticæ, quę
inter homines habent ſuperiorẽ, per ſuperiorẽ
confirmantur: & ſi eo modo fiat ceſſio in eis, ſm
quod ſuperiores ordinant, & ſpecialiter ſm ꝙ
ordinat Rom. Pont. valet & tenet huiuſmodi
ceſſio. Papa vero, qm̃ ſuperiorem non habet,
ſicut aſſentiendo poteſt ſeipſum confirmare, ita
renuntiando poteſt ſeipſum cedere. Si vero di
catur, quod confirmatur a Deo, & requirit̃ ibi
diuinus aſſenſus. Reſpõdebimus, ꝙ & inferiores
prælati confirmantur a Deo, & requirit̃ ibi diui C
nus aſſenſus, quia q̃ñcunq; Prælati inferiores
cõfirmant̃ per ſuperiores, niſi Deus illi cõfirma
tioni aſſẽtiret effectiuè vel pmiſſiue, nõ eſſet ille
verè prælatus, quia eſſet ſua poteſtas & ſua au-
Rom. 13. ctoritas non a Deo: cum tñ, ſm apoſtolum, nõ
ſit poteſtas niſi a Deo: ſed ſi prælatus inferior aſ
ſumatur vel cedat ſm quod requirit ordo & cur
ſus rerum, dicimus Deum aſſentire tam aſſum-
ptioni q̃ ceſſioni. Sic cum ordo & curſus rerum
exigat, quod Papa, qui non habet ſuperiorem
hominem, nõ alio opere humano, ſed per ſuũ
aſſenſum confirmetur, & per ſuam renuntiatio
nem cedat: Deus, qui ſm curſus rerum res ad-
miniſtrat, acceptabit vtrũq;, vel aſſentiet vtriq;
tam aſſumptioni oneris q̃ etiam ceſſioni.

Cap. XVII. *Vbi declaratur, Quomodo Chriſti ſacerdotium non habuit initium neq; finem, ſed ſecũdum ordinem Melchiſedec Chriſtus fuit ſacerdos in æternum.*

QVoniam duæ vltimæ aduerſario
rum rõnes, vndecima videlicet &
duodecima fundant ſe ſup ęter-
nitate ſacerdotii Chriſti, arguen-
tes, Quod quia Chriſti ſacerdo
tium eſt æternum, ideo Papa renunciare nõ po
teſt. Cum rationes præfatæ vadant extra men-
A tem Apoſtoli, & eum non concludant, nec ar-
guant, vt in ſequẽtibus capitulis apparebit, ideo
nunc volumus declarare, Quomodo Chriſti
ſacerdotium, ſm quod fuit figuratum in Mel-
chiſedec, dicitur eſſe æternum. Ad cuius euidẽ-
tiam ſciendum, quod æternitatem vel perpetui-
tatem ſacerdotii Chriſti multis modis & mul-
tis viis declarare poſſumus, quæ omnia tangit
Apoſtolus ad Hebræos ſcribens. In præſenti Cap. 7. c
tñ cap. hoc volumus declarare, Qm̃o Chriſtus
fuit ſacerdos in ęternum ſm ordinem Melchiſe
dec. Propter quod ſciendũ, quod Apoſtolus
in epiſtola ad Heb. volens præferre ſacerdo-
tium Chriſti ſacerdotio leuitico, dicit Chriſti
ſacerdotium eſſe æternum: quod probat per id
B quod habet̃ in Pſalmo, Iurauit dominus) ideſt Pſal. 109.
inconcuſſa veritate firmauit (& nõ pęnitebit eũ)
ideſt non immutabit quod iurauit (tu) ideſt xp̃s
(es ſacerdos in ęternum ſm ordinem Melchi-
ſedec.) Ipſe. n. Melchiſedec, qui fuit ſacerdos Dei
altiſſimi vt dr̃ in lib. Geneſis, ſm quod ait Apo- Cap. 14. c
ſtolus ad Hebręos, erat ſine patre, ſine matre, Cap. 7. a.
ſine genealogia, neq; initiũ dierum neq; finem
vitæ hñs. Ideo, vt dr̃, aſſimilatus eſt filio dei, qui
manet ſacerdos in ęternum. Dicit̃ autem Mel *Melchiſedec*
chiſedec fuiſſe ſine patre & ſine matre, nõ ꝙ nõ *cur ſine patre*
habuerit patrem neq; matrẽ, ſed quia ſacra Scri *& matre dici*
ptura mentionem de hoc non facit. Hoc etiam *tur.*
modo non habuit initium dierũ neq; finem, qa
ſcriptura ſacra ſic facit mentionem de Melchiſe
C dec, quod nullam mentionem facit de pr̃e eius,
nec de matre, nec de initio dierũ eius, nec de fi-
ne, vt per ipſum (qui erat ſacerdos dei altiſſimi,
& non ſcribitur habuiſſe initium neq; finem) fi-
guraretur ſacerdotiũ Chriſti, quod eſt qd per-
petuum. Hanc aũt perpetuitatem ſine initio &
ſine fine poſſumus ſibi attribuere ſacerdotio
Chriſti ex parte remedii, ſiue ex parte perſona-
rum, quibus fuit Chriſti ſacerdotium in reme-
dium. Nã nullus nec ante aduentũ Chriſti, nec
poſt eius aduentũ potuit, nec poterit ſpiritualẽ
Hieroſolymam conſequi ſine fide Mediatoris.
Vnde Auguſtinus. 18. de Ciuitate dei ait, Nemi Cap. 47.
ni conceſſum eſt (ſupple pertinere ad ſpiritua-
lem Hieroſolymam) niſi cui diuinitus reuelatus
D eſt vnus mediator Dei & hominũ homo Chri
ſtus Ieſus. Et idem ibidem ſubdit, Vna eademq;
fides antiquorũ & noſtra. Quia ſicut illi crede
bant Chriſtum venturum, ita nos credimus ipm
veniſſe: ſiue. n. in ſtatu gentilitatis, ſiue in quo-
cunq; ſtatu, ſemper fuit ſalus per fidem Media
toris. Non habebant primò ipſi Gentiles, qbus
reuelatus eſt Mediator noſter, nec habuerunt
Iudęi, quibus promiſſus eſt Meſſias, ita claram
Intelligentiam de noſtro Mediatore, ſicut nos
habemus: cum non ſit aliud nomen ſub cęlo,
ſub quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi Chriſtus,
vt dixit Petrus in Actibus. Et quicũq; ſaluati ſũt Act. 4. b
a principio mundi vſq; nunc, & quicunq; ſalua
buntur vſq; in finem, oportet quod in fide Me-
diatoris

diatoris ſaluentur. Verè iſtud ſacerdotium xp̄i rōne huius remedii, videlicet, quia fides de hoc ſacerdote, ideſt, de Chriſto Mediatore ſemper fuit in remedium, & ſemper erit, dr̃ eſſe in æternum, & non habuiſſe initium neq; finem. Sed dices ipſe mundus habuit initium, & habebit finē, Quomodo ergo ſacerdotium Chriſti rōne remedii dicit̃ non habere initium neq; finem? Dicemus ergo quod homines peccatores habuerunt initium & hēbunt finem, quia incepit mundus & finietur. Pro tanto tamen pōt dici tale remedium non habuiſſe initium neq; finem, quia ſi ante fuiſſent homines peccatores, & ante incepiſſet mundus q̄ inceperit, ante fuiſſet hmōi remedium: & ſi adhuc ante fuiſſent peccatores adhuc ante fuiſſet tale remedium. Propter qd̕
B
videt̃ tale remedium non habuiſſe initium formaliter, quia ab æterno fuit prędeſtinatum tale remedium: ſed habuit initium materialiter, put perſonæ illæ, quibus competit tale remedium, non fuerunt ab æterno, ſed inceperunt eſſe in tempore. Et quod dictum eſt de initio, verū eſt & de fine. Nam ſi finietur tale remedium, hoc eſt, quia finietur Mundus & finietur ſtatus vitæ pręſentis: ſed ſi ſemper duraret Mundus, ſemp duraret tale remedium, vt ex hoc dicatur eſſe ſine initio & ſine fine. Vel poſſumus dicere, ꝗ tale remedium eſt æternum, & quod nunq̄ hēbit finem, quia perſonæ quę ſaluantur per tale remedium, habebunt vitam ęternam, & nunquā
Pſal. 83. a
finietur eorum vita, iuxta illud Pſal. Beati, qui habitant in domo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Quia nunquā finiet̃ beatitudo illorum. Quātum ergo ad hoc remediū, Chriſti ſacerdotium fuit ſine initio, & eſt ſine fine. Sine initio quidem, quia ex quo fuerunt homines peccatores, nunq̄ fuit opus, quod fides Mediatoris non eſſet in remediū: ſine fine vero, quia quādiu peccatores durabunt, nunq̄ erit tēpus, quod ſacerdotium chriſti, & oblatio chriſti non ſit nobis remedium. Aduertendū tamē, ꝗ omnia iſta ſunt ſecundū ordinem Melchiſedec ppter quinq;. Tangit. n. gloſa quinq; in ſacerdotio Melchiſedec, quæ Chriſto conueniunt. Primum quidem eſt, quod Melchiſedec fuit
D
Rex & Sacerdos; rex quidē Salem, & ſacerdos Dei altiſſimi: ſic & Chriſtus rex & ſacerdos erat. Secundum verò, quia Melchiſedec fuit functus ſacerdotio ante circūciſionē, vt ex hoc oſtendatur (vt gloſa ait) quod Iudæi a gentibus, nō Gētes a Iudęis ſacerdotium acceperunt: In quo figurat̃ ſacerdotium Chriſti, quia non eſt res pp figuram nec a figura, ſed magis figura propter rem, & a re originem ſumit: & omnia in figura
1. cor. 10. c.
contingebant illis, ſacerdotium. ſ. leuiticum fuit propter ſacerdotium Chriſti non autem econuerſo: & ſacerdotium Chriſti magis fuit cauſa ſacerdotii leuitici, q̄ econuerſo. Tertium quidē quia Melchiſedec cum fuerit functus ſacerdotio ante circūciſionem, non fuit vnctus oleo vi-
A
ſibili ſm quod mādauerit Moyſes, quia tempore illo nondum natus erat Moyſes, nec adhuc fuerat data lex: fuit ergo vnctus oleo inuiſibili, & oleo lętitię ſiue exultationis, ſicut legitur fuiſſe vnctus Chriſtus. Quartum, quia ipſe Melchiſedec non obtulit animalia, ſed obtulit panem & vinum, vt habet̃ in lib. Gen. in qua oblatio- Gen. 14.
ne, vt gloſa tangit, Chriſti ſacerdotiū figurauit. Quintum, quia Melchiſedec habuit patrem & matrem: & fuit ſine patre & ſine matre. Habuit quidem patrem & matrem ſm rei veritatem, ſed fuit ſine patre & ſine matre ſm cōmemorationē ſacræ Scripturæ, quia ſacra ſcriptura nec de genealogia eius, nec de patre, nec de matre facit aliquā mentionem: vt quod diximus non carnaliter factū eſt, ſed vt ex hoc Dei filius figuraret̃, quia habet & patrē et matrē, & eſt ſine patre & ſine matre. Habet patrem ſm Deitatem, a qua p generationem ęternam accepit naturā diuinā: & habet matrem ſm humanitatem, ex qua accepit naturam humanam; & eſt ſine patre ſm ꝗ homo, quia nullus homo fuit pater ſuus: & eſt ſine matre ſm quod Deus. Propter quod patet, qualiter Chriſtus eſt ſacerdos in æternum ſine initio & fine, ſiue ſm ordinē Melchiſedec ideſt eo ordine & eo modo, quo fuit figuratus in Melchiſedec, in quo fuerunt quinq;, quæ, vt patuit, pſſt Chriſti ſacerdotio congrue adaptari.

C
Cap. XVIII. *In quo aſſignantur tres alij modi, quo modo Chriſti ſacerdotium dicitur eſſe perpetuum & æternum.*

QVoniam Chriſti ſacerdotium, quantū ad pręſens ſpectat, ſeptem modis poteſt dici æternū, vt ex verbis Apoſtoli colligere poſſumus, idō declarare volumus, Vnde iſti ſeptem modi ſumi poſſunt, quia, cū de vno illorum modorum tractatum ſit in capitulo præcedenti, de tribus aliis modis intendimus
D
tractare in capitulo pręſenti: & de reliquis tribus modis in capitulo ſequenti. Aduertendum ergo, quod ęternitas eſt quædam res extra terminos, hoc. n. ęternum eſt quod eſt quaſi extra terminos: Ergo quia æternitas eſt res extra terminos, oportet quod ſit quid totale, & quid cōtinens alia, & a nullo contineatur, quia ſi contineatur ab aliquo non eſſet extra terminos, quia eſſet intra terminos continentis. Rurſus oportet, quod ęternitas ſit res eadem & ſimplex, quia ſi eſſet compoſita, non eſſet extra terminos, quia eſſet intra terminos componentium. Intelligemus itaq;, quod ęternitas ſit quædam res totalis & ſimplex, ſiue totalis & eadem: propter qd̕ ſi volumus probare ſacerdotium Chriſti eſſe

Digitized by Google

æternum, vel hoc eſſet ratione totalitatis; quæ
competit huic ſacerdotio, vel rõne rei, quæ cõ
ſideranda eſt in hoc ſacerdotio, vel rõne idem-
ptitatis, quæ reperiri habet in dicto ſacerdotio.
Primo modo videlicet rõne totalitatis tractaba
tur de æternitate ſacerdotii Chriſti in cap. præ
cedenti, vbi oñſum eſt, ꝙ quia ſacerdotiũ chriſti
eſt remediũ totale, ideo eſt æternũ. Nam hmõi
ſacerdotium, remediũ eſt ſufficiẽs & totale quã
tum ad omnia peccata, quãtum ad oẽs perſo-
nas, & quantũ ad omnia tẽpora iam præterita
q̃ futura. Quia ergo hmõi ſacerdotium fuit ſuf
ficiens quãtum ad omnia peccata quæ fuerũt,
quantum ad omnes perſonas quæ præterierũt,
& quantum ad omnia tempora quę præceſſe-
runt, ideo dicitur hoc ſacerdotiũ fuiſſe ſine ini-
tio, quia nunquam fuerunt aliqua peccata,
nunquam fuerunt aliquę perſonę, nec aliqua
tempora, quòd hoc ſacerdotium non eſſet
ſufficiens remedium ex parte ante. Et ſi dicat,
ꝙ non omnes perſonæ ſunt ſaluatæ per tale re
medium. Dicemus, quòd hoc non fuit ex inſuf-
ficientia iſtius ſacerdotii, ſed ex malarum perſo
narum. Sic etiã tale ſacerdotium eſt ſine fine,
quia nunq̃ erunt aliqua peccata, nec aliquæ p-
ſonæ, nec aliqua tẽpora, quòd non ſit hoc ſa-
cerdotium in remediũ ex parte poſt. Ergo ratio
ne totalitatis probabatur ęternitas huius ſacer-
dotii in cap. præcedenti, quod fiebat vno mo-
do. Sed rõne rei, quę conſideranda eſt in tali ſa
cerdotio, probabit̃ eius æternitas in cap. pręſen
ti qđ fiet tribus modis. Ratione verò idẽptitatis,
probabitur ęternitas dicti ſacerdotii in cap. ſe-
quenti, quòd erit etiam tribus modis. Propter
quòd ſeptem ſunt modi, quibus probatur ęter
nitas ſacerdotii Chriſti. Vel poſſumus aliter lo
qui de ęternitate, & leuius dicemus, quòd Dio-
nyſius decimo cap. de Diuinis nominibus, aſſi-
gnat proprietates ęternitatis eſſe antiquũ, & in-
uariabile: per eſſe antiquũ intelligit non habere
initium, & eſſe ſemper: per eſſe inuariabile intel
ligit eſſe ſine ſucceſſione. Proprietates itaq;
æternitatis ſunt ſempiternitas & inſucceſſibili-
tas: tẽpus. n. qd ſucceſſiuũ eſt, & vna pars ſucceſ
dit alteri, ſed in ęternitate nulla eſt ſucceſſio, ſed
eſt ibi inſucceſſibilitas, quia nihil eſt in ea, quod
ſuccedat alteri. Præcedens ergo capitulum ar-
guebat ęternitatem ſacerdotii Chriſti ex parte
ſempiternitatis, quia fuit ſemper ſine initio & ſi-
ne fine. Hoc autẽ capitulum arguit æternitatẽ
illius ſacerdotii ex parte rei, quæ conſideranda
eſt in hoc ſacerdotio, quod, vt dicimus, fit tribus
modis. Sequens autem capitulũ probabit hmõi
æternitatem ex parte inſucceſſibilitatis, quod ẽt
tripliciter fiet: probabitur. n. tripliciter, ꝙ in ſa-
cerdotio Chriſti eſt inſuccebilitas, qa nec aliud
ſacerdotium ſuccedit illi ſacerdotio, nec alius
ſacerdos illi ſacerdoti, nec alia oblatio ſuccedit
illi oblationi. Ideo, vt dicebat̃, ſeptẽ ſunt modi,
quibus probabitur ęternitas ſacerdotii Chriſti.

A Notandum ergo, quòd, quantũ ſpectat ad hoc
capitulum, in ſacerdotio chriſti, ſiue in oblatio
ne eius triplicem rem conſiderare poſſumus, vi
delicet, rem offerentem, rem oblatam, rem quę
erat oblationis effectus: omnibus autẽ his mo-
dis probabimus chriſti ſacerdotiũ eſſe æternũ.
Propter primũ, ſciendum, quòd chriſti ſacer-
dotium dicitur eſſe æternũ, ſi conſideramus ſa-
cerdotem qui obtulit. Nam in ſacerdotio Leuiti
co homines mortales accipiebant Decimas, &
homines mortales & infimi fiebant ſacerdotes,
ideo ad Hebręos loquens Apoſtolus de ſacer- *Heb. 7. b.*
dotio Leuitico ait, Homines moriẽtes decimas
accipiunt: & poſt multa in eodem capitulo, ait,
Lex. n. conſtituit ſacerdotes infirmitatem hñtes.
B Arguatur ergo ſic. In ſacerdotio leuitico homi
nes mortales & infirmitatẽ habentes accipiebãt
Decimas, & erant ſacerdotes, & offerebant obla
tiones, ergo ex parte offerentium illud ſacerdo
tium non erat perpetuum, nec æternũ: ſed in ſa
cerdotio Chriſti, ipſe Chriſtus, qui eſt immorta
lis, qui eſt ęternus, qui eſt verus Dei filius, obtu
lit oblationem Deo patri, ergo ex parte offerẽ
tis, chriſti ſacerdotium eſt ęternum, quia perſo-
na illa erat ęterna, quę offerebat. Sed dices nõ
ne Chriſtus fuit homo mortalis, & pro nobis
paſſus, mortuus, & ſepultus? Rñdebimus, ꝙ ſa-
cerdotes leuitici erant ſimpliciter mortales, ſed
Chriſtus erat mortalis, & immortalis: erat. n.
ſuppoſitum & vna perſona, quæ erat homo &
C Deus; ergo ꝑpter vnitatem ſuppoſiti & perſo-
nę, erat in Chriſto, ſm Damaſcenum, & ſm ſan
ctos, cõmunicatio idiomatũ. i. cõmunicatio no-
minũ vel denominationũ, quia nomina ſeu de-
nominationes, quę illi homini inerant, poterãt
verè dici de deo, & econuerſo: vt, quia homo
ille patiebatur, & fuit mortuus, cum homo ille
eſſet deus & dei filius, verè dici poterat, quòd dei
filius patiebatur, & dei filius fuit mortuus: ſic, qa
dei filius erat immortalis & dei filius cauſauit
ſtellas, vere dici poterat, quòd homo ille erat im
mortalis, & quòd cauſauit ſtellas, ſed non in eo
ꝙ homo, ſed in eo quòd deus, quia ille hõ deus
erat: fuit. n. ſimul in vnum diues & pauper, ho-
mo & deus, mortalis & immortalis. Sacerdotiũ
D itaq; chriſti ex parte ſacerdotis offerentis pote-
rat dici æternũ eſſe, quia perſona illa, quæ offe
rebat, erat perſona chriſti, quæ erat perſona
æterna, & homo ille erat deus, & poterat dici
ęternus: ſed ſacerdotes leuitici ſimpliciter erant
mortales & non poterãt dici æterni, cum eſſent
homines puri. Secundo ad pręfatam obiectio-
nem poſſumus reſpondere, ꝙ ſm ſententiã Sa
pientum, Quando modicum deeſt, intellectus
accipit nihil deeſſe. Propter quòd, qñ modico *In Petro cur*
tẽpore eſt quid tale, vt ſi modico tpe ſit qd mor *dicitur, fuit ſo*
tuum, quaſi ſemper dicitur eſſe viuum. Dicunt *pita charitas*
enim plures Sancti de Petro negante, ꝙ chari *non extincta,*
tas in eo non fuit extincta, ſed ſopita: certum eſt *cum Chriſtum*
tamẽ, quòd negando peccauit mortaliter, & ex- *negauit.*
tincta

Digitized by Google

tincta fuit in eo charitas:ſed dicitur charitas nõ A
fuiſſe extincta,ſed ſopita, quia ita cito fletu cul-
pam deleuit, & flens amarè ita cito recuperauit
charitatem,vt ex hoc poſſet dici ſua charitas nõ
extincta. Sic etiam dicitur,Chriſtus vẽturus iu-
dicaturus viuos & mortuos, quòd ſcilicet illi,
qui tunc erunt viui,ita cito morientur & reſur-
gent,vt quaſi dicantur ſemper viui. Sic & in p-
poſito,ita modico tẽpore Chriſtus iacuit mor-
tuus,vt quaſi dicatur ſemper viuus. Poſſumus
& tertio rñdere, quòd Chriſtus vt ſacerdos, ẽt
cum erat mortuus, dicebatur viuus: nam illud
dicit̃ mortuũ quod eſt inefficax ad agendum:et
illud dicit̃ viuum, quod eſt efficax ad operan-
dum: cum ergo Chriſtus tanq̃ ſacerdos obtulit B
ſeipſum in cruce,vt nos redimeret,& nobis api-
ret cęleſtem ianuam, vt poſſimus clarè videre
diuinam eſſentiam,quę erat nobis occulta & ve
lata ante paſſionem eius, nunquid eo mortuo
erat hęc oblatio inefficax ad hoc agẽdũ:immo
dum erat mortuus,& illo die quo fuit mortuus,
Luc.23. Latro fuit in Paradiſo,ideſt vidit diuinam eſſen
tiam:ibi.n.poteſt paradiſus accipi pro aperta vi
ſione Dei. Ergo quantũ ad ſacerdotiũ, & quan
tum ad oblationem,quã fecit etiam mortuus,po
terat dici quòd eſſet viuus, quia erat efficax ad
agendum id quòd tale ſacerdotium requirebat.
Sacerdotium ergo ſuum & oblatio ſua nõ fuit
ſine efficacia; nam efficaciam habuit antequam
fieret homo,& antequã moreret̃, & efficaciam
habuit dum erat mortuus,& efficaciam habet& C
habuit poſtq̃ reſurrexit a mortuis. Ante.n.xp̃i
aduentum hoc ſacerdotium et hæc oblatio effi
caciam habuit inquantum quicũq; ſaluati ſunt
ante Chriſti aduentũ,ſalui facti ſunt in fide Me
diatoris,& morientes viderunt diuinam eſſen-
tiam non in re,ſed in firma ſpe. Quicũq;.n.ha-
bentes fidem Mediatoris,& operantes ſm illam
fidem,mortui ſunt,firmi erãt,& nullo modo du
bitabãt, quòd poſt paſſionẽ chriſti viſuri eſſent
diuinam eſſentiam. Mortuo tñ chriſto,& eo re-
ſurgente, habet hęc oblatio maiorem efficaciã,
quia quicũq; hñt fidem chriſti, bene moriunt̃,
& ſi non habent impedimentum particulare,
ſtatim vident diuinam eſſentiam. Iſtud ergo ſa-
cerdotiũ ſemper fuit, & erit efficax, vt ex hoc di
catur eſſe ęternum vel perpetuum. Aduerten-
dum tamen, quòd, quantũ ad conditionem prę
dictam vt ratione perſonæ offerentis quæ erat
æterna, dubitare non poſſumus ſacerdotẽ illũ
eſſe æternum, & hoc modo ſacerdotium dici
ęternum ex parte rei offerentis. Secundo, chri
ſti ſacerdotium poteſt dici ęternum ratione rei
oblatæ,quia eadem res erat offerens & oblata,
idẽ erat ſacerdos & hoſtia, Chriſtus.n. ſeipſum
obtulit. Igitur ſi ſacerdotiũ Chriſti ratione rei
offerentis poteſt dici eſſe æternum, quia perſo
na offerens vel res offerens erat ęterna,cum ea
dem res eſſet offerens & oblata,conſequens eſt,
ꝙ ratione rei oblatæ, chriſti ſacerdotium dicat̃

A ęternum. Hoc eſt ergo quod ait Apoſtolus ad
Hebręos, Accedens(vel vt habet alia litera) ac Heb.7.A.
cedentes per ſemetipſum ad deum, ſemper vi-
uens ad interpellandum pro nobis. Ipſe ergo
Chriſtus, ſeipſum offerens deo patri, per ſeip-
ſum erat accedens ad deum patrem, & nos ipſi
per ipſum chriſtum ſumus accedentes ad deum
patrem: & ex hoc eſt ſemper viuens ad interpel
landum. Quod verum eſt tam rõne offerentis
quæ eſt perſona æterna, q̃ rõne rei oblatę, quę
eſt eadem res cum perſona offerente: quia ipſe
ſeipſum obtulit, & ipſe per ſeipſum acceſſit. Eſt
tamen diligenter notandũ, quòd quum chriſtus
fuit mortuus ſm carnem, non dicebatur mor-
B tuus quantũ ad ſacerdotiũ, nec dicebatur mor-
tuus quantũ ad ſalutem: quia per mortem illam
non erat chriſtus inefficax ad ſaluandum nos:
immo moriendo, nos ſaluauit. Ideo quantũ ad
efficaciam ſaluandi & quantum ad efficaciam re
dimendi & pacificandi deum patrem, ſemper di
citur viuens: quia moriens non reddebat̃ ineffi
cax ad hoc agendum,cum moriendo,nos ſalua
uerit,& nobis deum patrem recõciliauerit. Ter
tia via ad hoc idem ſumit̃ ex parte rei, quę erat
effectus oblationis;& hoc Apoſtolus appellat
ad Hebræos, virtute inſolubilis, dicens, Qui nõ Heb.7.c.
ſm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecun
dum virtutẽ vitę inſolubilis. Conſuetudo.n.eſt
loquendi, quòd cum quis loquitur de aliqua re,
quæ virtutem habet, intelligit quẽ effectum effi
C ciat. Et quia ſacerdotiũ chriſti habet efficere effe
ctum ſpiritualem, quia facit in nobis gratiam &
virtutes & alia ſpũalia bona, quæ non pereunt
poſt hanc vitam, ſed perficiuntur in æterna vi-
ta, ideo dicitur chriſti ſacerdotium, quantũ ad
hanc rem & quantum ad hunc effectum, habe- Eſt controuer
re virtutem vitę inſolubilis: quia, vt diximus, gra ſia inter Theol.
tia & virtutes & huiuſmodi effectus ſpirituales, an fides et ſpes
quos facit in nobis chriſti ſacerdotium, & eius remaneant in
oblatio non ſoluuntur cum hac ſolubili vita, patria: quas
ſed perficiuntur in ęterna vita: ipſa.n. gratia pfi Aeg. ad ornatũ
cietur in patria, ita ꝙ ipſæ virtutes remanent in manere pa
anima ſeparata non ad hunc vſum, quem habẽt tat ſicut de cha
in hac vita, ſed ad alium vſum. Hoc eſt ergo qđ ractere ſẽtit in
D Apoſtolus ait, Manifeſtum eſt, ſi ſm ſimilitudi- in anima ſeps
nem Melchiſedec exurgat alius ſacerdos (ideſt rata, ut dicebat
chriſtus) qui factus eſt ſacerdos non ſm legem ſuperius: niſi
mandati carnalis, ſed ſm virtutem vitæ inſolu- hic loquatur de
bilis. In ſacerdotio itaq; leuitico nec ſacerdos uirtutibus quæ
offerẽs erat perſona diuina, nec res oblata erat non repugnant
res ęterna, nec effectus illius oblationis erat qđ ſtatui patriæ.
ſpirituale vel quid æternum, ſed erat quid car-
nale, & quid temporale. Ideo gloſa exponens
illud verbum, Chriſtus factus eſt ſacerdos ſm
virtutem vitę inſolubilis, ait diſtare inter hoc et
illud ſacerdotium, quia illud ſacerdotiũ. ſ. leuiti
cum erat carnale, hoc videlicet ſacerdotiũ chri
ſti ſpirituale, illud temporale, hoc ęternũ. Obla
tiones.n.veteris legis non erant ad ſanctificatio
nem ſpiritus, quantum eſt ex opere operato, ſed

erant ad emundationẽ carnis, vt dicitur ad He- A
bręos. 9. & non ad emundationem animæ, vt
exponit gloſa: mundabãt.n.a contactu homi-
nis mortui, vt gloſa ibidem ait: nam tangens
mortuum immundus erat ſeptem diebus, & per
oblationes illas mundabatur, vt non repùtaretẽ
immundus. Erat ergo illa mundatio quantum
ad ceremonias carnales.

Cap. XIX. *Vbi aſſignantur rationes tres reliqui modi, quomodo Chriſti ſacerdotium eſt perpetuum uel æternum.*

DIcebatur in pręcedenti ca-
pitulo, quòd ſeptem modis
declarare poterit, Chriſti- B
ſacerdotium eſſe æternum
ſiue perpetuum, de quibus
ſunt modi quatuor enarra-
ti. Dicebatur .n. quòd æter-
nitas erat quædam res, quæ erat quid totale &
quid ſimplex & idem: rõne ergo totalitatis acci-
piebatur vna probatio, quòd chriſti ſacerdotiũ
erat ęternum, de qua agebatẽ in. 17. capitulo: ra-
tione autẽ realitatis ſumebantur tres probatio-
nes ſiue tres modi ad oſtendẽdum chriſti ſacer-
dotium eſſe ęternum, de quibus agebatẽ in præ-
cedenti capitulo: rõne autem idẽptitatis ſumen-
tur tres aliæ probationes ſiue tres alii modi,
de quibus agetur in hoc capitulo: ita quòd
in vniuerſo, quantum ad pręſens ſpectat, ſunt C
ſeptem probationes & ſeptem modi ad oſtendẽ-
dum chriſti ſacerdotiũ æternum eſſe: vel poſſu-
mus ſi volumus iſtos ſeptem modos probandi
æternitatem ſacerdotis chriſti adaptare ad ea,
quæ diximus de Dionyſio. Dicebamus quidem
ꝙ Dionyſius decimo capitulo de Diuinis nomi-
nibus aſſignat proprietates æternitatis, ſempiter-
nitatem. ſ. & inſucceſſibilitatem. Ergo probatio-
nes de æternitate vel accipiebantẽ ex ipſa re, cui
competit æternitas: vel accipiebantur ex ſempi-
ternitate, quæ eſt proprietas ęternitatis: vel ex
inſucceſſibilitate, quę eſt ẽt ęternitatis ꝓprietas.
Ex ſempiternitate quidem ſumebatur vna ꝓba-
tio videlicet quòd ſacerdotium chriſti probaba-
tur ęternũ, quia erat ſemꝑ ſine initio & ſine fine: D
ex parte autem rei, quæ conſideranda eſt in ſa-
cerdotio chriſti, ſumebantur tres rõnes, vna ex
parte rei offerentis, alia ex parte rei oblatæ, &
tertia, quæ erat ex parte oblationis effectus. Sed
in hoc capitulo ſumentur tres ex parte inſuc-
ceſſibilitatis, videlicet, ꝙ, quia in hoc ſacerdotio
nõ eſt ſucceſſio, ſed eſt ibi inſucceſſibilitas, ideo
dicitur eſſe æternum. Dicemus ꝙ ſicut ſumebã-
tur tres rõnes ex parte rei, quę cõſideranda eſt
in ſacerdotio chriſti, ad probandum illud ſacer-
dotium eſſe æternum, quę omnia oſtendebantẽ
procedere ſm mentem & intentionẽ Apoſto-
li. Nam primo ſacerdotium chriſti dicetur ęter-
num, quia ſacerdotio eius nullum aliud ſucce-

A dit ſacerdotium. Secũdo, quia ipſi ſacerdoti nul-
lus alius ſuccedit ſacerdos. Tertio, quia oblatio-
ni eius nulla alia ſuccedit oblatio. In ſacerdo-
tio.n. chriſti eſt vnum & idem ſacerdotiũ, vnus
& idem ſacerdos, vna & eadem oblatio. Eſt.n.
diligenter animaduertendũ, ꝙ hæc eſt potiſſi-
ma differentia inter temporale & æternum ſiue
inter tempus & ęternitatem, videlicet ſucceſſibi-
litatem quæ eſt in tempore, & inſucceſſibilitatẽ
quæ eſt in ęternitate: nam tẽpus eſt mẽſura ſuc-
ceſſiua, & ęternitas eſt menſura ſine ſucceſſio-
ne. Quando ergo in menſura pars vna ſucce-
dit alteri, illa menſura eſt temporalis: quãdo ve-
rò nulla eſt ibi ſucceſſio, illa menſura eſt ęterna
vel ſempiterna. Propter quòd Boethius in ſuo
B libro de Trinitate, volens aſſignare differentiã
inter tempus & æternitatem, ait, Nunc currens
facit tempus, nunc permanens facit æternitatẽ.
Tempus ergo eſt menſura currens, & eſt men-
ſura, quę eſt in fluxu, & in motu. Propter quòd
ſicut in motu vna pars motus ſuccedit alteri, ſic
& in tempore vna pars temporis ſuccedit alteri:
ideo nox & dies, quæ ſunt partes temporis, ſuc-
cedunt adinuicem, nam nox ſuccedit diei, & no-
cti dies: & in ipſa die vna pars diei ſuccedit alte-
ri, & in ipſa nocte vna pars noctis alteri. In tem-
pore ergo nulla eſt permanentia, ſicut contra-
rio in æternitate nulla eſt ſucceſſio. Sacerdotiũ
itaq; leuiticum erat tẽporale, quia ibi erat omni-
moda ſucceſſio: ſed ſacerdotium chriſti eſt ęter-
C num, quia huic nulla eſt ſucceſſio. Nam ſacer-
dotio leuitico ſucceſſit aliud ſacerdotiũ, qã ſuc-
ceſſit ei ſacerdotiũ chriſti. Rurſus ſacerdoti leui-
tico ſuccedebat alius ſacerdos, & oblationi alia
oblatio: ſed in ſacerdotio xp̃i non eſt ſucceſſio,
nec ex p̃te ſacerdotii, nec ex p̃te ſacerdotis, nec
ex parte oblatiõis. His ergo tribus modis, ex p̃te
ſacerdotii, & ex p̃te ſacerdotis, & ex p̃te oblatio-
nis ꝓbabimus ſm intentionẽ Ap̃li, chriſti ſacer-
dotiũ æternũ eſſe. Propter primũ, ſciendum, ꝙ
chriſti ſacerdotium non debet dici tp̃ale, cũ tp̃s
non ſit ſine ſucceſſione: ſed debet dici ęternum,
& hoc ex parte ipſius ſacerdotii, quia ſicut in
ęternitate nulla poteſt eſſe ſucceſſio, ſic ſacerdo-
tio chriſti nullum aliud ſacerdotium poteſt ſuc-
D cedere. Hoc eſt ergo, qđ ait Apoſtolus ad He-
bræos. 7. volens, quòd, quia non erat conſuma-
tio, ideſt non erat perfectio ſacerdotium leuiti-
cum, quod fuit acceptum ſub lege, ideo neceſſa-
rium erat, quòd poſt ſacerdotium leuiticũ exur-
geret aliud ſacerdotium, videlicet ſacerdotium
chriſti, quod ſacerdotium non fuit ſm ordinẽ
Aaron, ſed ſm ordinem Melchiſedec. Vnde ſa-
cerdotium leuiticum appellat ſacerdotium tran-
ſlatum: & legem moſaicam, ſub qua fuit datum
tale ſacerdotium, appellat legem tranſlatam,
iuxta illud ab Heb. 7. Tranſlato enim ſacerdo-
tio, neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat. Dica-
mus ergo, quòd ſacerdotes leuitici facti ſunt ſa-
cerdotes ſine iureiurando, quia ſacerdotio leui-
tico

Digitized by Google

tico debebat ſuccedere aliud ſacerdotium: ſed chriſtus factus fuit ſacerdos cum iureiurando, quia ſacerdotio chriſti nullum aliud debet ſuccedere. Hoc eſt ergo quod ait Apoſtolus ad

Heb.7.c. Hebr.7. Alii quidem (ideſt ſacerdotes leuitici, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt: hic autem (ideſt chriſtus) cum iureiurando (ſupple factus eſt ſacerdos) & hoc per eum, qui dixit ad illum,

Pſal. 109.c. Iurauit dominus & nõ pęnitebit eũ: tu es ſacerdos in æternum. Secundò probare poſſumus, chriſti ſacerdotium eſſe æternũ, non ſolum ex parte ſacerdotii, cui non poteſt ſuccedere aliud ſacerdotium, ſed etiam ex parte ſacerdotis, cui non poteſt ſuccedere alius ſacerdos. Eſt.n. diligenter notandum, ꝙ aliud eſt ſacerdotiũ ſuccedere ſacerdotio, & aliud ſacerdotem ſacerdoti, & aliud oblationem ſuccedere oblationi. Nam ſub eodem ſacerdotio leuitico fuerunt ſucceſſiue plures ſacerdotes, & ſub eodem ſacerdote leuitico ſucceſſiuè factę fuerunt plures oblatiões: nam tam diu dicitur eſſe idem ſacerdotium quã diu durat idem ritus, idem ordo, & idem offerẽdi modus. Quãdiu ergo ſm legem Moyſi offerebantur animalia, & durabat ille ritus, & ille ordo, & ille modus offerendi ſm quòd lex præcipiebat, dicebatur eſſe idem ſacerdotium: ſed mutato illo ritu & illo modo, quia modò non offeruntur animalia, ſed offerꝭ panis & vinum, ideſt offertur corpus Chriſti ſub ſpecie panis, & ſanguis eius ſub ſpecie vini, prout figuratum fuit in Melchiſedec, qui panem & vinum obtulit, diciꝭ vetus ſacerdotium eſſe tranſlatum, & lex vetus eſſe tranſlata, & dicitur quòd illi ſacerdotio leuitico ſucceſſit ſacerdotium chriſti. Durauit itaq; ſacerdotium leuiticum vſq; ad chriſtũ. Sub eodem ergo ſacerdotio leuitico fuerunt multi ſacerdotes, quia nullus ſacerdos potuit tantum viuere vel tantum durare, quantum durauit ſacerdotium leuiticum: & ſub eodem ſacerdotio leuitico, fuerunt ſucceſſiuè multę oblationes, qa idẽ ſacerdos leuiticus quotidie offerebat, & faciebat aliam & aliam oblationem. Probauimus ergo ſupra, ſacerdotium chriſti eſſe æternum ex parte ipſius ſacerdotis, quia ſacerdoti chriſto non poteſt ſuccedere ſacerdos alius. Ideo dicit Apo-

Heb.7.d ſtolus ad Hebræos, Alii quidẽ plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere. Alii ſacerdotes leuitici erant ſacerdotes plures, quia per mortem vnus ſuccedebat alii. Mors ergo cogebat, quòd non poſſet ſemper permanere idem ſacerdos, ſed fierent plures ſacerdotes ſaltẽ ſucceſſiuè. Vult ergo Apoſtolus, quòd in lege veteri erant plures ſacerdotes, ſed in lege noua nõ eſt niſi vnus & idem ſacerdos. ſ. chriſtus. Arguatur ergo ſic, Quandocunq; ſemper manet vnus & idem ſacerdos (qa ſacerdos ibi non ſuccedit ſacerdoti) illud ſacerdotium eſt æternum: ſed in ſacerdotio Chriſti ſemper eſt vnus & idem ſacerdos, ergo eius ſacerdotium eſt æternum. Sed dices, Nonne in le-

A ge noua ſunt multi ſacerdotes & quotidie moriuntur ſacerdotes, & alii eis ſuccedunt in ſacerdotium, & fiunt quotidie noui ſacerdotes? Dici põt, ꝙ de hoc in ſequentibus capitulis diffuſius pertractabitur. Nunc autem ſcire ſufficiat, quòd ſicut probamus æternitatẽ ſacerdotii chriſti ex idemptitate ſacerdotii, quia nunq̃ in poſterum exurget aliud ſacerdotium: ſic etiam ꝓbauimus æternitatem dicti ſacerdotii ex idẽptitate & vnitate ſacerdotis: nam ſicut ſacerdotio chriſti non ſuccedit aliud ſacerdotiũ, ita nec ſacerdoti chriſto ſuccedit alius ſacerdos. Et quia menſura ſucceſſiua eſt tꝑs, cõſequẽs eſt, quòd chriſti ſacerdotium, quia in eo non cadit ſucceſſio, per ſe & directè non menſuretur tempore. Tertio, poſſu-

B mus hoc idem probare ex idemptitate & vnitate, ſiue ex inſucceſſibilitate ipſius oblationis. Nã ſicut ſacerdotio chriſti ſacerdotium aliud non ſucceſſit, nec ſacerdos alius huic ſacerdoti: ſic nec oblatio alia ſuccedet huic oblationi. Hoc eſt ergo, quod Apoſtolus ait ad Hebr. Sacerdo- Heb.7.d.

tes (leuitici quotidie ideſt ſæpe ſępius) prius ꝓ ſuis delictis, deinde pro populo hoſtiar offerre. Hoc.n. fecit (chriſtus) ſemel, ſe offerendo. In ſacerdotio ergo leuitico, vbi quotidie fiebant oblationes, oblatio ſuccedit oblationi: ſed in ſacerdotio chriſti, qui non niſi ſemel ſeipſum obtulit, oblatio non ſucceſſit oblationi. Arguaꝭ ergo ſic, Vbicũq; non eſt ſucceſſio, illud nõ menſuratur menſura ſucceſſiua, & per conſequens

C non menſuratur tempore, nec eſt temporale: ſed in ſacerdotio chriſti non eſt ſucceſſio, quia eius ſacerdotio nõ poteſt ſuccedere aliud ſacerdotiũ, nec ſacerdoti alius ſacerdos, nec eius oblationi alia oblatio: ergo ipſius ſacerdotium nõ eſt quid tẽporale, eſt ergo ꝑpetuum vel ęternũ.

Cap. XX. vbi declaratur, quòd duæ ultimæ rationes aduerſariorum non uadunt ſecundum mentem Apoſtoli, & concluſiones nihil arguunt, nec concludunt.

D VOlumus autem in hoc capitulo declarare, quomodo vltimę duę rationes aduerſariorum fundantes ſe ſuper æternitate ſacerdotii chriſti, de qua loquiꝭ Apoſtolus ad Hebręos, nõ vadunt Heb.7

ſecundum mentem, & intentionem Apoſtoli; & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Verum quia ad hoc oſtendendum ſunt quædam alia declaranda, ideo in hoc capitulo quatuor faciemus. Nam primò oſtendemus, quòd ſecundũ intentionẽ Apoſtoli, æternitas ſacerdotii chriſti directè reſpicit perſonam chriſti. Secundo debemus declarare quòd ſi illa quæ dicuntur de æternitate

Digitized by Google

ſacerdotii chriſti volumus adaptare ad homi-
nes mortales, dicemus ꝙ per ſe loquendo non
differt in hoc Papa a quocunq; Epiſcopo, nec
differt quicũq; epiſcopus a quolibet ſimplici ſa-
cerdote. Tertio oſtẽdemus quòd ſi verba Apo
ſtoli de æternitate ſacerdotii chriſti adaptamus
ad alios ſacerdotes, non erit ibi ceſſio, nec acceſ
ſio, nec ſucceſſio, nec renuntiatio, nec per mor
tem, nec quocũq; alio modo. Quarto & vltimo
declarabimus quòd aduerſarii noſtri in præfatis
rõnibus non vadunt iuxta mentem Apoſtoli,
& contra nos nihil arguunt, nec concludunt.
Sciendum ergo, quòd probabatur quidem ſu-
pra, ſacerdotium chriſti eſſe æternum, vno mo
do ex ſua ſempiternitate, quæ fuit ſine initio, &
ſine fine: vel ex ſua totalitate, quia fuit remediũ
omnibus perſonis, & contra omnia peccata.
Poſtea probabatur hoc idem ex ipſa re, quę cõ
ſideranda erat in tali ſacerdotio; & hoc tripliciter, videlicet, ex re offerente, & ex re oblata, &
ex re, quæ erat oblationis effectus. Poſtea ꝓba
batur hoc idem ex inſucceſſibilitate, ſiue ex idẽ
titate ipſius ſacerdotii; & hoc tripliciter. Primo
ex parte ipſius ſacerdotii, quia nullum ſacerdo-
tium ſucceſſit, nec ſuccedere poteſt chriſti ſacer
dotio. Secundo ex parte ipſius ſacerdotis, quia
nullus ſucceſſit ſacerdos, nec ſuccedere põt chri
ſti ſacerdotio, q ſit Deus & homo, ſicut eſt chri-
ſtus. Tertio ex parte oblationis, quia nulla obla
tio ſucceſſit, nec ſuccedere poteſt oblationi chri
ſti: ita quòd in ſacerdotio chriſti ſemper eſt idẽ
ſacerdotium, idem ſacerdos, & eadem oblatio.
Si ergo æternitatem ſacerdotii chriſti volumus
referre ad eius ſempiternitatem; quia fuit ſine ini
tio, & ſine fine, vel ad eius totalitatem, quia fuit
remedium omnibus perſonis, & contra omnia
peccata, de qua ęternitate agebatur in decimoſe
ptimo capitulo, dicendum, quòd per hoc de-
clarabitur primum, quod diximus declarandũ
in hoc capitulo, videlicet, ꝙ hoc directè nõ re-
ſpicit niſi perſonam chriſti. Sed ſi æternitatem
huius ſacerdotii volumus referre ad multiplicẽ
rem, quæ conſiderari poteſt in ſacerdotio chri
ſti, & ſi talia volumus adaptare ad ſacerdotes, q
ſunt puri homines, declarabitur ſecundũ, quod
dicebatur declarandum in hoc capitulo, videli
cet, quòd per ſe loquendo nõ differt in hoc Pa
pa a quocunq; Epiſcopo, nec quicunq; Epiſco
pus a ſimplici ſacerdote. Sed tertiò, ſi ęternita
tem ſacerdotii chriſti volumus referre ad eius
idẽtitatem, vel ad eius inſucceſſibilitatem, quia
ſemper fuit, & eſt in ſacerdotio Chriſti idẽtitas,
quia ſemper fuit, & eſt idem ſacerdotium, idem
ſacerdos, & eadem oblatio; & ſemper fuit, et eſt
ibi inſucceſſibilitas, qui nunq̃ ſacerdotio Chri
ſti ſuccedit, nec ſuccedere poteſt aliud ſacerdo-
tium, nec ſacerdoti alius ſacerdos, nec oblatio-
ni alia oblatio. Ideo ſi hoc volumus adaptare
ad homines puros, & ad mortales ſacerdotes,
declarabitur tertium, quod dicebatur declaran

A dum in hoc capitulo, videlicet ꝙ in tali ſacerdo
tio nõ eſt propriè ceſſio, nec acceſſio, nec renũ-
tiatio, nec ſucceſſio, nec per mortẽ, nec quocũq;
alio modo. Ex quibus omnibus declarabit̃ quar
tum, quod dicebatur declarandũ, videlicet ꝙ ad
uerſarii noſtri in duabus rationibus ſuis vltimis,
quæ ſoluendæ reſtabant, non vadunt ſm men
tem Apoſtoli, nec contra nos arguunt, nec cõ
cludunt. Propter primum, ſciendum ꝙ, vt ſępe
ſæpius tactum eſt, ſacerdotium chriſti probat̃
eſſe ęternum primo ex ſempiternitate eius, quia
eſt ſine initio, & ſine fine, vel probatur hoc ex
totalitate, quæ fuit in ſacerdotio, quia fuit tota-
le remedium omnibus perſonis, & contra om-
nia vitia. Ex hoc autem declaratur primũ, videli
B cet, ꝙ verba Apoſtoli de æternitate ſacerdotii
Chriſti, directè reſpiciunt perſonam Chriſti.
Nam ſi æternitas huius ſacerdotii ſumatur vel
ex ſempiternitate, quia reſpicit omnia tempora,
& eſt ſine initio, & ſine fine: vel ſumat̃ eius æter
nitas ex quadam totalitate, quia fuit, & eſt ſuffi-
ciens remediũ omnibus perſonis, & contra om
nia vitia, conſtat ꝙ hæc puro homini compete
rere non poſſunt. Nam nullus purus homo po
teſt ſufficienter ſatisfacere pro ſeipſo; quia ſm
ſententiam euãgelii, cum omnia benefecerimus
debemus dicere, Serui inutiles ſumus, quod de- Lucæ. 17.
buimus facere, fecimus. Si ergò nullus purus
homo poteſt ſufficienter ſatisfacere pro ſeipſo,
C quomodo poteſt tantum ſupererogare ꝙ ſatiſ-
faciat pro omni tempore, pro omnibus perſo-
nis, & pro omnibus peccatis? Ideo ſic accepta
æternitas ſacerdotii directè reſpicit ſolam per-
ſonam Chriſti. Propter ſecundũ, ſciendum ꝙ
ſi ęternitatem ſacerdotii chriſti volumus accipe
re alio modo, videlicet reſpectu rei quæ conſi-
deranda eſt in tali ſacerdotio, & hoc tripliciter;
videlicet reſpectu rei offerentis, rei oblatę, et rei
quæ erat oblatiõis effectus, & volumus illa ada
ptare ad hoĩes puros, vel ad ſacerdotes mor-
tales, ex hoc (vt dicebatur) declaratur ſecundũ,
videlicet ꝙ Apoſtoli verba non magis verificã-
tur de Papa q̃ de quocũq; ſimplici põtifice, nec
de ſimplici pontifice magis q̃ de ſimplici ſacer
dote. Nam ſi conſiderantur verba Apoſtoli, nõ
D loquitur ibi de iuriſdictione, ſed de oblatione;
loquitur .n. ibi de corpore chriſti vero, quod
chriſtus in cruce obtulit Deo patri. Si autem lo
quit̃ ibi de corpore chriſti myſtico, ſiue de ipſis
fidelibus, hoc non eſt rõne iuriſdictionis, ſed ra
tione oblationis, inquantũ illa oblatio habet ſpi
ritualem effectum in omnes fideles, ſi volunt ad
hunc effectum debitè ſe habere. Vnde & Apo
ſtolus ſolum de oblatione loquitur, dicens ad
Hebræos. 7. Alii ſacerdotes pro ſe, & pro po-
pulo offerebant hoſtias, ſed chriſtus hoc fecit
ſemel ſe offerendo. Et ad Hebr. 8 dicitur, Om-
nis enim pontifex ad offerẽdum munera, & ho
ſtias conſtituitur. Ergò ſolum de oblatione, &
de corpore chriſti vero, quod fuit oblatũ Deo

Digitized by Google

patri,& quotidie offerẽ in altari loquitur Apo- A
ſtolus. Si autẽ loquitur de corpore chriſti my
ſtico, hoc eſt ratione iſtius oblationis: nã & idẽ
Apoſtolus ad Hebr. 8. vult ꝙ neceſſe eſt hunc,
ideſt ſacerdotem vel pontificem habere aliquid
quod offerat: vbi vult ꝙ chriſtus oblationẽ ha-
buit, quia obtulit ſemetipſum. Arguatur ergo
ſic, Quantum eſt ad conficiendum corpus chri
ſti verum, & ad offerendum corpus Chriſti
verum, quod facit quotidie ſacerdos ſuper al-
tare, non eſt plus pontifex quàm ſimplex ſa-
cerdos, nec eſt plus Papa per ſe loquendo,
quàm quicunq; pontifex, vel quicunq; ſacer-
dos; quia poſt confectum corpus Chriſti ve-
rum, quod facit quilibet ſacerdos, nulla eſt alia B
potentia reſpectu eiuſdem corporis chriſti ve-
ri: ergo ſimplices ſacerdotes in hoc ſunt ęqua-
les pontificibus, & quicũq; pontifices in hoc ſũt
æquales Papę: & hoc eſt ſecundũ, quod diceba
tur declarandum. Aduertendũ tñ ꝙ põt eſſe ma
ior ſolẽnitas in miſſa vnius ſacerdotis, quàm in
miſſa alterius: ſed quantum ad confectionẽ cor
poris Chriſti veri, quòd offertur in altari, &
fuit oblatum in cruce, æqua eſt potentia per ſe
loquendo omnium ſacerdotum. Propter ter-
tium autem, ſciendũ, ꝙ ſi æternitatem ſacerdotii
Chriſti volumus referre ad idẽtitatem, quia ibi
eſt idem ſacerdos, idem ſacerdotium, & eadem
oblatio: vel quòd idem eſt, ſi volumus referre C
hoc ad inſucceſſibilitatem, quia vt diximus, nec
ſacerdotiũ poteſt ibi ſuccedere ſacerdotio, nec
ſacerdos ſacerdoti, nec oblatio oblationi: &, vt
dicebatur, ſi volumus hoc adaptare ad homi-
nes puros, & ad ſacerdotes mortales, declara
bitur tertium, videlicet quòd in talibus nec cedi
mus, nec accedimus, nec renuntiamus, nec alii
ſuccedunt nobis. Sed dices, Quid ergo facimus,
& quid alii faciunt? Reſpondebimus, ꝙ Chri-
ſtum induimus, & alii xp̃m induunt, nam in om
ni hoc ſacerdotio, ſacerdos non ſuccedit ſacer
doti, & oblatio nõ ſuccedit oblationi, nec ſacer
dotium ſuccedit ſacerdotio. Sacerdos.n.in con
ſecratione corporis Chriſti dr̃ nõ ſuccedere ſa-
cerdoti, quia nullus ſacerdos loquit̃ in propria
perſona, cum conſicit corpus xp̃i: dicit.n. ſacer
dos cum hoc facit, Hoc eſt.n. corpus meũ. Cõ
ſtat autem quòd illud nõ eſt corpus ſacerdotis,
ſed eſt corpus Chriſti: ergo non loquitur ſa-
cerdos in propria perſona, ſed loquitur in per-
ſona Chriſti. Ergo ſacerdos conficiendo non
dicitur cedere Chriſto, nec accedere, vt ipſi de
acceſſu loquuntur, ſicut dr̃ vnus Ep̃s accedere
alii ep̃o, qa, alio ep̃o viuẽte, aſſumitur ad curam
eccleſię eius: nec dr̃ hic ſacerdos renunriare, vel
ſuccedere xp̃o, ſed magis dr̃ induere Chriſtum
inquantũ, loquẽs in perſona xp̃i, cõficit corpus
xp̃i. Nõ hic ergo de ſucceſſione loquimur, put
vnus Papa ſuccedit alii: nihil.n. tale hic conſpi
cimus. Ex his autẽ omnibus põt declarari quar
tũ, videlicet ꝙ aduerſarii nr̃i in ſuis vltimis ratio

A nibus non vadu[n]t ſecundum mentem Apoſto
li, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt.
Non.n. vadunt, vt patuit, ſm̃ mentem Apo-
ſtoli, quia omnia pręfata de ęternitate ſacerdo-
tii chriſti referenda ſunt ad oblationẽ ipſam: ad
uerſarii tñ noſtri non intẽdunt arguere de ipſa
oblatione, nec de ipſa cõfectione corporis xp̃i
veri, ſed intẽdunt arguere de auctoritate papa
li, & de plenitudine iuriſdictionis. Idõ extra men
tem Apoſtoli vadũt, & cõtra nos nihil arguũt,
nec concludunt, quia illæ duæ vltimę rationes
nihil omnino concludunt: vel ſi concludunt,
hoc faciũt de ipſa cõſecratiõe, & oblatione cor
poris chriſti veri, de qua hic non agit̃. & in qua
B per ſe loquẽdo ſimplices ſacerdotes ſunt ęqua-
les Papæ. Sunt.n. ſimplices ſacerdotes in hoc
ęquales Papę, quia ita pñt cõficere corpus chri
ſti verum, ſicut & Papa: non autẽ ſunt æquales
Papę, nec ęquales epiſcopis, ꝙ poſſint ordina-
re alios in ſacerdotes, ſicut Papa põt, & ſicut poſ
ſunt epiſcopi. Simplices itaq; ſacerdotes quantũ
ad poſſe conficere ſunt æquales Papæ: ſed ad
dandam conficiendi potentiam, quod fit, cũ alii
ordinantur in ſacerdotes, ſunt infra Papam, &
infra quoſcunq; Epiſcopos.

Cap. XXI. Declarans quomodo ſub ſacerdotio
Chriſti omnes ſacerdotes poſſunt dici unus &
C *idem ſacerdos.*

QVamuis ex præcedenti
bus ſit ſufficienter oſtẽ
ſum, quòd aduerſario-
rum duę vltimę rõnes
vadunt extra mentem
Apoſtoli, & contra nos
nihil arguunt, nec con
cludunt, bonum eſt iñ
rõnes illas magis pertra
ctare, & eas clarius ſoluere: ſed anteq̃ hoc fiat,
oſtendere volumus, quõ ſub ſacerdotio chriſti
omnes ſacerdotes dicuntur eſſe vnus ſacerdos,
quia in hoc multum declarabit̃ mens Apoſtoli,
qui volens dare differẽtiam inter ſacerdotium
D leuiticum & ſacerdotium Chriſti, ait ad Hebr. Heb. 7.
7. quòd in ſacerdotio leuitico plures facti ſunt
ſacerdotes. Quare ſi differt ſacerdotium chriſti
a ſacerdotio leuitico, quia ibi plures facti ſunt ſa
cerdotes, oportet ꝙ in ſacerdotio chriſti non ſit
niſi vnus ſacerdos. Itaq; declarare vnitatem ſa-
cerdotis in ſacerdotio chriſti facit ad clarius in-
telligere mentem Apoſtoli, & etiam facit ad cla
rius diſſoluere duas vltimas rõnes. Propter qđ
ſciendum, ꝙ ſi ſub ſacerdotio chriſti vnitatem
ipſius ſacerdotis volumus referre ad ſolam per
ſonam chriſti, clarum eſt quod dr̃, quia non eſt
niſi vnus chriſtus, nec vnquã fuit, nec vnq̃ erit
niſi vnus chriſtus, non enim ipſi chriſto vnquã
acceſſit alius chriſtus, nec vnquã renuntiauit,

nec vnquã ſacerdotium eius ceſſauit. Immo ẽt A
moriens poterat, dici eius ſacerdotium ſemper
viuere. quia per mortem eius ſuum ſacerdotiũ
non amiſit ſuam efficatiam, cum ex ſua morte, et
ex ſua paſſione habuit hoc ſacerdotium effica-
tiam. Nam hoc modo fuit chriſtus ſacerdos, &
hoſtia, quia moriendo in cruce obtulit ſe Deo
Patri, & ſoluit prętium pro humana natura, pp
quod nos redemit, & Deo patri nos reconcilia-
uit. Poſſunt. n. alii homines fieri ſacerdotes, &
fieri pontifices, & eſſe vicarii chriſti, ſed non pro
priè dicunt̃ eſſe chriſti ſucceſſores, quia tunc fie
rent pares chriſto, quod eſt impoſſibile. Succeſ
ſor quidem dicit̃ eſſe par & æqualis ei, cui ſuc-
cedit. Referẽdo igitur verba Apoſtoli ad ipſam
perſonam chriſti ſicut referri debent, rõnes ad B
uerſariorum nihil concludunt. Arguunt n. ꝙ
quia chriſtus eſt ſacerdos in æternũ, ideo tali ſa
cerdote viuente non põt ibi eſſe renũtiatio, ſed
nos plus cõcedimus q̃ rõnes arguant. Dicimus
autem ꝙ quantũ ad perſonam chriſti, de qua lo
quitur Apoſtolus, cum ſuũ ſacerdotium ſit ęter
num, non poteſt ibi eſſe renuntiatio, nec ceſſio,
quia non põt eſſe alius chriſtus: ideo. n. quis ce
dit, vel quis renuntiat, vt alius in ſuo loco inſti-
tuatur; nec etiam põt ibi eſſe acceſſio, quæ ſit ꝓ
pter defectum eius, cui accedit, ſm quem modũ
dicimus Auguſtinũ Valerio nõ ſucceſſiſſe, ſed
acceſſiſſe, quia viuente Valerio factus eſt Augu
ſtinus Epiſcopus Hipponẽſis, ſicut habet̃, cau.
7. q. 4. c. Non autẽ. Hoc. n eſſe non põt in chri C
ſto, quia tunc eſſet defectiuus chriſtus, & eſſent
duo chriſti. Nec põt ibi eſſe depoſitio, quia chri
ſtus peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus
in ore eius. Nec põt ibi eſſe ſucceſſio quæ fit per
mortẽ, quia chriſto moriente dici poterat eius
ſacerdotium viuum, quia non amiſit ſacerdotiũ
illud vigorem ſuũ per mortẽ chriſti; immo per
mortem, & paſſionem chriſti habuit illud ſacer
dotium ſuam vim, & ſuum vigorem, cum ex la-
Eccleſia vnde tere chriſti dormientis in cruce dicatur eſſe for
ſũpſit initiũ. mata Eccleſia, & exinde ſacramenta eccleſiaſti-
ca dicantur habere ſuam virtutem, vt põt pate
re ex Gloſa ad Ro 5. Verũ quia intellectus ho
minis non quieſcit, cum ſub ſacerdotio Chriſti
fiant quotidie noui ſacerdotes, & cum ſub tali D
ſacerdotio homines mortales fiant ſacerdotes,
Heb. 7. d. meritò dubitatur, q̃ꝺo dicat Apoſtolus, ꝙ ſub
ſacerdotio leuitico plures facti ſunt ſacerdotes,
volens ex hoc illud ſacerdotium diſtinguere a
ſacerdotio Chriſti. cum & ſub ſacerdotio Chri
ſti plures facti ſint ſacerdotes? Sciendum ergo,
ꝙ ſub ſacerdotio chriſti omnes ſacerdotes poſ
ſunt dici vnus ſacerdos propter tria. Primo ra-
tione oblationis. Secundo rõne rei oblatę. Ter
tio ratione cõmemorationis, ſiue annuntiatio-
nis. Primò quidem oẽs ſacerdotes ſunt vnus ſa
cerdos rõne oblationis, quia omnes offerunt in
perſona vnius ſacerdotis, & omnes conficiunt
in perſona vnius ſacerdotis. i. in perſona chriſti,

A quia, vt ſupra tetigimus, quilibet ſacerdos cum
conficit, dicit, Hoc eſt. n. corpus meum. Con-
ſtat autem quod corpus quod conficit ſacerdos
non eſt corpus ipſius ſacerdotis, ſed eſt corpus
Chriſti, ergo cum quilibet ſacerdos conficien-
do dicat, Hoc eſt corpus, & illud non ſit corpus
ſuum, ſed ſit corpus Chriſti, ergo nullus ſacer
dos cum conficit loquitur in perſona ſua, ſed
quilibet loquitur in perſona Chriſti: ergo cum
conficiunt offerendo, & conficiendo corpus
chriſti, omnes dicuntur vnus ſacerdos, quia om
nes induunt perſonam vnius ſacerdotis i. Chri
ſti. Non aũt ſic erat in ſacerdotio leuitico, ꝙ ipſi
offerrent in perſona vnius & eiuſdẽ ſacerdotis:
tot ergo erant tunc ſacerdotes, quot erant offe
B rentes, & ideo dicuntur ibi plures facti ſacerdo-
tes, & dicuntur ibi homines mortales fieri ſacer
dotes: ſed ſub ſacerdotio chriſti, cum oẽs ſacer-
dotes offerãt in perſona chriſti qui eſt æternus
& immortalis, dicũtur oẽs ſacerdotes eſſe vnus
ſacerdos, & quantum ad hoc pñt dici immorta
les, quia conficiunt in perſona eius qui ęternus
eſt & immortalis. Secundo ſub ſacerdotio chri
ſti dicũtur omnes ſacerdotes eſſe vnus ſacerdos
non ſolum rõne rei offerentis, ſed etiam ratio-
ne rei oblatæ, quia oẽs offerunt vnam & ean-
dem rem, videlicet corpus chriſti verum. Non
autem ſic erat in ſacerdotio leuitico, quia nõ of-
ferebant ipſam rem, nec ipſum verũ corpus xpi,
ſed offerebãt animalia quæ erant figura eius.
C Conſtat autem ꝙ ipſa res in ſe non eſt niſi vna
& eadem, ſed vnius & eiuſdem rei pñt eſſe mul-
tæ figurę. Ideo ratione rei oblatæ ſub ſacerdo-
tio leuitico vnus ſacerdos erat multi ſacerdotes,
quia vnus ſacerdos multas res offerebat, & iterã
do oblationes, ſemper aliam & aliam rem offere
bat, quia non erat idem animal quod offerebãt
vno die, & quod offerebatur alio: etſi erat idem
ſpecie, non erat idem numero. Sed ſub ſacerdo
tio chriſti multi ſacerdotes, immo omnes ſacer-
dotes & ratione rei offerentis, & rõne rei obla-
tæ ſunt vnus & idem ſacerdos, quia omnes of-
ferunt in perſona vnius chriſti, & omnes offe-
runt vnum & idem corpus, non ſolũ vnum &
idem ſpecie, ſed etiam vnũ & idem numero: om
D nes. n. ſacerdotes offerunt, & omnes conficiunt
illud idem corpus numero, quod chriſtus traxit
de virgine, quod fuit eleuatum in cruce, quod
reſurrexit a mortuis, & cum quo chriſtus aſcẽn
dit in cęlum. Tertio ſub ſacerdotio chriſti oẽs
ſacerdotes pñt dici vnus ſacerdos rõne comme
morationis, ſiue rõne annuntiationis: cum. n.
hoc ſacramentum celebramus, cõmemoramus
mortem Chriſti, vel annuntiamus mortẽ eius,
iuxta illud Lucæ. 22. Accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis dicẽs, Hoc eſt corpus meũ,
quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
cõmemorationẽ. Et prima ad Cor. Quotienſ- *Cap. ij. d.*
cunq;. n. mãducabitis panẽ hunc, & calicem bi-
betis mortem dñi annuntiabitis. Sed ſi quærat̃,
quare

quare in hoc ſacro cōmemoratur vel annuntia
tur mors chriſti? Dici poteſt, ꝙ imminente mor
te, inſtituit hoc ſacramétum, ideo hoc facimus
in memoriam mortis eius, & hoc faciendo an-
nuntiamus mortem eius. Vel poſſumus dicere
quòd ex vi ſacramenti, in hoc ſacramento cor-
pus eſt ſeparatum a ſanguine, & econuerſo: eſt
enim ſub vtraq; ſpecie totus Chriſtus: ſed hoc
non eſt ex vi ſacramenti, ſed ex naturali conco
mitantia. Id. n. ibi dicitur eſſe ex vi ſacramenti in
quod facta eſt conuerſio, vel in quod facta eſt
tranſubſtantiatio: et quia ſubſtantia panis non
conuertitur, nec tranſubſtātiatur niſi in corpus
chriſti, ideo ex vi ſacramēti ſub ſpecie panis nō
eſt niſi ſolum corpus: ſed quia illud corpus ha
bet ſanguinem ſuū ſibi naturaliter coniunctū, et B
eſt animatū, ideo ex naturali concomitantia etiā
ſub ſpecie panis eſt ſanguis, anima, & totus chri
ſtus. Sic ſub ſpecie vini ex vi ſacramenti non eſt
niſi ſanguis tantū, quia ſubſtantia vini non con
uertitur niſi in ſanguinē, attamen quia ille ſan-
guis eſt coniunctus corpori, quod eſt animatū,
ideo etiam ſub ſpecie vini eſt ſanguis, corpus,
anima, & totus Chriſtus. Igitur quia ex vi ſacra
menti ſub ſpecie panis eſt corpus tantū, ſub ſpe
cie vini eſt ſanguis tm̄, ideo dicitur ꝙ in hoc ſa
cramento conficitur corpus ex vi ſacramenti ſe
paratum a ſanguine, & econuerſo. Et quia hoc
fuit in morte, ꝙ ſanguis fuit ſeparatus a corpo-
re, ideo quotienſcunq; hoc facimus, agimus me
moriam mortis chriſti, & annuntiamus mortē C
eius. Ex his ergo patere poteſt, ꝙ in hoc ſacra
mento idē cōmemorat, & annuntiat ſeipſum: vt
quia ſub ſpecie panis ex vi ſacramenti non eſt
niſi corpus tm̄, ideo corpus Chriſti ſub ſpecie
panis cōmemorat, & annuntiat ſeipſum vt fuit
ſeparatum a ſanguine, quod fuit in morte Chri
ſti. Sic etiam quia ſub ſpecie vini ex vi ſacramen
ti non eſt niſi ſanguis tm̄, ideo ſanguis ſub ſpe-
cie vini cōmemorat, & annūtiat ſeipſum prout
fuit fuſus in paſſione, & prout fuit ſeparatus a
corpore. Ergo quia in hoc ſacramēto idē com
memorat & annuntiat ſeipſum, eadem eſt cōme
moratio, & eadem annuntiatio & ratione rei cō
memorantis ſiue annuntiantis, & ratione rei cō
memoratæ ſiue annuntiatę: quia (vt diximus) D
idem cōmemorat, & annūtiat ſeipſum: ſed in ſa-
cerdotio leuitico cōmemoratio ibi eſſe non po
terat quæ eſt de re præterita, quia chriſtus non
dum erat paſſus: ſi vero illa animalia oblata an-
nuntiabant vel ſignificabant mortē chriſti, hęc
annuntiatio non erat per eandem rem, ſed per
aliam, & aliam, quia non erat eadem res annun
tians & annuntiata, & figurans & figurata, quia
res figurās erat agnus, res figurata erat chriſtus:
& quia ſemper aſſumebat alius, & alius agnus,
qui immolatus figurabat & annuntiabat mor-
tem chriſti, poterat dici alia, & alia annuntiatio.
Patet ergo ex dictis, ꝙ ſub ſacerdotio Chriſti
omnes ſacerdotes poſſunt dici vnus ſacerdos ra

A tione eorū qui cōficiunt vel qui offerunt, q̄a om
nes conficiunt in perſona vnius chriſti: & ratio
ne rei quā offerunt: & ratione eius quod cōme
morant & annuntiant, quia omnes commemo
rant & annuntiant eandem mortem Chriſti.
Hoc fit idem per idem, vt eſt per habita manife
ſtum, & declaratum.

Cap. XXII. *In quo ſpecialiter pertractantur ad-
uerſariorum duæ ultimæ rationes, & per iam
dicta clarè & manifeſtè ſoluuntur.*

DEclarata mente Apoſtoli,
quomodo chriſti ſacerdo-
B tium ſit æternū, & quomo-
do ſub ſacerdotio leuitico
plures facti ſunt ſacerdotes:
ſed ſub ſacerdotio Chriſti
omnes ſacerdotes pñt dici
vnus ſacerdos, volumus ex his deſcēdere ad ſol
uendum aduerſariorum duas vltimas rationes,
vndecimam, videlicet & duodecimam. Oſtende
batur quidem in præcedentibus, ꝙ præfatę ra
tiones non erant ſm mentem Apoſtoli, & con
tra nos nihil concludebāt, ſed hic volumus di-
ctas rationes ſpecialiter pertractare. Arguebat
quidem vndecima ratio, quòd quia Apoſtolus
vult & probat ſacerdotium Chriſti eſſe ęternū,
ſequitur ipſum eſſe ſacerdotem æternum: ergo,
C vt dicunt, nullo modo pōt eſſe vita ſummi Pon
tificis, & ſummi ſacerdotis ſine ſummo ſacerdo
tio: ideo concludunt ꝙ Papa renuntiare nō po
teſt. Addunt quidem quòd videtur nimis extra
neum & a ratione remotum ꝙ ſummus ponti-
fex, qui eſt verus ſucceſſor & vicarius Ieſu Chri
ſti qui eſt ſacerdos in ęternum, poſſit abſolui ab
alio q̄ ab ipſo Deo, quia aliquo modo poſſet vi
ta ſummi ſacerdotis eſſe ſine ſummo ſacerdo-
tio. Adducunt autem duodecimā rationem, ꝙ
ſi poteſt renuntiare ſummus pontifex ꝙ Apo-
ſtolus nihil concluderet. Dicūt. n. ꝙ ſi vita ſum-
mi ſacerdotis poteſt eſſe ſine ſūmo ſacerdotio,
argumentum Pauli, vbi dicit ꝙ ſm legem Mo-
ſaicam plures facti ſunt ſacerdotes etcet. penitus
D nullum videretur eſſe, ſed falſitatem contineret:
nam poſſet argui contra Apoſtolum. Quare
Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium? Re
ſpondet Apoſtolus eo ꝙ manēt in æternum:
Dico tibi Apoſtole non eſt verum, quia poteſt
in ſua vita renuntiare, & non erit ſacerdos am-
plius. Præmiſſis ergo his duabus rationibus eo
modo quo aduerſarii eas formant, & ſub eiſdē
verbis, ſub quibus eas formant, volumus dictas
rationes ſoluere. Soluemus quidē eas quadru
pliciter. Primo prout verba Apoſtoli directè
tangunt perſonam chriſti. Secundo prout illa
verba ſi applicentur ad ſacerdotes, qui ſunt pu
ri homines, non arguunt de his quæ ſunt iuriſ
dictionis, ſed de his quæ ſunt oblationis vel ar

guunt de his quæ ſunt ordinis,& de his quę re A
ſpiciunt characterem ſacerdotalem, quē habēt
etiam ſacerdotes ſimplices. Tertio,ſoluemus ra
tiones pręfatas prout Apoſtolus loquit' de ſuc
ceſſione per mortem, nullam mentionē faciens
de ſucceſſione per renuntiationem. Quarto,
ſoluemus rōnes illas prout ſm mentem Apo-
li ſub ſacerdotio leuitico multi facti ſunt ſacer-
dotes,non autē ſub ſacerdotio Chriſti,ſub quo
omnes ſacerdotes ſūt quaſi vnus ſacerdos.Pro-
pter primum ſciendum,ꝙ ſicut ſupra tetigimus
verba Apoſtoli de æternitate ſacerdotii directè
non reſpiciunt aliquē hominem purū, ſed ſolā
perſonam Chriſti: Loquitur.n. Apoſtolus, vt
Heb.7 patet ad Heb.7.de ſacerdotio,quod iureiurādo
firmatum eſt, illud pſalmi adducens,Iurauit do B
minus etc.Cum ergo ſic habeat in Pſalmo, ex
vtero ante luciferum genui te,quod propriè cō
petit filio: poſtea ſequitur, iurauit Dominus &
non pęnitebit eum, tu es ſacerdos &c.Ille ergo
Deus pater qui genuit te ex vtero, ideſt ex ſua
ſubſtantia, & ex ſua natura fęcunda,ille iurauit,
ideſt inconcuſſa veritate firmauit, & nō pęnite-
bit eum, quia nō mutabit ſuum firmum propo-
ſitum, ſed ſemper erit ſacerdos in ęternum. Cū
ergo hoc non poſſit competere niſi Perſonæ
Chriſti,verba Apoſtoli non ſunt referenda di-
rectè ad purum hominē, ſed ad perſonā Chri
ſti.Nihil ergo cōcludit de renuntiatione Papę,
qui erat homo purus. Optimè ergo concludit
ratio penultima,ſiue ratio vndecima,quòd quia C
Chriſtus eſt ſacerdos in ęternum, ideo ibi non
poteſt eſſe renuntiatio: quia ſi renuntiaret, non
eſſet ſacerdos in ęternū:immo nec per mortem,
nec quocūq; alio modo pōt eſſe ſucceſſio ſub ta
li ſacerdotio. Sic etiam optimè arguit rō duo-
decima,quia ſi poteſt Chriſtus renuntiare,poſ-
ſet ei alius ſuccedere q eēt verus Chriſtus ſicut
ipſe, & ſic non eſſet ſacerdos in ęternum.Con-
cludunt ergo rationes præfatæ quandam veri
tatem de perſona Chriſti, ſed ſi ad aliquem pu
rum hominem adaptentur,nō arguunt,nec cō
cludunt.Secundo poſſumus præfatas rationes
ſoluere, quia ſi illa verba Apoſtoli adaptent̄ ad
ſacerdotes,qui ſunt homines puri,cū Apoſto-
lus non loquatur de ſacerdotio quantum ad ea D
quæ ſunt iuriſdictionis;ſed quantum ad ea quę
ſunt oblationis,patet quòd dictę rōnes nihil ar
guunt,nec concludunt. Cum.n.Apoſtolus lo
quitur de huiuſmodi ſacerdotio ęterno, ſolum
de oblatione loquitur, iuxta illud ad Hebr.7.ꝙ
Chriſtus fecit hoc.i.oblationem huiuſmodi ſe-
mel ſe offerendo,et.8.cap.dicitur,ꝙ omnis pon
tifex ad offerenda munera,& hoſtias conſtitui-
tur:et nono cap.ſcribitur,ꝙ neq; per ſanguinē
hircorum aut vitulorū,ſed per proprium ſan-
guinem introiuit ſemel in ſancta.Ergo non lo-
quitur Apoſtolus de ſacerdotio, niſi quantū ad
oblationem prout Chriſtus ſe ſemel obtulit,p-
ut factus eſt ſacerdos,& pontifex ad offerendū

A ſeipſum hoſtiam, prout non per alienum ſan-
guinem,ſed per proprium ſanguinem ſeipſum
oblationem fecit. Hęc ergo ſi volumus adapta
re ad alios ſacerdotes, qui quotidie in altari con
ficiunt corpus Chriſti,& offerunt illud idē cor
pus, quod Chriſtus obtulit: licet Chriſtus ob
tulit ſuum proprium corpus in cruce ſub ꝓpria
ſpecie, ſacerdotes autem offerūt illud idem cor
pus non ſub propria ſpecie, ſed ſub ſpecie pa-
nis, quia iſta reſpiciunt ipſam cōfectionem cor
poris Chriſti vel oblationem eius, cum ad hoc
ſufficiat ſimilis ſacerdotalis character, quia ſim
plices ſacerdotes verè conficiunt: patet ꝙ præ-
fatæ rationes ſi aliquid arguunt, vel cōcludunt
de charactere ſacerdotali, per quē quis conficit
B verum corpus Chriſti, ꝙ fiat oblatio,& hoſtia
pro peccato: non arguunt, quòd Papa non
poſſit renuntiare papatui. Et cum directè non
poteſt renūtiare ſuo characteri ſacerdotali, quē
quis ſuſcepit, ex quo nūquā poteſt ipſum depo
nere,quia hmōi character remanet etiam in ani
ma ſeparata, licet non ad hunc vſum, ad quem
eſt in præſenti vita: nec arguunt dictæ rationes
plus de Papa, quàm de quocūq; ſacerdote,quia
nullus ſacerdos poteſt renuntiare ſuo chara cte
ri,cum non poſſit ſuum characterem depone-
re,vel ꝙ poſſit ipſum a ſe remouere. Tertio poſ
ſumus præfatas rōnes ſoluere, quia Apoſtolus
loquitur de ſucceſſione per mortē,& nullā ex-
preſſionem facit de ſucceſſione per renuntiatio
C nem: ꝓpter qd' aduerſarii noſtri petunt qd' eſt
in contrariū,& cum credunt contra nos argue
re, contra ſeipſos arguūt. Volunt.n. ipſi quòd
poteſt eſſe ſucceſſio in papatu per mortem, ita
ꝙ cum Papa moritur, poteſt ei alius ſuccede-
re, quod verum eſt, & negare non poſſumus:
volunt etiam ꝙ poteſt fieri talis ſucceſſio per re
nūtiationem, & hoc volunt probare per Apo-
ſtolum dicentem Chriſti ſacerdotium eſſe æter
num: ſed Apoſtolus probat æternitatē ſacerdo
tii Chriſti per immortalitatem, non probat au-
tem hmōi æternitatem per non poſſe renuntia
re, ſed per non poſſe mori. Ideo ſi volunt iſti
ſequi Apoſtolum, non cōcludunt ꝙ Papa nō
poteſt renuntiare, ſed quòd eſt immortalis, &
D non pōt mori. Nam ſi Chriſtus eſt ſacerdos in
ęternū,oportet ꝙ ſemper viuat,& ꝙ non poſſit
mori, vt ſe fundabat ratio vndecima. Sic etiam
ratio duodecima,quia ſecundū legem Moſaicā
plures facti ſunt ſacerdotes, fundat ſe ſuper ſem
per viuere,& non poſſe mori. Ideo ad Heb.7.
vnde ſumpta ſunt illa verba, ſicut iacet textus,ꝙ
alii quidem ſupplent (ſub lege moſaica vel ſub
ſacerdotio leuitico) plures facti ſunt ſacerdotes,
idcirco quòd morte prohiberētur permanere:
hic autem, videlicet Chriſtus, eò quòd maneat
in ęternum ſempiternum habet ſacerdotium.
Hęc ergo concludunt. Si volumus hoc adapta
re ad Papam, concludatur ꝙ Papa maneat in
ęternum,& cōcluditur ꝙ non pſīt plures aſſu-
mi

mi ad papatū, ita ꝙ vno moriēte ſuccedat alius.
Propter quod cum aduerſarii volunt, quód Pa
pæ morienti poteſt alius ſuccedere, & nolunt
quód renuntianti poſſit hoc fieri, cum Apoſto
lus expreſsè velit quód ſub ſacerdotio Chriſti
ſacerdoti morienti non poteſt alius ſuccedere,
patet, quód non vadunt ad mentē Apoſtoli,
ſed potius ad oppoſitū mentis eius. Sed dices, ſi
non poteſt in papatu eſſe ſucceſſio per mortē
vt quód vnus ſuccedat alii morienti, multo ma-
gis non poterit eſſe per renūtiationem vt quód
vnus ſuccedat alteri renuntianti. Reſpondebi-
mus quód detis nobis Papam immortalem vel
ſummum ſacerdotē immortalem, tunc dicemus
ꝙ ille renuntiare non poteſt: ſed nulla perſona
(per ſe loquendo) poteſt eſſe talis niſi perſona
Chriſti, quæ eſt æterna: ille autem cum ſit ſa-
cerdos iureiurando, quia iurauit Deus & non
pœnitebit eum, quia nunq̄ illud iuramentū mu
tabit, nec infringet, quód Chriſtus eſt ſacerdos
in æternum, nec pōt renunciare nec poteſt ce-
dere, quia ſi hoc poſſet, non eſſet ſacerdos in æ-
ternum. Quarto poſſumus ſoluere rōnes præ-
fatas prout ſub ſacerdotio leuitico nobis facti
ſunt ſacerdotes, ſed ſub ſacerdotio Chriſti om
nes ſacerdotes poſſunt dici vnus ſacerdos. Di-
cebatur quidem in præcedenti cap. ꝙ omnes ſa
cerdotes ſub ſacerdotio chriſti ſunt vnus ſacer-
dos rōne confectionis, quia omnes conficiunt
in perſona Chriſti. & rōne rei oblatę, quia oēs
offerunt eandem rem, videlicet verum corpus
Chriſti: & rōne annuntiationis, quia in hoc ſa
cramento, vbi corpus Chriſti, quod ex vi ſacra
cramenti dr̄ eſſe ſeparatum a ſanguine, annun-
tiat ſeipſum in morte, quód fuit ſic ſeparatum
& ſanguis Chriſti, qui ex vi ſacramenti conficit̄
ſeparatus a corpore, annuntiat ſeipſum in mor
te, qui fuit effuſus, & ſeparatus a corpore. Igit̄
ſi iſtam æternitatem ſacerdotii volumus adapta
re ad alios ſacerdotes, dicemus quód omnes ſa *Sacerdotes noui teſtamenti ſūt īmortales.*
cerdotes inquantum conficiunt ſunt immorta-
les, quia oēs conficiunt in perſona Chriſti, qui
eſt perſona immortalis: & inquantum offerunt
ſunt immortales, quia offerunt rem immortalē,
quia totum Chriſtum: & inquantū annuntiant,
& inquantū illud faciunt in cōmemorationem
Chriſti ſunt immortales, quia rem immortalē
annuntiant. Sed dices, Quomodo annuntiant,
& quō cōmemorant rem immortalē, cum hoc
faciendo mortem Chriſti annuntient, & paſſio
nis Chriſti memoriam faciant? Dicemus quód
Chriſtus moriens erat immortalis, quia ſi erat
moriens vt homo, erat immortalis vt Deus: &,
vt ſupra diximus, poſſumus dicere melius, & ma
gis ad propoſitum, quia licet Chriſtus morere
tur per ſeparationem animæ a corpore, tamen
non moriebatur quantū ad efficatiam morien-
di, immo moriendo fuit efficax remediū ad nos
ſaluandū. Ideo Apoſtolus loquens de ſacerdo
Heb.7.d tio Chriſti, ait. Accedens ad Deum per ſemet-

A ipſum, ſemper erat viuens ad interpellandum p
nobis. Cum ergo per mortē acceſſerit ad Deū,
quia per proprium ſanguinem introiuit in ſan
cta, Ideo moriens in carne, erat viuus ad inter-
pellandum: & quia vt ſacerdos interpellat pro
nobis & offert, oblatus pro nobis quantum ad
ſacerdotium poteſt dici ſemper viuere, & eſſe ſa
cerdos in æternum. Ex hoc autem patere pōt
illud quod dicebatur in cap. 19. quomodo in
ſacerdotio Chriſti non eſt niſi vnus ſacerdos,
cum in lege noua multi ſint ſacerdotes, & quo-
tidie noui ſacerdotes fiant, qa, vt patet, licet hu
iuſmodi ſacerdotes ſint multi, & mortales, tamē
vt conficiunt non ſunt mortales, ſed immorta-
les, quia cōficiunt in perſona chriſti, qui eſt im
B mortalis. Non ſolum itaq; ex tribus præhabitis,
ſed etiam ex eo quod nunc quartó diximus, pa
tet ſolutio ad illas duas obiectiones fundantes
ſe ſuper æternitate ſacerdotii chriſti: quia cum
verba Apoſtoli intelligenda ſint de oblatione
prout chriſtus ſeipſum obtulit, patet ꝙ Papa
quantum ad hmōi oblationē, & inquantum cō
ficit corpus chriſti, eſt immortalis, quia hoc con
ficit in perſona chriſti, ſicut & alii ſacerdotes, q
eſt perſona immortalis. Cum ergo omnes ſa-
cerdotes ſm hūc modū ſint vnus & idem ſacer-
dos, & cum in vno, & eodem non propriè ſit
ceſſio, nec acceſſio, nec renuntiatio, nec depoſi-
tio, nec tranſlatio, nec ſucceſſio: quoniā omnia
iſta alietatem importent: nam ſi quis cedit, hoc
C fit vt alius ſit loco ſui: & ſi quis accedit, hoc fit vt
locum eius teneat; & ſi quis deponitur, hoc fit
vt alius præponatur. & ſi quis renuntiat, hoc fit
vt alius illud officium habeat: & ſi quis transfer
tur, hoc eſt vt ipſe alium locum teneat, & alius
locum eius habeat: & ſi quis ſuccedit, hoc eſt qa
ipſe ponitur vbi alius ſtetit. Cum ergo iſta alie-
tatem importet, vbi ergo erit vnitas & idētitas,
talia proprie reperiri non pñt: eo ergo modo
quo ſacerdotium Chriſti eſt æternum, & prout
oēs ſacerdotes ſunt vnus & idem ſacerdos, talia
propriè non reperiuntur: & per hoc ſunt ſolu-
tæ aduerſariorum rōnes duę vltimę. Et quia in
prioribus capitulis ſoluebantur aliæ rationes
decem, ideo iam ſolutæ ſunt omnes aduerſario
D rum duodecim rationes.

Cap. XXIII. *In quo præter præhabitas. 12. ra
tiones adducuntur quædam obuiationes aliæ,
quibus obuiationibus per præſens capitulum re-
ſpondetur.*

DIcebatur quidem in ſecun
do cap. in quo tractabatur
de ordine dicendorū, ꝙ in
toto hoc ope quinq; age-
re volebamus, quia primo
narrare volebamus omnes
rationes, quas aduerſarii ſa

ciebant, quod fuit factum, in vno & eodē cap.
Secundo volebamus illis rōnibus reſpondere,
quod valde diffuſè factum eſt, & per multa &
varia capitula rōnes illæ ſunt ſolutæ, & pettra-
ctatę, & ad nihilum redactæ. Tertio quidem
quia præter narratas duodecim rōnes, aduerſa-
rii adducebant quaſdam alias falſitates, & quaſ-
dam alias obuiationes, ideo volebamus illas fal
ſitates & obuiationes deſcribere & narrare.
Quarto volebamus dictis falſitatibus, & obuia-
tionibus rńdere. Quinto & vltimo intendeba-
mus adducere rōnes ad propoſitū, & impone-
re finem dictis. Verùm quia illæ falſitates & ob
uiationes, quas ſuis rōnibus aduerſarū addide-
runt, ſunt modici ponderis & quaſi nullius mo
menti, ideo in hoc cap. combinabimus illa duo,
& deſcribemus falſitates & obuiationes illas, &
rńdebimus ad eaſdem. Sciendū ergo ꝙ falſita-
tes & obuiationes, de quibus locuti ſumus, &
quas faciunt aduerſarii noſtri, ad duo reducun
tur, videlicet ad ea quæ fuerunt in renuntiatio-
ne ſummi Pontificis, & ad ea quæ ſunt poſt re-
nuntiationem huiuſmodi ſubſequuta, quæ cre
dimus referenda eſſe ad electionem: ita ꝙ aduer
ſarū dupliciter obuiant noſtro propoſito & ve
ritati, vno modo ex parte renuntiationis, & in-
de dicunt ſe accipere tertiamdecimā rōnem: &
alio modo ex parte electionis, & inde dicunt
quartādecimam rōnem facere. Ita quòd ex hoc
duplici modo obuiandi dicūt ſe facere duas ra
tiones, quas numerant in duodecim rōnibus an
tedictis, vt in vniuerſo dicant eſſe 14. rationes.
Ex parte ergo renuntiationis bene ſumunt ter-
tiamdecimam rōnem. Dicunt ꝙ in renuntiatio
ne ipſius multæ fraudes, & doli conditiones, &
intendimenta, & machinamenta, & talia inter-
ueniſſe mille, ita ꝙ eſtò, ꝙ poſſet fieri renuntia
tio, iſta tñ quę interuenerunt vitiarunt ipſam re
nuntiationem, & reddiderunt eam illegitimam,
inefficacem, & nullam. Volunt ergo per hoc
concludere, ꝙ renuntiatio ſic machinata, & tot
doloſitatibus perpetrata, non debet dici renun
tiatio: ppter quòd dato ꝙ potuerit renuntiare
prout per habita declaratum eſt, non tamen re
nuntiauit, quia falſa renuntiatio non eſt renun
tiatio, ſicut falſus denarius non eſt denarius, &
homo mortuus non eſt homo: vt ex his verbis
fortificetur dictum aduerſariorū, vt fortificatum
plenius deſtruatur: nam quanto aliquid eſt ma-
gis eleuatum in altum, ſi caſum patiatur, magis
colliditur, & maiorem patitur fractionem, iuxta
Iob. 30. c. illud Iob, Eleuaſti me, & quaſi ſuper vētum po-
nens eliſiſti me valide. Hæ autem obuiationes
de renuntiatione, ſunt quaſi ſupra ventum poſi
tæ, & faciliter elidentur. Ex parte etiam electio-
nis, vnde ſumunt quartādecimam rōnem, dicūt
ꝙ eſtò ꝙ renūtiatio tenuiſſet (qd nullo modo ſe
dicūt aſſerere, neq; credere) multa tamē, vt aiūt,
poſtea interuenerunt cōſequuta, quę electionē
inefficacem & nullam reddiderunt omnino.

A His itaq; prælibatis, volumus primo ſoluere ra
tionem tertiamdecimam, in qua narrantur ob-
uiationes ſumptæ ex parte renūtiationis, ad quā
quadrupliciter rńdebimus. Primo quia obuia-
tiones illæ ſunt falſæ, & peccant in materia: ſe-
cundo quia non ſyllogizant, & peccant in for
ma: tertio quia nō ſunt ad propoſitum, & in no
ſtra materia non concludunt: quarto quia qđ
dicunt non eſſe renuntiationē, eſt renuntiatio:
nam non ſolum doloſa & fraudulēta renuntia-
tio (dato ꝙ ſic eſſet, quod non eſt credēdum fuiſ
ſe) poteſt dici renuntiatio, ſed etiam renūtiatio
coacta eſt dicenda renuntiatio, cum voluntas
coacta ſit voluntas ſm ſententiā Sapientū. Pri- Dilutio. 1.
mo quidem ſoluimus dictas obuiationes per in
B teremptionem, dicentes ꝙ ſunt falſæ, & peccant
in materia. Poteſt quidem ex pluribus adhuc
viuentibus comprobari dominū Bonifaciū Pa
pam VIII. tunc in minoribus agentem, & Car
dinalem exiſtentem perſuaſiſſe domino tūc Cę
leſtino, ꝙ non renuntiaret: quia ſufficiebat col-
legio quòd nomen ſuæ ſanctitatis inuocaretur
ſuper eos. Et quia etiam pluribus audientibus
hoc factum fuit, ideo in renuntiatione non fue
runt illæ doloſitates, nec illa machinamēta, nec
illæ fraudes, vt aduerſarii aſſerebant. Secundo
poſſumus ſoluere dictas obuiationes, quia non 2.
ſolum recipiunt falſa & peccant in materia, ſed
etiam non ſyllogizant & peccant in forma. Nā
cum aliquid perſuadetur alicui, vel illud eſt ad
C bonum non ſolum perſonę, ſed totius eccleſię:
vel eſt ad malum perſonæ, vel (quod peius eſt)
ad malum eccleſiæ. Si autem ſit ad bonum eccle
ſiæ & perſonæ, nullo modo debent dici frau-
des, nec doloſitates, nec machinamenta, niſi for
te ſecundū reputationē hominū, qui ea, quę bo
nitates ſunt, fraudes & doloſitates nominant.
Nam in quibus ſumus Dei miniſtri, non debe-
mus curare, ſi ex hoc famemur apud bonos, &
infamemur apud alios: & ſi ex hoc vocemur ve
races apud peritos, & ſeductores apud alios, iux
ta illud ad Cor. 6. In omnibus exhibeamus noſ 2. Cor. 6. a. b.
metipſos, ſicut Dei miniſtros (& poſt multa ver
ba idem ſubditur) per infamiam, & bonam fa-
mam, & vt ſeductores, & veraces. Manifeſtè. n.
D patet, ꝙ inducentes Cęleſtinum ad renuncian
dum, erant Dei miniſtri, cum hoc expediret ec
cleſiæ & perſonæ. Vbi ergo erat tantus profi-
ctus, fraus & doloſitas dici non debet, niſi fortè
ſm reputationem hominū, quibus ſi vellemus
in omnibus placere, non eſſemus ſerui Chriſti;
iuxta illud Apoſtoli, Si adhuc hominibus pla-
cerem, Chriſti ſeruus nō eſſem. In his ergo quę Gal. 1. b.
ſunt ſm reputationem hominum, dumtamen
agamus quæ ſunt in Dei miniſterium, nō debe-
mus curare, vtrū dicamur veraces, vel ſeducto-
res: nec etiam vtrum inde ſimus famoſi vel infa
mes. Tertio poſſumus ſoluere obuiationes ha 3.
bitas, dicentes, ꝙ non ſunt ad propoſitum, & in
materia noſtra non arguunt, nec concludunt.

Non ergo tātū in hoc Bonifacio fuit ambitiōis et arrogātiæ, quātūei imponit Platina.

Nam

Eſt ſpãle in Papa, ut nulla exceptio admittatur. gloſ. in. c. Licet, de electione et electi poteſtate, in uer. Abſq; ulla exceptiõe

Nam in electionibus aliis vel renuntiationibus A
aliis talia locum haberent, quia ibi eſt ſuperior,
qui poteſt de talibus cognoſcere: ſed in renun-
tiatione papali & in electione papali nulla talia
ſunt admittenda, niſi forte eſſet hæreticus qui
eſſet electus in Papam, quia tunc eſſet in deſtru
ctionem eccleſiæ talem exceptionem nõ admit
tere, cum ad ipſum ſpectet determinare quęſtio
nes de his quę ſunt fidei; ſed ſi aliæ exceptiones
admittũtur, hoc eſſet in malum & in deſtructio
nem eccleſiæ tales exceptiones admittere, quia
tunc non eſſet ſuperior, qui iudicare poſſet: eẽt
Eccleſia acephala, & ſub magno periculo vacil
4. laret. Quarto ſoluere poſſumus obiectiones
iam dictas, quia dicunt non eſſe renuntiationẽ
vbi eſt renuntiatio: aiunt. n. ꝙ renuntiatio cũ ta- B
libus, quas vocant doloſitates & fraudes, eſt in-
efficax, & nulla. Ad quod dicere poſſumus, ꝙ
plus habet de inuoluntatio id quod fit per coa
ctionem, quam quod fit per inductionẽ vel per
ſuggeſtionem: & ſuggeſtio vel perſuaſio tũc eſt
dicenda fraudulenta, quando eſt in malum per
ſonæ, & quãdo ſciẽter perſuadetur quod eſt in
malum alicuius, & potiſſime perſuaſio eſt dicen
da doloſa, quando eſt in malum Eccleſiæ: ſed
hæc non fuerunt in renuntiatione Cęleſtini,
vt ſupra tetigimus: ꝑpter quod quæ ibi fuerunt
cõmiſſa, fraudes vel doloſitates vel machinatio
nes vel aliqua huiuſmodi non debent dici. Re-
uertamur aũt ad propoſitũ, & dicamus, ꝙ plus
habet de inuoluntario quod fit per coactionẽ, C
& tamẽ voluntas coacta voluntas eſt, non ꝙ in
coactione ſit aliquid de inuoluntario, & de diſ-
plicentia. Tñ voluntas coacta dicĩ voluntas,
q̃a plus eſt ibi de voluntario q̃ de inuolũtario,
vt ſi quis metu naufragii dicatur coactus ꝓiice
re merces in mari, Vel ſi quis metu mortis coa-
ctus dicaĩ ſacrificare Idolis. Licet hoc vel illud
vel quodcũq; ſimile habeat aliquid de inuolun
tario, plus tamen habet de voluntario, quia & ſi
diſplicet ſibi proiicere merces in mari, plus diſ-
plicet ſibi perdere vitam. Et quia potius vult ha
bere vitam q̃ habere res, ideo illa proiectio, vt
ſaluet vitam, licet ſit volũtaria & inuoluntaria,
plus eſt tamen voluntaria q̃ inuoluntaria. Sic ẽt
dicendum eſt de ſacrificatione Idolorum, & de D
quocũq; ſimili. Immo cum aliquis proiicĩ mer
ces in mari, cum in poteſtate ſua & in volunta-
tate ſua ſit accipere res & proiicere, vel non ac-
cipere & non proiicere, quis vnquã dicere poſ
ſet, ꝙ hoc non ſit magis voluntarium q̃ inuo-
luntarium? Voluntas ergo coacta voluntas eſt.
Cap. 1. Ideo in tertio Ethicorũ, vbi philoſophus deter
minat de factis per violẽtiam, ait, Talia ſunt vo
luntaria, & inuoluntaria (& ſubdit) magis aſſi-
milantur voluntariis, ideſt plus habent de vo-
luntario q̃ de inuoluntario. Igitur, vt diximus,
ſi voluntas coacta eſt voluntas, renuntiatio co
acta debet dici renuntiatio: multo ergo magis
renuntiatio perſuaſa dicenda eſt renuntiatio.

A Sed dices quòd licet renuntiatio perſuaſa ſit re
nuntiatio, tamen cum ſic agẽs ignoret, quid re-
nuntians faciat, & dolo inducatur ad hoc agẽ-
dum, quãuis hoc non faciat quòd illa renuntia
tio non ſit renuntiatio, hoc tñ facit ꝙ nihil va-
leat & nihil teneat quod per talem renuntiatio
nem efficitur. Simile. n. videmus de voluntate
coacta, quia licet voluntas coacta ſit voluntas,
tñ non videntur tenere nec valere quę fuerint
per coactionem vel per metũ facta, & maxime
ſi eſſet metus qui poſſet cadere in conſtantem vi
rum. Sed quicquid de coactione ſit, quia hoc
non tangit noſtram materiam: quantum autem
ad renuntiationẽ dicere poſſumus, ꝙ vt ſupra
tetigimus, renuntiatio illa nõ debet dici doloſa,
B quæ fit in bonum Eccleſiæ, & perſonæ: immo
ꝙ plus eſt intantũ forte talia non tenent vel nõ
valent, inquantũ habent aliquid de inuolunta-
rio. Sed oſtendere volumus ꝙ dato ꝙ per circũ
uentionem, & per pulchra verba fuiſſet indu-
ctus ad renuntiandũ, non deberet dici ꝙ renun
ciatio habuiſſet aliquid de inuoluntario. Nam
intantum qui ſunt hmõi hñt de inuoluntario,
inquantum hñt de ignorantia, vt quia ſic agens
neſcit & ignorat quid faciat: ſed vt probat phi
loſophus. 3. ethi. non omne quod fit per igno-
rantiã debet dici inuolũtarium, ſed quod eſt tri
ſte, & quod fit cum pęnitudine: quando. n. quis
aliquid facit per ignorantiam, ſi poſtea cum re-
cognoſcit ſe, & cogitat, & videt quid fecit, ſi tri
C ſtaĩ & pęnitet, poteſt illud dici inuoluntarium,
quia participat aliquid de inuoluntario. Dato
ergo ꝙ Cęleſtinus fuiſſet inductus ad renun
tiandum, quantũcũq; poſtea cogitaret, & quan
tũcunq; aduerteret de hoc quod fecit, quia re
nuntiauit, non debuiſſet triſtari nec pęnitere:
& ſi triſtaretur vel pęniteret, male faceret cum
hoc eſſet bonum animæ ſuæ, qđ prępondera
omni bono corporali. Et cum eſſet bonum to
tius eccleſiæ, quod præponderat omni bono
cauſato, ergo ſicut de iure nõ debebat triſtari
nec pęnitere, & iniuſte fuiſſet triſtatus vel pęni
tuiſſet, ſic dato ꝙ per ignorantiam, & inductus
hoc feciſſet, non deberet de illa ignorantia ha
bere aliquid de inuoluntario, dato quòd habe
D ret de inuoluntario ſibi facto, non tamen habe
ret de iure: quia iuſtior eſſet, & magis ſm ius, &
magis ſm rationẽ ageret, nõ pęnitẽdo de hoc
quàm pænitẽdo: nã etſi forte talia eſſent admit
tenda, quæ rem inuoluntariam rõnabiliter face
rent, quia doloſa fuiſſet illa inductio, & fraudu
lenta fuiſſet illa perſuaſio, attamen pręfata nihil
tale habent, cum nõ ſit rõnale quòd quis de bo
no opere doleat. Quod autẽ addebatur, ꝙ ho
mo mortuus nõ eſt homo, & ꝙ falſus denarius
non eſt denarius. Dicemus ꝙ nõ debet dici illa
renuntiatio mortua, immo debet dici viua, &
ſm ius, & ſm rationem valere, cum ſm ius & ra
tionem ageret renuntiando, & non exponen
do ſe periculo in cõmune bonum. Nec debet

Digitized by Google

dici illa renuntiatio falſa nec fraudulenta, quæ
erat in bonum eccleſiæ & perſonæ. Hæc autẽ
non dicimus ꝙ homo ſapiens & peritus, & qui
bene ſciat gubernare eccleſiam, renuntiare non
poſſit, ſed hoc ideo diximus ꝙ pręfata renun-
tiatio non ſolum fieri potuit, ſed ſine peccato,
& cum merito facta fuit: ſed ſciens & peritus q̄-
uis pōt hoc facere, peccaret fortè id faciendo.
Diximus quidem hæc omnia, vt ſemper cõclu-
cludamus cõtra aduerſarios qui falſum aſſerũt.
Nam ſi dicant ꝙ illa renuntiatio non fuit renũ
tiatio, aſſerunt falſum cum & coacta volũtas ſit
voluntas. Si verò dicant quòd fuit renuntiatio,
ſed non quòd teneret & valeret, quia ex pte in-
ducentium fuit doloſa & fraudulenta, ex parte
inducti fuit per ignorantiam perpetrata, patet
ꝙ non debet dici dolus neq; fraus quod eſt in
bonum eccleſiæ, & perſonæ. Qđ verò de igno
rantia additur, dicemus, ꝙ dictat rõ naturalis ꝙ
nec de renũtiatione, nec de quacũq; re dici po-
teſt, quòd facta per ignorantiam non valeat vel
non teneat, ſi ea cognita & ignorantia amota,
non poteſt dici quòd hoc faciens rationabiliter
pęniteat vel rõnabiliter triſteẽ, quæ omnia ſunt
per habita manifeſta, & maximè ſi non ſit igno
rantia, quam habent amentes vel ebrii, ſed quã
habent ſimplices & groſſi, qui cognoſcunt qđ
agunt, licet cogitare neſciant quę cogitanda
ſũt. Solutis ergo obuiationibus ſumptis ex par
te renuntiationis, primo quia falſę erant & pec
cabant in materia, ſecũdo quia procedebant in
ęquiuoco & peccabant in forma, quia non quę
libet inductio debet dici doloſa, & maximè ſi ſit
ad bonum: tertio quia non erant ad propoſitũ,
quia non ſunt talia audiẽda in renũtiatione vel
in electione Papæ: & quia erat renuntiatio &
de iure, vbi non dicebant eſſe renuntiationem,
vel non eſſe de iure, volumus, omnibus his ra-
tionibus tactis, ſoluere ea quæ dicebant de ele
ctione. Primo quidem ſoluemus obuiationes
de electione, videlicet quòd talia interuenerũt
quæ electionẽ vitiabant. Rn̄debimus.n. per in
teremptionem, quia falſa recipiũt & peccant in
materia, quia non eſt credibile ꝙ in tanto nego
tio talia committantur. Secundo ſoluemus ra-
tiones illas, quia procedunt in ęquiuoco & pec
cant in forma. Equiuocatur.n. ibi de electione,
quia eſt aliqua electio, quæ per talia vitiaẽ, ſicut
eſt electio inferiorũ prelatorũ, qui cũ hẽant ſu
periorẽ, poteſt ſine periculo cõmunis boni, &
ſine periculo eccleſiæ de talibus cognoſci: & vi
ſum eſt ꝙ tales electiones per talia vitiãtur. Sed
in electione ſummi pontificis hæc locum non
habent, quia cum non ſit aliquis ſuperior q̄ po
teſt de talibus cognoſcere, non pñt ſine pericu
lo cõmunis boni, & ſine periculo eccleſiæ tales
exemptiones admitti. Ideo dicĩ extra de electio
§. Statuimus. ne & electi poteſtate cap. Licet, quòd duabus
partibus .ſ. cardinalium concordantibus, ſi ter-
tia pars concordare noluerit, aut ſibi alium pręA ſumpſerit nominare, ille abſq; vlla exceptione
ab vniuerſali eccleſia Rom. Pontifex habeaẽ,
quia duabus partibus electus fuerit, & receptus.
In aliis itaq; electionibus pñt hæc habere locũ,
in electione autem ſummi Pontificis, vbi nõ eſt
ſuperior qui cognoſcat vbi publicum bonũ ex-
poneretur periculo, duabus partibus Cardina
lium conſentientibus, nulla eſt exceptio admit
tenda, niſi tantum pro hæreſi, cuius cauſa eſt ſu Diſt.40.c. Si
perius allegata. Tertio poſſumus ſoluere obuia papa.
tiones præfatas, ꝙ rõne proponẽtium nõ ſunt
ad propoſitum quæ proponunẽ: nam cum ipſi
fuerint de eligentibus, cõtra iſtud propoſitum,
cum fuerit eorum propoſitum, facere non poſ
B ſunt. Dicentes.n. quòd in ipſa electione aliqua
talia interuenerunt, cum ipſi fuerint de eligenti
bus, ſunt minime audiendi. Quarto poſſumus
eaſdem obiectiones ſoluere, quia dicũt electio
nem illam nullã eſſe: nam quicquid ſit de aliis
electionibus vbi ex vitio perſonæ vitiaẽ electio,
hic aũt tenet electio, nec ſic vitiaẽ, nec ſic caſſari
pōt electio ſũmi Pōtificiis, ſicut electiones alię
imo tenet de iure & valet hmõi electio, vbi non
valerẽt electiones alię. Falſa ergo recipiũt, quia
nõ eſt credibile talia ĩteruenĩſſe: peccãt in forma,
q̄a nõ eſt ſimile de hac electione, & de aliis: rõne
igitur ꝓponentiũ hæ obiectiones non ſunt ad
propoſitum cum ipſi proponentes fuerint de
C eligentibus. Quinto & vltimo per præfata ver-
ba, vel per præfatas obiectiones, non arguunt
dato quòd vera eſſent, cum non ſit electionis vi
tium, ſed potius perſonarum. Veram ergo au-
ctoritatem habet ſanctiſſimus Pater Dñs Boni
facius Papa VIII. & eſt verus & legitiꝯus ſpon
ſus eccleſiæ, & ei tenentur oẽs humiliter obedi
re: q̄a allegare falſa & quę non ſunt ad propoſi
tum: & quæ ſi interueniſſent, non vitiarent ele-
ctionem; & maximè quòd illi allegare audeant
qui fuerunt de eligentibus, recta rõ nõ admittit.

Cap. XXIIII. *In quo adducuntur rationes ad propoſitum ſecundum quatuor genera cauſarum, & etiam ſecundum auctoritates ꝙ Papa renuntiare poteſt.*

D POſtquã adduximus ra-
tiones aduerſariorum
ꝙ Papa renuntiare nõ
poteſt, & eas ſoluimus,
& narrauimus quaſdã
alias obuiationes tam
ex parte renuntiationis
q̄ ex parte electionis, et
ad illas rñdimus, volu-
mus in hoc capitulo adducere rõnes ad propo
ſitum quòd Papa renũtiare poteſt: ſed hoc bre-
uius pertranſibimus, quia in omnibus capitulis
pręcedentibus vbi ſoluebamus aduerſariorum
rationes tetigimus aliqua: immo multa, & va-
ria, vnde formabũtur rõnes ad propoſitum ꝙ
Papa

Digitized by Google

Papa renuntiare poteſt. In hoc ergo capitulo de illis aliqua reſumentes arguemus propoſitũ quod eſt toties replicatum, videlicet quod Papa renuntiare poteſt. Dicemus quidẽ ꝙ apud ſapientes quatuor cauſarũ genera diſtinguũtur (vnde & in octauo metaphy. laudantur definitiones Ariſtarchi, quę erant ſm oẽ genus cãrũ) & diſcurrendo per omnia genera cauſarũ oſtẽdemus quod oẽs cauſæ concordant noſtro ꝓpoſito, & nullum genus cauſæ noſtro propoſito contradicit. Propter ꝙ ſciendũ ꝙ quatuor
2.Phy.c.3. genera cauſarũ ſunt allegata a ſapientibus, vide
1.Meta. c.2. licet cauſa formalis, materialis, efficiens, & finalis. Expedit conſiderare in ipſo papatu, quid ſe habet vt formale, quid vt materiale, quid vt finis, quid vt efficiens. Formale autem eſt ipſa ratio rei: itõ ſi videre volumus quid eſt formale in ipſo papatu, conſiderare debemus in quibus cõſiſtit ipſe papatus: nam cũ omnis auctoritas, & eccleſiaſtica poteſtas vel dicat ea quę ſunt ordinis, vel ea quę ſunt iuriſdictionis, oportet quod ratio papalis poteſtatis in aliquo illorũ exiſtat. Materiale autẽ in ipſo papatu ſunt perſonæ, in quibus habet eſſe papatus, vel quę aſſumuntur ad papatũ: nã ptãtes, virtutes & ſimiliter oẽs perfectiones non hñt materiam ex qua fiant, ſed in qua recipiuntur: cum ergo papatus ſit quędam poteſtas, & quædã auctoritas, & quędam perfectio, non habet materiã ex qua, ſed in qua: ipſę ergo perſonæ, quæ aſſumuntur ad papatum, & in quibus recipitur papatus, dicuntur eſſe quid materiale reſpectu papatus. Cauſa aũt efficiens ipſius papatus eſt conſenſus eligentium, & conſenſus electi: & ſi dicatur ꝙ eſt cauſa efficiens ẽt confirmatio ipſius Dei: dicemus quod deus ſic adminiſtrat res, vt eas proprios curſus agere ſinat: ex quo ergo hoc requirit curſus rerum, ꝙ ſi eligentes eligunt, & intellectus aſſentit quod ille ſit Papa, debemus ſupponere ꝙ hoc fiat ex diuina voluntate. Finis autẽ, ad quem ordinaẽ papatus, eſt cõmune bonũ, & regimen totius eccleſiæ. Quod ergo Papa renuntiare poſſit, vel quod renuntiare non poſſit, ex aliquo genere cauſarum debet hoc argui, et concludi. Ea propter ſi ꝓbare poterimus ex eo quod eſt formale in papatu, & ex eo quod eſt materiale, & ex cauſa efficiente, & finali ꝙ Papa renuntiare poſſet: & poſtea ad hoc adducere auctoritates, credimus noſtrum propoſitũ ſufficiẽter fore probatum. Volumus ergo primo probare noſtrum propoſitum ex eo quod eſt formale in papatu, vel ex his in quibus conſiſtiẽ papatus. Dicebamus autem ꝙ omnis auctoritas, & omnis poteſtas eccleſiaſtica conſiſtit in his quæ ſunt ordinis, vel in his quæ ſunt iuriſdictionis. Sufficienter autem patere põt per habita ꝙ Papa vltra ſimplicem pontificẽ non dicit ea quæ ſunt ordinis, ſed quæ ſunt iuriſdictionis: quod multis modis ſupra declarabaẽ, videlicet ex quolibet ſimplici pontifice. Dicebatur quidẽ ꝙ quilibet pon-

A **tifex poteſt dici ſummus ſacerdos, vt oſtendeba**tur tã auctoritate Magiſtri Sententiarum, q̃ auctoritate Decreti. Arguatur ergo ſic, Quilibet pontifex poteſt dici ſummus ſacerdos, vel ergo hoc eſt quantũ ad ea quæ ſunt ordinis, vel quãtum ad ea quæ ſunt iuriſdictionis: non quantũ ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia tũc quilibet pontifex haberet plenitudinẽ poteſtatis, & eſſet ſummus quantum ad iuriſdictionem, quod ſoli Papæ competit: eſt ergo quilibet pontifex ſummus ſacerdos quantum ad ea quæ ſunt ordinis: habet itaq; papa plus aliis pontificibus quę ſunt ordinis, cum quilibet pontifex quãtum ad talia ſit ſummus. Oſtẽdebatur etiã hoc idem non ſolum ex vtraq; poteſtate, ſed etiam ex ipſo chara-
B ractere, & ex perfectione characteris: nam quę ſunt ordinis cum ſint indelebilia, oportet ꝙ indelebilibus innitantur, huiuſmodi autem ſunt character, & perfectio characteris: ſed vt planẽ patet character, & ꝑfectio characteris nõ plus dicunt in ſummo pontifice, q̃ in quocũq; ſimplici pontifice, quia ſi character qui imprimiẽ Papę & perfectio characteris in Papa, quibus innituntur ea quæ ſunt ordinis, dicerent aliquid plus q̃ in aliis poteſtatibus, tunc electus in Papã a nullo pontifice poſſet ordinari in ſacerdotẽ, nec conſecrari in epiſcopum, quia cum poſitũ ſit ꝙ character, qui imprimitur papæ, vel perfectio characteris in aliis ptãtibus, cũ nihil agat vltra ſuam ſpeciem, nullus pontifex poſſet ordi-
C nare papã in ſacerdotẽ, nec imprimere ſibi characterem, nec poſſet ipſum conſecrare in Papã nec dare ſibi perfectionem characteris. ſed cum papa ordinetur, & conſecretur ab aliis pontificibus, conſequens eſt ꝙ character, & perfectio characteris in eo nihil plus dicãt q̃ in aliis pontificibus: & conſequens etiam eſt ꝙ quãtum ad ea quæ ſunt ordinis nihil eſt plus in eo quam in aliis. Et quia, vt diximus, ea quæ ſunt iuriſdictionis nõ innituntur rebus indelebilibus, ſicut ea quę ſunt ordinis, ideo pñt tolli, vel pñt deſinere eſſe: poteſt ergo papa renuntiare quantũ ad ea quæ ſunt iuriſdictiõis, quibus renuntiãdo diciẽ renuntiare papatui, cum nihil habeat vltra ſimplices pontifices, niſi quæ ſunt iuriſdictionis
D tantum. Adhuc oſtendebaẽ hoc idem ex parte ipſius cõmiſſionis: nam ea quæ ſunt ordinis nõ poſſunt ſimpliciter cõmitti. Nam nullus ſacerdos poteſt cõmittere non ſacerdoti ꝙ cõficeret corpus Chriſti: nec aliquis epiſcopus poſſet cõmittere alicui non epiſcopo quod conſecraret aliquem in epũm: ſed nihil habet papa vltra ea quæ hñt ſimplices pontifices, quæ non poſſunt cõmittere his qui non ſint Papa, vel his qui nõ ſint pontifices, ergo nihil habet Papa quantum ad ea quæ ſunt ordinis vltra ſimplices pontifices. habet ergo ſupra eos ſolum quæ ſunt iuriſdictiõis, quæ, vt diximus, pñt tolli, & poſſunt deſinere eſſe: talia. n. eo modo quo fiunt pñt deſinere eſſe, ꝓpter quod per quæ poteſt quis præ

ficiin Papam, ſic, illis contrario modo ſe habē A
tibus, poteſt deſinere eſſe Papa. Inſuper oſten
debatur hoc idem ex parte potentiæ papalis,
vel ex parte eorum in quibus reſidet potētia pa
palis, vacante papali ſede. Dicebat̃ quidem ꝙ ec
cleſia nunq̃ moritur, ideo vacāte ſede, remanet
poteſtas papalis in eccleſia, vel collegio cardina
liū. Cum ergo eccleſia multitudinem quādam
dicat, & cum quodcūq; collegium ſit ēt multi-
tudo quędam, cōſequens eſt quòd vacante ſede
poteſtas papalis reſideat in aliqua multitudine:
nunquā autem ea quæ ſunt ordinis, nec chara
cter, nec perfectio characteris reſpiciunt multi
tudinē ſm ſe, ſed ſemper reſpiciunt ſingulares
perſonas. Idem.n. dicemus de iis quæ ſunt ordi
nis, & de charactere & de perfectione characte B
ris, & de ipſis animabus ſiue de creatione anima
Pſal. 32.c rum. Dicit.n. Pſalmiſta de Deo, ꝙ finxit ſigilla-
tim corda eorum. Nā deus ſigillatim fingit cor-
da noſtra, quia cuilibet ſigillatim imprimit ſuū
cor.i. ſuam mentem, & ſuam animam in fuſio.n.
animę non reſpicit multitudinē ſm ſe: verū eſt
enim, ꝙ multi ſunt animati, ſed anima nō infun
ditur ipſi multitudini ſm ſe, ſed ſigillatim infun
ditur anima ſua. Sic & in propoſito character,
& perfectio characteris nō imprimitur ipſi mul
titudini ſm ſe, ſed cuilibet ſigillatim imprimitur
ſuus character, & ſua perfectio characteris. Ea
ergo quę ſunt ordinis, & character, & perfectio
characteris non reſpiciunt per ſe multitudinē,
ſed ſigillatim reſpiciunt perſonas, quæ ſunt in C
multitudine. Papalis ergo poteſtas, quæ, vacan
te ſede, reſidet in ipſa multitudine, non dicit ea
quæ ſunt ordinis, nec dicit characterem, nec di
cit perfectionem characteris; ſed ſolum dicit
quę ſunt iuriſdictionis. Talia ergo, vt eſt ſupius
replicatum, per ea quæ fiunt, contrario modo
ſe habentia, pñt tolli & deſinere eſſe. Conſidere
mus ergo naturam rerū, vel conſideremus ea
quæ ſunt de ratione rei, vel quod eſt formale in
rebus, per quod differt vna res ab alia, quia ta
lia argumenta & tales rōnes ſunt potiſſimę in
omni genere rerum, apparebit quòd papa renū
tiare poteſt. Ex parte ergo cauſæ formalis, ſiue
ex parte naturę rerum, ex quibus ſumitur ratio
rei (quia & natura rei, & ea ex quibus ſumitur, ra D
tio rei potiſſimè ad formam vel ad cauſam for-
malem pertinet) ſormauimus, vt patuit, qua-
tuor rationes. Ad cuius euidentiam, ſciendum,
ꝙ ratio rei multis modis inueſtigari poteſt, &
multis viis animaduertere poſſumus quæ ſunt
de ratione rei: ꝓpter quod quæ ſunt de ratione
papatus venari poſſumus multis modis: primo
quidē ex his quæ videmus in aliis pontificibus,
& ex hoc ſumebatur rō prima: ſecundo poſſu-
mus id facere ex his quę videmus in charactere
vel in perfectione characteris, & ex hoc ſume-
batur rō ſecunda: tertio poſſumus id facere ex
his quæ videmus in ipſa cōmiſſione prout quæ
ſunt papæ pñt aliis cōmitti, & ex hoc ſumebat̃
A ratio tertia: quarto poſſumus idem aduertere
ex his quę videmus in ipſa poteſtate papali quā
tum ad eos in quibus remanet talis poteſtas va-
cante ſede, q̄ remanet, vel reſidet in aliqua mul
titudine vel in aliquo collegio, & ex hoc ſume-
batur ratio quarta. Oēs aūt hæ rationes, ſūptæ
ſunt ex natura rei, vel ex rōne rei de qua agitur.
Oēs etiam rōnes hę ſuperius tangebantur, licet
fortè non hoc ordine, nec ita clarè, vt hic ſunt
poſitæ: immo non ſolum hę rationes quatuor,
ſed ēt multę aliæ tangebantur, quia ferè omnia
capitula ſunt plena talibus rōnibus: ſed de illis
multis ſufficiat cōmemoraſſe has præfatas ratio
nes, ex quibus oſtenſum eſt ꝙ ea, quæ poteſt pa
pa vltra quēcunq; ſimplicem pontificem, nō di
B cunt quæ ſunt ordinis, nec dicunt characterē,
nec perfectionem characteris: ſed ſolum quæ
ſunt iuriſdictionis, quæ, cum non innitantur re
bus indelebilibus, non ſunt indelebilia: ſed per
ea contrario modo facta, per quę fiunt, poſſunt
tolli vel deſinere eſſe: & exinde Papa renuntia-
re pōt papatui, vel poteſtati papali: quod decla
rare volebamus.

Secunda pars Capituli. In qua probatur per tria ge
nera cauſarum, & per auctoritates doctorum ꝙ
Papa renuntiare poteſt.

PRobauimus in prima parte hu
C ius capituli, per ea quæ reſpectu
papatus ſe habent quaſi forma-
lia, vel per ea quæ poſſunt redu
ci ad cām formalem, quòd Papa
renuntiare poteſt. Volumus au-
tem in hac parte ſecunda huius capituli, per
tria reliqua genera cauſarum, videlicet per ea
quæ poſſunt reduci ad cauſam materialem, effi
cientem & finalem, & etiam per auctoritates do
ctorū probare hoc idē, videlicet quòd Papa re
nuntiare pōt. Primo ergo probabimus noſtrū
propoſitum per ea quæ reduci pñt ad cām ma-
terialem. Dicebatur quidem ſupra quòd papa-
tus, & omnis potentia actiua, & omnis ꝑfectio,
& quæcunq; forma, non hñt materiam ex qua,
D ſed in qua: ideo probauerūt philoſophi quòd
forma nec eſt elementum, nec ex elementis: for
ma quidē nec eſt materia, nec ex materia, nō.n.
habet materiā ex qua eſt, ſed in qua eſt. Ipſi er-
go poteſtati papali, quæ eſt quædā perfectio, ſi
volumus quęrere materiam, quæremus ei mate
riam in qua eſt, vel in qua recipitur: hmōi autem
materia ſunt homines, qui aſſumuntur ad papa
tum, in quibus habet eſſe talis ptās. Probare er-
go quòd Papa poſſit renuntiare per ea quæ re
ducuntur ad cām materialem, eſt probare hoc
per ipſos homines, in quibus fuit papalis ptās, q
renuntiauerunt præfatæ poteſtati. Poſſumus
ergo de multis dare exēplū. Nā in geſtis Rom.
Pontificū legitur, quòd Clemens renūciauit, &
poſt

Digitized by Google

Glo. 8. q. 1. c. Si Petrus. in uer. Aut ligandi.

poſt Linum, & Cletum cathedram recepit: ita quod Clemens fuit ſecundus poſt Petrũ. & eo renuntiante, ſuſceperunt papatũ Linus & Cletus: poſt quos iterum Clemẽs cathedram ſuſcepit, qui ſuſcipiens fuit quartus poſt Petrum; ita quod iuxta duplicem ſuſceptionẽ biſcõputatur fuiſſe Papa, vt primo fuerit poſt Petrum ſecundus, & poſtea quartus. Exẽplum etiã habemus de Marcellino qui renuntiauit, ſicut dicit Gloſa ordinaria cau. 7. q. 1. ſuper illo cap. Non autẽ.

In uer. Vt non ſuccederet.

Sed dices quod Marcellinus non renuntiauit, ſed ſeipſum depoſuit, vt patet per ſententiam quam contra ſe dictauit. Nam. 21. diſtin. in. c. Nunc autẽ, vbi tangit̃ hæc materia, ſatis expreſſe hr̃ ꝙ nullus fuit auſus in eum proferre ſententiam, ſed oẽs dicebãt ore tuo iudica cãm tuam, & ore tuo condẽnaberis: ſed quõ ſe condemnauit, vel quõ ſe iudicauit, ibidẽ non traditur. Sed Hug. dicit ꝙ in geſtis Rom. pontificũ ſcriptum eſt, quod Marcellinus dictauit ſententiã in ſe, & ſe depoſuit, dicens, Ego Marcellinus ob ſcelus idolatriæ, qđ infelix cõmiſi, iudico me deponendum, anathematizo ẽt quicũq; corpus meũ tradiderit ſepulturę. Verba ergo Marcellini nõ ſonant ꝙ renuntiauerit, ſed ꝙ depoſuerit ſe. Ideo merito quęrit̃ quõ Iuriſtæ notant ꝙ renuntiauit. Dicemus ergo, ꝙ negotiũ ſummi Pontifi. q non habet ſuperiorẽ, non eſt ſimile cũ negotiis aliis: nã in aliis pontificibus, aliud eſt renũtiatio. aliud eſt depoſitio: nã renuntiatio eſt cum ſponte cedit, ſed depoſitio eſt ẽt ſi inuitẽ moueat. Sed in ſũmo pontifice nõ põt eſſe depoſitio, niſi ibi ſit renuntiatio, niſi in vno caſu tantũ, videlicet pp hæreſim, & non pp hęreſim quocũq; mõ, ſed pp hęreſim in qua vellet pertinaciter pſiſtere, vt ẽt Iuriſtæ notant. Dicamus itaq; ꝙ nullus debet condẽnare Papã, ſed ipſe in ſinu ſuo debet recolligere cãm ſuam, & ipſe ore ſuo debet ſe iudicare, & ipſe debet ſeipſum deponere, ſi videat hoc expedire eccleſię, vel rõne ſceleris qđ cõmiſit, vel rõne ſuæ inſufficiẽtiæ: qualitercũq; ergo hoc fiat, cum ipſemet hoc faciat, ideo volũtariẽ ſe deponet. Iſta ergo depoſitio cum fiat ſponte, & cum fiat a ſeipſo, renuntiatio dici põt. Põt ergo Papa renũtiare, ſi conſideramus pſonas, in quibus habet eſſe rõ papatus, quia renũtiauit Clemens, & Marcellinus. Nullus. n. dubitare põt, ꝙ ſi Papa põt ſe deponere, ſicut Marcellinus ſe depoſuit, & ſicut oẽs concedunt ꝙ poteſt ſe deponere, cõſequens eſt ꝙ põt renuntiare. Nã quilibet põt cedere in manibus eius, q põt eum deponere: nã ſucceſſio epi non poteſt eſſe in manibus Metropolitani, qui põt eũ confirmare, poteſt tamen eſſe in manibus eius, qui põt eum deponere. Si ergo papa põt ſeipſum deponere, põt per ſeipſum renuntiare: plus. n. eſt deponere q̃ renũtiationem ſuſcipere, quia vt habetur ca. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ niſi epiſcopus petat quod debeat ab epiſcopali honore vacare, & niſi hoc det in ſcriptis, illud aliter facere non valeat. mus: nã forte ſm iura tũc ſcripta, niſi forte pro delicto: ſed ppter ſenectutem, vel propter inſufficientiam non poterat Papa Epm deponere, niſi ipſe vellet renuntiare. Plus eſt ergo deponere q̃ renuntiationẽ ſuſcipere, & plus deponere vel renuntiare, q̃ cõfirmare. Si ergo Papa poteſt ſeipſum deponere, põt renũtiare. Dicamus ergo ꝙ Papa ſeipſum deponit, per ſeipſum renũtiauit, ſicut ẽt dicere poſſumus ꝙ ſeipſum cõfirmat. Adductis duobus exemplis ꝙ põt Papa renuntiare, vt non ſolũ in ore duorũ, ſed ẽt in ore trium ſtet oẽ verbum, poſſumus & tertium exemplũ adducere de Cyriaco, de quo ſcriptũ eſt ꝙ cum Vrſula, & cũ xi. millibus virginũ martyrio coronatus. Scribit̃. n. de eo ꝙ nocte quadam ſibi reuelatũ eſt, ꝙ eſſet cum illis virginibus palmã martyrii recepturus: tunc cõgregato clero, & Cardinalibus, inuitis ciuibus, & potiſſime Cardinalibus, coram omnibus renuntiauit dignitati, & officio. Poſtq̃ ergo oñdimus ꝙ Papa renuntiare põt per ea quæ reduci pñt ad cãm materialem, volumus tertio, hoc idem oñdere per ea quæ pertinent ad cãm efficientem. Tetigimus. n. ſupra, ꝙ duo ſunt per quæ quis habet pt̃ãtem papalem, videlicet aſſenſus eligẽtium, & aſſenſus electi. Dicebatur ẽt ſupra, ꝙ in h̃is quæ non ſunt ſupra naturã negotii, nec ſupra exigẽtiam rerũ, ꝙ per eadem cõtrario mõ facta, res cõſtituitur, & deſtruitur. Cum ergo hoc ſit ſm naturã negotii, & ſm exigentiam rerũ ꝙ ẽt pręficiat ſibi caput, & ꝙ aliquis ſit poſtulatus, vel electus aſſentiat ꝙ ſit caput, cõſequẽs eſt ꝙ p hęc per quæ quis eſt Papa, ſi cõtrario modo fiant, deſinat eſſe Papa. Sed dices ꝙ ſpũalia facilius cõſtruũtur q̃ deſtruunt̃, licet corporalia ſe hẽant ecõuerſo, vt hr̃ in illa decretali Inter corporalia. Et quia ſpũalia facilius cõſtruunt̃ q̃ deſtruũtur, ideo, vt vr̃, non valet ſi conſenſus eligẽtiũ, & electi faciunt ꝙ aliquis ſit Papa, ꝙ per hęc cõtrariẽ ſe hñtia, deſinat eſſe Papa. Sciedum ergo ꝙ aliqñ inuenimus ꝙ ſpũalia difficilius deſtruũtur q̃ corporalia, & ſpirituale vinculum eſt fortius q̃ carnale, vt patet ex decretali præallegata. Aliqñ vero inuenimus ꝙ coniugiũ ſpirituale citius corrumpit̃, & ad terrã trahit̃, niſi legaliter ſeruetur, niſi iuſte laudet̃ viuẽdo, vt hr̃ diſt. 40. c. Sicut vir. Diſtinguemus ergo ſpiritualia, quia aliqñ res ſpiritualis fit ex opere operato, aliqñ requiritur ibi voluntas vel deuotio operantis, vel ſuſcipiẽtis. Dicimus autẽ aliquid fieri ex opere operato, qñ ipſa res habet hoc efficere, dato quod nõ ſit ibi voluntas ſuſcipientis, vt ignis ex ſeipſo quæ ſunt ſibi ppinqua. Dato ergo, ꝙ qs non appropinquet igni vt calefiat ſed vt præparet fercula, ſed quia hoc habet ex ſe ignis ꝙ calefaciat, oportet ꝙ ſic appropinquans, velit nolit calefiat. Sic & in propoſito, aliqñ ſpiritualia fiunt ex ipſo opere operato, aliqñ pręter opus operatum, ſiue pręter opus exterius, requirit̃ ibi voluntas, & deuotio operantis, vel ſuſcipientis,

Car ñ tulerint ſniam epi i Papã notat gl. in uer. Marcellinus. c. eodem.

Pont. paratus corrigi non deponitur. 24. q. 3. c. Dixit Apoſtolus.

In fine. Verba ſunt Gratiani.

exponentis ſententiam Gregorij poſitam in c. Scripſit. eiſdem cau. et. q.

Cyriacus ponitur iter Antherũ et Pontianũ ut legitur in Chron. Mart. Vide primam partẽ chron. d. Antonini, Titulo. 7. ca. 7. §. 2

ſm quē modum dicimus ꝙ aqua baptiſmi ha- A
bet duplicem effectū, videlicet imprimere chara
Baptiſmus. cterem, & cōferre grām: ſed q̄tum ad impreſſio
nem characteris habet hoc aqua baptiſmi ex ſo
lo opere operato: ſufficit.n. ad hoc ꝙ aliquis re
cipiat characterem ꝙ baptizetur in forma eccle
ſiæ, & ꝙ ſuſcipiat in ſe hoc opus operatū quod
eſt baptiſmus: ſed ad hoc ꝙ ſuſcipiat grām, ſi eſt
adultus, non ſufficit ꝙ baptizetur, ſed requirit̃
quód amoueat oēm fictionem, & ꝙ accedat vo
luntarius, & deuotus. Et ſi dicatur ꝙ paruuli nō
pñt habere hmōi deuotionem, & tñ ſuſcipiunt
grām in baptiſmo. Dicemus ꝙ hoc eſt ex diui-
na diſpenſatione, quę vult quód ſicut paruuli
in alio peccauerūt, quia in Adam, ita poſſet eis
per alios ſubuenire, vt per fidem parentum. Ad B
uertendū tñ nos dixiſſe, ꝙ ignis ex opere opera
to & ex ipſa re habet quód calefaciat, & aqua
baptiſmi ex opere operato, vel ex ipſa re habet
quód characterem imprimat: ſed hoc non eſt
eodem modo, quia ignis hoc habet ex naturali
origine, & vt eſt agens naturale: aqua vero ba-
ptiſmi hoc habet ex diuina diſpenſatione, & vt
eſt inſtrumentum diuinæ naturæ. Reuertamur
ergo ad propoſitū, & dicamus ꝙ illa quæ fiunt
ſpiritualiter ex ſolo opere operato, non ſolum
difficillimè deſtruuntur, ſed ēt nō pñt tolli, ſicut
eſt ipſe character, ſiue ſit baptiſmi, ſiue confirma
tionis, ſiue Ordinis, quia in his tribus ſacramen
tis character imprimit̃: ſed ſi illud ſpirituale nō
fiat ſolum ex opere operato, ſed requiratur ibi C
voluntas operantis, & ſuſcipientis, non dicimus
quód nō poſſit tolli, nec dicimus ꝙ difficillimè
deſtruatur, ſed dicimus ꝙ facillimè perditur: nā
poteſt quis valde de facili grām ꝑdere. Talia q-
dem ſicut conſtruuntur, ſic deſtruunt̃: nā ſicut
conuertendo ſe ad Deum tanq̄ ad lumen lumi
nis, verè illuminatur & habet grām: ſic ſe auer-
tendo ab illo lumine, verè obtenebrat̃, & perdit
grām: immo talia facilius deſtruunt̃ q̄ conſtruū
Matth. 7. b. tur ꝑpter noſtram malitiam, iuxta illud Matth.
7. Lata porta, & ſpacioſa eſt via, quę ducit ad
perditionem: q̄ anguſta porta, & arcta via, quæ
ducit ad vitam. Quód ſi volumus difficultatem,
& facilitatem in talibus ad ſpirituale coniugium
adaptare, vt patet ex capitulis antedictis, ſemper D
ſic ſe habet, qñ omnia contrario modo facta cō
currunt ad deſtruendum, quæ requirunt̃ ad cō
ſtruendū, hmōi cōiugium eſt deſtructū, loquen
do de cōiugio quātū ad ea quæ ſunt Iuriſdictio
nis, non quantū ad ea quæ ſunt Ordinis. Hoc
ergo dictum eſt quātū ad poſſe deſtrui: ſed quā
tum ad facile, vel difficile deſtrui, dici pōt ꝙ tali
ter poteſt accipi tale cōiugium, ꝙ ſemꝑ facilius
deſtruètur q̄ conſtruatur: & taliter pōt accipi ꝙ
in aliquibus, & quātum ad aliqua facilior eſt cō
ſtructio q̄ deſtructio. In aliquo autē etiā ſimpli
citer eſt econuerſo: nam ſi accipiatur tale con-
iugium vt eſt meritorium, ſemꝑ facillimè deſtrui
tur, quia ſemper poteſt quis facilius ꝑdere gra-

A tiam, ſine qua nullum pōt eſſe meritum: ſed ſi ac
cipiatur tale cōiugium vt eſt auctoritatiuū, & vt
habet iuriſdictionem, ſiue hoc fiat meritoriè ſi-
ue nō, in aliquibus quantum ad aliqua facilior
eſt conſtructio q̄ deſtructio, qđ patet quia Epi
pñt cōfirmari per Metropolitanos, tñ non pñt
renuntiare, niſi ex ſpeciali conſenſu Papę: ergo
in talibus quantū ad hoc facilior eſt cōſtructio
q̄ deſtructio: qđ ideo eſt, quia Papa ſic ordina-
uit: ſi autē vellet aliter ordinare, aliter eſſet. Sed
in coniugio papali prout eſt ſponſus Eccleſiæ
& habet iuriſdictionē in totam eccleſiā, facilior
eſt deſtructio q̄ conſtructio. Nam ad hoc quòd
quis pręficiatur in Papā, requiritur conſenſus
eligentiū, & electi: ſed ad hoc quód deſinat eſſe
B papa, ſufficit ſola renuntiatio eius. Nam inuitis
Cardinalibus, & clero, poſſet etiam eis renuntia
re, vt poſuimus exemplū de Cyriaco. Igitur nō
ſolum ex iis quæ adducuntur ad cauſam forma
lem, & materialem, ſed etiā ex his quæ reſpiciūt
cauſam efficientē, poſſumus hoc oſtendere, &
probare quód Papa renuntiare pōt. Quarto
volumus hoc idem oſtendere ex parte cauſæ fi-
nalis, quód facilius probatur. Nam illud, quod
ad hunc finem, videlicet ꝑpter bonum publicū,
conſtitutum eſt, contra bonū publicum milita-
rę non debet. ſed ille qui factus eſt caput eccle-
ſiæ, ꝑpter bonū publicum factus eſt: ſi ergo eſt
inſufficiens ad regendā eccleſiam, & renuntia-
re non poſſet, contra bonum publicum milita-
C ret. Quis.n. eſſet tantæ dementiæ, quód diceret
Papam renuntiare non poſſe, quicquid de eo
eſſet, aut quicquid de eo cōtingeret, vtputa ſi fie
ret fatuus, ſi eſſet ita debilis & impotens corpo-
re, quód nihil de ſuo officio exercere poſſet, ꝙ
ergo ſic teneret eccleſiā impeditā, & quód renū-
tiare non poſſet? Aduertēdum tamē quod eſſe.
ſufficiens, vel inſufficiens ad regendum ſiue ad
quæcunq; talia, ſi referantur ad renuntiationē,
pñt facere ad meritum vel ad demeritum, quia
renūtiando poteſt quis mereri vel demereri: ta-
men quātum ad valere de iure vel non valere,
quicunq; ſit ille, qui renuntiat, & qñcunq; renū-
tiat, ſi hoc faciat corā collegio Cardinalium, vel
etiam coram Clero, renuntiatum erit, & deſiceret
D eſſe Papa, dato quód illi contradicant. Nam ex NOTA.
ſuperabundanti eſt, quód fiat ſtatutū quód Pa-
pa renuntiare poſſit, vel aſſentiat Clerus, vel ꝙ
aſſentiāt eligentes: hoc.n. pñt facere ad quandā
claritatem Iuris: ipſis tñ renitentibus, & inuitis,
poteſt Papa renuntiare, & pōt deſinere eſſe Pa
pa, quod (vt ſupra diximus) Cyriacus fecit. Bo
num tñ eſt talia ſtatuere, & laudabile eſt in tali-
bus aſſenſum collegii Cardinalium aduenire, vt
talia ardua cum maiori maturitate fiant, & vtili-
tas publica plenius inde eueniat, & conſcientia
ſimplicium, qui neſciunt de tam arduis iudicare,
magis quieſcat, & huic veritati magis conſen-
tiat: multa.n. de ſe vera ſunt, & de iure fieri pñt,
quę propter nos homines, qui male nati ſumus
ad

Digitized by Google

ad ſciẽdum, & multum tẽpus apponimus in ignorantia, indigent quòd elucidentur, & quòd per quędam additamẽta in notitiam publicam veniant. His itaq; prælibatis, poſtq̃ per quatuor genera cauſarũ declarauimus quòd Papa renũtiare poteſt, volumus hoc idem quinta via declarare, adducẽdo auctoritates Doctorũ Iuris, qui de hac materia decreuerunt, Nam cau. 7. q. 1. in. c. Nõ autem, vbi agitur, quòd cum Aug. Valerio Epiſcopo adhuc viuente, factus eſſet eps Hipponẽſis, quòd ei non ſucceſſit, ſed potius acceſſit. Gloſa ordinaria qõnem mouet in propria forma, Vtrum Papa renuntiare poſſit, & determinat quòd renuntiare poſſit, aſſignant pro rõne, quia Marcellinus renuntiauit, & ẽt Clemens. Et Hug. diſtin. 21. in. c. Nunc autẽ, hanc qõnem in ppria forma mouet, quærens, An papa poſſet hodie ſeipſum deponere, vel abrenuntiare, & intrare Monaſteriũ. Rñdet quòd credit quòd ſic, addit tñ, ſi expediret, & quòd aliàs peccaret. Quæ verba addita nihil faciant ad poſſe renuntiare, vel nõ poſſe, ſed ad mereri, vel demereri: quia ſi crederet hoc expedire eccleſiæ, & ſic ageret, mereretur; ſi verò crederet nõ expedire, demereretur: ſiue tamẽ eccleſiæ expediat, ſiue non expediat, ipſe poteſt renuntiare, ſed videat quo animo id faciat, ne renuntiando peccet. Idem ẽt Hug. cau. 7. q. 1. c. Non autẽ, hanc qõnem mouet in propria forma, dicens, Sed quid de renuntiatione Papæ? nunquid põt renuntiare, quia vult tranſire ad religionem, vel quia eſt ęger, vel ſenex? Et reſpondet quòd vtiq;, ideſt quòd poteſt renuntiare, aſſignans pro cauſa, quia Marcellinus renũtiauit, vt habetur diſtin. 21. Nunc autẽ. Et Clemens etiam renuntiauit, ſicut habetur in geſtis Rom. Pontificum.

Cap. ultimum. In quo imponitur finis huic libro, vel huic operi, quod intitulari uolumus de Renuntiatione Papæ.

QVoniã huic operi, quod intitulari volumus de Renuntiatione Papæ, volumus finem imponere, aſſumemus auctoritatem. Nam prima ad Cor. 14. Sed in Eccleſia volo quinq; verba ſenſu meo loqui vt alios inſtruam, q̃ decem millia verborũ lingua. Hęc autem quinq; verba, de qbus loquit᷑ Apoſtolus, adaptare poſſumus ad quinq; modos probandi, quos in præcedenti cap. adduximus quòd papa renuntiare põt. Vult. n. philoſophus in. 1. phyſicorum quòd tunc arbitramur cognoſcere vnumquodq;, cum cauſas primas, & prima principia cognoſcimus vſq; ad elementa. Quæ ſm Cõmentatorẽ non ſunt accipienda ſynonimè, quia nomina ſynonima (vt ait) non vſitantur in doctrina demonſtratiua. Propter quod philoſophus cum voluit declarare, qualiter habeatur ſcientia de rebus, dicens quòd habet᷑ hmõi ſcientia, cognoſcendo cauſas, principia & elementa, arbitrari debemus quòd iſta non accepit ſynonimè, & quòd nec pro eodem accipit cauſas, principia, & elementa: ſed, vt Cõmentator ait, per cauſas intelligit cãm finalem, quę antonomaticè dr̃ cauſa, quia eſt cauſa cauſarũ. Nam finis eſt cauſa omnium, quia forma eſt cã materiæ, cum materia ſit pp formam: & efficiens eſt cauſa formæ, cum efficiens introducat formam: & finis eſt cauſa efficiẽtis, cum finis moueat agẽtem, & faciat efficientem. Dicemus ergo quòd quia finis eſt cauſa ipſius efficientis, efficiens verò eſt cauſa formæ, & forma materiæ, ideo finis eſt cã cauſarum; ea pp per cauſas intelligit cãm finalem, per principia intelligit cãm efficientem, per elementa intelligit cãs intrinſecas, quę ſunt materia, & forma: cognitio ergo rei ex ſuis cauſis eſt: eo ergo modo, quo pñt rei aſſignari cauſa materialis, formalis, efficiens, & finalis, ſic res habet per illas cauſas cognoſci & declarari. Sicut ergo procedebamus, ſed procedebamus per ſe, & ex his quæ ſunt cõſona rei, quia pbauimus per ea quæ reduci pñt ad cãm formalẽ, materialẽ, efficientẽ, & finalẽ, quòd Papa renuntiare poteſt, ita quòd hmõi quatuor cauſæ ſũt quatuor bona verba ad probandum propoſitum: ſuper addidimus tñ & quintum bonum verbum, videlicet auctoritates doctorum. Nam qõ propoſita de renuntiatione Papæ poteſt dici Theologica, & põt dici Iuriſtalis, pp quod licet apud philoſophos debiliſſimus locus eſſe dicatur ab auctoritate, quia ipſi philoſophi nõ innitũtur niſi rõni: immo dicunt philoſophi eſſe impedimentum ad ſcientiam credere teſtimonio famoſorum, vt ideo credat quis ſic eſſe, quia ſic dixit Ariſtoteles: ſed ſi videat rõnes eius, quare dicat ſic eſſe, plus credit rõni, q̃ Ariſtoteli. In ſcientia tñ Theologię, & in ſcientia Iuris multum valent auctoritates. Nam de ſacra pagina dicit Auguſt. 2. ſuper Geñ. ad literam, quòd maior eſt quippe ſcripturæ huius auctoritas, q̃ omnis humani ingenii capacitas. Et iuriſtæ, leges & auctoritates doctorum pro rõne accipiunt. Vñ hæc dicunt de legibus, & hæc dicerent de auctoritatibus Doctorum iuris, quòd dicerent philoſophi de rõnibus. Diceret. n. quicunq; philoſophus, quòd verecũdaret᷑ quòd aliquid diceret, & rõnem aſſignare neſciret: ſic etiam diceret legiſta, quòd verecundaret᷑, ſi aliquid diceret, & legem aſſignare neſciret. Hoc idem ergo cenſendum eſt de auctoritatibus doctorum iuris, quia hmõi doctores nihil dicunt, quòd non innitantur legibus. Reſumamus ergo ſermonem nr̃m, & dicamus quòd ad inſtructionẽ, ideſt ad ędificationẽ aliorum ſenſu Pauli, ideſt clare (& intelligere ſicut volebat clare & intelligit loqui

1. cor. 14. d.

1. Phyſ. t. 1.

Locus ab auctoritate humana infirmus: à diuina verò validiſſimè ſanctę.

Paulus in eccleſia quæ eſt vna, & vnita, ideſt ad vnitatem eccleſiæ, ne fieret ſciſſura in eccleſia, & ne aliqui vellet ſibi præficere aliud caput) ad probandum, & oſtendendum eſſe verum, & legitimum ſponſum eccleſiæ ſanctiſſimum Patrē D. Bonifacium Papam octauū, diximus quinq; verba, quia quinq; modis, videlicet per quatuor genera cauſarum, & per auctoritates doctorū Iuris, probauimus, quod Papa Cęleſtinus renuntiare potuit: quo probato, conſequens eſt quod ipſe ſit verus & legitimus ſponſus Eccleſiæ: quæ quinq; verba præualent decem millibus verborum linguâ. Diximus autem, quod quæ loquimur in Eccleſia debere loqui ſenſu Pauli, ideſt intelligibiliter, ſicut loquebať Paulus.

B

Nam intelligibile poteſt dici dupliciter; primo ex parte rei de qua loquitur, & ſic quicunq; dicit verum loquitur intelligibiliter: & quicunq; loquitur falſum; loquitur non intelligibiliter: nam falſum non intelligitur, quia non eſt, propter quod Auguſtinus. 83. quæſtionum. q. 33. ait, Quiſquis vllam rem aliter, q̄ ea res eſt, intelligit, fallitur: & omnis qui fallitur, id, in quo fallitur, non intelligit. Propter quod ſequitur quod nullum falſum ſit intelligibile. Alio autem mō dicitur quis loqui intelligibiliter, non ſolum ex parte rei de qua loquitur ſi loquitur verum, ſed etiam ex parte modi ſm quem loquitur, ſi veritatem illam proponat clarè, non obſcurè. Quantum autem ad primum modum ſemper Paulus loquebatur intelligibiliter, & ſemper nos debemus loqui intelligibiliter: quia ſemper debemus dicere veritatem: ſed quantum ad ſecundū modum, vt vtrum veritatem illam proponamus clarè, & faciliter: vel obſcurè, & difficulter, relinquitur iudicio prudentis. Nam Paulus in ſuis epiſtolis locutus eſt non faciliter, ſed habuit grauem ſtilum, & fortem ad intelligendum. Quod ideo fecit, ne ſanctum daretur canibus, ideſt ne ſua ſancta verba exponerētur morſibus hęreticorum, vel morſibus Pſeudoapoſtolorū: ſed in ſuo ſermone loquebatur ita clarè, & ſine difficultate vt pſeudoapoſtoli eum inde contemnerent, & reputarent eum idiotam. Ideo dicitur. 2. Corin. 10. Epiſtolę (inquiunt) graues ſunt & fortes, ſupple ad intelligendum: pręſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis. Dicebant enim alii de Paulo (vt ipſemet ait) quod epiſtolæ ſuę erant graues, & fortes ad intelligendum, ſed ſermo ſuus erat ita cōmunis, & planus, vt diceretur ab aliis eſſe contemptibilis. Reuertamur ergo ad auctoritatem propoſitam, & dicamus quod nos debemus loqui in eccleſia non extra eccleſiam, quia debemus loqui ad eccleſię vnitatem. Debemus loqui verba, ideſt verum boantia, quia debemus loqui veritatem. Dicitur enim verbum, quaſi verum boans, quia noſtrum dictum ſi debet approbari, oportet quod contineat veritatem. Et iſta verba, ſi volumus aliquid probare & aliqd

Aug. 83. quæſtio. q. 33.

Matth. 7. a

2. Cor. 10. c.

A

oſtendere, poſſunt eſſe quinq;, quatuor. ſ. iuxta quatuor genera cauſarum, & quinto per auctoritates. Dicuntur etiam huiuſmodi quinq; verba eſſe dicta ſenſu Pauli quantum ad intelligibilitatem: vt exinde aduerſarii euidentius confundantur. Et dicuntur eſſe huiuſmodi verba vt alios inſtruamus quantū ad profectum & vtilitatem, quia hic eſt profectus, & vtilitas doctrinæ, vt alii inde inſtructionem ſuſcipiant. Ex his autem omnibus concludamus, quod quicunq; aſſerunt Dominum Bonifacium Papam viii. eſſe ſponſum Eccleſię, ipſi non loquuntur extra eccleſiam, ſed in eccleſia, quia quæ loquuntur, ſunt ad eccleſiæ vnitatem. Nam eccleſia figurata eſt per illam tunicam Chriſti inconſutilē, quę erat deſuper contexta per totum, quę non fuit ſciſſa, ſed indiuiſa remanſit. Fecerunt enim milites de veſtibus Chriſti quatuor partes: tunicam autem illam inconſutilem noluerunt ſcindere, quia, vt exponit Auguſtinus, quadripartita veſtis Domini noſtri Ieſu Chriſti quadripartitam ſignificauit eius eccleſiam, quatuor, ſ. partibus diffuſam, & in eiſdem concorditer diſtributam: tunica vero illa ſortita, omnium partium ſignificat vnitatem. Non enim caſualiter, ſed diuina prouidentia factam eſt, quod tunica illa nō ſcinderetur, vt cognoſcant quàm grauiſſimæ peccant, qui volunt ſcindere ſanctam Eccleſiam matrem noſtram. Secundo, ea quę loquimur, dicuntur eſſe verba, ideſt verum boantia, quia dicuntur continere veritatem.

Eccleſia.

Io. 19. c.

C

Et ſi non poſſumus loqui omnia quinq; verba, quia forte neſcimus per omnia quatuor genera cauſarum diſcurrere, & neſcimus quintum verbum addere, quia neſcimus ſufficienter auctoritates ad propoſitum enarrare: ea tantum quæ diximus dicuntur eſſe verba, ideſt verum boantia, quia dicuntur continere veritatem, vt cognoſcat quàm grauiſſime peccāt, qui non in Eccleſia, ſed extra Eccleſiam, vel quod peius eſt contra Eccleſiam aſſerunt falſitatem. Tertio huiuſmodi verba dicuntur eſſe prolata ſenſu Pauli quantum ad intelligibilitatem, quia non debemus rationes ponere intricatas, vt poſſimus

Verbū cū dicimus, priā eius ſyllaba uerū ſignificat, ſcd'a ſonum: bum. n. idem eſt quod ſonus. Virg. lib. 3. Georg. Roboāt ſyluæ. Vnde uerbum dictū eſt à uerū boando, hoc eſt, uerum ſonando.

D

perſonas ſimplices inuoluere: nam quamuis apud intelligentes de rationibus illis nulla ſit difficultas, ſimplices tamen poſſent per eas decipi, & inuolui. Quarto & vltimo ſunt huiuſmodi verba proponenda, vt alios inſtruamus, & ad aliorum vtilitatem, & ad eccleſiæ ędificationem, non ad animarum argumentum, & ad Eccleſiæ deſtructionem. Nam quanta vtilitas prouenire habet ex capite ad membra quantum etiam nocumentum; & quàm periculoſum eſt impingere in caput Eccleſiæ, Deus nos inſtruit, cum ait, Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes. Vbi Hieronymus ait, quod ſerpentis aſtutia ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput: exponit enim totum corpus periculo pro cuſtodia capitis. Et quia ca-

Matth. 10. b.

pue

put noſtrum eſt Chriſtus, cuius Vicarius eſt Summus Pontifex Dominus Bonifacius, Ideo contra impugnantes ipſum nõ ſolum corpus, ſed & vires noſtras, & animam noſtram debemus exponere. Et in hoc terminetur hic liber, in quo agitur de Renuntiatione Papæ. Laus ſit inde Domino IESV Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Sancto eſt vnus Deus, benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS.

D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

Archiepiſcopi Bituricenſis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, de Charactere libellus, nunc primum, opera M. Fabiani Genuenſis, in lucem editus,

OCcaſione cuiuſdã Clerici minus ſufficienter in ſubdiaconum promoti, tria in præſenti tractatu principaliter inueſtigabimus.

1 Quid ſit Character, & in quibus ſacramentis imprimatur.
2 Cum in quolibet ordine imprimatur Character, in quo puncto illius ordinis imprimatur.
3 Vtrum, Clerico ad ordinem ſubdiaconatus ordinato ſine minoribus ordinibus: & qui incepit ordinari ordine ſubdiaconatus, & non ſtetit vſq; ad finem dictæ ordinationis, imprimat̃ Character, vt ex hoc teneatur ad perpetuam continentiam?

Quæſtio prima.

PRopter primam quæſtionem eſt ſciendum, quòd nomine characteris non poteſt intelligi aliquid corporale, quia tunc eſſet quid viſibile; nullam autem videmus viſibilem mutationem factam in recipiente ſacramentum, in quo imprimitur character; propter quod cogimur ponere, characterem eſſe aliquid ſpirituale. Dicemus enim, qđ ſi mali, tempore antichriſti, dicentur recipere characterem beſtię, vt habetur in Apocalypſi, vbi dicitur, Et factum eſt vulnus ſæuum, & peſſimũ in omnes, vel (vt habent quidam textus) in homines, qui habebant characterem beſtię. Quòd ſolum de characteræ corporali, vel de vulnere ſolum corporali non poteſt intelligi; cum per merè corporalia non mereamur, nec demereamur, niſi prout ex ſpũalibus procedunt. Sicut ergo qui ſunt Diaboli, & qui circa finem mundi erunt ex parte Antichriſti, dicitur habere characterem, & imaginem beſtiæ: ſic qui ſe tenent ex parte Chriſti, dicuntur habere characterem & imaginem Chriſti. Apoſtolus tamen ad Corinthios comparat imaginem Chriſti ad imaginem Adæ, dicens, Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cęleſtis. Tamen qualitercunq; ſumatur imago, vel character per oppoſitum ad Chriſtum, ſemper eſt imago, & character corruptionis ſpiritualis: & qualitercunq; ſumantur talia per adhęſionem ad chriſtum, ſemper ſumuntur per modũ gratiæ ſpiritualis, accipiendo gratiam largè ꝑ quocunq; dono ſpirituali. Reuertamur ergo ad propoſitum, & dicamus, quòd character nominat aliquod ſignum ſpirituale in Anima, in quo anima hominis, habentis characterem, diſtinguitur ab anima non habente. Viſo, quòd character eſt quid ſpirituale diſtinctiuum, volumus declarare quale ſit tale ſignum. Vtrum ſcilicet ſolis bonis cõueniat, vel ſolis malis, vel poſſit conuenire vtriſq;. Conſtat aũt qđ non poſſit cõuenire ſolis malis, cũ non recipiant characterem, niſi ſint recipientes ſacr̃a Eccleſię, in q̃bus imprimit̃ character: ſacr̃a autem Eccleſiæ (quæcũq; ſint illa) quantum eſt de ſe, bona ſunt, & ad bonũ ſalutis animarũ noſtrarum ordinata ſunt. Cum ergo mali deuient a ſalute, ſigna iſta ſpiritualia, quæ dicunt̃ characteres, per ſe cõueniũt bonis, per accidens autẽ conueniunt malis: q̃a cum character ſit ſignum indelebile, & quãdiu ſumus in via peccare poſſimus, characteres nõ ſolum habent eſſe in hominibus bonis, ſed etiã in malis: ſed in bonis ſunt per ſe, & in malis per accidens. Et quia ex naturalibus ſumus apti nati cognoſcere alia, & potentiæ naturales animę ſunt cõmunes bonis & malis, characteres erunt quędam potentiæ ſpũales animæ, quę pñt eſſe cõmunes bonis & malis. Et ſi hæc ratio ſit nimis logica, & non ſufficiat ad cõcludendum, ſed ex quibuſdam probabilibus procedat; tñ ſi cõſideremus ſacramenta, in quibus imprimitur character, ſufficit concludere characterem eſſe quandam potentiã ſpũalem. Nã iuxta triplicem mo-

Cap. 19. [margin, beside "racterem beſtię"]

Corporalibus ſolum nõ meremur nec demeremur. [margin]

1. Cor. 15. f. [margin, beside "ad Corinthios"]

Digitized by Google

ꝺum potentiæ, repertum in corporalibus, per
quæ oportet nos in ſpiritualia aſcendere, in tri-
bus ſacramẽtis imprimitur character. Videmus
enim in his corporalibus triplicem potentiã, vi-
delicet recipiendi, & hæc eſt potentia materiæ,
materia enim eſt in potẽtia ad diuerſas formas.
Alia verò eſt potentia reſiſtendi, vt nõ recipiant
de facili peregrinas impreſſiones. Tertia eſt po
tentia agendi, ſecundũ quam dicimus calida ha
bere potentiã calefaciendi. Sic etiam in tribus ſa
cramentis imprimitur character: nam in baptiſ
mo imprimitur character, ideſt, ſpiritualis po-
tentia recipiendi ſpiritualia dona: nam ſine ba-
ptiſmo in re, vel ſine baptiſmo in voto (quan-
tum eſt de lege cõmuni) non fit receptio ſpũa-
lium donorum, vel bonorũ. Dicimus quantũ
eſt de lege cõmuni, quia Deus, qui non alliga-
uit virtutem ſuam ſacramentis, põt in vtero ma
Cap. 1. a. tris hominem ſanctificare, iuxta illud Ieremiæ,
Priuſquã te formarem in vtero, noui te, & ante
quam exires de vulua ſanctificaui te. Et ſicut in
baptiſmo imprimitur ſpũalis potentia recipien-
di, ſic in confirmatione recipitur ſpiritualis po-
entia reſiſtendi. Ideo forma confirmationis eſt,
ſigno te ſigno crucis, confirmo te chriſmate ſa-
lutis: fit. n. talis confirmatio in fronte, vt nõ eru-
beſcentes, audacter confiteamur nomen Chri-
ſti, & audacter reſiſtamus Diabolo: & ſicut fit
corporaliter in fronte, ſic fit ſpiritualiter in ani-
ma quędam ſpiritualis potentia ad reſiſtendum
diabolo. Fit etiam ibi mentio de cruce, & de cõ
firmatione ſalutis, vt ex hoc ſignificetur, quòd
ibi ſpũaliter confertur potentia reſiſtendi diabo
lo. In ſacramento autẽ ordinis confertur potẽ-
tia agendi ſpiritualia, quia (vt in proſequendo
patebit) in quolibet ordine confertur aliqua po
tentia ſpũalis, per quam agi poteſt aliquis ſpũa
lis actus. Patet ergo, quòd in ipſa prima qõne
quærebatur, videlicet, quid ſit character, quia
eſt quoddam ſignũ diſtinctiuum, in quo diſtin
guuntur habentes iſtam ſpũalem potentiam à
non habentibus. Patet etiam in quibus ſacra-
mentis huiuſmodi character imprimatur, quia
iuxta triplicem modum potentiæ ſuperius præ
taxatæ, imprimitur in tribus, videlicet, in ſacro
baptiſmi, confirmationis, & ſacri ordinis.

Quæſtio ſecunda.

PRopter qõnem autem ſecundò
ꝓpoſitam (Quis ſit ille punctus,
in quo imprimitur character in
quolibet Ordine) ſciendũ eſt, ꝙ
in quocunq; ordine fit quædam
oblatio rei viſibilis & corporalis, ad cuius con-
tactum, vnà cum verbis dictis ab Epiſcopo, fit
impreſſio in Anima cuiuſdam potẽtiæ ſpiritua
lis. Cum autem hmõi oblatio rei corporalis ali-
quãdo fiat ab Archidiacono, aliquãdo ab Epi-
ſcopo, quia Archidiaconi non eſt ordinare,
A ſed Epiſcopi, in oblatione facta ab Archidiaco
no de re corporali, ſiue ſit vna, ſiue plures, non
imprimitur ibi character: ſed in oblatione facta
ab epiſcopo imprimit̃ ibi character. Sed dices,
ꝙ aliqñ in vno & eodem ordine plura corpo-
ralia offeruntur ab Epiſcopo; & tamen in vno
& eodem ordine nõ imprimitur niſi vnus cha-
racter. Ad quod dici debet, qđ ſi in vno & eo-
dem ordine, vni & eidem ordinato Epſ plura
corporalia confert & tribuit, videndum eſt qd
inter illa corporalia ſit excellentius quantũ ad
miniſterium Euchariſtiæ, ad quod oẽs ordines
ordinantur: quia eo, in illo puncto, quo in or
dinatione verba proferuntur ab Epiſcopo, ali
qđ corporale tradẽte, imprimitur in aĩa ordina
B ti character. Et vt diſcurramus per ſingulos
ordines, dicemus primũ ordinem eſſe Oſtiario 1. *Ordo ex mi noribus.*
rum, qui de manu Epiſcopi accipiunt claues, de
manu verò Archidiaconi oſtia eccleſiæ, & fu-
nes campanarum. In illis ergo rebus corporali
bus, quas accipiũt ab Archidiacono, videlicet,
in funibus campanarũ, & in oſtiis eccleſiæ, non
imprimitur character: ſed cum accipiunt claues
ab Epiſcopo dicente, (Sic agite quaſi reddituri
Deo rationem pro his rebus, quę his clauibus
recluduntur) imprimitur character Oſtiario-
rum. Poſt hunc ordinẽ eſt ordo Lectorum, in 2
quo non eſt niſi vna collatio, videlicet, libri, in
quo leguntur lectiones, facta ab Epiſcopo di-
cẽte, Accipite, & eſtote verbi dei relatores etcę.
C In quo nulla poteſt eſſe dubitatio, quando, &
in quo puncto character, ideſt, ſpiritualis po-
tẽtia huius ordinis imprimatur: quia fit talis im
preſſio in ipſa traditione libri, dicẽte Epiſcopo
uerba ſuperius poſita. Poſt ordinem autem le-
ctorum, eſt ordo Exorciſtarũ, in quo etiam nõ 3
poteſt eſſe dubium, quando, & in quo puncto
fiat impreſſio characteris: quia cum non trada
tur ibi niſi vna res corporalis, videlicet, liber, in
quo ſunt exorciſmi, in traditione illius libri, di
cente epõ (Accipite, & cõmendate memoriæ,
& habete poteſtatem imponendi manus ſuper
energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechu-
menum) imprimitur character iſtius ordinis.
Aduertẽdum autem, quòd ad inſtruendũ nos,
D quòd character ſit potentia ſpiritualis, in qui-
buſcunq; ordinibus fit ſpecialis mentio de pote
ſtate, ſicut in hoc ordine Exorciſtarum, qui ſpe
cialiter eſt contra Dęmones, ad abiiciendũ eos
de corporibus obſeſſis. Omnes. n. obſeſſi corpo
raliter a Dęmonibus dici poſſunt Energume-
ni, quaſi interius laborantes, eſt. n. Energia, idẽ
quod interior actio, iuxta illud Hieronymi in
Prologo Bibliæ. Habet neſcio qd latentis ener *Ad Paulinum*
giæ, viuæ vocis actus. Vox. n. viua vltra vocem *presbyt.*
ſcriptam, habet quandam latentem operatio-
nem: quia magis mouebit diſcipulum vox viua
à magiſtro prolata, q̃ mortua in libro ſcripta.
Et quia Dęmones per latentem operationẽ ve
xant corpora nr̃a, ideo ſic vexati dicuntur ener
gumeni,

Digitized by Google

gumeni, ideſt, interius laborantes. Aduertendũ
etiam, quòd quando Exorciſtæ accipiunt pote
ſtatem ad abiiciendum Dæmones de corpori-
bus obſeſſis (quia intra eccleſiam dicuntur eſſe
non ſolum baptizati, ſed etiam catechumeni.i.
1.cor.5 in fide inſtructi; & quia nihil ad eccleſiã de his, q
foris ſunt) ideo cum datur eis talis poteſtas im-
ponendi manus ſuper Energumenos, ſpeciali-
ter addit, Siue baptizatos, ſiue catechumenos,
vt ex hoc ſpecialiter detur ĩtelligi, quòd qui nõ
eſt baptizatus, nec catechumenus, eſſe extra Ec-
4 cleſiam iudicatur. Poſt exorciſtas autem ſunt
Acolyti, quorum officiũ eſt ceroferarium con-
ferre, & luminaria accendere, & vinum & aquã
ad Euchariſtiam miniſtrare. In ordine ergo A-
colytorum, eſt dare duo corporalia, ab Epiſ-
copo tradita: qa Eps primò tradit Acolytis ce-
roferarium cum cereo, dicens, Accipite cerofe-
rarium cum cereo etc. Secundò tradũ eis vrceo
lum vacuum, dicens, Accipite vrceolum ad ſug
gerendum vinum, & aquã etcęt. Propter qđ
meritò quęritur, quõ cum duo ſint officia Aco
lythorũ, videlicet, ſeruire de ceroferario cũ ce
reo, & de vrceolo, & cum vtrũq; iſtorũ accipiat
ab Epiſcopo, in quo iſtorum imprimatur cha-
racter. Sed ad hoc plana eſt ſolutio: quia ſerui-
re de vrceolo ad ſuggerendũ vinum & aquã in
Euchariſtia ſanguinis Chriſti, ĩmediatius ſe ha-
bet ad ſacrm̃ Euchariſtiæ, ad quod aliquo mo-
do ordinantur oẽs ordines, ideo in datione vr
ceoli, cum verbis, quæ tunc debet dicere Epiſ-
copus, imprimitur character in Acolythis. Cõ
Subdiaconus. ſequens eſt ergo agere de Subdiaconatu, ꝑpter
quẽ ordinem oẽs hæ quæſtiones ſunt ortæ &
motæ: & videndum eſt, quando imprimatᷣ cha-
racter in Subdiacono. Sciendũ ergo, quòd ſex
traduntur Subdiaconis, tria, videlicet, ab Archi
diacono, & tria ab Epiſcopo. Ab archidiacono
enim traduntur Vrceolus cum aqua, Bacile, &
Martyrologium. Ab Epiſcopo verò primo Pa
tena vacua & Calix vacuus, cum verbis ad hoc
ordinatis, quæ ſunt hæc, Videte cuius miniſte-
rium vobis traditur etcęt. Poſtea ab eodem Epi
ſcopo traditur Manipulus, & tertiò Tunicella:
vel ſecũdũ ordinarium Romanæ curię, primò
Tunicella. & poſtea Manipulus. In nullo autẽ
illorum, quæ Subdiaconus accipit ab Archidia
cono, imprimitur character, quod tripliciter cõ
ſtare poteſt. Primò, quia (vt ſuperius tangebatᷣ)
Archidiaconi non eſt ordinare, ſed Epiſcopi.
Secundò, quia Archidiaconus omnia illa tria
ſimul tradit: & tamen traditio illius rei, ſecundũ
quam imprimitᷣ character, ab eo, cuius eſt hoc
facere, fit ſeparatim ab aliis: nam Epiſcopus pri-
mò tradit ſolum calicem cum patena, & poſtea
ſeparatim tradit alia. Tertiò, quia non oportet,
quòd Archidiaconus dicat aliqua verba in tra-
ditione illorum. Eſt enim in talibus hęc regula
obſeruãda, quòd, qñ imprimitur character, ſem
per tradatur aliquid corporale, quod ſe habet

A vt elementum, vtputa in Baptiſmo, aqua: in Cõ
firmatione, chriſma. & ſic de aliis: & quòd ſemp
dicantur ibi aliqua verba: quia ex his duobus fit
ſacramentum, iuxta illud Auguſtini ſuper Ioã Tract. 80.
nem, Accedens verbum ad elementum, fit ſacra
mentum. Videndum ergo eſt de his, quæ con-
feruntur ab Epiſcopo, in quo imprimatur cha
racter. Sed (ſi bene conſiderentᷣ prædicta) non
habet dubium quod quæritur. Nam cum tria
trandantur ab Epiſcopo, videlicet, patena ſimul
cum calice vacua, manipulus, & tunicella, cõſtat
quòd in traditione illius imprimitur character,
qđ magis ex propinquo deſeruit Euchariſtiæ,
ad quam aliquo modo ordinãtur oẽs ordines,
& potiſſime ordines ſacri, inter quos (quantum
B ad modernos) Ordo ſubdiaconatus computa-
tur: & quia calix cum patena magis ex propin-
quo deſeruit Euchariſtiæ, in ordine ſubdiaco-
natus in traditione patenę & calicis, vnà cum
prolatione verborum ad hoc ordinatorũ, im-
primitur character. His itaq; peractis, videndũ
eſt de ordine Diaconatus, in quo ab Epiſcopo Diaconus.
quatuor corporaliter fiunt: primò enim ſolus
Epiſcopus imponit manum ſuper capita eorũ:
ſecundò, dat eis ſtolam: tertiò dalmaticã: quar-
to euangelium, dicens, Accipite poteſtatem le
gendi Euãgelium in eccleſia Dei. Vel ſecundũ
Ordinarium Romanæ curię primò dat eis li-
brum Euangelii cum verbis ad hoc ordinatis,
& poſtea tradit dalmaticam. Videndum eſt er-
C go, in quo iſtorum imprimatur character. Ad
quod dici debet, quòd in traditione libri euan
gelii cum verbis ad hoc ordinatis, videlicet, Ac
cipite poteſtatem etcęt. imprimitur character.
Quod tripliciter declarari poteſt. Primo, ex eo
quod quilibet character eſt quędam ſpiritualis
poteſtas. Cũ ergo in traditionẽ libri Euãgelii,
& non in aliis fiat mẽtio de poteſtate, in traditio
ne dicti libri character imprimitur. Secundo,
quia in euangelio traditur forma cõficiendi cor
pus & ſanguinem Chriſti, vt ex hoc in traditio
ne libri euangelii imprimatur character, & po
teſtas ad ſeruiẽdum altari eo modo, quo debet
ſeruire Diaconus: in quo altari cõficitur corpus
& ſanguis Chriſti. Tertio, quia ipſius diaconi Diaconi tri-
D dicitur eſſe triplex officium, videlicet, Miniſtra plex officium.
re ad altare, Baptizare, & Prædicare. Sed ex eo
quod Diacono datur poteſtas legẽdi Euange
lium, datᷣ ſibi poteſtas prædicandi, & miniſtran
di ad altare. Et quia per prędicationẽ euangelii
in primitiua Eccleſia homines cõuertebantur,
& deinde baptizabantur, ideo baptizare dicitur
ad eius officium pertinere. Et quia omnia illa
tria in traditione libri euangelici includuntur,
rationabiliter concluditur, quòd in traditione
talis libri, & talis poteſtatis, in ordine Diacona
tus imprimatur character. Reſtat ergo vltimo
videre, qñ imprimatᷣ character in ordine ſacer Sacerdos.
dotali. Sed cum multa fiant in collatione talis
ordinis, non oportet ſingula enarrare. Sed cũ

Digitized by Google

character ſacerdotalis ſit poteſtas conficiendi
corpus Chriſti vt tale ſacrificiũ offeratur deo,et
oblatio talis ſacrificii fiat in celebratione Miſſę,
nulli dubium eſſe debet, quòd, quando Ponti
fex accipit patenam cum oblatis,& calicem cum
vino & aqua,& dat cuilibet ſacerdoti,dicens,Ac
cipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, Miſ
ſamq; celebrandi etcęt. in tali traditione vnà
cum prolatione dictorum verborum,imprimà
tur character ſacerdotalis in ſacerdote.

Quæſtio tertia.

HIs itaq; tranſcurſis, reſtat videre
de tertia quæſtione, Vtrum ille
Clericus ad ordinē ſubdiacona
tus minus ſufficienter ordinatus
acceperit characterem,qui impri
mitur in tali ordine, & ex hoc te
neatur ad perpetuã continentiam,vt de cętero
ſibi non liceat nubere,nec cum aliqua coniuga
lem copulam habere. Verum quia ex factis Ius
oritur,neceſſe eſt,volentem iudicare de aliqbus
eſſe inſtructum quoad facta,& quoad iura. Ait
Cap. 1 enim phs primo Rhetoricorũ, Quòd oportet
iudicem eſſe medium inter leges & partes, & ab
vtriſq; diſcere & doceri. Nam à partibus debet
diſcere quid factum,& quid non factum: a legi
bus vero quid iuſtum, & quid non iuſtum. Pro
pter quod in talibus dat bonũ documentum,vi
delicet,quòd,quantum poſſibile eſt, omnia de
terminanda ſint legibus,& quàm pauciſſima cõ
mittenda Iudicibus:& aſſignat ad hoc rationes
plures, de quibus ad præſens ſuperſedemus. Et
licet neſciamus leges & iura,aſſueti tamē ſumus
ad eas rationes,quas ſancti Doctores, & ad eas,
quas ſapientes Philoſophi tradunt: quibus ra
tionibus leges & iura inniti debent. Primo ergo
a partibus, vel a parte accipiemus,quid factũ,
& quid non factum: & poſtea a rationibus, qđ
iudicandum,& tenendum, vel non tenendum.
Cum igitur agatur hic de foro conſcientię, vbi
ſine teſtibus creditur confitenti; & cõfiteat pars,
ſiue ille clericus minus ſufficienter in ſubdiaco
num ordinatus, quòd fuit aſcriptus ad ordinē
ſubdiaconatus abſq; priorũ ordinum receptio
ne, confitetur etiam quòd & ſi inceperit ordina
ri ſubdiaconus, non tamen ſtetit vſq; ad finem
dictę ordinatiõis. Orient hic duæ difficultates,
vna, vtrum ex hoc quòd nõ acceperat priores
ordins,& nõ fuerat factus oſtiarius,lector,exor
ciſta,& acolytus, potuerit fieri Subdiaconus.
Sed hoc de leui ſoluitur, quia ſi eſſet vera opi
nio dicentium, quòd in omnibus quatuor pri
mis ordinibus non imprimitur niſi vnus chara
cter tãtum,quia in primo ordine imprimit cha
racter ille imperfectè, in ſecundo magis perfe
ctè,& ſic ſucceſſiue vſq; ad vltimum ordinem,in
quo præfactus character habet eſſe omnino
perfectè, poſſet eſſe dubium quod dicitur. Sed

In foro cõſciētiæ ſine teſtibus confitenti creditur.

A hæc opinio ſtare non poteſt,quia in primitiua
eccleſia fiebant ordines per ſaltum,& accipiebat
quis poſteriorem ordinē abſq; acceptione prio
ris: quod fieri non potuiſſet,ſi iſta opinio vera
eſſet. Propter quod cõmuniter tenetur, qđ qui
libet ordo habeat ſuum characterem diſtinctũ
ab alio. Ideo promotio per ſaltum fieri poteſt,li
cet valde peccaret ille, qui modò hoc faceret.
Peccauit ergo ille clericus accipiendo ordinem
ſubdiaconatus abſq; prioribus ordinibus. Hoc
tamen non obſtante, potuit ei imprimi chara
cter,qui imprimitur Subdiacono. Soluta ergo
prima difficultate,reſtat ſoluere ſecundam, quę
eſt, vtrum ex hoc quòd ipſe clericus non ſtetit
vſq; ad ordinationis finem, ſuſceperit characte
B rem, & ex hoc ſit factus inhabilis ad contrahē
dum. Ad quod dici põt, ꝙ in aliquibus ordini
bus imprimitur character in principio illius or
dinationis,in qua recipit̄ ordo talis, vt in Oſtia
riis ſtatim cum offerunt̄ claues clerico ordinan
do,cum prolatione verborũ Epiſcopi, Sic agi
te etcęt. Ille huiuſmodi clericus accipit chara
cterem oſtiarii, & eſſet Oſtiarius,ſi tunc recede
ret. Peccaret tamē,ſi hoc faceret, quia debet or
dines recipere ſecundum ſtatuta, & ordinatio
nem Eccleſiæ. In aliquibus verò ordinibus im
primitur character non in principio,ſed in pro
ceſſu, vt Acolyti primo accipiunt ceroferariũ
cum cereo,dicente Epiſcopo ſua verba, ſed ibi
C non imprimitur character: poſtea accipiunt vr
ceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in
Euchariſtiam ſanguinis Chriſti,& in traditione
talis vrceoli cum pręfatis verbis ab Epiſcopo p
latis,imprimitur character. In aliquibus verò or
dinibus character imprimitur in fine, vel quaſi
in fine ordinationis,vt in diacono,& ſacerdote,
vt poteſt per habita eſſe manifeſtum. Cum ergo
in ordine ſubdiaconatus in principio ordina
tionis imprimatur character, quia in principio
clericus ſic ordinandus accipit de manu Epiſco
pi patenam & calicem vacuum, dicente Epiſco
po, Videte cuius miniſterium vobis tradit̄ etcęt.
In qua traditione & verborum prolatione im
primitur character in ſubdiacono. Sunt enim
verba illa (quantum ad formam dicti ordinis)
D » hæc, Videte cuius miniſterium vobis traditur:
» & ideo ſi vſque nunc fuiſtis tardi ad eccleſiã,
» amodo debetis eſſe aſſidui; ſi vſq; nũc ſomno
» lenti,amodo vigiles: ſi vſq; nunc ebrioſi, amo
» do ſobrii; ſi vſq; nũc inhoneſti, amodo caſti.
» Ideo vos admoneo, vt tales vos exhibeatis, ꝙ
» deo placere poſſitis. Ordinarium tamen Ro
manæ eccleſiæ plura verba immiſcet: ſed iſta
videntur ſufficere ad formam, & ad accipiendũ
characterem. Et quia non videtur probabile, ꝙ
ille clericus ordinandus nõ acceperit patenam
& calicem, quę primò offeruntur, & non ſtete
rit tantum, quòd pręfata verba audierit, quę pri
mò dicuntur, ideo probabile credendum eſt, ꝙ
ipſe ſit ſubdiaconus, & acceperit characterem,
& ſic

In primitiua eccleſia cõferebãtur ordines per ſaltũ, vt habetur extra de Presbyt. Ordinato per.

Digitized by Google

& ſit ad perpetuam cõtinentiam obligatus; maxime cum in verbis illis dicatur, Si vſq; nunc inhoneſti, amodo caſti: in quibus ſaltem interpretatiuè intelligitur, Quemlibet ſubdiaconum votum continentiæ emiſiſſe. Et quod dictus clericus ait, ꝙ in dicta ordinatione acceperit librum. Dicendum eſt, quod nõ recordatur, cum in ordinatione ſubdiaconi non offeratur liber: ſed primum, quod offert, eſt calix vacuus cum patena vacua. Tamen quia in confeſſione creditur confitenti, quærẽdum eſt a ſic ordinato, vtrum tantum ſteterit in illa ordinatione, ꝙ acceperit ab Epiſcopo aliquid: & ꝙ audierit Epiſcopum proferẽtem verba ſm acceptionẽ illam. Quod ſi nihil corporaliter acceperit ab Epo, nihil ſpiritualiter recepit in anima: quia vbi non eſt corporalis acceptio, ibi nõ eſt ſpiritualis impreſſio.

B Vel ſi accepit aliquid ab epiſcopo, & poſt acceptionem nõ expectauit verborum prolationẽ, ſed ſtatim receſſit, non fuit ibi effectus ſacramenti: quia ſine re corporali, et ſine verbali prolatione, non fit effectus ſacr̃i, quia verbo accedẽte ad elementũ, fit ſacr̃m; ſubtrahe.n. verbum, quid eſt aqua niſi aqua? Sed ſi acceperit aliquid ab Epiſcopo (quia primum, qđ offert eṗs, eſt calix cum patena) et expectauit verba ab epo prolata, quæ modica ſunt, et cito proferuntur, qa in tali oblatione vna cum verborũ plãtione character imprimitur, et eſt ibi effectus ſacramenti, dicendum eſt, clericum illum ſuſcepiſſe characterem, et effectum ſacramenti, pp quod obligatur ad perpetuam continentiã. Suſcipiens ergo ille clericus ſacr̃i effectum, dr̃ minus ſufficienter ordinatus, non quantũ ad ſacr̃i neceſſitatẽ, ſed quãtum ad ſacramenti ſolẽnitatem, qa non expectauit totam ordinationem, ſed receſſit ante ordinationis complementum. Vel dicitur minus ſufficienter ordinatus, non quantum ad ſacramenti ſuſceptionem, ſed quantum ad ſacramenti executionem, quia ſatis poteſt probabiliter teneri, ꝙ ſic recedens et fugiens ante completionem ordinationis illius ordinis, quem volebat ſuſcipere, quod impediatur ab executione officii, niſi per eum, qui diſpenſare poteſt, cum eo diſpenſetur. Sic ergo dicendum eſt, ſi volumus ſentẽtiare ꝑ hac parte, quod Clericus fuerit ordinatus, et ꝙ ſuſceperit characterẽ, et maneat obligatus ad perpetuam continentiã. Sed ſi quis vellet dare ſententiam pro altera parte, ſciremus ad hoc viã inuenire. Sed ſubiiceamus ad pñs, imponentes dictis finem, et dicentes ꝙ hæc de quæſitis ſufficiant.

FINIS.

LECTORI.

Cum nuper in bibliotheca quadam reperiſſemus Aegidij Romani de Conceſſionibus rerum immobilium, quæ a Regibus & Principibus Eccleſijs fieri ſolent, Tractatum utiliſſimum in hunc uſq; diem incognitum: quanta potuimus induſtria & labore (erat.n. deprauatè admodum deſcriptus) eum emendauimus, atq; in lucem cõmuni utilitate emiſimus. Foelix igitur utere lector et vale.

D. AEGIDII COLVMNAE

Romani, Archiepiſcopi Bituricenſis, &
Aquitaniæ Primatis, Ordinis
fratrum Eremitarum
S. Auguſtini,

TRACTATVS,

*Quomodo Reges & Principes poſſunt poſſeſſio-
nes, & bona Regni peculiaria
Eccleſijs elargiri,.*

Nunc primùm in lucem editus.

Prima pars.

VErtebať in dubium, cum
cõmuniter Reges & Prĩ
cipes in ſua coronatiõe
præſtare conſueuerint
iuřm de non alienandis
poſſeſſionibus, nec im-
mobilibus bonis ad ſuã
coronam ſpectantibus,
An huic iuramento ob
ſiſtat, ſi de hmõi bonis aliqua ipſis Eccleſiis lar-
giantur: quia & ſi hoc ſimplř minime fieri poſ-
ſit, poſtq̃ ipſum tale iuřm fuiſſet exhibitũ, Verũ
tñ in aliquo caſu particulari puta pro ſuis exceſ- C
ſibus vt quia foreſecerunt eccleſię, pro emenda
tione illius exceſſus poſſint Eccleſiæ recõpenſa
re in poſſeſſionibus & immobilibus bonis: hoc
enim annexum qõni propoſitę, tribuit amplio-
rem probabilitatem, vt hæc largitio poſſit effe-
ctũ mancipari. Sed ipſa qõ abſolutè propoſita
ſuam veritatem continet, ꝙ Reges & Principes
pñt Eccleſiis bona hmõi elargiri. Ad euidentiã
aũt omnium prędictorũ dicemus, quòd nemo
dat quod non habet: ideo cum de Datione lo-
quemur, videndum qui dare poſſint, & quę, &
qualiter dare poſſint. Item videndũ eſt quæ, &
qualiter habeant, & quot modis illa habeant, vt
ex hoc poſſimus cõcludere, quomodo valeant, D
& qualiter, illa dare. Propter quod ſciendum, ꝙ
Reges & Principes bona regni tripliciter hẽre
dicuntur, primò, quantũ ad fructum & vtilitatẽ:
ſecundò, quantũ ad iudiciũ & poteſtatẽ: tertiò,
quantũ ad patrocinium & defenſionẽ, prout in
nuit Hugo de ſacramentis lib. 2. parte. 2. cap. 7.
Quantum aũt ad primũ modum hñdi bonum
vtile regni, multa habent Reges, quę non ſunt
regni regulariter, ſed in caſu: hñt. n. milites & ba
rones: & etiam populares vineas, agros, & poſ-
ſeſſiones, de quibus hñt vtilitatem & fructũ: mul
ta enim ſunt in regno de q̃bus regulariter Rex
nullum habet cenſum nec fructum, in caſu aũt
(ſicut apparebit) poterit hęc hẽre. Secũdo mo
do dicuntur bona regni eſſe Regis quantũ ad

A iudicium & poteſtatẽ, prout ipſe Rex põt in eis
iudicium & iuſtitiã exercere: & hoc ſecũdo mo
do, multo plura dicitur Rex habere (loquẽdo
regulariter) q̃ habeat primo modo: nam nõ ſe
quitur, quòd vbicũq; quis habet dominiũ vtile,
quòd habeat ibi dominium poteſtatiuũ, ꝙ poſ-
ſit ibi iudicium & iuſtitiã exercere. Homines. n.
regni licet habeant ſuas vineas, ſuos agros, &
ſuas domos, de quibus habent ſuos fructus &
ſua emolumenta, tñ ſi contingat aliquem foreſa
cere non poterunt in propriis vineis, agris, &
domibus iudicium & iuſtitiã exercere. Tertio
modo dicitur Rex habere bona regni quantũ
ad patrocinium & defenſionẽ, & ſic, nihil eſt in re
B gno quod nõ ſit Regis; quia omnibus bonis re
gni debet rex ſuum patrociniũ exhibere, & ad
defenſionẽ bonorũ omniũ obligari. Sed dices,
ꝙ hoc nõ eſt habere, ſed haberi: nã habere ali-
qua, eſt quòd illa ſint obligata ſibi: haberi verò
ꝙ ipſe ſit obligatus aliis. Igiť quia haberi ad pa-
trocinium & defenſionẽ, vt quia rebus regni te
neatur Rex defenſionẽ & patrocinium exhibe
re (vt vř) magis eſt eſſe obligatũ rebus, q̃ res eſſe
obligatas ſibi: vnde & Apoſtolus ad Rom. di- Cap. 13. b.
cit de ptãtibus terrenis, ꝙ miniſtri Dei ſunt, in
hoc ipſum ſeruientes: poteſtates. n. terrenę ſunt
miniſtri Dei & ſeruiunt his quibus pręſunt, in
hoc ipſum, videlicet patriam defendẽdo: & glo
ſa ibidem dicit de talibus poteſtatibus, ꝙ ſunt mi
niſtri Dei ſeruientes nobis, dum patriam defen-
C dunt: ergo ſi in hoc ſeruiũt nobis patriã defen
dendo, magis habentur, q̃ habeant. Habere igiť
aliqua ad patrociniũ & defenſionẽ: magis eſt ha
beri, q̃ habere, quia hoc facere (vt vř) magis eſt
miniſtrare, q̃ miniſtrari. Sciendũ igiť, ꝙ quicũq;
ſic ſeruit, cõſequens eſt, ꝙ ſibi viceuerſa ſeruiat:
& quicunq; ſic habetur, cõſequens eſt, ꝙ & ipſe
viceuerſa habeat. Vnde & Apoſt. ad Rom. Cũ Cap. 13. b.
prius dixiſſet: Ideo. n. & tributa pręſtatis,) poſtea
ſubdit, Miniſtri. n. Dei ſunt; in hoc ipſum ſeruiẽ
tes. Propter hoc Reges ſeruiunt his, qui ſunt in
regno, patriam defendendo, quia incolę regni
ſibi pręſtant tributa: & econtrario, quia homi-
nes regni pręſtant tributa Regibus, ideo vice
D verſa Reges eis ſeruiunt, patriã defendẽdo. Vñ
& Glo. ibidẽ dicit, ꝙ poteſtates terrenę ſunt ſer
uientes nobis, dum patriam defendũt, & in hoc
ipſo. i. propter hoc ipſum. ſ. propter tributũ ſer
uiunt. Quæcunq;. n. Rex habet ad defenſionẽ,
oportet, ꝙ in neceſſitate habeat omnia illa ad
ſubuentionẽ. Res tñ eccleſię ſunt in hoc caſu
ſpãliter excipiẽdæ, quia nõ tanta eſt neceſſitas,
ꝙ debeat Princeps ad caput eccleſiarũ recurre
re, cũ non poſſit propria auctoritate bona ec-
cleſiarũ accipere. Res aũt & omnia bona, quæ
ſunt in Regno, quibus Rex debet defenſionẽ
& patrociniũ, in caſu neceſſitatis debent eſſe Re
gi ſubuentio & obſequium: & hoc modo om-
nia ſunt Principis, vt patet p̃ Hugonẽ de ſacris
lib. 2. cap. 7. par. 2. qui ait, Poſſeſſiones regni nũ-
quã

quã ſic elongari pñt a regia poteſtate, quin ipſa poteſtas eis debeat patrocinium. & poſſeſſiones poteſtati regię io neceſſitate obſequium. Habere ergo ad defenſionem eſt in neceſſitate habere ad ſubuẽtioonem. Itaq; ſi hoc modo poteſtas regia hř a rebus, conſequens eſt, ꝙ & res a Regia poteſtate habeantur.

Secunda pars.

POſtq̃ declarauimus quot modis Reges & Principes dñr habere ea, quę ſunt in Regno, qa ex hoc (vt apparebit) euidentius poterimus deſcendere ad ſolutionem B qõnis propoſitæ, videlicet, Qño Reges & Principes circa bona regni, vel circa bona pertinentia ad coronam, pñt liberalitatis opa exercere. Sed volumus, anteq̃ hoc fiat, declarare, Quid eſt regnum, & cuius cauſa inuẽta fuerit Cõitas regni: quia ex hoc ſolutio qõnis propoſitæ clarius apparebit. Videbitur nãq; forte quis rõnabiliter dubitare, ꝙ nõ fuerit neceſſaria cõitas ciuitatis. Sed ꝙ pręter cõitatem domus, quæ conſtat ex plĩbus partibus, ex viro videlicet & vxore, & ex liberis, & ſeruilibus: & pręter cõitatẽ vici, quæ conſtat ex pluribus domibus. fuerit neceſſaria cõitas ciuitatis, poteſt de facili declarari. Qm̃ nec in bona domo, nec in bono vico pñt C reperiri omnia neceſſaria ad humanam vitam, ppea neceſſe fuit cõitatem conſtruere, quæ conſtat ex multis vicis, in qua reperirẽtur neceſſaria

Cap. 2. in vita tota; ideo Phs in. 1. Politicorũ deſcribẽs ciuitatem dicit, ꝙ Ciuitas eſt cõitas perfecta in vita tota. Nã ſi bona ſit ciuitas, debent in ea perfecte reperiri omnia qbus põt indigere humana vita quocũq; tpe. Diuerſificatur quidẽ humana vita per varias humorũ proportiones, quia quidam hñt humores ęquatos, & ſunt ſani: quidam, inęquatos, & ſũt infirmi. Diuerſificatur ẽt per varias cõplexiones, quia io quibuſdã abundat ſanguis, & ſunt ſanguinei: in quibuſdã abundat cholera, & ſunt cholerici: & ſic de cõplexionibus aliis. Diuerſificatur inſuper per varias ętates, quia quidã ſunt in ętate pueritię, quidã adoleſcentię, & ſic de ętatibus aliis. Ipſa ẽt varietas D temporũ, & aliarũ conditionũ facit varietatem in humano regimine, vt. ſ. omnia hęc ad continuandã vitã, & ad cõmode viuendũ, aliis & aliis egeamus. Non. n. eadẽ cõpetunt ſanis & ęgris, nec flegmaticis & cholericis, nec cõpetunt iunenibus & ſenibus eadẽ: & vtrũ hyeme an ęſtate. Cũ igiř tot ſint diuerſitates in regimine humanę vitę, & nihil ſit neceſſariũ io hmõi regimine, qd non reperiatur in ciuitate, ſi Ciuitas ſit bona, pfecta, & bene ordinata; neceſſariũ fuit pp hęc, ꝙ præter cõitatem domus & vici, inuenta fuerit

Cap. 2. circa finem. cõitas alia videlicet ciuitatis. Ideo dř. 1. Politico. ꝙ inuẽtor ciuitatis maximorũ bonorum cauſa fuit: debent. n. in ciuitate eſſe oẽs artes, oĩa inge A nia, omnia auxilia, per quę quis põt iuuari ad regimen humanę vitę. Rector. n. ciuitatis, cuius eſt politiam regere, debet de omnibus his ordinare, vt patet ex. 1. Politic. Eſt autẽ aduertẽdũ, Cap. 7. ꝙ (Cum Deus ab initio conſtituerit hominẽ, et Ecclеſ. cap. 15 reliquerit eum in manu conſilii ſui; beſtię autẽ habeant ſufficienter inſtinctus naturales ad cognoſcendũ quæ ſunt ſibi proficua in regimine vitæ, pp qđ aliquæ beſtię ex naturali inſtinctu cognoſcunt herbas medicinales, quæ ſunt ſibi neceſſariæ ad iuuamentũ corporis) homo relictus eſt in voluntate conſilii ſui vt ex ſuo ingenio inquirat quæ ſibi expediũt ad regimẽ vitę. Et quia vnus hõ non põt cum ꝓprio ingenio oĩa ꝑquirere, nec põt ſibi in vita ſufficere, ideo aliqui ſtudent circa medicinã. vt de hoc cuilibet ſatisfaciant; alii circa carpẽtatiuam artẽ, & ſic de aliis artibus: quæ omnia debent eſſe ordinata vt in ciuitate ea omnia reperianř, quæ ſunt neceſſaria homini in tota vita. Sed qa ẽt poſſent multæ ciuitates, vel multę gentes inſurgere contra ciuitatẽ aliquã, & impugnare illam: ideo bonũ fuit, ꝙ ciuitates, caſtra, & villæ ſe congregarent adinuicem, & facerent confęderationẽ, vt ſe inuicẽ iuuarent, & defenderent, & cõtra alios vnanimiter cõpugnarent. Pręter ergo neceſſaria vitæ, quæ reperiunř in ciuitate, expediebat cõitas regni ratione defenſionis & cõpugnationis. Et quia vbi multitudo, ibi cõfuſio, oportuit cõitati regni, quæ conſiſtit io confęderatione multarũ ciuitatum, ac multarum villarũ, & multorũ caſtrorũ, præficere aliquem in Regem, ad cuius imperium ſinguli ſe iuuarent, vt ſinguli patrocinium exhiberẽt. Inde dictum eſt, ꝙ omnia ſunt Principis, ſeu omnia ſunt Regis q̃tum ad patrocinium & defenſionẽ, quia cõitas regni ratione patrocinii & defenſionis inuenta fuit. Debet ergo Rex omnibus, quæ ſunt in regno, patrocinium & defenſionẽ: & omnia bona regni in neceſſitate modo quo diximus, debet obſequiũ & ſubuentionẽ (vt ſupra patuit per Hugonem) ipſi Regi pręſtare. Et quia ſemp quod eſt per ſe eſt potius eo qd eſt per aliud, cum quæritur de regimine regio, & de actionibus regis, & quæ debent Reges liberaliter dare, qualř ſe debeant regere, quoue modo debeant ſe habere, potiſſime recurrendũ eſt ad regni patrociniũ & defenſionem, ratione cuius, regni cõitas eſt inuenta.

Tertia pars.

VIſo, qño tribus modis Reges & Principes habere dñr bona quę ſunt in Regno: & oſtenſo, quæ fuit neceſſitas inueniendi cõitatem regni: volumus in hoc capitulo declarare, ꝙ ſalua vnitate regni quantũ ad tertium modum hñdi, videlicet, quantũ ad patrocinium & defenſionẽ, non pñt Reges a ſe elongare poſſeſſiões & bona immo

bilia, quæ ſunt in regno. Dicebatur quidem ſu
pra, ꝙ cõitas regni inuenta fuit cauſa cõpugna
tionis & defenſionis: cum.n.in ciuitate repertan
tur vel inueniri debeant(ſi bona ſit Ciuitas) om
nia, quibus põt homo indigere in tota vita, ſup
flueret cõitas regni, ſi homines eſſent iuſti, &
alios non inuaderent, & nollent aliis iniurias fa
cere: vnde quia homines vt plurimũ mala agũt
cum pñt, & libenter aliis violentiam inferunt, ex
cogitata fuit cõitas regni, & ciuitates, & oppida
ſimul in vnum coniuncta contra volentes eos
inuadere compugnarent, & ſe inuicem defende
rent. Itaq; ſi regnum cauſa compugnationis &
defenſionis eſt inuentum, cõſequens eſt, quód
Rex, qui eſt caput regni, debeat patrocinium &
defenſionem. Quód ergo ſit aliquid in regno,
quod nõ ſit ſub defenſione & protectione Re-
gis, nihil eſt aliud dicere, q̃ quód illa res nõ per-
tineat ad regnũ, & non ſit de cõitate regni. Pro
pter quod bene dictum eſt quod ſupra diceba-
tur, quód, ſalua vnitate regni, nihil eſt in regno,
loquendo de poſſeſſionibus & de bonis immo-
bilibus, quod poſſit ſic elongari a Rege, quód
Rex ei non debeat patrocinium & defenſionẽ.
Debet .n. Rex omnibus rebus regni tam mobi
libus q̃ immobilibus patrocinium & defenſio-
nem: ſpectat.n.ad Regem quemlibet tueri in iu
re ſuo quãtũ ad omnia bona tam mobilia q̃ im-
mobilia. Omnibus ergo rebus regni debet Rex
patrocinium & defenſionẽ, aliter tñ & aliter: q
rebus mobilibus debet Rex patrocinium & de-
fenſionẽ, quia, cum talia bona ſint mobilia, de-
portari pñt ad regnum aliud, vt nõ vlterius ſint
ſub defenſione vel ſub protectione illius regis:
ſed bona immobilia ſic ſunt ſub patrocinio &
defenſione regis, vt elongari nõ poſſint ab eius
patrocinio & defenſione. Hoc eſt ergo qđ di-
cit Hugo lib. 2. part. 2. cap. 7. Ipſas poſſeſſiones
nunq̃ ita elongari poſſe a regia poteſtate, quin
ipſa poteſtas eis debeat patrocinium, & ipſę poſ
ſeſſiones poteſtati regiæ debeant in neceſſitate
obſequium. Ex his autem habetur via ad ſoluẽ
dam propoſitam q̃onem: nam dato ꝙ Rex iu-
ret, nõ alienare bona immobilia pertinentia ad
coronam eius, patet, ꝙ non eſt alienare hmõi
bona, quãdiu ſunt ſub protectione & defenſio D
ne Regis, & quãdiu pertinent ad regnũ, & ſunt
de vnitate regni: quia quãdiu Rex debet rebus
& poſſeſſionibus regni patrocinium, cõſequẽs
eſt, ꝙ res & poſſeſſiones regni debeant Regi in
neceſſitate obſequium, vt patuit per Hugonẽ.
Aduertendũ tamen, ꝙ vt ſupra aliqualiter teti-
gimus, licet omnia bona, quæ ſunt in regno tã
laicorũ q̃ clericorũ, vel tam ſęcularium q̃ alia-
rum perſonarum, ſint ſub patrocinio & defen-
ſione Regis, nõ tñ huiuſmodi bona æqualiter
debent Regi, & obſequiũ & ſubuentionẽ. Et ſi
dicatur ꝙ immó, quia in neceſſitate omnia hu-
iuſmodi bona debent Regi obſequiũ, ſicut om
nibus talibus bonis Rex debet patrocinium:

A Dicemus ꝙ neceſſitas ſubuentionis, vel neceſſi
tas obſequii, quantũ ad Regem, in bonis eccle-
ſiaſticis, & in aliis bonis, nõ eodem modo ſumi-
tur. Nam quantũ ad bonum laicorum ad Re-
gem ſpectat interpretari quæ ſit illa neceſſitas,
in qua poſſit accipere de hmõi bonis ad obſe-
quium & ſubuctionẽ eius. Nam abſq; eo quód
ſit recurſus ad aliquem alium, poterit hoc Rex
facere ſine culpa, dũtamen hoc faciendo, non
excedat modum neq; menſuram. Nam non ſic
pręeſt Rex his, qui ſunt in regno, ſicut pręeſt
dominus ſeruis, ſed ſicut Pater filiis, vt declara-
ri habetur in Politicis. Non.n. homines regni 3.Pol.c.7
comparantur ad regem ſicut ſerui, ſed ſicut libe
ri, vt in eiſdem Politicis declaratur. Pręeſt enim 1.Pol.cap.3
B Rex regno pp bonum eorum quæ ſunt in re-
gno. Menſura ergo & modus actionis Regis
ſumitur ex bono eorum, quæ ſunt in regno, vt
ſic debet Rex ſe habere circa regnũ prout ex-
pedit ipſi regno. Quantum ergo ad bona laico-
rum, quotienſcũq; Rex viderit, quód expediat
regno: & quãdocunq; Rex viderit ſe eſſe in ne
ceſſitate, poterit pp bona regni, abſq; eo ꝙ ha-
beatur recurſus ad alium, accipere ſubſidium &
ſubuentionem ab hmõi bonis. Sed quãtum ad
bona eccleſiarum non poterit, ẽt in neceſſitate,
talem ſubuẽtionem accipere, niſi recurratur ad
caput eccleſię: niſi forte tanta eſſet neceſſitas &
tam euidens, ꝙ ſine diſpendio regni non poſſet
haberi recurſus ad caput eccleſię: in quo caſu
C intelligendum eſt dictum Hugonis, qui loquẽs
de poſſeſſionibus eccleſiarum exiſtentibus in re
gno, dicit eas nunq̃ elongari a Regia poteſta-
te: ꝙ ſi ratio expoſtulauerit et neceſſitas, debeãt
regiæ poteſtati. ipſæ poſſeſſiones in neceſſitate
obſequium. Nõ.n.ait abſolutę, ꝙ poſſeſſiones
eccleſiæ debeant poteſtati regiæ ſubuentionę
ſiue obſequium in neceſſitate: ſed ſi ratio et ne-
ceſſitas poſtulauerit. Poſtulat.n. ratio, ꝙ, ſi adſit
neceſſitas, poſſit haberi recurſus ad caput eccle
ſiæ, ſed hoc fiat de licentia capitis eccleſiaſtici,
ita ꝙ de licentia Summi Pontificis debent eccle
ſiæ ſubuentionem regię poteſtati: ſed (vt dice-
bãt) ſi tanta ſit vrgens neceſſitas, ꝙ ſine periculo
regni, huiuſmodi recurſus haberi non poſſit: in
hoc.n. caſu, ratio poſtulat, ꝙ ab eccleſiis, ſit talis
ſubuentio capienda.

Quarta pars.

His itaq; omnibus prælibatis, vo-
lumus ſoluere prædictã quęſtio
nem, vt totus pñs tractatus qua-
tuor partes contineat. Valet.n.
pars prima ad ſolutionem quæ-
ſtionis propoſitæ, quia cum di-
ſtinguantur ibidem varii modi habendi, ſm ꝙ
dicitur Rex habere bona, quæ ſunt in Regno:
quia ex hoc patere põt ſm quẽ modum hmõi
ipſæ poſſeſſiones regni elongari pñt a regia po
teſtate,

Digitized by Google